

The Project Gutenberg eBook of Tuulentupia, by Joseph Conrad

This ebook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this ebook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you'll have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

Title: Tuulentupia

Author: Joseph Conrad

Translator: Olli Kivilinna

Release date: October 12, 2014 [EBook #47096]

Language: Finnish

*** START OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK TUULENTUPIA ***

Produced by Juha Kiuru

TUULENTUPIA

Kirj.

Joseph Conrad

Englanninkielestä suomensi Olli Kivilinna

Alkuperäinen teos: Almayer's Folly

K. J. Gummerus, Jyväskylä, 1919.

ENSIMÄINEN LUKU.

"Kaspar! Makan!"

Tuttu, kimakka ääni herätti äkkiä Almayerin loistavista tulevaisuudenunelmistaan nykyhetken

vastenmieliseen todellisuuteen. Tuo äänikin oli niin vastenmielinen. Hän oli saanut kuulla sitä vuosikautia, ja vuosi vuodelta oli hän siitä yhä vähemmän pitänyt. Mutta vähätpä siitä. Pian tämä kaikki loppuisi.

Almayer liikahteli levottomasti, mutta ei välittänyt sen enempää kutsusta. Nojautuen kyynärpäillään parvekkeen kaidepuuhun, hän yhä tähysteli suurta virtaa, joka mistään välittämättä touhuissaan viillätti hänen silmiensä ohi. Hän katseli sitä mielellään auringon laskiessa, ja varmaankin siksi, että laskeva aurinko usein siroitteli kultaansa Pantain vesille, ja Almayerin ajatukset taas monasti askartelivat kultamailla. Kultaa hän ei tosin ollut onnistunut itselleen hankkimaan, kultaa, jota muut kyllä olivat saaneet, mutta epärehellisin keinoin tietenkin. Hänkin aikoi sitä saada, mutta rehellisellä, kovalla työllä itselleen ja Ninalle. Almayer antautui tulevaisuudenunelmiinsa ja siirtyi siten mielikuvituksessa kauaksi näiltä rannoilta, missä hän oli elänyt niin monta vuotta. Ja hän unohti hetkeksi vaivojensa ja vastustensa karvouden kuvitellessaan niistä koituvaa suurta, loistavaa palkkaa. He eläisivät Euroopassa, hän ja hänen tyttärensä. He tulisivat rikkaiksi ja arvossa pidetyiksi. Kukaan ei ajattelisi tyttären sekarotuista alkuperää nähdessään hänen häikäisevän kauneutensa ja isän mahtavan aseman. Kun hän itse saisi seurata tyttärensä voittokulkua, nuortuisi hän jälleen ja unohtaisi ne kaksikymmentä viisi vuotta, jotka hänen oli täytynyt viettää sydäntäsärkevässä taistelussa näillä raukoilla rannoilla, missä hän tunsi elävänsä aivan kuin vankeudessa. Kaikki nämä unelmat olivat pian saavutettavissa. Kun vain Dain palaisi! Ja täytyihän hänen pian palata jo oman etunsa vuoksi. Hän oli nyt toista viikkoa myöhästynyt. Ehkäpä hän palaisi jo tänä yönä.

Tällaisia ajatuksia risteili Almayerin mielessä, kun hän seiso i uuden, mutta jo ränsistyneen talonsa — tuon viimeisen elämänsä pettymyksen — parvekkeella ja katseli leveätä virtaa. Kullalle se ei kimallellut tänä iltana, sillä se oli sateitten paisuttama ja vyöryi nyt vihaisena ja mutaisena hänen tujottavien silmiensä ohitse. Se kuljetti mukanaan irtonaisia oksia, mädänneitä puunrunkoja, kokonaisia juurineen irtautuneita puita ja lehtiä, ja niitten ympärillä pyöri ja kohisi vesi kiukkuisesti.

Muuan noita ajelehtivia puita takertui kiinni jyrkkään rantaan, aivan talon lähelle. Almayer unohti unensa ja katseli sitä raukeasti. Puu kääntyi hitaasti ympäri keskellä sihisevää ja vaahtoavaa vettä. Mutta samassapa se pääsi irti esteestään ja alkoi liukua taas virran mukana. Se kääntyi hitaasti ympäri ja nosti ilmaan paljaan oksan aivan kuin käden, joka sanatonna rukoili taivaalta apua virran hurjaa, tolkutonta raivoa vastaan. Äkkiä alkoi Almayer mielenkiinnolla seurata puun kohtaloa. Hän nojautui yli kaidepuun nähdäkseen selviytyisikö se tuonnempana olevasta matalikosta. Se selviytyi. Almayer vetäytyi pois kaidepuulta ja ajatteli, että nyt sen tie oli vapaa aina merelle asti. Hän kadehti tuon elottoman olennon kohtaloa, kun se yhä pienempänä ja epäselvempänä kiisi edelleen pimenevässä yössä. Kadotettuaan sen tyystin näkyvistään hän alkoi arvailla, miten kauaksi se mahtaisi ajelehtia merelle. Veisikö virta sen pohjoiseen vaiko etelään? Ehkäpä etelään, kunnes se kulkisi Celebes-saaren näkyvissä, kenties Macassariin asti.

Macassariin! Almayerin eloon herännyt mielikuvitus kuljetti puuta kauaksi sen sotaretkellä. Mutta muistoissaan, jotka olivat noin kaksikymmentä vuotta ajassa jäljessä, hän näki nuoren, hoikan, valkoiseen puetun, vaatimattoman näköisen Almayerin, joka astui hollantilaisesta postilaivasta Macassarin pölyiselle laiturille etsimään onneansa ukko Hudigin varastohuoneista. Se oli tärkeä hetki hänen elämässään, se oli hänelle uuden elämän alku. Hänen isälleen, joka oli pikku virkamiehenä Buitenzorg'in kasvitieteellisessä puutarhassa, oli mieluista saada poikansa niin kuuluisaan liikkeeseen. Nuori mies jätti itsekkin varsin kernaasti Javan myrkylliset rannat ja vanhempiensa mitättömän asunnon vähäiset mukavuudet. Isä siellä päiväkaudet ärhenteli typerille javalaisille puutarhureille, ja äiti taas valitteli suuren nojatuolinsa pohjilta menetettyjä Amsterdamin ihanuuksia, Amsterdamin, missä hän oli kasvanut sikaarikauppiaan tyttären mahtavassa asemassa.

Almayer oli jättänyt kotinsa kevyellä sydämellä ja vielä kevyemmällä kukkarolla. Englantia hän puhui hyvin ja laskento sujui mainiosti. Hän oli valmis valloittamaan koko maailman eikä epäillyt hetkeäkään onneansa.

Vielä kahdenkymmenen vuoden perästä hän muisteli mielihyvällä tänä Bornen tukahuitavan kuumana iltahetkenä Hudigin komeita, vilpoisia varastohuoneita ja niissä olevia pitkiä, suoria rivejä viinalaatioita ja manchesteriläisiä tavarapaaleja. Varastohuoneen suuri ovi liikkui äänettömästi. Sisällä oleva himmeä valo oli niin mieluisaa katujen häikäisevästä valosta tultua. Hän muisteli keskellä tavarakasoja olevia aidattuja paikkoja, missä siistin, jäykän ja vakavan näköiset kiinalaiset konttoristit nopeasti, sanaakaan vaihtamatta kirjoittelivat, vaikka heidän ympärillään hyöri joukottain työmiehiä, jotka vyöryttivät tynnyreitä tahi siirtelivät laatikoita paikasta toiseen. He hyräilivät silloin tavallisesti laulua, joka aina päättyi kimakkaan huutoon. Varastohuoneen toisessa päässä, vastapäätä suurta ovea, oli tilava aidattu ala, joka oli hyvin valaistu. Sinne ei melu enää kuulunut. Siellä kilahtelivat vain taukoamatta hopeaguldenit, joita nuo samaiset vaiteliaat kiinalaiset laskivat ja latoivat päällekkäin. Heidän päävalvojanaan oli Mr. Vinck, kassanhoitaja, liikkeen suojelusenkeli — isännän oikea käsi.

Tuossa valoisassa paikassa työskenteli myöskin Almayer pöytänsä ääressä, aivan lähellä pientä, viheriäksi maalattua ovea, jonka luona aina seisoj muuan malaiji punaisessa uumaverhossaan ja turbaanissaan. Malaijin käsi, jossa oli pieni ylhäältä riippuva nyöri, kohosi ja lasi säännöllisesti kuin kone. Nyöri taas liikutteli viuhkaa viheriän oven toisella puolella, missä oli niin kutsuttu yksityinen konttori ja missä ukko Hudig, isäntä itse, istui valtaistuimellaan, puhellen äänekkäästi liiketuttaviensa kanssa. Toisinaan ponnahti pikkuovi selkosen selälle ja paljasti ulkomaailmalle sinertävien tupakkapilvien halki pitkän pöydän, joka oli täpösen täynnä erinäköisiä pulloja ja korkeita vesiruukkuja. Vielä näkyi rottingista tehtyjä nojatuoleja, joissa vetelehtien istui äänekkäitä miehiä. Isäntä tapasi silloin työntää päänsä ovesta ulos käsi oven kahvassa ja murahtaa jotakin tuttavallisesti käheällä äänellään Mr. Vinckille. Milloin sinkahutti hän jyrisevän määräyksen halki varastohuoneen, milloin tähysteli urkkien jotakin epäröivää muukalaista ja tervehti tätä ystävällisesti, mutta kovaäänisesti: "Terve tuloa, herra kapteeni! Mistä te tulette? Onko paaleja, häh? Oletteko saanut majavan nahkoja? Minä tahtoisin majavannahkoja! Tahtoisin kaikki mitä olette saanut! Hah, hah, haa! Astukaa sisään!" Sitten muukalainen kiskottiin sisälle kimakkain huutojen säestäessä, ovi suljettiin, ja entinen melu kaikui kautta varastohuoneen. Työmiehet lauloivat, tynnyrit kumahtelivat ja nopeat kynät rapisivat. Mutta ennen kaikkea kuului suurten hopeakolikkojen soinnukas kilinä, kolikkojen, joita lakkaamatta virtanaan vilaji tarkkaavaisten kiinalaisten keltaisten sormien välitse.

Siihen aikaan Macassar oli tulvillaan elämää ja kaupantekoa. Se oli saarten polttopiste. Sinne pyrkivät kaikki ne uljaat miehet, jotka varustelivat kuunareitaan Australiian rannikolla ja tunkeutuivat sitten malaijilaiseen saaristoon etsimään rahaa ja seikkailuja. He olivat rohkeita, häikäilemättömiä, näppäriä liikemiehiä, eikä heille ollut ensinkään vastenmielistä iskeä toisinaan yhteen merirosvojen kanssa, joita siihen aikaan oli siellä täällä rannikoilla, niinkuin vielä nykyäänkin. He ansaitsivat lujasti rahaa ja heillä oli tapana joukolla kokoontua satamaan tekemään kauppaa ja huvittelemaan. Hollantilaiset kutsuivat heitä englantilaisiksi kulkurikauppiiksi. Toiset heistä olivat epäilemättä hienoja miehiä, joita tällainen elämä viehätti. Useimmat olivat kuitenkin merimiehiä. Kaikkien tunnustama kuningas oli heidän keskuudessaan Tom Lingard, jonka kaikki malaijit, kunnialliset ja kunnianttomat, rauhalliset kalastajat ja hurjat merimiehetkin tunsivat nimellä "Rajah-Laut" — merten kuningas.

Almayer oli tuskin ollut kolmeakaan päivää Macassarissa, kun hän jo oli kuullut kertomuksia Lingardin näppäristä kaupanteoista, hänen rakkaudenseikkailuistaan ja myöskin hänen vimmatuista kahakoistaan sululaisten merirosvojen kanssa. Olipa myöskin liikkeellä romanttinen tarina eräästä lapsesta, työstä, jonka voittoisa Lingard oli löytänyt muutamasta merirosvojen laivasta, sitten kun hän pitkän taistelun perästä oli noussut anastamaansa laivaan, syösten sen miehistön yli laidan mereen. Oli yleisesti tunnettua, että Lingard oli ottanut tämän tytön omaksi lapsekseen, että hän huolehti parhaillaan tämän kasvatuksesta eräässä javalaisessa luostarissa ja käytti työstä puhuessaan nimitystä "minun tyttäreni". Lingard oli vannonut varmasti naittavansa tytön jollekin valkoihoiselle, ennenkuin hän menisi kotimaahansa, ja luvannut antaa tytölle kaiken omaisuutensa. "Ja kapteeni Lingardilla on rahaa kuin roskaa", oli Mr. Vinckillä tapana juhlallisesti sanoa, pitäen päätään kallellaan. "Hänellä on rahaa kuin roskaa, enemmän kuin itse Hudigilla!" Ja hetken kuluttua, aivan kuin antaakseen kuulijainsa tointua hämmästyksestään heidän kuultuaan niin uskomattoman väitteen, Mr. Vinck tavallisesti kuiskaten lisäsi selitykseksi, "nähkääs, hän on löytänyt erään virran".

Siinäpä se oli! Hän oli löytänyt erään virran! Siinä syy, miksi ukko Lingardia pidettiin niin paljon suuremmissa arvossa kuin tavallisia meren seikkailijoita, jotka päivällä tekivät kauppaa Hudigin kanssa ja yöllä joivat shampanjaa, pelasivat, lauloivat meluten lauluja ja rakastelivat sekarotuisia tyttöjä Sunda-hotellin leveään parvekkeen alla. Tuon virran rannoille, jonne yksin Lingard osasi ohjata laivansa, vei hän tavallisesti valitun lastin manchesteriläisiä tuotteita: messinkisiä rumpuja, pyssyjä ja ruutia. Hänen prikinsä Flash, jolla hän itse oli käskijänä, hävisi usein noitten mässäysten aikana kaikessa hiljaisuudessa yöllä ankkuripaikastaan, juuri kun Lingardin toverit koettivat karkoittaa itsestään yöhummauksen vaikutuksia ja hän itse näki heidät humalaisina pöydän alla, ennenkuin nousi laivalleen. Lingardiin eivät mitkään liköörimäärät vaikuttaneet. Monet koettivat seurata häntä löytääkseen tuon maan, joka oli tulvillaan guttaperkkaa ja rottinkia, helminäkinkenkiä ja lintujen pesiä, vahaa ja kumia, mutta pienikokoinen Flash kykeni jättämään jälkeensä jokaisen laivan noilla vesillä. Muutamat seikkailijoista joutuivat salaisille hiekkasärkille ja koralliriutoille, menettivät kaiken omaisuutensa ja pelastuivat töin tuskin hengissä keltaisen, hymyilevän meren julmista kynsistä. Ja vuosikautia nuo viheriät, rauhallisen näköiset saaret, jotka vartioivat pääsyä tuohon luvattuun maahan, säilyttivät salaisuutensa trooppilisen luonnon säälimättömällä rauhallisuudella.

Niin liikkui Lingard salaperäisillä tai julkisilla retkillään. Almayerin silmissä kohosi hän sankariksi seikkailujensa uhkarohkeuden ja suunnattoman voiton kautta. Almayeristä hän oli todella suuri mies nähdessään hänet astelemassa varastohuoneessa tai kuullessaan, miten karskisti hän huusi Vinckille: "Mitäs kuuluu?" tai miten hän kovaäänisesti tervehti Hudigia, itse isäntää: "Hei, vanha merirosvo! Yhä vielä elossa?" Tämä oli vain johdantoa kaupantekoon pienen, viheriän oven takana. Usein iltasin, kun jo autiossa varastohuoneessa oli hiljaista ja Almayer järjesteli papereitaan, ennenkuin lähti ajelemaan

kotiin Mr. Vinckin kanssa, jonka luona hän asui, hän keskeytti työnsä kuullessaan meluisaa, kiihkeätä väittelyä Hudigin yksityisestä työhuoneesta. Hän kuuli, miten isäntänsä puheli yksitoikkoisella, matalalla äänellä ja miten Lingard aina karjuen keskeytti puheen. Kaksi verikoiraa siinä tappeli makeasta luusta. Mutta Almayeristä tuntui, kuin hän olisi kuullut jättiläisten riitelevän tai jumalien tappelevan.

Noin vuoden kuluttua, kun Almayer jo kauppa-asioissa usein oli tullut tekemisiin Lingardin kanssa, mieltä jälkimäinen, sivullisille aivan käsittämättömistä syistä, yht'äkkiä nuoreen mieheen. Hän ylisti Almayeriä pilviin asti myöhäisinä yöhetkinä, kun hän tapansa mukaan kilisteli lasia parhaiten ystäviensä kanssa Sunda-hotellissa. Ja eräänä kauniina aamuna Vinck sai kuin sähköiskun, kun hän kuuli Lingardin selittävän, että hänen täytyy saada tuo nuori mies päällysmieheksi. "Otan hänet jonkunlaiseksi kapteenin kirjuriksi, joka suorittaa kaikki kirjoitustyöt puolestani." Hudig suostui pyyntöön. Almayerillä, joka niinkuin nuoret ainakin, halusi vaihtelua, ei ollut mitään asiaa vastaan. Hän sääli vähät tavaransa kokoon ja lähti Flash-laivalla tuollaiselle tavanmukaiselle, pitkälle risteilylle, jolloin vanha merikarhu oli tottunut poikkeamaan melkein jokaiseen saariston saareen.

Kuukaudet menivät menojaan ja Lingardin ystävyys näytti yhä kasvavan. Monasti avasi vanha merikarhu sydämensä haltioituneelle kuulijalleen, kun he yhdessä astelivat kannella ja heikko yötuuli, joka toi joka henkäyksellä mukanaan ihania tuoksuja saarilta, hiljalleen kuljetti prikiä eteenpäin rauhallisen ja kirkkaan taivaan alla. Hän kertoi silloin menneestä elämästään, suurista kauppavoitoistaan ja uusista suunnitelmistaan, joitten tulevaisuudessa piti tehdä voitot entistä suuremmiksi. Usein hän puhui myöskin tyttärestään, tuosta tytöstä, jonka hän oli löytänyt merirosvojen laivasta. Ja hän puhui silloin omituisen teennäisellä, isällisellä hellyydellä. "Hän on varmaankin jo suuri tyttö", oli Lingardilla tapana sanoa. "Siitä on jo lähes neljä vuotta, kun näin hänet! Luulenpa totta vieköön, Almayer, että ajamme tällä kertaa aina Sourabayaan asti."

Tällaisen selittelyn jälkeen Lingard aina hautautui hyttiinsä mutisten itsekseen: "Jotakin täytyy tulla tehdyksi — täytyy kun täytyykin." Monasti hän säikäytti Almayeriä, kun hän äkkiä ryntäsi tätä kohden, karaisi kovalla yskähdyksellä kurkkuaan, ikäänkuin olisi halunnut jotain sanoa, mutta kääntyikin samassa pois, nojautui vajajen laidan yli ja katseli liikkumatta tuntikausia laivan kupeilla fosforimaisesti kimaltelevaa veden pintaa. Juuri Sourabayaan saapumisen edellisenä yönä sai Lingard lopultakin sydämensä salatut sanat sanotuksi. Kakistettuaan kurkkuaan, hän alkoi puhua. Ja hänen puheellaan oli oma tarkoituksensa. Hän halusi, että Almayer menisi naimisiin hänen kasvattityttärensä kanssa. "Äläkä sinä rimpuile vastaan siksi, että olet valkoihoinen!" huusi hän yht'äkkiä, antamatta hämmästyneelle nuorelle miehelle hetkeksikään sananvuoroa. "Siitä ei kannata minulle puhua! Ei kukaan huomaa vaimosi ihonväriä. Dollarit sen peittävät, usko pois! Ja otahan huomioon, että niitä dollareita on varmasti paksut kerrokset, ennenkuin minä kuolen. Kyllä niitä vielä tulee miljoonia, Kaspar! Kuuletko, miljoonia! Ja kaikki hänelle ja sinulle, jos teet, mitä sinun käsketään tehdä."

Almayer, joka hämmästytti näin odottamattomasta ehdotuksesta, epäröi ja oli hetkisen vaiti. Hänellä oli voimakas ja vilkas mielikuvitus. Muutamassa hetkessä hän näki jo kuin kirkkaan valon välähdyksessä, kiiltäviä rahaläjiä ja hän kuvaili mielessään jo kaikki ylellisen elämän mahdollisuudet. Hän näki jo mahtavan asemansa, mukavan työttömän elämänsä, johon hän mielestään oli kuin luotu, Lingardin laivat, varastohuoneet ja tavarat — vanhus ei toki eläisi ikuisesti. Ja kaiken kruununa hohti kaukaisessa tulevaisuudessa hänen mielikuvituksessaan kuin satulinna mahtava Lingardin palatsi Amsterdamissa, tuo hänen unelmaansa paratiisi. Siellä hän viettäisi Lingardin rahojen kruunaamana kuninkaana elämänsä illan ihmisten parissa sanoin kuvaamattomassa loistossa. Mutta olipa tuossa tulevaisuuden kuvassa varjopuolensakin. Eläpä elämäsi malaijitytön — tuon merirosvoilta saadun kasvatin seurassa. Häntä alkoi jo hävettää, että hän valkoinen mies — —. Mutta olihan tyttö saanut nelivuotisen kasvatuksen luostarissa! Ja sitten tyttö ehkä olisi niin armollinen, että kuolisi piankin. Hänellä itsellään taas oli aina onni matkassa, ja rahalla saa kaikki! Eiköhän tuosta selviytyisi! Hän suunnitteli jo, mitenkä hän eristäisi vaimonsa jotenkin, jonnekin — loitolle mahtavan tulevaisuutensa tieltä. Helppoa oli hänestä, eurooppalaisesta, joka tapauksessa päästä irti malaijinaisesta, orjasta. Olipa tämä nyt luostarissa tai ei, kursailpa tässä eli ei.

Almayer nosti päänsä pystyyn ja asettui suoraan huolestuneen, kiihtyneen merimiehen eteen.

"Minä — tietysti — teen kaikki, mitä tahdotte, kapteeni Lingard."

"Sano minua isäksi, poikani. Tyttö kyllä suostuu", puheli heltynyt, ijakäs seikkailija. "Totta vie, minä jo pelkäsin, että sinä alkaisit rimpuilla vastaan. Paina mieleesi, Kaspar, että minä aina saan tahtoni läpi. Vastustelemisesta ei siis olisi ollut mitään hyötyä. Mutta sinähän et olekaan mikään houkkio."

Almayer muisti hyvin tuon tilaisuuden. Hän muisti Lingardin katseen, hänen äänensävyänsä, hänen sanansa ja sen vaikutuksen, minkä ne tekivät, vieläpä muisti hän ympäristönsäkin. Hän muisti prikin kaidan, kaltevan kannen, hän muisti äänettömän, nukkuvan rannan, meren pehmeän näköisen, tumman pinnan, johon nousevan kuun leveä, kultainen juova kuvastui. Hän muisti kaiken tämän ja hän muisti,

mitenkä hän mielipuolen tavoin oli haltioitunut ajatellessaan sitä onnea, mitä ihan syytämällä oli syydetty hänen käsiinsä. Hän ei ollut mieletön silloin eikä hän ollut sitä nytkään. Olosuhteet olivat olleet häntä vastaan. Onni oli mennyt, mutta toivo oli vielä jäljellä.

Hän värisi yöilmassa. Yht'äkkiä hän huomasi ympärillään sankan pimeään, joka auringon laskettua oli kattanut virran, peittäen samalla vastakkaisen rannan ääriviivat. Ainoastaan Rajahin[1] aluetta ympäröivän paaluvarustuksen ulkopuolelle oli sytytetty tuli kuivista oksista. Se valaisi aika ajoin ympärillä olevien puitten rosoisia pintoja ja heitti helakanpunaisen juovan poikki virran, aina sen keskikohdalle asti, missä ajalehtivat puunrungot kiireellä riensivät kohti merta, halki läpinäkymättömän pimeään. Almayer muisti hämärästi, että hänen vaimonsa oli kerran illan kuluessa kutsunut häntä. Luultavasti päivälliselleen. Mutta kun ihminen muistelee haaksirikkoutunutta menneisyyttään uusien toiveiden valossa, niin ei hänellä voi olla nälkä joka kerta kun riisi sattuu olemaan valmiina. Olipa sentään jo aika mennä kotiin. Alkoi olla myöhä.

Hän nousi varovaisesti irtonaisia lankkuja pitkin astellen portaita kohden. Muuan sisilisko, joka lankkujen natinasta säikähtyi, päästi valittavan äänen ja livahti rannalla kasvavaan pitkään ruohikkoon. Almayer laskeutui varovaisesti portaita. Ja nyt hän heräsi taas täyteen todellisuuteen, sillä hänen täytyi olla varuillaan, ettei vain kompastuisi epätasaisella maalla, missä kiviä, mädänneitä lankkuja ja puoleksi sahattuja hirsä oli sikin sokin päällekkäin. Mutta kun hän kääntyi menemään asuinrakennustaan kohden, josta puhuessaan hän käytti sanoja "minun entinen taloni", keksi hänen korvansa äkkiä airojen loiskeen kaukaa virtaa kattavasta pimeästä. Hän seiso i yhä polulla. Hänen huomiotaan kiinnitti ja häntä ihmetytti, että joku liikkui vesillä näin myöhään ja näin kovan virran vallitessa. Hän kuuli jo selvään airojen loiskeen ja vieläpä jonkun matalalla äänellä, hätäisesti lausutun sanankin. Hän kuuli; mitenkä raskaasti miehet huohottivat tapellessaan virran kanssa ja iskiessään airoillaan rantaan, jolla hän itse seiso i. Aivan lähelle ne laskivatkin, mutta oli niin pimeätä, ettei voinut erottaa mitään veden yli riippuvien pensaiden varjosta.

"Arapialaisia varmaankin", mutisi itsekseen Almayer tähytellen sankkaan pimeään. "Mitähän niillä nyt on mielessä? Jotain Abdullan — tuon kiro t un — puuhia!"

Vene oli nyt aivan lähellä.

"Hei, miehet!" huusi Almayer.

Äänet vaikenivat, mutta aivot olivat yhtä kiivaassa työssä kuin ennenkin. Hetken kuluttua Almayerin edessä oleva pensas liikkui, ja samalla hän kuuli halki hiljaisen yön, mitenkä aivot kovasti kolahdellen puto ilivat veneeseen. Venemiehet pitelivät kiinni parhaillaan pensaasta. Almayer voi töin tuskin eroittaa rannasta miehen pään ja hartia in epäselvän, tumman hahmon.

"Abdullako siellä on?" kysyi epäröiden Almayer.

Vakava ääni vastasi:

"Tuan[2] Almayer puhuu ystävälle. Ei täällä ole arapialaisia."

Almayerin sydän sykähti voimakkaasti.

"Dain!" huudahti hän. "Jopa viimeinkin tulit! Minä olen sinua odotellut yöt ja päivät. Olin jo tulla toivottomaksi sinusta."

"Ei mikään olisi voinut estää minua palaamasta tänne", vastasi toinen kiivaanlaisesti. "Ei edes kuolema", lisäsi hän itsekseen.

"Se on ystävän puhetta ja hauskaa kuulla", sanoi Almayer sydämellisesti. "Mutta sinä olet nyt syrjässä. Tule tänne laituriin ja anna väkesi keittää riisinsä minun pihallani, sillä aikaa kun me puhelemme tuolla sisällä."

Tähän pyyntöön ei kuulunut vastausta.

"Mikäs nyt on?" kysyi Almayer levottomana. "Eihän pri kille vain ole mitään vahinkoa tapahtunut?"

"Priki on sellaisessa tallessa, ettei yksikään valkoinen paholainen siihen pääse käsiksi", sanoi Dain, äänessään synkkä sävy, jota Almayer ei kuitenkaan riemuissaan huomannut.

"Hyvä on", virkkoi Almayer. "Mutta missä kaikki sinun miehesi ovat? Sinullahan on vain kaksi muassasi."

"Kuulehan, tuan Almayer", sanoi Dain. "Huomenaamulla minä tulen luoksesi, ja sitten me puhellaan kaikesta. Nyt minun täytyy mennä rajahin luo."

"Rajahin luo! Miksi niin? Mitä sinulla on tekemistä Lakamban kanssa?"

"Tuan, huomenna me puhelemme kuin ystävät ainakin. Minun täytyy nähdä vielä tänä iltana Lakamba."

"Ethän sinä vain, Dain, aijo hyljätä minua, nyt kun kaikki on kunnossa?" kysyi Almayer valittavalla äänellä.

"Olenhan minä tullut takaisin? Mutta minun täytyy ensin nähdä Lakamba. Sitä vaatii sekä oma etuni että sinun."

Pään hahmo hävisi äkkiä. Ja pensas, joka pääsi vapaaksi keulamiehen käsistä, ponnahti kuin jousi taaksepäin räiskyttäen mutaista vettä Almayerin päälle, juuri kun hän kumartui eteenpäin nähdäkseen paremmin.

Pian oli kanootti viillättänyt valokuuvaan, joka valui virralle vastaisella rannalla olevasta mahtavasta loimusta. Jo näkyivät ääriiviivat kahdesta kumarassa ponnisteleavasta miehestä. Huomasipa perässä vielä kolmannenkin, joka komeasti käytteli perämelaa. Päässä oli perämiehellä tavattoman suuri, pyöreä hattu, joka muistutti liioitellen mukailtua sientä.

Almayer tähysteli kanoottia, kunnes se oli sivuuttanut valokuuvan. Hetken kuluttua kuuli hän yli virran äänten sorinaa. Ja hän näki, mitenkä soihtuja siepattiin loimuavasta nuotiosta ja mitenkä ne hetkeksi valaisivat paaluvarustuksessa olevaa porttia, jonka aukossa ihmisiä tungeksi. Sitten näyttivät kaikki menevän portista sisään. Soihtut hävisivät näkyvistä, ja hajoitetusta nuotiosta pilkehti vain silloin tällöin himmeä tulentuike.

Almayer asteli kotia pitkin askelin mieli levottomana. Eihän Dain vain aikunut häntä pettää. Se oli mahdotonta, sillä sekä Dainille että Lakamballe oli siksi tärkeätä, että hänen suunnitelmansa onnistuisi. Oli tosin turhaa luottaa malaijeihin, mutta on heilläkin sentään vähän järkeä ja ymmärtävät edes oman hyötynsä. Kaikki kävisi vielä hyvin ja täytyisi käydä.

Juuri kun hän oli tullut näin pitkälle mietteissään, huomasi hän olevansa talonsa parvekkeelle johtavain portaiden edessä. Niin matalalla kuin hän seisoikin, voi hän kuitenkin nähdä virran molemmat haarat. Pantain päähaara oli ihan pimeän peitossa, sillä rajahin kartanolla palava tuli oli aivan sammunut. Mutta pitkin Sambir-virtaa voi Almayer nähdä pitkän rivin malaijilaisia taloja. Ne olivat toinen toisensa vieressä rantatörmällä. Siellä täällä tuikehti bambuseinien läpi himmeä valo tai näkyi savuava soihtu, joka paloi virran yli pistäytyvällä parvekkeella. Loitompana, missä saari päättyi matalaan kallioon, kohosi ilmoille tumma rykelmä rakennuksia, jotka töröttivät korkealle yli malaijien matalien majojen. Vankka oli siellä perustus ja tilaa oli väljälti. Kuni tähdet tuikkivat siellä monet valot voimakkaana ja kirkkaina, muistuttaen mieleen parafinia ja lampun laseja. Abdulla bin Selimin, tuon mahtavan Sambirin kauppiaan, talo ja varastohuoneet siellä asemaa vallitsivat. Almayerille tämä näky oli hyvin vastenmielinen. Hän pui nyrkkiään noille rakennuksille, jotka silmin nähtävässä upeudessaan tuntuivat hänestä kylmillä ja sietämättömiltä katsella. Ne näyttivät ikäänkuin halveksivan hänen mennyttä onneaan.

Hitaasti Almayer nousi talonsa portaita.

Keskellä parvekettä oli pyöreä pöytä. Sillä seisoivat parafinilamppu ilman kupua. Siitä lähti räikeätä valoa parvekkeen kolmelle suljetulle sivulle. Neljäs sivu oli avonainen, se oli virralle päin. Jyrkkää kattoa kannattavien tukipylväiden välillä riippui rikkinäisiä rottingista tehtyjä varjostimia. Parvekkeella ei ollut kattoa, niin että lampun räikeä loiste vähitellen himmeni ylhäällä pehmeäksi valoksi, joka lopulta haihtui kattoparrujen väliseen pimeään. Talon ulkoseinän jakoi kahtia ovenaukko, mistä oli pääsisäänkäytävä. Punainen oviverho sulki sen. Naistenkammion ovi avautui tähän läpikäytävään, josta mentiin pihalle ja keittiöntapaiseen suojukseen. Toisessa sivuseinässä oli ovi. Puoleksi kulunut kirjoitus "Konttori, Lingard ja Kumpp." oli vielä luettavissa pölyisellä ovella, jota ei nähtävästi pitkään aikaan oltu avattu. Sisällä oli lähellä vastakkaista seinää taivutetuista puista tehty keinutuoli. Pöydän luona ja muualla parvekkeella oli sinne tänne asetettu neljä puista nojatuolia, jotka näyttivät häpeävän kehoja ympäristöään. Kokonainen kasa jokapäiväisiä mattoja lojui nurkassa, minne riippumatto oli poikittain pingotettu. Toisessa nurkassa nukkui, pää punaiseen karttuuniriepuun kääriytyneenä, muuan malaiji muodottomassa mykkyrässä. Se oli yksi Almayeriä palvelevista orjista. "Minun väkeäni" sanoi hän tavallisesti heistä puhuessaan. Lukuisa, tavanmukainen joukko koita piti hurjia tanssiaisiaan lampun ympärillä surisevien moskitokärpästen tulisen musiikin säestäminä. Palmunlehdistä tehdyn katon alla juosta vilisti sisiliskoja parruja pitkin vikisten vienosti. Apina, jota pidettiin kiinnitettynä eräaseen parvekkeen tukipylväaseen, oli jo vetäytynyt yöksi räystäään suojaan. Mutta nyt se tähysteli Almayeriä ja irvisteli hänelle, kiepsahti äkkiä katossa olevaan bamburuokoon riippumaan ja pudotti pöytäpahaselle tulvanaan pölyä ja murenneita, kuivaneita lehtiä. Lattia oli epätasainen, siellä täällä oli kuihtuneita kasveja ja kuivanutta savea. Kaikkialla tuntui nenään liian haju, kaikki oli hunningolla. Punaiset täplät

lattialla ja seinillä osoittivat, mitenkä usein ja mitenkä huolimattomasti oli pureksittu betelpähkinöitä. [3] Vieno tuuli liikutteli hiljaa oljista tehtyjä ikkunaluukkuja ja toi mukanaan vastapäätä olevasta metsästä heikkoa, umpeata tuoksua kuihtuvista kukista.

Almayerin raskaasti astellessa parvekkeen palkit kovasti natisivat. Nurkassa nukkuja liikahteli rauhattomasti mutisten sekavia sanoja. Verhotun oviaukon takaa kuului vienoa vaatteiden kahinaa, ja pehmeä ääni kysyi malaijin kielellä: "Sinäkö siellä olet, isä?"

"Niin olen, Nina. Minun on nälkä. Tässä talossa taitaa jo nukkua joka sielu?"

Almayer puheli reippaasti ja heittäytyi tyytyväisesti huokaisten pöytää lähinnä olevaan nojatuoliin. Nina Almayer tuli verhotusta oven aukosta esille ja hänen perässään muuan vanha malaijilainen vaimo, joka hommakkaasti asetteli pöydälle lautasellisen riisiä ja kalaa, ruukullisen vettä ja puolipulloa katajaviinaa. Asetettuaan isäntänsä eteen säröisen lasipikarin, palvelija poistui äänettömästi. Nina seisoi pöydän ääressä, toinen käsi nojasi kevyesti pöydän laitaan, toinen riippui hervottomasti sivulla. Kärsimättömän odotuksen ilme kuvastui hänen kasvoillaan, ja hänen uneliaat silmänsä näyttivät ihailevan halki pimeään jotain hurmaavaa kuvaa. Hän oli kookas ollakseen sekarotuinen. Sivulta katsoen oli hänellä yleensä isänsä säännölliset kasvopiirteet, mutta poskipäät olivat voimakkaan leveät, perintönä äidin esi-isiltä — sululaisilta merirosvoilta. Hänen tarmokkaan näköinen suunsa, joka tavallisesti oli vähän auki päästäen näkyville kiiltävän valkoiset hampaat, antoi jonkunverran villin leiman hänen kasvojensa levottomalle ilmeelle. Mutta hänen tummista, kauniista silmistään tuikki hellä lempeys, mikä on niin ominaista malaijilaisille naisille. Ja niistä loisti tavallista suurempi äly. Ne näyttivät niin syvämietteisiltä, rehellisiltä ja vakavilta, ikäänkuin olisivat katselleet jotakin muille näkymätöntä, neitosen itsensä seistessä valkosissaan, suorana, norjana, suloisena ja vaatimattomana. Hänen matalaa, leveätä otsaansa koristi tuuheaa, pitkä, kiiltävän musta tukka, joka paksuina kiehkuroina valui hartioille. Se teki hänen kelmeän, öljyvuon värisen ihonsa vieläkin kelmeämmäksi voimakkaan tummuutensa kautta.

Almayer kävi ahneesti käsiksi riisiannokseensa. Mutta pisteltyään sitä muutaman kerran suun täydeltä hän lopetti äkkiä syömisensä lusikka kädessä ja katseli terävästi tyttärensä.

"Kuulitko sinä, Nina, veneen kulkevan tästä ohi noin puoli tuntia sitten?" hän kysyi.

Tyttö vilkasi nopeasti isäänsä ja siirryttyään pois valosta asettui seisomaan selkä vasten pöytää.

"En", sanoi hän hitaasti.

"Tänne tuli vene. Viimeinkin! Dain itse siinä oli. Hän jatkoi matkaansa Lakamban luo. Minä tiedän sen siksi, että hän itse sen minulle kertoi. Minä puhelin hänelle, mutta hän ei tahtonut tulla tänne tänä iltana. Sanoi tulevansa huomenna."

Almayer nielasi välillä lusikallisen riisiä, sitten hän jatkoi.

"Olenpa melkein onnellinen tänä iltana, Nina. Voin jo nähdä pitkän tien pään, joka johtaa meidät pois tästä kurjasta suosta. Pian me pääsemme täältä, minä ja sinä, rakas tyttöseni. Ja sitten — — —"

Almayer nousi pöydästä ja jäi seisomaan tuijottaen eteensä, aivan kuin olisi ihailnut jotain hurmaavaa näkyä.

"Ja sitten", jatkoi hän, "sitten me olemme onnellisia, sinä ja minä. Me elämme rikkaina ja arvossa pidettyinä kaukana täältä, me unohdamme tämän elämän, kaikki nämä ponnistukset ja kaiken tämän kurjuuden!"

Almayer meni tyttärensä luo ja laski hyväillen kätensä hänen hiuksilleen.

"On ikävä, kun pitää turvautua malaijiin", puheli hän. "Mutta minun täytyy tunnustaa, että tämä Dain on todellinen gentlemanni, niin todellinen gentlemanni", toisti hän.

"Pyysitkö sinä häntä tulemaan tänne?" kyseli Nina kääntämättä katsettaan isäänsä.

"No, totta kai. Me lähdemme liikkeelle ylihuomenna", puheli iloissaan Almayer. "Meidän ei auta menettää hetkeäkään. Oletko nyt iloinen, tyttöseni?"

Tytär oli jo melkein yhtä pitkä kuin isänsä, mutta isä muisteli vielä mielellään sitä aikaa, jolloin hänen lapsensa oli pieni, ja he olivat eroittamattomat ystävät.

"Olen iloinen", virkkoi tytär hyvin hiljaa.

"Tietysti", puheli Almayer vilkkaasti, "sinä et voi kuvitellakaan, mikä meitä odottaa. Minä en ole itse ollut Euroopassa, mutta olen kuullut äitini kertovan sieltä niin usein, että minusta tuntuu, kuin olisin jo kaikesta selvillä. Me elämme siellä vielä loistavaa elämää. Saatpa niidä."

Taas seisoivat Almayer vaijeten tyttärensä rinnalla ja ihaili mielikuvituksessaan tuota lumoavaa näkyä. Hetken kuluttua hän heristi nyrkkiään nukkuvalla siirtolalle.

"Voi, sinä Abdulla ystäväni!" huusi hän, "pianpa tästä nähdään, kumpi meistä näitten pitkien vuosien perästä lopultakin on herrana!"

Almayer käänsi katseensa virran yläjuoksulle päin ja huomautti levollisesti:

"Taas tulee ukonilma. Mutta tulkoon! Ei mikään ukkonen pidä minua valveilla tänä yönä, sen minä tiedän. Hyvää yötä, tyttöseni", kuiskasi hän suudellen hellästi lapsensa poskea. "Sinä et näytä olevan erikoisen hyvällä tuulella tänä iltana, mutta huomenna on katseesi kirkas. Eikö niin?"

Nina oli kuunnellut isäänsä muuttamatta värettäkään kasvoillaan. Hänen puoleksi sulkeutuneet silmänsä tuijottivat yhä yöhön. Pimeä oli tullut entistä sankemmaksi mahtavan ukkospilven ilmestyttyä. Se oli laskeutunut alas vuorilta peittäen tähdet, taivaan, metsän ja virran melkein käsin kosketeltavaan tummuuteen. Heikko tuulikin oli tauonnut, mutta etäinen ukkosen jylinä ja kelmeät salamamat ennustivat lähenevää myrskyä. Huokaisten tyttö kääntyi pöytään päin.

Almayer oli jo riippumatossaan vaipumassa unen helmaan.

"Ota lamppu, Nina", mutisi hän unisesti. "Täällä on koko nurkka täynnä moskitokärpäsiä. Mene nyt nukkumaan, lapseni."

Nina sammutti lampun ja meni takaisin parvekkeen kaidepuun luo. Siellä hän seisoivat kiertäen kätensä puisen pylvään ympäri ja katsoi kiinteästi Pantain yläjuoksulle. Kun hän siinä seisoivat liikkumatta troopillisen yön painostavassa hiljaisuudessa, niin hän näki aina salaman iskiessä virran kummallakin rannalla olevan metsän. Ja hän näki, mitenkä puut taipuivat lähestyvän rajuilman puuskista, mitenkä tuuli pieksi veden vaahdoksi kaukana yläjuoksulla ja mitenkä mustat, omituisen näköisiksi repeytyneet pilvet kulkivat matalalla yli huojuvien puiden. Hänen ympärillään oli vielä hiljaista ja rauhallista, mutta hän kuuli kaukaa tuulen ulvonnin, rankan sateen sihinän ja aaltojen kohinan kuohuvalta virralta. Rajuilma lähenevästä ukkosen kovasti jyristessä ja tulisten, pitkien salamain iskiessä. Välillä oli hetken aikaa kammottavan pimeä. Kun rajuilma ennätti virran matalalle haarautumispaikalle, vapisi koko talo tuulessa, ja sade rapisi kovasti palmunlehdillä peitetillä katolla. Ukkonen haasteli yhtämittaa jyristen, ja taukoamattomat salamamat päästivät näkyville kuohuina virtaavan veden, ajalehtivät puunrungot ja mahtavan metsän, joka kumartui hurjan, armottoman luonnonvoiman edessä.

Häiriytymättä tästä yöllä raivoavasta, sateisesta monsuunista isä nukkui rauhallisesti, unohtaen toiveensa, onnettomuutensa, ystävänsä ja vihollisensa. Mutta liikkumatta seisoivat yhä tytär tähystellen tarkkaan joka salaman iskiessä leveätä virtaa. Hänen katseensa oli vakava ja huolestunut.

TOINEN LUKU.

Kun Almayer, Lingardin jyrkän vaatimuksen mukaisesti, suostui naimaan malajilaistytön, ei kukaan tietänyt, että samana päivänä, jolloin huomiota herättänyt nuori, vastakääntynyt neitonen oli menettänyt luonnolliset sukulaisensa ja saanut valkoisen isän, hän oli taistellut epätoivoisesti niinkuin muutkin laivalla olleet. Ja ainoastaan jalakaansa saama paha haava oli pidättänyt häntä hyppäämästä yli laidan muiden harvojen eloon jääneiden mukana. Anastetun laivan etukannelta ukko Lingard oli löytänyt tytön kuolleista ja kuolevista merirosvoista muodostuneen ruumisröykkiön alta ja antanut kantaa hänet Flashin peräkannelle, ennenkuin malajien laiva sytytettiin tuleen ja laskettiin ajalehtimaan. — Tyttö oli silloin tajuissaan ja hän näki troopillisen illan hiljaisessa rauhassa, joka seurasi taistelun melskettä, kaiken sen, mitä hän silloin luonteensa mukaisesti piti rakkaana täällä maan päällä, häviävän pimeään tullen ja savun vallassa. Välittämättä käsistä, jotka niin huolellisesti hoitivat hänen haavaansa, hän makasi kannella katsellen tarkkaavasti niitten urhoollisten miesten hautajaisroviota, joita hän niin oli ihailut ja itse auttanutkin heidän taistelussaan tuota peljättyä Rajah-Lautia vastaan.

Kevyt yötuuli kuljetti prikiä hiljalleen etelää kohti. Suuri tuliloimu tuli yhä pienemmäksi ja pienemmäksi, kunnes se välähti taivaan rannalla kuin himmenevä tähti. Ja lopulta se himmenikin.

Hetken aikaa kuvastuivat vielä savupilveen kätöksissä olevien liekkien välähtelyt. Viimein hävisi kaikki.

Nyt hän ymmärsi, että tuon häviävän tulenhohteen keralla hävisi hänen entinen elämänsäkin. Tästä lähtien odotti häntä orjuus kaukaisissa maissa, vieraitten parissa, tuntemattomissa ja kenties kauheissa — olosuhteissa. Neljäntoista vuoden vanha kun oli, käsitti hän jo asemansa ja tuli siksi äsken mainittuun johtopäätökseen, ainoaan malaijitytölle mahdolliseen, tytölle, joka oli jo kypsynyt naiseksi trooppilisen auringon lämmössä. Lisäksi hän tiesi kylläkin persoonallisen sulonsa, josta hän oli kuullut niin monen isänsä uljaan soturin lausuvan suuren ihailunsa. Hän pelkäsi kaikkea vierasta. Mutta yleensä hän alistui asemaansa tyynesti, kuten ainakin malaiji, ja vielä piti hän sitä aivan luonnollisena. Olihan hän soturin tytär, joka oli vallattu taistelussa, ja kuuluihan hän siis oikeuden mukaisesti voittoisalle rajahille. Vieläpä tuon hirvittävän vanhuksen osoittama ilmeinen ystävällisyyskin johtui hänen mielestään tietenkin siitä, että tämä ihaili vankiansa. Ja kun hänen turhamaisuutensa näin sai tyydytystä, niin tuntui näin surkeasta onnettomuudesta johtunut surukin hänen sydämessään helpommalta.

Jospa hän sattumalta olisi tietänyt Samarang'in luostarin korkeista muureista, hiljaisista puutarhoista ja vaiteliaista nunnista, joiden pariin hänen kohtalonsa oli hänet vievä, niin olisi hän varmaankin etsinyt kuolemaansa peljäten ja vihaten moista vapauden rajoitusta. Mutta hän kuvitteli vain mielessään malaijilaistytön tavallista elämää. Hän kuvitteli vuoroin kovaa työtä, vuoroin tulista rakkautta, juonitteluja, kultakoristeita, kotiorjuutta ja tuota suurta, mutta salattua vaikutusta, joka on puolivillin naisen harvoja oikeuksia mieheensä nähden. Mutta hänen kohtalonsa saikin tuon vanhan, sydämensä hetkellisistä vaikuttimista toimivan merikarhun karkeissa käsissä aivan oudon ja hänelle tuhoisan kääntein. Levollisesti alistuen hän kärsi kaiken: vapauden kahleet, opin tien ja uuden uskon. Mutta hän kätki samalla sydämeensä vihansa ja halveksimisensa tätä uutta elämää kohtaan. Kielen hän oppi hyvin helposti, mutta ymmärsi varsin vähän siitä uudesta uskosta, jota hyvät sisaret hänelle opettivat, omaksuen nopeasti ainoastaan uuden opin taikauskaiset ainekset. Hän kutsui lempeästi ja hyväilevästi Lingardia isäkseen joka kerta, kun tämä pikimiten kävi kovaäänisesti häntä tapaamassa. Hän huomasi näet selvästi, että tuossa miehessä piili suuri ja vaarallinen voima, jonka alle oli parasta alistua. Olihan Lingard nyt hänen käskijänsä. Ja niin hänessä neljän vuoden aikana oli kytenyt toivo päästä herransa suosioon ja tulla lopulta hänen vaimokseen, neuvonantajakseen ja oppaakseen.

Mutta nuo unelmat haihtuivat Rajah-Lautin yhdellä sanalla "tapahtukoon", mikä perusti nuoren Almayerin salaa toivoman onnen. Ja niin seisoi vastenmielisiin eurooppalaisiin helyihin puettuna batavialaisen seurueen huomion esineenä nuori, vastakääntynyt tyttö alttarin edessä, rinnallaan äkäisen näköinen valkoinen mies. Almayer olikin silloin levoton ja vähän vastahakoinen. Näytti siltä, kuin hän olisi mielellään juossut karkuun. Hän älysi kuitenkin kylliksi peljätä tulevaa appeaan ja osasi tarpeeksi panna arvoa omalle aineelliselle onnelleen, niin että häväistys jäi tekemättä. Mutta jo vannoessaan uskollisuuttaan hän punoi juonia päästäkseen ennemmin tai myöhemmin irti tuosta sievästä malaijilaistytöstä. Ja morsian taas oli oppinut siksi paljon luostarissa ollessaan, että hänestä valkoisten miesten lakien mukaan oli kohta tuleva Almayerin toveri eikä hänen orjansa, ja siksi hän mielessään lupasi itselleen toimia olosuhteiden mukaan.

Kun siis Flash, lastattuna uuden talon rakennusaineilla, lähti Batavian satamasta ja vei mukanaan nuoren parin tuntematonta Borneota kohti, niin ei sen kannella näkynytkään niin paljon rakkautta ja onnea, kuin ukko Lingard niin monasti jo etukäteen oli kerskaton ennustellut satunnaisille ystävilleen, milloin minkin hotellin parvekkeella. Vanha merikarhu itse oli onnensa kukkuloilla. Nyt hän oli täyttänyt tehtävänsä tyttöön nähden. "Niinkuin tiedätte, minä tein hänet orvoksi." Näin hän usein juhlallisesti lopetti puheensa, kun hän tapansa mukaan kertoili liikeasioistaan kokoonhaalitululle jätkäjoukolle. Ja hänen humalaisten kuulijainsa hyväksyvät huudot täyttivät hänen yksinkertaisen sydämensä ilolla ja ylpeydellä. "Minä panen kaikki suoraa päätä täytäntöön" oli hänen toinen mielilauseensa. Ja noudattaen tätä periaatetta hän kiirehti kuumeen tapaisesti Pantai-virran rannalle tulevan talon ja varastohuoneitten rakentamista. Kunhan saataisiin kuntoon koti nuorelle parille ja varastohuoneet sitä suurta kauppaa varten, jonka kehittäminen nyt oli oleva Almayerin tehtävänä, niin voisi Lingard itse antautua salaperäiseen yritykseensä, josta hän jo viittauksin oli puhunutkin. Ja näistä viittauksistakin oli jo ymmärretty, että kysymyksessä olivat kulta- ja timanttisuonet jossain saaren keskuksessa. Almayer oli niinkään jo kärsimätön. Jos hän olisi tiennyt, mikä häntä odotti, niin ei hän varmaankaan olisi ollut niin innokas ja toivorikas nähdessään Lingardin retkikunnan viimeisen kanootin häviävän virran yläjuoksulle vievään poukamaan. Mutta kun hän nyt kääntyi ympäri, niin näki hän edessään pienen sievän talon ja suuret varastohuoneet, jotka kokonainen armeija kiinalaisia salvumiehiä huolellisesti oli rakentanut. Ja hän näki vielä uuden laiturin, jonka ympärille oli keräytyneet kanootteja kauppamiehineen. Kas silloin hän tunsu äkkiä valtavan riemun sydämessään, ajatellessaan että maailma oli nyt hänelle avoinna.

Mutta maailma oli ensin valloitettava. Ja sen valloittaminen ei ollutkaan niin helppoa kuin hän luuli. Varsin pian hän tuli huomaamaan, että häntä ei kaivattu tässä maan kolkassa, minne hän oli joutunut Lingardin pakotuksesta ja omasta heikosta tahdostaan — keskelle häikäilemättömiä juonia ja hurjaa

kauppakilpailua. Arapialaiset olivat myöskin keksineet tämän virran ja perustaneet kauppaseman Sambiriin. Ja missä he tekivät kauppaa, tahtoivat he myöskin olla isäntinä eivätkä suvainneet kilpailijoita.

Lingard palasi tuloksitta ensimmäiseltä retkeltään, mutta lähti takaisin tuhlaten kaiken rehellisen kaupan tuottaman voiton salaperäisiin matkoihinsa. Almayer kamppaili vaikeassa asemassaan ilman ystäviä ja apua. Vanha rajahi, Lakamban edeltäjä, oli ainoa, joka suojeli häntä Lingardin tähden. Sensijaan Lakamba, joka eleli yksityisenä miehenä riisiviljelyksellään, seitsemän mailin päässä virran alajuoksulla, käytti kaiken vaikutusvaltansa auttaakseen valkoisen miehen vihamiehiä. Hän punoi salajuonia tarkan suunnitelman mukaan ijäkästä rajahia ja Almayeriä vastaan vedoten avoimesti siihen, että hän muka tunsiperin pohjin heidän salaisimmatkin liikeasiansa. Hän tahtoi käydä ystävästä ja siksi hänen kookas vartalonsa näkyi usein Almayerin parvekkeella. Hänen viheriä turbaaninsa ja hänen kullalla kirjailtu takkinsa loistivat aina ensi rivissä niitten huomaavaisten malajien joukossa, jotka tungeksien tulivat tervehtimään Lingardia tämän palatessa sisämaasta. Hänen kumarruksensa olivat aina syvimät ja hänen kädenlyöntinsä sydämellisimmät, kun hän lausui vanhan kauppiaan tervetulleeksi. Mutta samalla hän pienillä silmillään otti selvän ajan merkeistä ja hän läksi tavallisesti noista keskusteluista tyytyväisenä, salainen hymy huulillaan. Ja nyt piti hän taas puolestaan pitkiä neuvotteluita ystävänsä ja liittolaisensa Syed Abdullan kanssa. Tämä oli arapialaisen kauppaseman johtaja, sangen mahtava ja vaikutusvaltainen mies saaristossa.

Siihen aikaan luultiin yleisesti siirtolassa, että Lakamban vierailut Almayerillä eivät rajoittuneet ainoastaan noihin virallisiin kohtauksiin. Usein näkivät Sambirin myöhäiset kalastajat kuutamoina pienen kanootin työntyvän esille kaidasta purosta valkoisen miehen talon takaa ja he näkivät sen yksinäisen omistajan melovan varovasti virtaa alas rannan synkkien varjojen suojassa. Ja näistä tapahtumista, jotka aina saatettiin asianmukaisesti kaikkien tietoon, keskusteltiin iltatulien ääressä myöhään yöhön malajijylimyksille ominaisella kynnillisyydellä ja samalla nautittiin vahingonilolla valkoisen paholaisen, tuon vihatun hollantilaisen, koti-ikävyysistä.

Almayer taisteli yhä epätoivoisesti. Mutta hän suunnitteli siksi huonosti taistelutapansa, että hän vähitellen menetti kaikki menestyksen mahdollisuudet kamppaillessaan niin häikäilemättömien ja päättäväisten kilpailijain kanssa kuin arapialaiset ovat. Kaupanteko loppui avaroissa varastohuoneissa, ja varastohuoneet lahosivat pala palalta. Vanhan Lingardin pankkiiri, macassarilainen Hudig, teki vararikon, ja sen mukana meni koko käytettävä kapitaali. Ja Lingardin järjettömät tutkimusmatkat olivat nielleet viime vuosien voiton. Lingard itse oli saaren keskiosissa, ehkäpä jo kuolleena. Joka tapauksessa hän ei antanut mitään elonmerkkejä itsestään. Almayer seiso yksin tässä vastaanhankaavassa ympäristössä. Ainoana, vähäisenä hauskuutena oli hänelle yhdessä-olo pikku tyttärensä kanssa, joka oli syntynyt kaksi vuotta häitten jäljestä. Nyt oli tyttö noin kuuden vuoden vanha. Hänen vaimonsa oli jo alkanut kohdella häntä hurjalla halveksumisella, mikä ilmeni jurossa vaitelaisuudessa, mutta toisinaan purkautui kiihkeitten soimausten tulvaksi. Almayer tunsikin, että hänen vaimonsa vihasi häntä. Ja hän näki, miten tämä kateellisesti, melkein vihamielisesti, katseli isää ja lasta. Äiti oli mustasukkainen isälle, joka ilmeisesti oli saanut pikku tytön suosion puolelleen. Ja siksi Almayeristä tuntui, ettei hän ollut oikein turvassa tuolta naiselta omassa kodissaankaan. Kun tämä parhaillaan poltteli huonekaluja ja repi alas sieviä ikkunaverhoja, vihaten silmittömästi noita sivistyksen tunnusmerkkejä, mietiskeli Almayer, kauhuissaan näistä villin luonteen purkauksista, miten hän parhaiten pääsisi irti moisesta naisesta. Hän ajatteli kaikenlaista, jopa suunnitteli hän murhaakin, mutta jollakin epämääräisellä, ponnettomalla tavalla. Hän ei kuitenkaan uskaltanut ryhtyä mihinkään, vaan odotteli joka päivä, että Lingard tulisi takaisin tuoden mukanaan tiedon joistain tavattomista aarteista.

Lingard palasikin, mutta vanhentuneena ja sairaana, kuin varjona entisestään. Ja hänen sisäänpainuneissa silmissään paloi kuumeen tuli. Hän oli melkein ainoa lukuisista retkeilijöistä, joka vielä oli elossa. Mutta viimeinkin oli onni hänelle ollut suotuista! Ennen kuulumattomia rikkauksia oli hänen käsissään. Mutta hän kaipasi lisää rahaa, vain hiukkasan lisää, toteuttaakseen unelmansa satumaisista aarteista. Ja nyt oli vielä Hudigkin tehnyt vararikon! Almayer haali kokoon rahaa niin paljon kuin voi, mutta vanhus halusi vielä enemmän. Jos Almayer ei kykenisi sitä hankkimaan, menisi hän Singaporeen, vieläpä Eurooppaan; ennen kaikkea kuitenkin Singaporeen. Ja hän veisi pikku Ninan mukaansa. Hänellä oli Singaporessa hyviä ystäviä, jotka ottaisivat tytön huostaansa ja huolehtisivat tämän koulutuksesta. Kaikki järjestyisi mainiosti. Ja tuosta tyttärestä, johon vanha merikarhu näytti siirtäneen kaiken äitiin ennen kohdistuneen kiintymyksensä, tulisi idän — ja vieläpä koko maailman rikkain nainen. Näin puheli kovalla äänellä Lingard mitellen parveketta raskain, pitkin askelin ja viittilöiden kädellään, jossa oli savuava sikaari. Hänen pukunsa ja tukkansa oli hajallaan, hän oli haltioissaan. Mutta Almayer sensijaan istua kyyhötti mattokasalla ja ajatteli kauhulla, että hänen täytyisi erota siitä ainoasta ihmisolennosta, jota hän rakasti. Ja vielä suurempi oli kenties hänen kauhunsa kuvitellessaan sitä kohtausta, joka hänellä olisi vaimonsa, tuon villin tiikerimäisen naisen kanssa, kun tältä riistettäisiin lapsensa. Hän myrkyttää minut, ajatteli poloinen Almayer, tietäen hyvin,

mitenkä yksinkertaisesti malaijit lopullisesti ratkaisivat yhteiskunnallisen, poliittisen ja perhe-elämän pulmat.

Mutta Almayerin suureksi kummaksi hänen vaimonsa kuunteli uutista aivan levollisena. Hän vilkasi vain salaa mieheensä ja Lingardiin, mutta ei sanonut halaistua sanaakaan. Tästä huolimatta hän kuitenkin hyppäsi virtaan ja ui veneen perässä, jossa Lingard juuri vei pois imettäjää kirkuvan lapsen kera. Almayerin täytyi lähteä ajamaan häntä takaa valaanpyytjäveneellään ja kiskoa hänet veneeseen tukasta, vaikka hän huusi ja kiroili niin että taivas vavahti.

Mutta vaikeroituaan pari päivää hän alkoi eellä entiseen tapaansa, pureskella betelpähkinöitä ja istuskella päivät pitkään naistensa parissa tylsässä työttömyydessä. Hän vanheni tämän jäljestä hyvin nopeasti ja heräsi tylsyydestään vain silloin, kun hän purevilla letkauksilla tai häpäisevillä huudahduksilla tahtoi osoittaa huomanneensa miehensä satunnaisen läsnäolon. Almayer oli rakentanut vaimolleen omalle alueelleen joen rannalle majan, jossa tämä eleli aivan erillään toisista.

Lakamba oli lakannut käymästä talossa sen perästä, kun kaitselmuksen armollisesta määräyksestä ja pienen tieteellisen kepposen avulla vanha Sambirin hallitsija oli saatu pois elävien joukosta. Lakamba hallitsi nyt tämän sijasta. Hän oli saanut tehokasta apua arapialaisilta ystäviltaan ja hollantilaisilta viranomaisilta. Syed Abdulla oli nyt Pantain vaikutusvaltaisin mies ja kauppias. Almayer oli tuhottuna ja avuttomana vihamiestensä juonien tiiviiksi punomassa ansassa. Hänen elämänsä ainoana sisältönä oli vain se, että hän luuli tietävänsä Lingardin suuriarvoisen salaisuuden. Lingard itse oli hävinnyt. Hän kirjoitti kerran Singaporesta ja kertoi, että lapsi voi hyvin ja oli Mrs. Vinckin huostassa. Hän itse oli aikeissa mennä Eurooppaan hankkimaan rahoja suureen yritykseensä. Hän palaisi pian. Mitään vaikeuksia ei olisi kestettävänä. Kaikki toisivat kiireellä rahansa. Näin hän kirjoitti. Mutta erikoisen kovaa kiirettä eivät ihmiset näyttäneet pitäneen, sillä tämän jäljestä saapui häneltä vain yksi kirje jossa hän mainitsi olevansa sairas. Hän ei ollut löytänyt yhtään sukulaista elossa. Muutapa ei juuri kirjeessä ollutkaan: Sitten seurasi täydellinen hiljaisuus. Varmaankin oli Eurooppa nielaissut Rajah-Lautin. Ja turhaan tähysteli nyt Almayer länttä kohti nähdäkseen edes yhden valonsäteen pilkistävän esille särkyneitten toiveittensa pimeästä yöstä.

Vuodet vierivät. Mrs. Vinckiltä ja myöhemmin Ninalta itseltään pitkin väliajoin tulleet kirjeet olivat Almayerin ainoana ilona ja tekivät kuitenkin elämän siedettäväksi virran varrella vallitsevassa ilakoivassa raakuudessa. Almayer eleli nyt yksin aikojaan eikä hän käynyt enää tapaamassa velallisiaankaan, sillä ne eivät kuitenkaan olisi mitään maksaneet, varmoja kun olivat Lakamban suojeluksesta. Uskollinen sumatralainen Ali keitti hänen riisinsä ja valmisti hänen kahvinsa, sillä hän ei uskaltanut luottaa keneenkään muuhun ja kaikkein vähimmän vaimoonsa. Hän tappoi aikansa kuljeskelemalla synkkänä talon ympärillä olevilla ruohottuneilla poluilla ja käymällä rappioituneissa varastohuoneissa. Niissä muistuttivat häntä ainoastaan muutamat ruosteiset pyssyt ja jotkut pilaantunutta manchesteriläistä tavaraa sisältävät särkyneet laatikot niitä entisiä hyviä aikoja, jolloin kaikkialla oli elämää ja tavaraa ja hän itse, pikku tytär rinnallaan, piti ylinnä silmällä vilkasta liikettä rannalla. Mutta nyt liukuivat ylämaan kanootit Lingard ja Kumpp:in rappiolle menneen lastauspaikan ohi, meloivat edelleen myötävirtaa ja ryhmittäytyivät Abdullan uuden laiturin ympärille. Noin he eivät tehneet siksi, että olisivat rakastaneet Abdullaa, vaan siksi, että eivät uskaltaneet tehdä kauppaa miehen kanssa, jonka tähti oli laskenut. Jos he olisivat olleet tämän miehen kanssa tekemisissä, ei heillä olisi ollut odotettavana mitään armoa arapialaisilta eikä rajahilta. Kummaltakaan ei olisi saanut riisiä velaksi puutteen aikana. Ja Almayer ei taas olisi voinut auttaa heitä, kun hänellä itselläänkin oli toimeentulo toisinaan kyllyiksi vaikeata.

Almayer kadehti usein yksinäisyydessään ja epätoivossaan läheistä naapuriaan, kiinalaista Jim-Eng'iä, jonka hän näki monasti pitkänään vilpoisella mattokasalla, puinen tyyny päanalana, opiumpiippu hervottomissa käsissä. Hän ei kuitenkaan etsinyt lohdutusta opiumista. Ehkä se oli hänestä liian kallista, tai kenties hänen valkoisen miehen ylpeytensä pelasti hänet tuosta alentumisesta. Mutta luultavimmin kuitenkin pidättyi hän siitä ajatellessaan kaukana Taka-Intian siirtomaissa elävää tytärtään. Almayer sai tietoja tyttärestään useammin, sitten kun Abdulla oli ostanut höyrylaivan, joka välitti liikettä Singaporen ja Pantain siirtola-asutusten välillä noin joka kolmas kuukausi. Almayeristä tuntui nyt, että hän oli lähempänä tytärtään. Hän halusi nähdä tytärtään ja suunnitteli usein matkaa Singaporeen, mutta siirsi lähtönsä vuodesta toiseen, odottaen aina jotain edullista onnen käännettä. Hän ei tahtonut kohdata tytärtään tyhjin käsin ja ilman minkäänlaisia rohkaisun sanoja. Hän ei voinut ottaa tytärtään takaisin tähän villiin ympäristöön, jossa hän itse oli tuomittu elämään. Vähän hän myöskin arkaili tytärtään. Mitä tämä mahtaisi ajatella hänestä? Hän laski kuluneet vuodet. Tyttö oli jo täysikasvuinen nainen, sivistynyt, nuori ja toiverikas. Hän taas tunsu itsensä jo vanhaksi, toivottomaksi ja melkein pä villin ympäristönsä kaltaiseksi. Hän kyseli usein itseltään, mitä oli tuleva hänen tyttärestään. Hän ei kyennyt vielä vastaamaan tähän kysymykseen ja siksi hän ei tohtinut vielä katsella tytärtään silmiin. Mutta sittenkin hän kaipasi lastaan. Hän epäröi vuosikautia.

Hänen epäröintinsä loppui siten, että Nina odottamatta ilmestyi Sambiriin. Hän tuli höyrylaivalla,

kapteeni piti hänestä huolta. Almayer katseli tytärtään ihmetellen. Kuluneen kymmenen vuoden aikana lapsi oli kehittynyt naiseksi. Hänen tukkansa oli musta, ihonsa öljyjuunvärinen, hän oli pitkä ja kaunis. Silmät olivat suuret ja surullisen näköiset. Malaijlaisilla naisilla tavattavaa vastenmielistä ilmettä vaimensi ajatteleva tuike, joka oli eurooppalaista perua. Kauhulla ajatteli Almayer sitä hetkeä, jolloin vaimonsa ja tyttärensä tapaisivat toisensa. Mitä arvelisi tämä vakava, eurooppalaiseen vaatteisiin pukeutunut tyttö nähdessään betelpähkinää pureskelevan äitinsä istua nököttämässä pimeässä hökkelissään puoleksi alastomana ja äkäisenä hajanaisessa puvussaan. Vielä pelkäsi Almayer, että tuo kirottu nainen päästäisi raivonsa ilmoille. Tähän asti hän oli onnistunut pitämään vaimonsa siedettävän rauhallisena ja oli niin säilyttänyt eheinä edes tarveltyjen huonekalujensa jäännökset.

Almayer seisoi parhaillaan majan suljetun oven edessä polttavassa auringonpaisteessa. Hän kuunteli sisältä tulevaa puheensorinaa ja ihmetteli, mitä siellä tapahtui. Palvelustytöt oli karkoitettu majasta heti keskustelun alkaessa. Ja he seisoivat nyt yhdessä ryhmässä paaluaitauksen luona peittäen kasvonsa käsillään ja puhua pärpättäen uteliaina asiain kulusta. Almayer ei enää malttanut hillitä itseään, vaan koetti kuulla bambuseinän läpi edes jonkun sanan. Mutta samassapa laivan kapteeni, joka oli saattanut tytön majalle, otti Almayeriä käsipuolesta kiinni ja vei hänet, peljäten auringon pistosta, parvekkeen varjoon. Siellä oli jo Ninan kapsekki, jonka laivamiehet olivat tuoneet maihin. Heti kun kapteeni Fordilla oli lasinsa edessä ja sikaarinsa sytytetty, pyysi Almayer selitystä tyttärensä odottamattomaan tuloon. Ford selosteli asiaa niukasti, hän puhui vain ylimalkaan epämääräisin, kiivain sanoin naisväen typeryydestä yleensä ja erikoisesti Mrs. Vinckin ahdasmielisyydestä.

"Tiedäthän, Kaspar", sanoi hän lopuksi kiihottuneelle Almayerille, "että on hiton ikävää pitää sekarotuista tyttöä talossa. Kaikenlaisia hupsuja siellä juoksee niinkuin muuan nuori pankkilainenkin, joka ratsasti aamuin ja illoin Vinckin varastohuoneelle. Vanha eukkohan se luuli silloin, että se tarkoitti sitä hänen Emmaansa. Mutta kun eukko viimein huomasi, kenestä oikein oli kysymys, niin olipa siellä melua ja meteliä. Sen voit uskoa. Hän ei tahtonut pitää Ninaa enää tuntiakaan talossa. No niin. Minä sain kuulla tästä jupakasta ja otin tytön vaimoni huostaan. Minun eukkoni on aika mukava ihminen — semmoisia kuin ne naiset nyt ovat. Ja, totta vie, me olisimme tahtoneet pitää tyttöä sinun tähtesi, mutta hän ei halunnut jäädä meille. No, sitten! Älähän nyt hätäile, Kaspar. Istuhan hiljaa. Mitä sille mahtaa? Parempi näin. Anna hänen jäädä tänne. Hän ei ollut milloinkaan siellä onnellinen. Nuo Vinckin työt eivät ole pyntättyjä apinoita paremmat. Ne halveksivat häntä. Sinä et voi tehdä häntä valkoiseksi. Älähän nyt viitsi noitua minulle. Et voi. Hän on silti hyvä tyttö, mutta vaimolleni hän ei puhunut asioistaan mitään. Jos tahdot tietää tarkemmin, niin kysy itse häneltä. Mutta jos minä olisin sinun sijassasi, niin antaisin hänen olla yksin. Terve tuloa, kunnon kaveri, nostamaan hänen matkarahansa, jos sinulla on nyt tiukka rahasta." Puheltuaan näin kapteeni viskasi pois sikaarinsa ja lähti liikkeelle "ravistamaan niitä hereille laivalla", niinkuin hänellä oli tapana sanoa.

Turhaan odotti Almayer saavansa kuulla tyttärensä paluun syyn tämän omasta suusta. Ei ensimmäisenä päivänä eikä liioin seuraavinakaan tyttö kertaakaan viitannut elämäänsä Singaporessa. Ja Almayer ei taas tahtonut udella. Häntä peloittivat tytön kasvojen rauhallisen välinpitämätön ilme ja nuo juhlallisen näköiset silmät, jotka aina väistivät häntä ja kiintyivät kohisevan, leveän virran rinnalla, majesteettillisessa levossaan uinaileviin metsiin. Mutta Almayer alistui asemaansa ja oli onnellinen saadessaan tyttäreltään hellää, huolehtivaa rakkautta. Tosin sai hän sitä vain ajoittain, sillä Ninalla oli, kuten tämä itse sanoi "synkät hetkensä", jolloin hän tapasi käydä äitinsä luona ja viipyä tuntikausia rantamajassa. Kun hän tuli sieltä ulos, oli hän entistä suljetumpi. Halveksivin katsein ja lyhyin sanoin hän silloin vastasi kaikkiin isänsä puheisiin. Almayer tottui tähänkin ja pysyi noina synkkinäkin hetkinä levollisena, vaikka oli kovasti hädissään äidin vaikutuksesta tyttäreen.

Muuten mukautui Nina ihmeellisesti puolivillin ja kurjan elämän olosuhteisiin. Hän omaksui muitta mutkitta, ja nähtävästi ilman vastenmielisyyttä, taloudessa silmiin pistävän hoidon puutteen, rappeutumisen ja köyhyyden, huonekalujen vaillinaisuuden ja riisi-ruuan alituisen ilmestymisen perheen ruokapöydälle. Hän asui Almayerin kanssa pienessä rakennuksessa, joka, surullista kylläkin, rappeutumistaan rappeutui. Sen oli alkuaan Lingard rakennuttanut nuorelle parille.

Malaijit keskustelivat vilkkaasti Ninan tulosta. Alkuaikoina kävi aamutervehdyksellä joukottain malaijlaisia vaimoja lapsineen anoen kiihkeästi nuorelta neiti Putih'ilta[4] apua kaikkia ruumiin tauteja vastaan. Illan viileydessä taas arvokkaat arapialaiset piikissä valkoisissa viitoissaan ja keltaisissa viattomissa nutuissaan astelivat hitaasti joen vartta kulkevaa pölyistä polkua kohti Almayerin talon porttia ja kävivät juhlallisilla tervehdyksillä vääräuskoisen luona, heillä kun oli muka liikeasioita. Itse asiassa tahtoivat he vain hienolla tavalla päästä edes vilaukselta näkemään nuorta neitiä. Jopa tuli itse Lakambakin esille paaluvarustuksistaan loistavine sota-aluksineen ja punaisine auringonvarjostimineen ja laski pieneen lahonneeseen Lingard ja Kumpp.in laituriin. Hän tuli muka ostamaan muutamia messinki-pyssyjä, hän tahtoi näet antaa ne lahjaksi eräälle ystävälleen, Sambirin dajaakkien[5] päällikölle. Ja sillä aikaa kun epäluuloinen, mutta kohtelias Almayer koetti kaivella esille varastohuoneista vanhoja ilmapyssyjä, istui rajahi nojatuolissa parvekkeella mahtavan seurueensa ympäröimänä, odotellen turhaan Ninan näyttäytymistä. Ninalla sattui olemaan paha päivänsä ja hän

pysyi äitinsä majassa, mistä he yhdessä katselivat parvekkeella tapahtuvia juhlallisia menoja. Rajahi lähti pois nolona, mutta kohteliaana. Pian senjälkeen Almayer sai kerätä hedelmiä parantuneesta suhteestaan rajahiin. Velalliset, joita hän oli jo pitänyt auttamattomasti maksukyvyttöminä, suorittivat hänelle muutamia velkojaan monin anteeksipyyntöin ja syvin kumarruksin. Näissä parantuneissa olosuhteissa Almayerin mieli jonkun verran reipastui. Ehkäpä ei kaikki vielä ollutkaan menetettyä. Ehkäpä nuo arapialaiset ja malaijit lopultakin huomasivat, että hän johonkin kykeni, ajatteli itsekseen Almayer.

Ja nyt hän alkoi tapansa mukaan taas tehdä mahtavia suunnitelmia ja uneksia suurista rikkauksistaan itselleen ja Ninalle. Niin, varsinkin Ninalle! Näitten virkistävien vaikuttimien elähyttämänä Almayer pyysi kapteeni Fordia kirjoittamaan Englannissa oleville ystävilleen, että nämä ottaisivat selvän Lingardista. Oliko hän elossa vaiko kuollut? Jos kuollut, oliko hän jättänyt jälkeensä jotain papereita, asiakirjoja eli joitain ilmoituksia tai viittauksia, koskevia hänen suurta suunnitelmaansa. Samaan aikaan oli Almayer löytänyt eräästä tyhjistä huoneesta romun joukosta muistikirjan, joka oli iäkkään seikkailijan omaisuutta. Hän tutkiskeli vaikeasti luettavaa käsialaa sivu sivulta ja painui usein syviin mietteisiin kirjansa ääressä.

Tulipa vielä lisäksi muutakin, mikä herätti Almayerin välinpitämättömyydestään. Se levottomuus, jonka Brittiläisen Borneo-Kauppaseuran perustaminen oli saanut aikaan koko saarella, vaikutti myöskin Pantain elämän hitaaseen kulkuun. Odotettiin suuria muutoksia, puhuttiin liittoutumisesta, arapialaiset muuttuivat perin kohteliaiksi. Almayer alkoi rakennuttaa uutta taloansa uuden kauppaseuran tulevia insinöörejä, agenteja tai uutisasukkaita varten. Hän pani tähän puuhaan luottavin mielin kaiken irti saamansa rahan. Yksi seikka ainoastaan hämmensi hänen onneansa. Hänen vaimonsa tuli pois erakkomajastaan tuoden mukanaan Almayerin matalan majan rauhalliseen elämään viheriän röijynsä, pieneksi tehdyn uumaverhonsa, kimakan äänensä ja noidantapaisen ulkomuotonsa. Ja hänen tyttärensä näytti ihmeellisen levollisesti hyväksyvän tämän karkean tunkeutumisen heidän jokapäiväiseen elämäänsä. Almayer ei pitänyt siitä, mutta ei uskaltanut sanoa mitään.

KOLMAS LUKU.

Lontoossa pidetyillä neuvotteluilla on yleensä laajakantoinen merkitys. Ja niinpä nytkin Borneon Kauppaseuran hämäräperäisten toimistojen julkaisema päätös himmensi Almayerille tropiikin helakan auringonpaisteen ja lisäsi vielä yhden karvaan pisaran hänen pettymystensä maljaan. Englantilaiset luopuivat vaatimuksistaan Idän maihin ja jättivät Pantai-virran nimellisesti Hollannin vallan alaiseksi. Sambirissa oli nyt iloa ja riemua. Orjat toimitettiin kiireesti pois näkyvistä metsiin ja viidakoihin. Ja lippuja vedettiin rajahin alueella korkeihin tankoihin. Odotettiin hollantilaisten sotalaivojen tuloa.

Hollantilainen fregatti jäi ankkuriin virran suuhun, mutta veneet nousivat virtaa hinaajan köydessä, kulkien varovasti suuntaansa lukemattomien kanoottien lomatse, jotka olivat täynnä heleäpukuisia malaijeja. Komentava upseeri kuunteli vakavana Lakamban uskollisuutta uhkuvia puheita, vastasi Abdullan syviin kumarruksiin ja vakuutti noille ylimyksille, käyttämällä batavialaisen mahtavan rajahin erinomaista malaijinkieltä, ystävyttään ja hyvänsuopeuttaan Sambirin mallivaltion hallitsijaa ja asukkaita kohtaan.

Almayer katseli parvekkeeltaan poikki virran juhlamenoja. Hän kuuli rautakanuunain laukaukset, joilla tervehdittiin Lakamballe lahjoitettua uutta lippua. Hän kuuli paaluvarustuksen ympärillä tungeksivan kansanjoukon kumeata puheen sorinaa. Laukausten jäljestä nousi valkoisia savupilviä metsien viheriää taustaa vastaan. Almayer ei voinut silloin olla vertailematta omia häipyviä toiveitaan tuohon nopeasti haihtuvaan savuun. Nämä tapahtumat eivät mitenkään antaneet virikettä Almayerin isänmaallisille tunteille, mutta siitä huolimatta hänen täytyi pakottaautua herttaisen kohteliaaksi, kun valtuutetut meriupseerit tulivat yli virran tervehtimään yksinäistä valkoihoista, josta he olivat kuulleet puhuttavan. Samalla he varmaankin tahtoivat myöskin nähdä edes vilaukselta hänen tytärtään. Mutta siinä he pettyivät, sillä Nina kieltäytyi näyttäytymästä. Helposti näytti kuitenkin Almayer saavan heidät tyydytetyiksi tarjoamalla heille vieraanvaraisesti katajaviinaa ja sikaareja.

Kun ulkona mahtavan virran pinta näytti ikäänkuin poreilevan polttavan auringon vaikutuksesta, niin lojuivat upseerit mukavasti parvekkeen suojassa ontuvissa nojatuoleissa. Pieni rakennus kaikui eurooppalaisten kielten harvoin kuulluista soinnuista ja niihin yhtyvistä naurunpurskahduksista, kun upseerit laskettelivat merimiessukkeluuksia lihavan Lakamban kustannuksella, jolle he vast'ikään olivat aamulla tarjoilleet pelkkiä kohteliaisuuksia. Nuoret miehet yllyttivät, hyvän toveruushengen innostamina, isäntäänsä puhumaan. Ja Almayer, joka oli haltioissaan nähdessään eurooppalaisia kasvoja

ja kuullessaan eurooppalaisia sointuja, avasi sydämensä näille osaaottaville muukalaisille huomaamatta, mitenkä hän kertomalla lukuisia onnettomuuksiaan, huvitti noita tulevia amiraaleja. He joivat hänen terveydekseen, toivoivat hänelle monta suurta jalokiveä ja kokonaisen vuoren kultaa. Vieläpä he sanoivat kadehtivansa sitä loistavaa tulevaisuutta, mikä häntä vielä odotti. Tämä erinomainen herttaisuus rohkaisi siinä määrin tuota harmaapäistä, hupsua haaveilijaa, että hän pyysi vieraitansa katsomaan uutta rakennustansa. He menivät sinne peräkkäin hoippuen halki pitkän ruohikon. Rannalla näkyivät heidän veneensä, jotka olivat jo valmiina palaamaan illan viileässä virran suuhun. He tulivat tyhjiin suuriin huoneisiin, missä verhottomista ikkunoista sisään puhaltava, lauhkea tuuli löyhytteli pitkään aikaan koskemattomia kuivia lehtiä ja pölyä. Tultuaan sinne valkoisessa nutussa ja kukilla kirjaillussa uumaverhossaan, kimaltelevien univormujen ympäröimänä, Almayer polki jalkaa osoittaakseen, miten vankka tiiviisti tehty lattia oli. Ja hän kuvaili laajasti rakennuksen kauneutta ja sen mukavuuksia. Vieraat kuuntelivat ja olivat aina hänen kanssaan samaa mieltä. Mutta he ihmettelivät mielessään, mitenkä erinomaisen yksinkertainen ja typerän toiverikas tuo miespoloinen oli. Viimein Almayer hillittömässä innossaan paljasti vierailleen ikävänsä siitä, että englantilaiset eivät tulleetkaan, englantilaiset, "jotka tiesivät, miten maa oli kehitettävä rikkaaksi", kuten hänen sanansa kuuluivat. Hollantilaiset upseerit purskahtivat kuorossa nauramaan kuullessaan tämän avomielisen väitteen ja alkoivat painua veneitä kohti. Mutta kun Almayer astellessaan varovaisesti Lingardin laiturin mädänneillä lankuilla koetti lähennellä lähetystön johtajaa viittaamalla arasti hollantilaisten alamaisten anomaan suojelukseen salakavalaa arapialaisia vastaan, niin antoi tuo merellä karaistunut diplomaatti hänen selvästi tietää, että arapialaiset olivat parempia alamaisia kuin hollantilaiset, jotka laittomasti möivät ruutia malaijeille. Almayer, joka tässä suhteessa oli syytön, huomasi heti, mitä Abdullan liukas kieli ja Lakamban hartaat vakuutukset olivat saaneet aikaan. Mutta ennenkuin hän ennätti muovailla mielessään purevaa vastalauseita, kiisivät jo hinaaja ja köyteen kiinnitetyt veneet nopeasti myötävirtaa jättäen hänet suu auki kummissaan ja vihoissaan seisomaan laiturille.

Sambirista on kolmekymmentä mailia jokimatkaa jalokiventapaisille saarille virran suuhun, missä fregatti odotti veneitten paluuta. Kuu oli jo noussut kauan sitten, ennenkuin veneet olivat kulkeneet puolen matkaa. Ja sen kylmässä valossa lepäävät metsät havahtuivat tänä yönä pienestä laivueesta kaikuvaan nauruun — veneissä näet muisteltiin vielä Almayerin valittelevia kertomuksia. Merimiessukkeluusia sinkoili tuon miespoloisen kustannuksella veneestä veneeseen. Syvästi paheksuen puhuttiin hänen tyttärensä näkymättömyydestä. Ja ilakoivat merimiehet antoivat yksimielisesti tuona iloisena yönä englantilaisten vastaanottoa varten puolivalmiiksi kyhätylle rakennukselle nimen "Almayerin tuulentupa."

Monta viikkoa tämän käynnin jälkeen elettiin Sambirissa entistä tasaista, sisällyksetöntä elämää. Joka päivä lähetti aurinko aamusäteensä yli puiden latvojen ja valaisi jokapäiväisten puuhien tuttua näyttämöä. Astellessaan polkua, joka oli asutuksen ainoana kulkutienä, Nina näki aina samat kuvat. Miehet loikoilivat talojen siimespuolella korkeilla katoksillaan. Naiset kuorivat hommissaan jokapäiväistä riisiannosta. Alastomia, ruskeita lapsia juoksi kilvaten varjoisilla, kaidoilla poluilla, jotka veivät riisiviljelyksille. Jim-Eng tallusteli talonsa edustalla ja tervehti ystävällisesti nyökäten häntä, ennenkuin meni sisälle etsimään rakastamaansa opiumpiippua. Vähän vanhemmat lapset keräytyivät hänen ympärilleen ja, rohkeita kun olivat jo pitkän tuttavuuden perusteella, nykivät mustilla sormillaan häntä valkoisen hameensa helmoista ja näyttivät kiiltäviä hampaitaan merkiksi, että odottivat taas lasihelmisadetta. Nina tervehti heitä rauhallisesti hymyillen ja aina oli hänellä pari ystävällistä sanaa erälle siamilaiselle tytölle, Bulangin omistamalle orjalle.

Bulangin monilukuisten vaimojen sanottiin olevan kiivasluonteisia. Todenmukainen huhu kertoi myöskin tuon uutteran viljelijän perheriitojen tavallisesti loppuvan niin, että kaikki hänen vaimonsa yhdessä hyökkäsivät siamilaisen orjan kimppuun. Tyttö itse ei milloinkaan valitellut. Ehkäpä teki hän sen vaistomaisesta varovaisuudesta tai vielä luultavammin puolivillin naisen omituisesta, alistuvasta välinpitämättömyydestä. Varhaisesta aamusta alkaen näki hänet talojen välitse luikertelevilla poluilla, joen äyräällä tai laiturilla. Päänsä päällä hän kantoi taitavasti tarjotinta, täynnä hienoja leivoksia, joita hänen oli määrä myödä. Kun päivä oli kuumimmillaan, turvautui hän tavallisesti Almayerin taloon ja saikin usein siellä suojapaikkansa eräässä parvekkeen varjoisassa nurkassa, missä hän istui kyyryssä tarjotin edessään, kun Nina häntä kutsui: "Putihin ryökkinälle" hän aina jaksoi hymyillä. Mutta jos Mrs. Almayer tuli näkyviin tai jos vain tämän kimakka ääni edes kuului, niin oli se hänelle nopean lähdön merkki.

Tälle malaijitytölle Nina usein puheli. Mutta muut Sambirin asukkaat saivat perin harvoin kuulla hänen äänensä sointua. He tottuivat tuohon vaiteliaaseen olentoon. Rauhallisena liikkui hän heidän joukossaan, yllään valkoinen puku. Hän oli kuin toisesta maailmasta. He eivät käsittäneet häntä. Mutta vaikka Nina ulkonaisesti näytti niin levolliselta ja vaikka hän näennäisesti piti itsensä erillään kaikesta ympäristöstään, niin ei hänen elämänsä suinkaan ollut rauhallista, siksi toimeliaasti Mrs. Almayer puuhaili kotinsa onnen ja turvallisuuden hyväksi.

Mrs Almayer oli vielä ylläpitänyt jonkunlaisia suhteita Lakambaan, ei tosin henkilökohtaisesti, sillä

hallitsijan arvokas asema pidätti Lakamban paaluvarustuksensa sisäpuolella, vaan ruhtinaan pääministerin välityksellä, joka samalla oli satamakapteeni, liikeasiain neuvonantaja ja yleensä isäntänsä oikea käsi. Tällä miehellä, joka oli sululaista alkuperää, oli todellakin valtiomiehen ominaisuuksia, vaikka hänen persoonassaan ei huomannut ainoatakaan miellyttävää piirrettä. Oikeastaan hän oli kaikin puolin vastenmielinen. Hänellä oli vain yksi silmä ja rokonarpiset kasvot. Nenä ja huulet olivat näitten arpien kautta tulleet kauhean muodottoman näköisiksi. Tämä epämiellyttävä olento tuli usein kävellen Almayerin puutarhaan arkipuvussaan, s.o. vaaleanpunainen karttuuniriepu vyötäreillään. Siellä talon takana istua kyyhötti hän kantapäillään hajalle viskattujen kekäleiden keskellä lähellä suurta rautaista pataa, jossa naiset keittivät Mrs. Almayerin valvonnan alaisina perheen jokapäiväistä riisi-ruokaa. Niin, siellä tuo kavala välittäjä pitkät ajat keskusteli sulunkielellä Almayerin vaimon kanssa. Mistä kulloinkin oli ollut kysymys, sen lienee jokainen arvannut niistä perhekohtauksista, jotka tavallisesti seurasivat näitä keskusteluja Almayerin kotilieden ääressä.

Viime aikoina Almayer oli tehnyt retkiä virran yläjuoksulle. Pienessä kanootissa, mukanaan kaksi soutajaa ja uskollinen Ali perämiehenä, hän usein hävisi pariiksi päiväksi. Kaikkia hänen liikkeitään seurasivat varmaankin läheltä Lakamba ja Abdulla, sillä hänen otaksuttiin tuntevan arvokkaita salaisuuksia, koska kerran oli Rajah-Lautin uskottu. Borneon rantaseudun asukkaat uskovat sokeasti, että maan sisäosissa on satumaisen arvokkaita jalokiviä ja tavattoman runsaita kultasuonia. Ja heidän uskoansa on omiansa vielä vahvistamaan se seikka, että on vaikeata tunkeutua kauaksi sisämaahan, varsinkin koillisrannalta, missä malaijit ja dajaakeiksi eli pääkallonmetsästäjiksi[6] kutsutut jokiheimot alituisesti riitelivät keskenään. On kylläkin totta, että jonkunverran kultaa tulee rannikolle noitten dajaakkien kautta, kun he ajoittaisten sotaretkiensä välisinä lyhyinä rauhan aikoina käyvät malaijien ranta-asutuksilla. Ja niin saivat tästä vähäarvoisesta tosiasiasta alkunsa mitä hurjimmat liioittelut.

Almayer, valkoisena miehenä, oli niinkuin Lingardkin ennen häntä, jotensakin hyvissä suhteissa ylämaan heimoihin. Mutta siitä huolimatta olivat hänenkin retkensä vaaranalaisia. Ja siksi levoton Lakamba odotteli aina kiihkeästi hänen paluutaan. Mutta joka kerta rajahi pettyi. Turhia olivat myöskin hänen pääneuvonantajansa Babalatchin neuvottelut, joita hän piti riisipadan ääressä valkoisen miehen vaimon kanssa. Ja valkoiseen mieheen itseensä oli mahdoton vaikuttaa. Häntä ei saanut taipumaan mihinkään, ei liehittämällä eikä loukkaamalla, ei lempeillä houkutteluilla eikä kirkuvilla pilkkasanoilla, ei kiihkeillä rukouksilla eikä hurjilla uhkauksilla. Niin nimittäin Mrs. Almayer, joka sydämensä pohjasta koetti taivutella miestänsä liittoon Lakamban kanssa, käytti hyväkseen kaikkia intohimojen äänilajeja. Yllään likainen hameensa, joka oli sidottu tiiviisti kainalokuoppien kohdalla yli laihaan rinnan, harva harmaa tukka hujan hajan hapsottaen esiin pistävillä poskipäillä hän kuvaili sujuvasti miehelleen rukoilevassa asennossa kaikkia niitä etuja, joita läheinen liitto niin hyvän ja jalomielisen miehen kanssa tarjoi.

"Miksi sinä et mene rajahin luo?" kirkui Mrs Almayer. "Miksi sinä menet taas noitten dajaakkien luo suuriin metsiin? Ne pitäisi surmata, mutta meidän rajahimme väki on uljasta. Kerro rajahille, missä vanhan valkoihaisen aarre on. Meidän rajahimme on hyvä! Hänhän on meidän isoisämme, Datu Besar! Hän kyllä surmaa nuo kirottut dajaakit, ja sinä saat puolet aarteista. Oi, Kaspar, sano missä ne aarteet ovat! Sano minulle! Sano minulle vanhan miehen kirjasta, jota sinä niin usein luet öisin".

Tällaisten kohtausten kestäessä Almayer istui hartiat luhistuneina, ottaen näin vastaan kotimyrskyn vihurit ja tokaisten äkäisesti vaimonsa vuolaan sanatulvan hetkeksi tauotessa: "Ei sillä ole mitään aarteita, mene matkaasi, eukko!" Mrs. Almayer oli raivoissaan nähdessään miehensä nöyrästi kumartuneen selän. Ja kun hyvä ei auttanut niin asettui hän pöydän taakse vastapäätä miestänsä, tarttui toisella kädellä hameeseensa ja ojensi laihaan käsivartensa ja petolintukouransa korostaakseen näin halveksivan vihan vimmoissa purevia Ietkauksiaan ja kirveleviä kirosanojaan. Niitä hän syyttämällä syyti miehelle, joka muka oli arvoton yhtymään liittoon uljaitten malaijiruhtinaitten kanssa. Jupakka loppui tavallisesti niin, että Almayer nousi hitaasti paikaltaan kädessään pitkä piippunsa, kasvoilla sisäisen tuskan ilme, ja asteli äänetonniä pois. Hän laskeutui partaita alas ja painui syvään ruohikkoon paetakseen uuden talonsa yksinäisyyteen. Niin hän vihasi ja pelkäsi moista raivotarta, että hän oli ruumiillisestikin ihan tyrmistynyt pihan poikki laahustellessaan. Vaimonsa seurasi häntä portaiden yläpäähän asti ja lennätti vielä peräytyvän miehensä jälkeen mielettömiä herjauksia. Jokainen tällainen kotikohtausta päättyi sydäntä vihlovalle parkauksella, joka tunkeutui vielä kaukana Almayerin korviin. "Tiedäthän, Kaspar, että minä olen sinun vaimosi! Sinun oma vaimosi ja teidän oman viisaan lakinne mukaan!" Mrs. Almayer tiesi hyvin, että tämä oli kaikkein karvain pala hänen miehelleen. Sitä tuo mies eniten elämässään katui.

Nina katseli näitä kohtauksia välinpitämättömän näköisenä. Hän mahtoi olla kuuro, mykkä ja ihan tunteeton aina kun jonkunlaisen itsenäisen mielipiteen lausuminen oli kysymyksessä. Mutta monasti, kun hänen isänsä oli vetäytynyt "Almayerin tuulentuvan" suurten pölyisten huoneitten turviin ja hänen äitinsä, perin uupuneena retorista ponnistuksistaan, istua nökötti kantapäillään nojaten selkäänsä pöydän jalkaan, lähestyi Nina äitiänsä varovasti varjellen hameensa helmoja lattialle räiskyviltä päihin sisälmyksiltä ja katsellen häntä kuin rauhoittuvaa kraateria häviötä tuottavan purkauksen

jäljestä.

Mrs. Almayerin ajatukset suuntautuivat tavallisesti näitten kohtausten päätyttyä lapsuusajan muisteluihin. Ja hän alkoi kertoa niistä yksitoikkoisesti, hieman hajanaisesti. Yleensä hän ylisteli Sulun sulttaania, tämän loistavaa asemaa, mahtia, suurta urhoollisuutta ja sitä kauhua joka valtasi valkoiset miehet heidän nähdessään sulttaanin nopeakulkuiset rosvolaivat. Matalalla äänellä hän vakuutteli, mitenkä mahtava hänen isoisänsä oli ollut, ja siirtyi sitten muistelemaan myöhäisempiä ajankohtia. Hän kertoi tavallisesti suuresta taistelusta "valkoisen paholaisen" prikiä vastaan ja elämästään Samarangan luostarissa. Kun hän oli tullut tähän muistelmiensa kohtaan, katosi häneltä useimmiten kertomuksensa lanka, ja hän veti esille pienen pronssisen ristin, joka aina riippui hänen kaulassaan, ja tarkasteli sitä taikauskaisella pelolla. Tämä taikauskoinen tunne, joka perustui tuon mitättömän metallipalasen hämäräperäiseen, suojelemaan voimaan ja vielä epämääräisempi, mutta peloittavampi luulo joidenkin pahojen henkien ja kauheitten kidutusten voimasta, jotka hänen arvelunsa mukaan hyvä abbedissa oli keksinyt juuri hänen rangaistukseksensa, jos tuo mainittu noitakalu häviäisi — kas siinä Mrs. Almayerin ainoat teologiset matkatavarat elämän myrskyisille poluille! Mrs. Almayerillä oli kuitenkin jotakin kouraantuntuvaa mihin turvautua, mutta Ninalla, joka oli kasvatettu arkimielisen Mrs. Vinckin protestanttisten siipien suojassa, ei ollut edes pientä metallipalasta muistuttamassa saamistaan opeista. Ja siksi Nina tunsu niin vastustamatonta vetovoimaa äitiinsä, kuunnellessaan tämän kertomuksia villien esi-isänsä loistavasta maineesta, heidän hurjista taisteluistaan ja juhlistaan, ja urhoollisista, melkeinpä verenhimoisista sankaritöistään, noista sankaritöistä, jotka saivat hänen äitinsä esi-isät loistamaan niin uljaina valkoisten miesten rinnalla. Ja hän huomasi vaistomaisesti, sitä itsekkin kummeksien, mitenkä kulttuuri-ihmisten siveysopin ahdas vaippa, johon hyvää tarkoittavat ihmiset olivat hänen nuoren sielunsa käärinneet, hiljalleen soljui hänen päältään ja jätti hänet avuton värjöttämään, ikäänkuin jonkun syvän, tuntemattoman rotkon partaalle. Omituisinta oli kuitenkin se, ettei tämä rotko häntä peloittanut silloin, kun hän oli sen noidantapaisen olennon vaikutuksen alaisena, jota hän kutsui äidikseen. Hän oli nähtävästi sivistyneessä ympäristössä unohtanut elämänsä ennen sitä aikaa, jolloin Lingard tavallaan oli ryöstänyt hänet.

Sitten hänelle oli opetettu kristinoppia, hän oli saanut yhteiskunnallisen kasvatuksen ja hän oli koko lailla perehtynyt kulttuurielämään. Ikävä kyllä hänen opettajansa eivät ymmärtäneet hänen luonnettaan. Ja hänen kasvatuksensa päättyi niin ollen siihen, että hän sai sekarotuisuutensa tähden kärsiä valkoihoisilta nöyryytystä ja hurjaa halveksumista. Hän oli juonut tämän katkeruuden maljan pohjaan asti ja muisti selvästi, että siveän Mrs. Vinckin viha ei niinkään kohdistunut nuoreen pankkilaiseen kuin siihen viattomaan tekijään, joka oli nuoren miehen hurmannut. Ja varmaankin oli hänen mieleensä jäänyt muisto siitä, mikä todella oli pääsyy Mrs. Vinckin suuttumukseen. Mrs. Vinckiä harmitti, kun hän ajatteli, että tuollaista voi tapahtua valkoihoiden pesässä, minne hänen lumivalkoiset kyyhkyläisensä, molemmat neidet Vinck, juuri olivat palaneet Euroopasta etsimään suojaan äitinsä siipien alta ja odottamaan sitä hetkeä, jolloin kohtalon heille määräämät nuhteettomat miehet saapuisivat heitä ottamaan. Eikä edes Almayerin hiellä ja vaivalla kokoonhaalimat rahaerät, jotka niin säännöllisesti lähetettiin peittämään Ninan menoja, voineet saada Mrs. Vinckiä luopumaan jyrkästä päätöksestään. Nina lähetettiin pois, ja oikeastaan tyttö itsekkin sitä halusi, vaikkakin häntä samalla vähäsen peloitti tuleva elämän muutos.

Ja nyt hän oli elänyt virran varrella kolme vuotta, seuranaan, äitinsä joka oli villi, ja isänsä, joka monista elämän ansioista huolimatta, kulki pää tuulentupia täynnä, heikkotahtoisena, epäroivänä ja onnettomana. Hän oli elänyt kurjissa kotioiloissa elämää, joka oli vailla kaikkia kulttuurin hyviä tapoja. Hän oli hengittänyt ilmaa, joka huokui häpeällisiä, voittoa tavoittelevia salaliittoja ja yhtä inhottavia, rahanhimosta suunniteltuja vehkeilyjä ja liitoksia. Kun vielä lisäksi mainitsemme alituiset kotiriidat, niin tunnemme ne harvat tapahtumat, jotka olivat olleet hänen elämänsä sisältönä kolmen vuoden aikana. Hän ei kuitenkaan menehtynyt epätoivosta ja inhosta ensimmäisenä kuukautena, niinkuin oli odottanut ja melkeinpä toivonutkin. Se ei ollut hyvä, että hän nuorena oli saanut vilaukselta katsella parempiakin oloja ja nyt oli viskattu takaisin raakuuden toivottoman pettevään suohon, missä voimakkaat hillitsemättömät intohimot vallitsivat, sillä näin hän oli menettänyt kyvyn oikein arvioida elämää. Nina ei huomannut mitään vaihdosta ja eroavaisuutta elämässään. Vähätpä sillä, tehtiinkö kauppa tiilirakennuksissa tai liejuisella virran rannalla. Tavoiteltiinko suurta tai pientä. Rakasteltiinko suurten puitten suojassa tai Singaporen kävelypaikalla, tuomiokirkon varjossa. Vähätpä sillä vehkeiltiinkö itsekkäitä tarkoituseriä silmällä pitäen lakien turvassa ja kristillisten tapojen mukaisesti tai etsittiinkö pyyteille tyydytystä karkealla oveluudella ja hillitsemättömällä julmuudella, mikä on ominaista ihmisille, jotka ovat yhtä tietämättömiä kulttuurista kuin heidän omat suunnattomat, synkät metsänsäkin. Nina näki vain kaikkialla ilmenevän intohimoja, vihaa ja alhaista ahneutta, joka tavoitteli tuota epävarmaa mammonaa sen moninaisissa ja katoavaisissa muodoissa. Mutta menneitten vuosien kokemuksesta tuntui kuitenkin hänen tarmokkaalle luonteelleen se alkuperäinen, horjumaton avomielisyys, jolla hänen malajilaiset heimolaisensa pyrkivät päämaaliinsa, paremmalta kuin sievistelevä tekopyhyys, poliittinen kaksinaisuus ja siveellinen vaativaisuus niissä valkoihoisissa, joiden kanssa hän onnettomuudekseen oli tullut kosketuksiin. Loppujen lopuksi täällä hän nyt eli ja oli edelleen elävä,

ajatteli Nina ja niin ollen joutui hän yhä enemmän äitinsä vaikutuksen alaiseksi. Etsien tietämättömydessään tämän elämän mahdollisia hyviä puolia hän kuunteli ahmien vanhan vaimon kertomuksia sen rajahin menneestä mahdista, jonka jälkeläinen hän oli. Ja siksi hän alkoi yhä enemmän hylkiä ja halveksia valkoista alkuperäänsä, jota edusti hänen heikkoluonteinen, kunniakkaita esi-isiä vailla oleva isänsä.

Almayerin vaikeata asemaa ei tytön Sambirissa olo mitenkään helpoittanut. Se hälinä, minkä tämän tulo oli aiheuttanut, oli kylläkin jo hälvennyt, ja Lakamba ei ollut enää uudistanut käyntejään. Mutta noin vuoden kuluttua siitä, kun sotalaivat olivat lähteneet, palasi Abdullan veljenpoika Syed Reshid pyhiinvaellukseltaan, jonka hän oli tehnyt Mekkaan. Hän komeili viheriässä viitassaan ja ylpeili *hadji*-arvonimestään.[7] Runsaasti ammuttiin raketteja sillä höyrylaivalla, joka toi hänet perille, ja hurjasti pörytettiin rumpuja koko yön Abdullan pihamailla, kun tervetuliaisjuhlaa pidettiin aina pikkutunneille asti. Reshid oli Abdullan suosikki-veljenpoika ja perijä. Ja kun tuo rakastava setä eräänä päivänä tapasi Almayerin virran varrella, pysäytti hän tämän ystävällisesti, vaihtoi muutamia kohteliaisuuksia ja pyysi juhlallisesti päästä tapaamaan Almayeriä. Jälkimäinen epäili kylläkin jotakin petoksen yritystä tai ainakin jotakin ikävää, mutta suostui tietenkin pyyntöön tekeytyen perin iloiseksi.

Niinpä saapui Abdulla seuraavana iltana auringon mentyä mailleen, mukanaan muutamia muitakin harmaapartaisia vanhuksia ja veljensä poika. Tämä nuori mies, joka näytti hyvin kevytmieliseltä ja aistilliselta, tekeytyi perin välinpitämättömäksi kaikkiin juhlamenoihin nähden. Kun soihtujen kantajat olivat ryhmittyneet portaiden eteen ja vieraat istuutuneet, mikä millekin ontuvalle tuolille, suvaitsi Reshid seistä erillään varjossa ja tarkastella hyvin huolellisesti aristokraattisen pieniä käsiään. Almayer, hämillään vieraittensa suuresta juhlallisuudesta, kapusi istumaan pöydän kolkalle paljastaen näin luonteensa omaisen arvokkuuden puutteen, minkä arapialaiset heti syvällä paheksumisella panivat merkille. Mutta silloin Abdulla suvaitsi puhua tähystellen suoraan sivu Almayerin ovenaukossa riippuvaa punaista verhoa, jonka värähtelystä voi päätätä, että naiset liikkuvat sen takana. Hän mainitsi ensin, hienosti Almayeriä imarrellen, mitenkä he olivat vuosikausia eläneet yhdessä sydämellisen hyvinä naapureina. Vielä pyysi hän Allahia suomaan Almayerille pitkää ikää, jotta tämän mieluisa läsnäolo kauan ilahuttaisi ystävien silmiä. Lopuksi Abdulla viittasi varovasti siihen suureen arvonantoon, jota hollantilaiset valtuutetut olivat Almayerille osoittaneet. Tästä teki hän sen imartelevan johtopäätöksen, että Almayer oli suuressa arvossa oman kansansa keskuudessa. Häntä — Abdullaa — kunnioittivat myöskin kaikki arapialaiset, ja hänen veljensä poika Reshid perisi hänen yhteiskunnallisen asemansa ja suuret rikkautensa. Nyt oli Reshidkin Hadji. Reshidillä oli muutamia malajilaisia naisia, jatkoi Abdulla, mutta nyt oli aika, että hänelläkin olisi yksi lempivaimo, ensimmäinen niistä neljästä, jotka profeetta myönsi. Näin kohteliaasti puheli Abdulla, kuten hyvin kasvatettu mies ainakin. Ja hän selitteli edelleen mykistyneelle Almayerille, että jos tämä suostuisi antamaan tyttärensä vaimoksi Reshidille, tuolle hartaalle uskovaiselle ja kelpo miehelle, niin työstä tulisi Reshidin koko loistavan talon valtiatar ja saarten ensimmäisen arapialaisen ensimmäinen vaimo, sittenkun hänet — Abdullan — Allah kaikki-armahtavainen oli kutsunut paratiisiin iloihin. "Senhän arvaat, tuan", sanoi hän lopuksi, "että muut vaimot tulisivat tyttäresi orjiksi, ja Reshidin talo on suuri. Bombaysta veljenpoika on tuonut mukanaan komeita leposohvia, kallisarvoisia mattoja ja eurooppalaisia huonekaluja. Sitten on hänellä vielä suuri kuvastinkin kullalle kimaltelevissa kehyksissä. Mitä enempää voisi yksikään tyttö kaivata". Ja kun Almayer tuijotti häneen vajajen kauhuissaan, niin alkoi Abdulla puhua vähän tuttavallisemmalla äänellä viitaten samalla seuralaisiaan poistumaan. Loppujen lopuksi korosti hän nyt tällaisen liiton aineellisia etuja ja lupasi Almayerille kolme tuhatta dollaria rehellisen ystävyuden merkiksi ja tytön lunnaiksi.

Almayer poloinen oli saada raivokohtauksen. Hurjasti teki hänen mieli tarttua Abdullaa kurkusta kiinni, mutta heti kun hän tuli ajatelleeksi avutonta asemaansa keskellä laista piittaamattomia miehiä, niin ymmärsi hän parhaaksi ryhtyä diplomaattisiin sovitteluihin. Hän hillitsi kuohuvat tunteensa ja puhui kylmän kohteliaasti sanoen, että tyttö oli nuori ja hänen silmäteränsä. Tuan Reshid, oikeauskoinen ja Hadji, ei varmaankaan tahtoisu uskotonta haaremiinsa. Ja kun hän huomasi Abdullan hymyilevän epäilevästi tälle viimeiselle verukkeelle, vaikenä hän edelleen. Hän ei rohjennut puhua enempää, ei liioin kieltää jyrkästi eikä tahtonut myöskään sanoa mitään loukkaavaa. Abdulla ymmärsi hyvin, mitä vaikeneminen tällä kertaa merkitsi. Siksi hän nousi ja otti jäähyväiset arvokkaasti kumartaen. Hän toivotti ystävälleen Almayerille pitkää ikää ja laskeutui portaita alas, Reshidin velvollisuutensa mukaisesti häntä tukiessa. Soihtujen kantajat ravistivat soihtujaan. Niistä sinkoili sakeana kipunoita virtaan. Kulkue lähti liikkeelle.

Almayer oli yhä kiihtynyt, mutta huokasi helpotuksesta vieraitten poistuttua. Hän heittäytyi istumaan tuolille ja katseli tulien välkettä puitten runkojen lomatse, kunnes joukkue oli hävinnyt ja täydellinen hiljaisuus oli seurannut jalkojen kapsetta ja puheen sorinaa. Hän ei liikahtanutkaan paikoiltaan, ennenkuin kuuli oviverhon kahinaa ja näki Ninan tulevan parvekkeelle ja istuutuvan keinutuoliin, jossa tämä tavallisesti vietti monet tunnit joka päivä. Nina alkoi hiljalleen kiikkua nojautuen taaksepäin silmät puoleksi suljettuina. Hänen pitkä tukkansa varjosti kasvoja pöydällä seisovan lampun savuavalta

valolta. Almayer vilkasi häneen salaa, mutta hänen kasvonsa olivat yhtä jäykän näköiset kuin ennenkin. Hän käänsi vähän päätään isäänsä kohden ja puhuen Almayerin suureksi kummaksi englantia hän kysyi:

"Oliko Abdulla täällä?"

"Oli", vastasi Almayer, "lähti juuri".

"Ja mitä hän sitten tahtoi, isä?"

"Hän tahtoi ostaa sinut Reshidille". vastasi Almayer karkeasti. Viha valtasi taas hänet ja hän vilkasi tyttärensä, ikäänkuin odottaen jonkinlaista tunteiden purkausta. Mutta Nina näytti yhä pysyvän kylmänä, tähystellen uneksien ulkona olevaan pimeään yöhön.

"Ole varoillasi, Nina", sanoi Almayer noustessaan hetken vaitiolon jälkeen tuoiltaan, "ole varoillasi, kun kanootillasi yksin menet soutelemaan metsäpuuroille. Tuo samanen Reshid on suuri lurjus. Ei voi mennä takuuseen, mitä hänellä on mielessä. Kuuletko sinä minua?"

Nina oli jo noussut seisomaan ja aikoi mennä sisään, toinen käsi oviverhossa. Mutta samalla hän kääntyi ympäri nakaten nopealla liikkeellä tukevat palmikkonsa yli olan.

"Luuletko sinä, että hän uskaltaisi?" kysyi Nina yht'äkkiä. Sitten hän taas kääntyi mennäkseen sisään ja lisäsi hiljaisemmalla äänellä: "Hän ei uskaltaisi. Arapialaiset ovat kaikki pelkureita".

Ihmeissään katseli Almayer tyttärensä jälkeen. Hän ei mennyt etsimään lepoa riippumatosta. Hajamielisenä asteli hän parvekkeella pysähtyen aina välillä kaidepuun luo miettimään. Lamppu sammui. Aamunkoin ensimmäinen säde pilkahti esille metsien takaa. Almayeriä puistutti kosteassa ilmassa. "Olkoon miten oli", mutisi hän itsekseen ja kävi väsyneesti istumaan. "Kirottuja nuo naiset! Niin! Näytti ihan siltä, kuin tyttö olisi halunnut tulla ryöstetyksi!"

Almayer tunsi sanomattoman pelon hiipivän sydämeensä, ja häntä puistatti uudelleen.

NELJÄS LUKU.

Sinä vuonna saapui lounaismonsuunin loppuaikoina hälyyttäviä huhuja Sambiriin. Kapteeni Ford, joka tuli Almayerin luo iltapakinalle, toi mukanaan *Straits Timesin* viimeisiä numeroita. Niissä kerrottiin Acheen-sodasta ja epäonnistuneesta hollantilaisesta retkestä. Niitten harvojen kauppalaihojen päälliköt, jotka nousivat virtaa, kävivät vierailuilla Lakamban luona. He keskustelivat tuon mahtimiehen kanssa liikemaailman epävarmasta asemasta ja pudistelivat vakavina päätään puhuessaan valkoisten paholaisten kiristyksistä, heidän ankaruudestaan ja yleensä heidän hirmuvaltiudestaan. Esimerkkeinä he mainitsivat ruutikaupan täydellisen seisauttamisen ja kaikkien Macassarin vesillä liikkuvien epäilyttävien laivojen ankaran tarkastuksen. Jopa alkoi lainkuuliaisien Lakambankin sydämessä viritä tyytymättömyys, kun hänen ruudin tuontilupansa peruutettiin ja kun sotalaiva *Princess Amelia* yht'äkkiä takavarikoi sataviisikymmentä tynnyriä tätä hyvää tavaraa. Vielä harmitti häntä erikoisesti se, että kauppalaiho seikkailurikkaan matkan perästä oli jo päässyt melkein virran suulle asti. Tämän uutisen kertoi Lakamballe Reshid, joka naimapuuhien epäonnistuttua oli tehnyt pitkän kauppamatkan saaristoon. Hän oli ostanut ystävälleen ruudin, mutta hänen laivansa joutui tarkastuksen alaiseksi ja häneltä riistettiin ruuti paluumatkallaan, juuri kun hän oli hyvillään siitä, että oli niin taitavasti osannut välttää kiinnijoutumisen. Reshidin viha kohdistui pääasiallisesti Almayeriin, jonka hän epäili ilmoittaneen hollantilaisille viranomaisille siitä sissisodasta, jota arapialaiset ja rajahi kävivät ylämaan dajaakki-heimoja vastaan.

Reshidin suureksi ihmeeksi rajahi kuunteli hänen valituksiaan varsin välinpitämättömänä eikä osoittanut minkäänlaista kostomieltä valkoista miestä kohtaan. Itse asiassa Lakamba tiesi varsin hyvin, että Almayer oli aivan kykenemätön puuttumaan valtiollisiin asioihin. Ja sitäpaitsi hänen suhtautumisensa tuohon kovasti vainottuun olentoon oli kokonaan muuttunut sen sovinnon kautta, jonka Almayerin uusi ystävä Dain Maroola oli saanut aikaan hänen ja hänen vanhan vihamiehensä välillä.

Almayerilläkin oli nyt ystävä. Vähän aikaa sen jälkeen, kun Reshid oli lähtenyt kauppamatkalleen oli Nina palatessaan kerran kotiin tavanmukaiselta yksinäiseltä retkeltään liukunut hitaasti kanootissaan virran mukana. Äkkiä hän oli kuullut loisketta erästä pienestä syrjäjoesta. Hänestä oli tuntunut kuin

raskaita köysiä olisi putoillut veteen. Hän oli myöskin kuullut malaijilaisten merimiesten laulavan "junttalauluaan". Metsäpuron suuta tukkivan, tiheän pensasrivin läpi hän näki eurooppalaismallisen purjelaivan korkeat mastot, jotka kohosivat yli nipapalmujen latvojen. Hän näki, mitenkä erästä prikiä hinattiin pienestä syrjäjoesta päävirtaan. Aurinko oli jo mennyt mailleen, mutta niin lyhyt kuin hämärän aika olikin, keksi Ninan silmä kuitenkin prikin. Nyt oli sen keula kääntynyt Sambiria kohden, etupurje oli ylhäällä. Iltatuuli ja kova virta kuljettivat sitä eteenpäin. Nina ohjasi kanoottinsa päävirrasta erääseen niistä lukuisista kanavantapaisista tiehyeistä, jotka erottivat metsäiset pienet saaret toisistaan, ja meloi kiivaasti näitä tummia, syviä takavesiä kohti Sambiria. Useasti hänen kanoottinsa kulki yli vesipalmujen, sipaisi siellä täällä rannassa olevaa liejureunustaa, mistä rauhalliset alligaattorit laiskan välinpitämättömästi häntä tähystelivät. Ja juuri kun alkoi tulla pimeä, pujahti hänen kanoottinsa esille virran päähaarojen leveästä yhtymäkohdasta. Siellä oli jo priki ankkurissa purjeet käärittyinä ja raakapuut paikoillaan. Laivan kannella ei näkynyt yhtäkään ihmisolentoa. Ninan täytyi meloa poikki virran ja kulkea aivan läheltä prikiä päästäkseen kotiinsa, joka oli matalalla niemekkeellä Pantain haarajokien välissä. Taloista, joita oli rakennettu jokien äyräille, niin että muutamat pistäytyivät yli vedenpinnan, tuikki jo tulia. Ne kuvastuivat talojen kohdalla olevaan tyyneeseen vedenpintaan. Poikki leveän virran kuului, milloin äänten sorinaa, milloin lapsen itkua, milloin puurummun kovaa, äkkiä taukoavaa pärinää, milloin taas pimeässä kotiutuvien kalastajien etäisiä tervehdysuutoja.

Nina epäröi hetkisen, ennenkuin alkoi oikaista poikki virran. Eurooppalaismallinen alus oli siksi harvinainen näky, että se teki hänet hieman levottomaksi. Mutta leveänä lepäävä virta oli siksi pimeä, ettei siinä pientä kanoottia erottanut. Nina pani muutamalla melan vedolla piiskuisen aluksensa kovaan vauhtiin. Hän oli polvillaan kanootin pohjalla taivuttaen eteenpäin yläruumiinsa, kuullakseen vähimmänsä epäilyttävän äänen. Näin ohjasi hän kulkunsa Lingardin ja Kumpin pientä laituria kohden. Hänellä oli hyvänä oppaana parafiinilampun voimakas valo, joka loisti Almayerin kesämajan valkeaksi pestyltä parvekkeelta. Laituri itse, joka oli rannan yli riippuvien pensaiden varjossa, oli pimeän peitossa. Jo ennenkuin Nina voi eroittaa laiturin, kuuli hän, mitenkä suuri vene ontosti kumahdellen iski sen mädänneihin patsaisiin. Hän kuuli myöskin kuiskailevaa puhetta veneestä, jonka valkoisesta väristä ja suuruudesta — vene näet hämärästi erottui lähempää — hän arvasi, että se oli tullut äsken ankkuroituneesta prikestä. Nina pysäytti kanoottinsa rivakalla melan liikkeellä, nopealla vedolla pyöräytti hän sen pois laiturin luota ja ohjasi kulkunsa pienelle metsäpurolle, mistä pääsi talon takapihalle. Hän kokasti kanoottinsa puron liejuiseen suuhun ja lähti astelemaan taloa kohti poikki pihamaan poljetun ruohikon. Vasemmalta, keittiösuojuksesta, loisti punainen häikäisevä valo läpi banani-istutuksen, jonka laitaa hän kulki. Illan hiljaisuudessa kuului sieltä äänestä naisten naurua. Nina voi siitä päätätä, että hänen äitinsä ei ollut lähellä, sillä nauru ja Mrs. Almayer eivät olleet likeisiä naapureita. Hän on varmaankin sisällä, ajatteli Nina, juostessaan kevyesti painuneita, huojuvia lankkuportaita, jotka veivät talon kahtia jakavaan kaitaan käytävään. Oven ulkopuolella seiso pimeässä varjossa uskollinen Ali.

"Kuka siellä on?" kysäsi Nina.

"Muuan mahtava malaiji on saapunut", vastasi Ali hillityllä äänellä. "Hän on rikas mies. Hänellä on kuusi keihäsmiestä mukanaan. Oikeita sotamiehiä, ymrnärrättehän. Ja hänen pukunsa on vasta uljas. Minä näin sen. Se sitten loistaa! On siinä jalokiviä! Älkää menkö sinne, Nina-neiti. Herra kielsi, mutta vanha rouva meni kuitenkin. Herra on vihainen. Voi, armelias Allah, minkälaisia jalokiviä sillä miehellä on!"

Nina livahti orjan estelevän käden sivu pimeään käytävään, jonka toisessa päässä hän näki riippuvan oviverhon tulipunaisessa hohteessa pienen tumman olennon kyyhöttämässä seinän luona. Hänen äitinsä siellä hekumoi silmillään ja korvillaan kaikesta siitä, mikä tapahtui parhaillaan parvekkeen etualalla. Nina lähestyi äitiä saadakseen osansa hänkin uutuuden harvinaisesta nautinnosta. Häntä kohtasi äitinsä ojennettu käsi ja hiljainen, kuiskaava varoitus, ettei vain meluaisi.

"Oletko sinä nähnyt niitä, äiti?" kysyi Nina hiljaa kuiskaten.

Mrs. Almayer käänsi kasvonsa tyttöön, ja hänen sisäänpainuneet silmänsä kiiluivat omituisesti käytävän punertavassa hämärässä.

"Minä näin hänet", sanoi äiti melkein kuulumattomasti, puristaen tyttärensä kättä luisevilla sormillaan. "Mahtava rajahi on tullut Sambiriin — oikein taivaan lähettiläs", mutisi vanha vaimo itseksensä. "Mene pois, tyttö!"

Molemmat naiset seisoivat ihan oviverhossa kiinni. Nina tahtoi päästä lähelle verhon rakoa, mutta hänen äitinsä esteli sitä äkäisen itsepintaisesti. Toisella puolella oli juuri keskustelu vaimenemassa. Lyhyen vaitiolon aikana kuului, milloin miesten hengitystä, milloin metallisten miekantuppien tai messinkisten kädestä käteen kulkevien maljain kalahtelua, milloin taas pilkahti silmään jonkun koristuksen satumainen välähtely. Ääneti ottelivat naiset, mutta äkkiä kuului laahustelevia askeleita, ja

Almayerin tukevan vartalon varjo lankesi oviverhoon.

Naiset lopettivat käsirysynsä ja olivat liikkumatta. Almayer oli noussut vastatakseen vierailleen. Hän käänsi selkensä ovenaukkoon päin huomaamatta vähääkään, mitä toisella puolella juuri tapahtui. Almayer puhui äkäisen kiihkeällä äänellä.

"Sinä olet tullut väärään taloon, tuan Maroola, jos aikomuksesi on tehdä kauppaa, niinkuin sanoit. Olin minäkin aikoinani kauppias, mutta en ole sitä enää huolimatta siitä, mitä lienetkin kuullut minusta Macassarissa. Ja jos haluat jotakin, niin et löydä sitä täältä. Minulla ei ole mitään annettavaa enkä halua itsekään mitään. Sinun pitää mennä takäläisen rajahin puheille. Päivällä voit nähdä hänen talonsa virran tuolla puolella, tuolla missä nuo tulet palavat rannalla. Hän on sinua avustava ja tekevä kanssasi kauppaa. Tahi mene ennemminkin arapialaisten luo", jatkoi hän katkerasti viitaten kädellään Sambirin taloihin. "Abdulla on juuri sellainen mies, jota sinä kaipaat. Ei ole mitään, jota hän ei möisi. Usko minua, minä tunnen hänet hyvin".

Almayer odotteli hetkisen vastausta, sitten hän Iisäsi:

"Kaikki mitä olen sanonut on totta, ja muuta sanottavaa ei minulla ole".

Nina, jota äitinsä pidätteli, kuuli pehmeän äänen vastaavan rauhallisen tasaisella äänensävyllä, mikä on ominaista yläluokan malajille:

"Kukapa epäilisi valkoisen tuanin sanoja? Mutta mies etsii ystäviään sieltä, mistä sydän käskee. Onhan sekin totta? Minä olen tullut, vaikkakin näin myöhään, sillä minulla on sinulle jotain sanottavaa, jota varmaankin mielellään kuuntelet. Huomenna menen suluttaanin puheille, sillä liikemies kaipaa suurten miesten ystävyyttä. Sitten palaan tänne puhumaan vakavia sanoja, jos tuan sen sallii. Minä en käänny arapialaisten puoleen, he valehtelevat hirveästi! Mitä joukkoa lienevätkään! Mokomat!"

Almayerin ääni kuului jo vähän iloisemmalta hänen vastatessaan.

"Hyvä, tehdään niinkuin tahdot. Minä olen valmis kuuntelemaan sinua huomenna mihin aikaan tahansa, jos sinulla on jotain sanottavaa. Mutta mitä joutavia minä puhunkaan! Kun sinä kerran olet nähnyt suluttaani Lakamban, niin et halua palata tänne, Dain. Saatpa nähdä. Muista vain, että minä en tahdo olla missään tekemisissä Lakamban kanssa. Sen voit sanoa hänelle. Mutta mitä asiaa sinulla loppujen lopulla sitten on minulle?"

"Huomenna me puhumme siitä, tuan. Nyt minä jo tunnen sinut", vastasi malaiji. "Minä puhun vähän englantia, niin että me voimme puhella kenenkään meitä ymmärtämättä ja sitten — —".

Hän keskeytti äkkiä puheensa kysyen kummissaan: "Mistä tuo melu tulee, tuan?"

Almayer oli myöskin kuullut yhä äänekkäämpää melua. Se johtui ottelusta, jonka naiset olivat taas omalla puolellaan aloittaneet. Ilmeisesti oli Ninan kiihkeä uteliaisuus voittamassa äitinsä korkean käsityksen sopivasta käytöksestä. Selvästi kuuli raskasta hengitystä, ja oviverho heilahteli ottelun kestäessä, joka oli pääasiallisesti fyysillistä laatua, vaikkakin samalla kuului Mrs. Almayerin äkäisesti nuhteleva ääni. Tavallisuuden mukaan ei hänen puheessaan ollut mitään johdonmukaisuutta, vaan syyti hän totuttuun tapaansa häpäiseviä sanoja.

"Sinä häpeämätön nainen! Oletko sinä orja?" kirkui kimakasti suuttunut talon emäntä. "Peitä kasvosi, senkin lurjus! Mokomakin valkoinen käärme, en päästä sinua!"

Almayerin kasvoilla kuvastui suuttumus ja samalla epäily siitä, oliko viisasta sekaantua äidin ja tyttären välisiin asioihin. Hän vilkasi malajilaiseen vieraaseensa, joka vajajen odotteli mellakan loppumista. Asia näytti vierasta huvittavan. Mutta Almayer huitaisi vain halveksivasti kädellään ja murahti:

"Ei se ole mitään. Naiset siellä vain."

Malaiji nyökkäsi arvokkaasti päätään, ja hänen kasvonsa saivat rauhallisen, välinpitämättömän ilmeen, niinkuin tapa vaati tuollaisen selityksen jälkeen. Kiista oli nyt päättynyt, ja ilmeisesti nuoremman tahto oli voittanut, sillä Mrs. Almayerin korkeakantaisten sandaalien kiireinen kapse loittoni ja häipyi kuulumattomiin. Rauhoittunut talon isäntä aikoi juuri aloittaa uudelleen keskustelun, kun hän ihmeekseen huomasi vieraansa kasvojen ilmeen aivan odottamatta muuttuneen. Almayer käänsi silloin päätään ja näki Ninan seisovan oven aukossa.

Mrs. Almayerin peräydyttyä kiistakentältä Nina oli kohottanut valloittamaansa oviverhoa ja huudahtanut halveksivasti: "Sehän on vain kauppias." Ja nyt hän seiso i kirkkaassa valossa, pimeä käytävä taustanaan, hänen huulensa olivat raollaan, hänen tukkansa oli vielä kiistasta epäjärjestyksessä, ja hänen ihanissa, säihkyvissä silmissään oli yhä vihainen tuike. Yhdellä silmäyksellä

huomasi hän ryhmän valkopukuisia keihäsmiehiä, jotka seisoivat liikkumattomina varjossa, parvekkeen syrjäisessä kolkassa. Hänen katseensa kiintyi uteliaasti loistavan seurueen johtajaan. Tämä seiso i vähän syrjässä, melkein Ninaa vastapäätä, ja näin arvaamattoman kauniin näyn lumoamana hän oli kumartunut syvään ja kohottanut yhteen liitetyt kätensä pänsä yläpuolelle kunnioituksen merkiksi. Sitä malajit osoittavat vain maan mahtaville. Räikeä lampun valo, joka valaisi hänen mustan, silkkisen viittansa kultakirjailua, taittui tuhansina säkenöivinä säteinä hänen tikarinsa jalokivillä koristettuun kahvaan. Se pisti esille monipoimuisesta, punaisesta uumaverhosta, joka oli kääritty leveäksi vyöksi. Niinikään leikkivät valon säteet sormusten kallisarvoisilla kivillä, joita hänellä niin runsaasti oli mustissa sormissaan. Hän oikaisi nopeasti tehtyään syvän kumarruksensa ja laski joustavan kevyesti kätensä lyhyen miekkansa kahvaan, joka oli koristettu kirkaiksi värjällyillä, hevosen karvoista tehdyillä hetaleilla. Nina, joka epäröiden seiso i kynnyksellä, näki edessään solakan keskikokoisen vartalon ja leveät, voimakkaan näköiset hartiat. Sinisen, poimuisen turbaanin alta, jonka tupsut sievästi laskeutuivat yli vasemman olan, pistivät esille päättävän, hillittömän hyvätuulisen, mutta samalla arvokkaan näköiset kasvot. Jykevä alaleuka, täyteläiset punaiset huulet, liikehtivät sieraimet ja ylpeä pään asento todistivat puolivilliä, kesyttämätöntä, ehkäpä julmaakin olentoa ja hälvensivät samalla sitä vaikutusta, minkä hänen rodulleen niin ominaiset, naismaisen lempeät silmänsä tekivät. Kun Nina oli vapautunut ensi ihmettelystä, näki hän noitten silmien kiintyneen itseensä niin hillittömän ihailevasti ja kaipaavasti, että hän tuns i tähän asti hänelle vieraan, hätäntymisen ja mielihyvän sekaisen kainouden tunteen vähitellen valtaavan koko olentonsa. Hämmentyneenä näistä oudoista tunteista Nina pysähtyi oven aukkoon ja vetäsi vaistomaisesti verhon alaosan yli kasvojensa jättäen näkyville ainoastaan pyöreähkön leukansa, kasvoille valahtaneen tukan kiehkuran ja toisen silmän, jolla voi tarkastella tuota komeata, uljasta miestä. Ei yksikään niistä harvoista kauppiaista, joita hän oli nähnyt tällä samalla parvekkeella, ollut likimainkaan tähän verrattavissa.

Dain Maroola unohti, tämän aavistamattoman näyn häikäisemänä, hämmentyneen Almayerin, prikinsä ja seurueensa. Hän tuijotti vain rajattomasti ihailien uuteen tuttavaansa ja ympäristöönsä ja hän tuns i valtaavaa kaipuuta yhä vain katsella ja katsella yht'äkkiä tavatessaan niin paljon rakastettavaa ja vielä niin vähän lupaavassa paikassa — niinkuin hänestä ensin oli tuntunut.

"Tämä on minun tyttäreni", sanoi viimein Almayer hämillään. "Ei se sen enempää merkitse. Valkoisilla naisilla on omat tapansa, niinkuin tiedät, tuan, sinä joka kertomuksiesi mukaan olet niin paljon matkustanut. Olipa nyt, miten olikin, on jo myöhä. Huomenna me puhumme puhuttavamme loppuun."

Dain kumarsi syvään koettaen samalla valaa viimeiseen silmäykseensä, jonka hän loi tyttöön, rajatonta ihailua uhkuvan ilmeen. Mutta heti sen jälkeen hän jo pudisti Almayerin kättä arvokkaan kohteliaasti ja hän näytti olevan aivan välinpitämätön kaikesta naisseurasta. Hänen miehensä lähtivät liikkeelle, ja hän seurasi heitä nopeasti, kintereillään tukeva, villin näköinen sumatralainen, jonka hän oli esittänyt prikinsä alikapteenina. Nina meni parvekkeen käsipuun luo ja näki kuun valon kimaltelevan keihäitten teräksisissä päissä ja kuuli messinkisten nilkkarekaiden rytmillisen kilkahtelun miesten astuessa peräkkäin laituria kohti. Hetken kuluttaa vene kiisi vesillä hämöttäen valtavan suurena kuun kirkaassa valossa. Se oli kuin musta möhkäle veden yli vaappuvassa, hienossa autereessa. Nina kuvitteli erottavansa kauppiaan sorjan vartalon seisomassa suorana perässä. Mutta hetken perästä kaikki ääri viivat hämmentyivät ja hävisivät samassa virran keskiosaa verhoavaan valkoiseen usvaan.

Almayer oli sillä aikaa lähestynyt tytärtään ja nojaten molempia käsivarsiaan kaidepuuhun katsellut pahatuulisenä parvekkeen eteen kertynyttä rikkaläjää ja särkyneitä pulloja.

"Mitä melua te siellä äsken piditte?" tokaisi hän äkäisesti kohottamatta katsettaan. "Hiisi vieköön sinut ja äitisi! Mitä hän sitten tahtoi? Miksi sinä tulit sieltä esille?"

"Hän ei tahtonut antaa minun tulla," virkkoi Nina. "Hän on vihainen. Hän sanoo, että tuo mies, joka äsken meni, on joku rajahi. Luulenpa, että hän on tällä kertaa oikeassa."

"Te naiset taidatte kaikki olla löylynlyömiä", tiuskasi Almayer. "Mitä tekemistä sinulla, hänellä, kenelläkään on sen kanssa? Tuo mies haluaa kerätä trepangeja[8] ja linnunpesiä saarilla. Hän sanoi minulle niin, tuo teidän rajahinne. Hän tulee taas huomenna. Minä tahdon, että te molemmat pysyttelette silloin poissa kotoa ja annatte minun hoitaa asioitani rauhassa."

Dain Maroola tuli seuraavana päivänä ja keskusteli pitkään Almayerin kanssa. Näin alkoi läheinen ja ystävällinen suhde näitten miesten kesken. Aluksi kiinnitettiin siihen Sambirissa suurta huomiota, mutta vähitellen totuttiin näkemään tuon tuostakin monet tulet palamassa Almayerin pihamailla. Maroolan miehet siellä lämmittelivät itseään kylminä koillismonsuunin öinä, sillä aikaa kun heidän isäntänsä piti pitkiä neuvotteluita herra Putihin kanssa, mitä nimeä he keskenään käyttivät Almayeristä puhuessaan. Hyvin uteliaita oltiin Sambirissa tietämään, kuka tämä uusi kauppias oikeastaan oli. Oliko hän nähnyt sulttaanin? Ja mitä sulttaani oli sanonut? Oliko kauppias antanut lahjoja? Mitä hän ostaisi? Mitä hän möisi? Näin kyselivät kiihkeästi toisiltaan virran varsille rakennettujen bambumajojen eläjät. Vieläpä komeammissakin rakennuksissa, kuten Abdullan talossa ja mahtavimpien kauppiaiden,

arapialaisten, kiinalaisten ja bugiisien[9] päämajoiissa oltiin hyvin jännittyneinä. Ja tätä kesti useita päiviä. Epäluuloisia kun olivat syntymästään asti, he eivät tahtoneet uskoa sitä yksinkertaista selitystä, minkä nuori kauppias aina oli valmis antamaan itsestään. Ja kuitenkin se näytti aivan todenmukaiselta. Hän sanoi olevansa kauppias ja hän möikin riisiä. Hän ei halunnut ostaa guttaperkkaa eikä mehiläisten vahaa, vaan hän aikoi käyttää lukuisaa miehistönsä apunaan kerätäkseen trepangeja virran suussa olevilta koralliriutoilta ja etsiessään linnunpesiä mantereelta. Näitä kahta tavaraa hän ilmoitti olevansa halukas ostamaan, jos niitä jotenkin oli saatavissa. Hän sanoi olevansa Balista ja arvoltaan bramani. Jälkimäisen väitteen hän osoittikin todeksi sillä, että kieltäytyi nauttimasta minkäänlaista ruokaa käydessään tuon tuostakin vieraana Lakamban ja Almayerin talossa. Lakamban luo hän tavallisesti meni öiseen aikaan, ja hänen vastaanottonsa kestivät kauan. Babalatchi, joka aina oli kolmantena näissä ruhtinaan ja kauppiaan välisissä neuvotteluissa, osasi taitavasti vältellä kaikki uteliaitten ahdistelut, kun ne tahtoivat päästä selville näitten tiheitten, pitkien neuvottelujen aiheesta. Arvokkaan Abdullan udellessa sitä häneltä kylmän kohteliaasti, hän tavallisesti turvautui siihen, että tuijotti ilmeettömästi yhdellä silmällään kysyjään ja tekeytyi peräti tyhmäksi.

"Minä olen vain herrani orja", mutisi silloin Babalatchi epäröivän tavoin. Mutta sitten hän kuitenkin yht'äkkiä oli päättävänä olla rajattoman avomielinen ja kertoi Abdullalle jostain riisikaupasta toistaen sanat: "Sata suurta säkkiä osti sulittaani ja sata tuan." Tämän hän sanoi salaperäisen juhlallisesti. Vaikka Abdulla oli varmasti vakuutettu, että tärkeämpiäkin kauppvoja oli kysymyksessä, niin kuunteli hän kuitenkin ilmoitusta hillitysti ihmetellen. Ja sitten erosivat nämä ystävykset. Arapialainen kirosi sydämessään tuota ovelaa orjaa, Babalatchi jatkoi matkaansa astellen pölyistä polkua. Kun hän siinä kulki ruumistaan huojutellen, leuassaan muutamia esiinpiistäviä harmaita haivenia, niin muistutti hän uteliasta vuolta, joka oli menossa jollekin luvattomalle retkelle. Tarkkaavasti seurattiin hänen joka liikettään. Jim-Eng, joka jo kaukaa äkkäsi Babalatchin, karkoitti heti itsestään piintyneen opiumin polttajan raukeuden, kiirehti huojuen keskelle tietä odottamaan tämän tärkeän henkilön tuloa ja oli aina valmis kutsumaan hänet vieraanvaraisesti luokseen. Mutta Babalatchin varovaisuus piti nytkin puolensa, vaikka hyökkäämässä oli yhteisvoimin hyvä toveruus ja väkevä katajanmarjaviina, mitä kunnan kiinalainen auliisti tarjosi. Jim-Eng, jonka täytyi tunnustaa itsensä voitetuksi, jäi vähääkään viisastumatta istumaan tyhjän pullonsa ääreen ja seurasi surumielisin katsein poistuvaa Sambirin politikkoa tämän kulkiessa aina vaihtelevia kiertoteitään, jotka tavallisesti kuitenkin lopulta veivät hänet Almayerin alueelle.

Siitä päivästä alkaen, jolloin Dain Maroola oli saanut sovinnon aikaan valkoisen ystävänsä ja rajahin välillä, oli yksisilmäinen diplomaatti taas tullut hollantilaisen talon ainaiseksi vieraaksi. Almayerin suureksi harmiksi hänet voi tavata minä vuorokauden aikana tahansa. Milloin kuljeskeli hän hajamielisenä parvekkeella, milloin piileskeli talon käytävissä, milloin taas pujautti aivan äkkiarvaamatta esille jonkun nurkan takaa, ja aina hän koetti saada Mrs. Almayeriä keskustelemaan salassa kanssaan. Isäntää itseä hän kovasti karttoi, ikäänkuin olisi peljännyt, että valkoisen miehen kauan hillityt tunteet voisivat purkautua, ja hän saisi äkkiä lähtöpotkun. Mutta keittiösuojus oli sensijaan hänen lempipaikkansa, ja hän oli siellä jokapäiväinen vieras. Tuntikausia hän istua kyyrötti askareissaan puuhailevien naisten parissa, nojaten leukaansa polviin, käärien laihat käsivartensa jalkojensa ympäri ja pälyillen levottomasti yhdellä silmällään ympärilleen. Kas siinä oli uteleva rumuus personoituna!

Almayer aikoi monasti valittaa Lakamballe hänen pääministerinsä tunkeilevaisuudesta, mutta Dain kielteli häntä siitä. "Emmehan me voi puhua sanaakaan täällä niin, ettei hän sitä kuulisi", murahti Almayer.

"Tule sitten puhelemaan prikille", vastasi tähän Dain rauhallisesti hymyillen. "On hyvä antaa sen miehen tulla tänne. Lakamba luulee, että se tietää kaikki. Ehkäpä sulittaani pelkää, että minä lähden karkuun. Parasta on, tuan, antaa tuon yksisilmäisen krokodiilin paistattaa aurinkoa sinun pihamaillasi".

Almayer suostui tähän vastahakoisesti, mutisten itsekseen jostain persoonallisen loukkauksen uhkauksista, ja vilkuili samassa pahansuovasti iäkkääseen valtiomieheen, joka levollisen itsepäisästi istua nökötti hänen oman kotinsa riisipadan ääressä.

VIIDES LUKU.

Lopulta yleinen jännitys vaimeni Sambirissa. Sen asukkaat tottuivat näkemään yhtämittaista tuloa ja menoa Almayerin talon ja laivan välillä, laivan, joka nyt oli köysillä kiinnitetty vastakkaiselle rannalle. Eikä siirtolan naisiakaan häirinnyt enää välttämättömien kotiaskartensa suorittamisessa se kuumeentapainen kiire, jolla Almayerin venemiehet korjailivat vanhoja kanootteja. Jopa pettynyt Jim-

Engkin jätti sikseen väsyneitten aivojensa vaivaamisen kauppasalaisuuksilla ja vaipui taas opiumipiippunsa avulla autuaalliseen raukeuteensa, antaen Babalatchin jatkaa matkaansa sivu talon, kutsumatta häntä sisälle ja näennäisesti välittämättä hänestä.

Niinpä eräänäkin lämpimänä iltapäivänä, jolloin autio virta kimalteli kohtisuoraa paistavan auringon säteissä, Sambirin diplomaatti voi liehakoivien utelijain häiritsemättä työntää vesille pienen kanoottinsa pensaitten suojasta, missä se tavallisesti oli kätkeytyneenä hänen vieraillessaan Almayerin alueella. Hitaasti ja veltosti Babalatchi meloi istuen kyykyssä veneen pohjalla ja lyyhistyen mahdollisimman pieneksi tavattoman suurilierisen hattunsa alle välttääkseen polttavaa kuumuutta, joka heijastui veden pinnasta. Hänellä ei ollut kiirettä, sillä hänen herransa oli varmaankin levolla tähän aikaan päivästä. Hänellä oli runsaasti aikaa soutaa virran yli. Hyvin hän vielä ennättäisi tervehtimään herraansa tärkeillä uutisilla tämän herätessä. Mahtaisikohan rajahi tulla pahoilleen? Mahtaisikohan rajahi äkäisesti iskeä eberiholtsisella sauvallaan lattiaan koettaen näin säikäyttää palvelijaansa sekavilla vihansa purkauksilla. Vai kyykistyisiköhän tämä maahan hyvätuulisesti hymyillen, hieroisi pehmeästi käsillään vatsaansa tavanmukaisin elein, yskisi runsaasti limaa messinkiseen maljakkoon ja murahtaisi lopulta hiljaa hyväksymisen merkiksi? Tällaisia ajatuksia risteili Babalatchin mielessä, kun hän taitavasti melaansa käytellen souti poikki virran, päämääränä rajahin palatsi, jonka paaluvarustukset pistivät esille rannan tiheästä lehdistä, aivan Almayerin taloa vastapäätä.

Tällä kertaa hänellä todellakin oli jotain kerrottavaa. Viimeinkin jotain varmaa, mikä vahvistaisi jokapäiväiset epäilykset, vahvistaisi ne tavalliset tuttavallisuuden ja salaisten silmäysten merkit, jotka hän äsken oli nähnyt, ja ne tuliset sanat, jotka hän oli kuullut Dain Maroolan ja Almayerin tyttären vaihtavan keskenään. Lakamba oli tähän asti kuunnellut kaikkia hänen kertomuksiaan levollisesti ja ilmeisesti epäillen. Mutta nyt hän alkoi tulla asiasta vakuutetuksi, sillä Babalatchi oli saanut varmoja todistuksia. Hän oli saanut niitä juuri tänä aamuna, kun hän päivän koittaessa oli ollut kalassa sillä purolla, jonka varrella oli Bulangin talo. Siellä hän oli nähnyt pienestä veneestään Ninan pitkän kanootin liukuvan ohi. Tyttö oli istunut perässä kumartuneena yli Dainin, joka oli ollut pitkänään veneen pohjalla, pää tytön polvilla. Babalatchi oli nähnyt sen itse. Hän oli seurannut heitä, mutta pian he olivat tarttuneet meloihinsa ja päässeet karkuun hänen valppaalta silmältään. Muutamia minuutteja sen perästä hän oli nähnyt Bulangin orjatyttö melovan pienessä ruuhessaan kauppalaan myömään leivoksiaan. Tämä oli myöskin huomannut heidät aamun sarastaessa. Babalatchi virnaili itsekseen muistellessaan orjatyttö hämmentyneitä kasvoja ja vapisevaa ääntä tämän vastatessa hänen kysymyksiinsä. Tuo pikku Taminah varmaankin ihaili Dain Maroolaa. Se oli hyvä! Ja Babalatchi nauroi ääneen tekemälleen huomiolle. Mutta sitten hän tuli äkkiä vakavaksi ja rupesi jonkun omituisen mielikuvayhtymän vaikutuksesta mietiskelemään hintaa, josta Bulangi mahdollisesti möisi tytön. Hän pudisteli alakuloisesti päätään muistellessaan, että Bulangi oli jäykkä mies ja oli kieltäytynyt muutama viikko sitten luovuttamasta luota Taminah'ia sadasta dollarista. Mutta samassa huomasi hän, että kanootti oli ajelehtinut hänen mietiskellessään liian kauaksi virran mukana. Hän karkoitti mielestään alakuloisuuden, minkä hänen vakaumuksensa Bulangin tinkimättömyydestä oli aiheuttanut, sieppasi aironsa ja vedettyään muutaman vedon poikkesi rajahin asuntoon johtavaan väylään.

Samana iltapäivänä Almayer, niinkuin hänellä viimeaikoina oli ollut tapana, liikuskeli rantaäyräällänsä valvoen veneittensä korjailemista. Lopultakin hän oli tehnyt päätöksensä, oppaanaan ukko Lingardin muistikirjasta löytyneet hajanaiset tiedot, hän aikoi lähteä etsimään tuota kultasuonta, tuota aarreaittaa, missä hänen tarvitsi vain kumartua kerätäkseen tavattoman suuren omaisuuden ja toteuttaakseen nuoruutensa unelman. Saadakseen tarpeellista apua hän oli uskonut tietonsa Dain Maroolalle ja hän oli suostunut tekemään sovinnon Lakamban kanssa, joka taas puolestaan kannatti yritystä sillä ehdolla, että saisi olla osallisena voiton jaossa. Almayer oli näin pannut yhden kortin varaan ylpeytensä, kunniansa ja rehellisyytensä ottaen huomioon yrityksensä tavattoman suuren vaaranalaisuuden. Häntä häikäisivät ne suuremmoisat tulokset, jotka tämän niin vastenmielisen, mutta niin välttämättömän liiton kautta voitaisiin saavuttaa. Vaarat olivat tosin suuret, mutta olihan Maroola uljas mies. Ja hänen väkensä tuntui yhtä uhkarohkealta kuin päällikkö itsekkin. Lopuksi Lakamban avustus näytti takaavan menestymisen.

Kahtena viimeisenä viikkona Almayer puuhaili yksinomaan matkavarusteluissaan. Hän liikkui työmiestensä ja orjiensa parissa kuin haltioitunut. Samalla kun hän jakeli käytännöllisiä, yksityiskohtaisia neuvoja siitä, miten veneet olivat varustettavat, valtasivat hänen mielensä kiihkeät, ennen kuulumattoman mahtavuuden unelmat. Silloin hävisivät hänen mielikuvituksensa silmistä nykyinen kurjuus polttavan auringon ja liejuisten, pahalle lemahtavain rantojen ilmapiirissä, ja sijalle tuli hänelle itselleen ja Ninalle varatun loistavan tulevaisuuden mahtava näky. Tuskinpa hän ensinkään näki Ninaa näinä viimeisinä päivinä, vaikka tämä lempitytär alati oli hänen mielessään. Tuskinpa hän huomasi Dainiäkään, jonka alituinen oleskelu hänen talossaan nyt oli tullut hänestä aivan luonnolliseksi, kun heitä kerran yhdistivät yhteiset edut. Tavatessaan nuoren päällikön hän tervehti tätä hajamielisesti ja jatkoi matkaansa haluten nähtävästi välttää vierastaan. Hän koetti haihduttaa mielestään nykyhetken vastenmielisen todellisuuden iskeytymällä työhönsä ja antamalla

mielikuvituksensa liidellä kauaksi yli puiden latvojen, aina lännessä siintäviin suuriin, valkoisiin pilviin asti, missä Eurooppa, tuo paratiisi, odotteli tulevaa idän miljoonamiestä. Ja Maroola taas, kun kauppa kerran oli tehty eikä ollut mitään liikeasioita keskusteltavana, ei liioin näyttänyt välittävän valkoisen miehen seurasta. Dain oli kylläkin aina saapuvilla, mutta harvoin hän viipyi pitkään rannassa. Mieluimmin tuo malaijilainen päällikkö, käydessään joka päivä valkoisen miehen talossa, kulki rauhallisesti rakennuksen pääkäytävän kautta ja ilmestyi takapuutarhaan, missä keittiösuojuksen tuli paloi, ja sen yläpuolella riisipata Mrs. Almayerin tarkan valvonnan alaisena heilui. Dain tavallisesti väisti tuota suojusta, mistä nousi mustaa savua ja mistä kuului pehmeitten naisäänten livertelyä, ja kääntyi vasemmalle. Siellä muodostui banani-istutuksen laidassa palmujen ja mangopuiden ryhmästä varjoisa paikka. Muutamat siellä täällä olevat pensaat sen jonkun verran vielä eroittivatkin ympäristöstä, niin että sinne pääsi tunkeutumaan ainoastaan palveluksessa olevien naisten rupatus ja silloin tällöin räjähtävä naurunpurskahdus. Kun Dain kerran oli siellä, niin ei häntä enää näkynyt. Nojaten pitkän palmun pehmeään runkoon hän odotteli piilossaan, silmät loistaen ja tyytyväinen hymy huulilla, kunnes kuuli kuivuneen ruohon vienosti kahisevan Ninan kevyistä askelista.

Jo ensi hetkestä alkaen, kun Dain oli saanut ihailta tuota hänen makunsa mukaista herttaisuuden esikuvaa, oli hän sydämensä sisimmässä vakuutettu, että työstä tulisi hänen omansa. Hän tunsikin keskinäisen ymmärtämyksen hienot henkäykset saivat vastakaikua heidän kummankin villissä luonteessa. Ja siksi hän ei kaivannut Mrs. Almayerin rohkaisevia hymyilyjä, jotka tuntuivat kehoittavan häntä lähestymään tyttöä joka mahdollisessa tilaisuudessa. Ja joka kerta kun Dain puheli Ninalle ja katseli häntä silmiin, tunsikin Nina, vaikkakin käänsi kasvonsa pois päin, että tämä uljaan näköinen mies, joka kuiskaili hehkuvia sanoja hänen herkkään korvaansa, oli hänen kohtalonsa toteuttaja, hänen unelmiensa täyttymys. Mies, peloton ja raju, yhtä valmis iskemään vihollisiaan välkkyvällä tikarilla kuin sulkemaan rakastettunsa hurjaan syleilyyn. Kas siinä äitinsä kertoman malaijilaispäällikön ihannekuva!

Suloisella pelonsekaisella vavistuksella tunsikin Nina vaistossaan, miten samanlaiset he olivat. Kuunnelleessaan Dainin sanoja, huomasi hän uuden elämän aukenevan itselleen ja tunsikin, että hänen elämänsä oli täydellistä ainoastaan silloin, kun hän oli Dainia lähellä. Ja hän antautui nauttimaan unelmiensa onnesta. Kasvot puoleksi peitettyinä ja vajajeten, kuten malaijitytölle on soveliaista, hän kuunteli Dainin kuiskeita, Dainin, joka malaijilaisen sydämensä syvyydestä jakeli hänelle tulisen rakkauden aarteita. Dain tunnusti rakkautensa hillittömällä kiihkolla, kuten ainakin mies, jota eivät vähääkään sitoneet sivistyneessä ilmenevän itsekurin vaikutukset.

Näin viettivät he monet ihanat, nopeasti kiitävät hetket mangopuitten varjossa herttaisen pensasverhon suojassa, kunnes viimein tavallisesti Mrs. Almayerin kimakka ääni ilmoitti, että nyt oli erottava, niin ikävältä kuin se mahtoi heistä tuntuakin. Mrs. Almayerillä oli näet helposti suoritettavana tehtävänä vartioida miestä, ettei tämä vain häiritse tyttärensä lemmenasiain herttaista menoa, jolle äiti sydämensä pohjasta antoi siunauksensa. Onnellisena ja ylpeänä hän katseli Dainin sokeata rakkautta ollen varma siitä, että tämä oli suuri, mahtava päällikkö. Lisäksi tyydytti vielä Dainin aulis anteliaisuuskin hänen rahanhimoisia taipumuksiaan.

Päivää ennen sitä, jolloin Babalatchi omin silmin oli saanut epäilyksensä vahvistetuiksi, viivyivät Dain ja Nina tavallista kauemmin varjoisassa lymyapaikassaan. Vasta kun Mrs. Almayer kuuli miehensä raskaasti astelevan parvekkeella ja vaativan äkäisesti ruokaa, hän piti parhaana päästää varoittavan huutonsa kuuluville. Maroola hyppäsi silloin kevyesti yli matalan bambuidan ja kulki hiiviskellen halki banani-istutuksen talon takana olevan metsäpuron liejuiseen rantaan. Nina sensijaan asteli hitaasti taloa kohti täyttämään isänsä toivomuksia, kuten hänellä oli tapana tehdä joka ilta. Almayer tunsikin itsensä hyvin onnelliseksi sinä iltana. Matkavarustukset olivat jo melkein valmiit. Huomenna hän työntäisi veneensä vesille. Henkensä silmillä hän näki jo runsaan saaliin edessään. Ja pitäen tinalusikkaa kädessään hän aivan unohti edessään olevan riisilautasen suunnitellen mielessään jonkinlaista loistavaa juhlaa, jota pidettäisiin hänen saapumisensa kunniaksi Amsterdamissa. Oikoillen pitkässä nojatuolissa Nina kuunteli hajamielisenä niitä muutamia hajanaisia sanoja, jotka tulivat kuuluville hänen isänsä huuilta. Löytöretki! Kultaa! Mitä hän välitti kaikesta tuosta? Mutta kun hänen isänsä mainitsi Maroolan nimen, niin kuunteli hän perin tarkkaavasti. Dainin piti mennä huomenna myötävirtaa prikillään ja viipyä muutamia päiviä, kertoi Almayer. Tämä viivytyks oli hyvin harmillista. Heti kun Dain oli palannut, piti heidän lähteä liikkeelle hetkeäkään menettämättä, sillä virran vesi oli nousemassa. Almayer arveli, että virta hyvinkin paisuisi. Hän työnsi kärsimättömästi luotaan lautasen noustessaan pöydästä. Mutta nyt ei Nina enää ollutkaan häntä kuunnellut. Dainko menisi pois! Siksikö Dain oli rauhallisella, käskevällä tavallaan, jota Nina niin mielellään noudatti, kutsunut häntä tapaamaan itseään päivän koittaessa Bulangin metsäpurolle. Nina mielti jo, oliko hänen kanootissaan melaa. Oliko kaikki kunnossa? Hänen pitäisi aikaisin lähteä liikkeelle — kello neljältä aamulla, siis muutaman tunnin perästä.

Nina nousi nojatuolistaan, sillä hän arveli kaipaavansa lepoa, ennenkuin lähtisi pitkälle soutumatkalle varhain aamulla. Lamppu paloi himmeästi ja hänen isänsä, joka oli väsynyt päivän vaivoista, oli jo riippumatossaan. Nina sammutti lampun ja meni pääkäytävän oikealla puolella olevaan tilavaan

huoneeseen, joka hänellä oli äitinsä kanssa yhteisenä. Kun hän astui huoneeseen, huomasi hän, että äitinsä ei ollutkaan mattokasalla, joka oli tämän vuoteena eräässä huoneen nurkassa, vaan puuhaili kumarassa avatun, suuren puukirstunsa ääressä. Lattialla oli kookkospähkinän kuoren puolikas täynnä öljyä, lampun sydämenä oli siinä uiskenteleva pumpulikankaan palanen. Mrs. Almayerin ympäröi punertava valokiehkura, joka pilkisti esille mustasta, pahalle haisevasta savusta. Mrs. Almayerin selkä oli kumarassa, pää ja hartiat syvän laatikon sisässä. Hän kopeloi siellä jotain käsillään, ja samalla kuului hopearahojen pehmeätä kilahtelua. Hän ei ensin huomannut tyttärensä tuloa, ja seisten hiljaa äitinsä vieressä Nina näki, miten pieniä, purjekankaasta tehtyjä säkkejä oli rivissä kirstun pohjalla. Nina näki vielä, miten äitinsä otti sieltä esille kourallisia kimaltelevia guldeneita ja meksikolaisia dollareita ja antoi niitten hitaasti kuin virran liukua kissankynsisormiensa läpi takaisin kirstuun. Hopearahojen kilahtelevat sävelet näyttivät viehättävän häntä, ja hänen silmiinsä heijastui vastalyötyjen rahojen kimmellys. Hän puheli itsekseen: "Ja tämä ja tämä ja vielä tämä! Pian se mies antaa vielä enemmän — niin paljon enemmän, kuin minä vain pyydän. Hän on mahtava rajahi — taivaan lähetti! Ja tyttärestäni tulee *ranee*[10] Hän antoi kaiken tämän saadakseen tytön! Kukapa olisi antanut minusta mitään? Minä olen orja? Vai olenko? Minä olen mahtavan raneen äiti!" Äkkiä Mrs. Almayer huomasi tyttärensä, lopetti yksinpuhelunsa ja iski kannen kovasti kiinni. Nousematta kumarasta asennostaan hän kohotti katseensa tyttöön, joka seiso i hänen vieressään epämääräinen hymy uneksivilla kasvoillaan.

"Sinä olet nähnyt. Oletko?" huusi hän kimakasti. "Se on kaikki minun, ja sinun tähtesi se on annettu. Mutta ei se riitä! Vielä hän saa antaa enemmän, ennenkuin hän vie sinut täältä etelän saarelle, missä hänen isänsä on kuningas. Kuulehan minua! Sinä olet enemmän arvoinen, sinä rajahin tyttärentytär! Enemmän! Paljon enemmän!"

Almayerin uninen ääni kuului parvekkeelta, hän käski olemaan hiljaa. Mrs. Almayer sammutti tulen ja ryömi nurkkaansa. Nina heittäytyi selälleen pehmeälle mattokasalle. Kädet päänsä alla ristissä hän katseli avonaisesta, ikkunaa korvaavasta reijästä synkällä taivaalla tuikkivia tähtiä. Hän odotteli vain sitä hetkeä, jolloin hänen piti lähteä sovitulle kohtauspaikalle. Rauhallisen onnellisena hän ajatteli tuota kohtausta suuressa metsässä, kaukana ihmissilmiltä ja ääniltä. Hänen sielunsa valtasi taas entinen viielys, jota kulttuurin henki Mrs. Vinckin johtamana ei milloinkaan ollut voinut hänestä karkoittaa. Ja hänessä alkoi herätä ylpeyden ja samalla jonkunlaisen pelon tunteita ajatellessaan sitä korkeata arvoa, jonka hänen maailmaa kokenut äitinsä oli liittänyt hänen persoonaansa. Mutta silloinpa hän muisteli Dainin ilmeikkäitä silmäyksiä ja sanoja ja rauhoitettuna hän sulki silmänsä tuntien ihanan odotuksen väreen koko olennossaan.

On muutamia elämän hetkiä, joissa niin kutsutut sivistymättömät ja sivistyneet lyövät toisilleen kättä. Niinpä oli varsin luultavaa, että Dain ei ollut erikoisesti huvitettu tulevasta anopistaan eikä liioin hyväksynyt tuon arvoisan naisen kiiltävien dollareiden himoa. Mutta kaikesta huolimatta ei Maroola tuona sumuisena aamuna, jolloin Babalatchi jättäen hetkeksi sikseen valtiomieshuolensa oli mennyt kokemaan kalanpyydyksiään Bulangin metsäpurolle, tuntenut minkäänlaista pettymystä, vaan malttamaton kaipuuta, meloessaan saaren itäisille, jo mainituille takavesille. Hän piiloitti kanoottinsa pensaisiin ja asteli rivakasti poikki pikku saaren työntäen kärsimättömästi tieltään hänen polkuansa tukkivan tiheän viidakon oksia. Varovaisuuden vuoksi hän ei tahtonut viedä kanoottiaan kohtauspaikalle asti, kuten Nina oli tehnyt. Hän oli jättänyt sen päävirran varrelle siksi, kunnes palaisi saaren toiselta puolelta. Raskas, lämmin sumu ympäröi hänet äkkiä, mutta hän sattui näkemään silloin tällöin vilahdukselta valon joka tuli kaukaa vasemmalta Bulangin talosta. Hetken kuluttua hän ei nähnyt mitään sankkenevassa usvassa ja pysyi polulla ainoastaan vaistollaan. Ja polku veikin hänet vastakkaiselle rannalle ihan siihen kohtaan minne hän halusi tulla. Muuan suuri puunrunko oli takertunut siellä suorakulmaisesti rantaan muodostaen jonkunlaisen laiturin, johon nopeasti kiitävä virta äänekkäästi loristen murtui. Hän astui rungolle notkeasti ja varmasti ja parilla harppauksella hän oli sen ulkopäässä. Hurjasti pyöri vaahtoava vesi hänen jalkainsa juuressa.

Kun hän seiso i siinä yksinään, ikäänkuin eroitettuna muusta maailmasta, taivaasta ja maasta, kun vesi kohisi ihan hänen allaan ja kun aamusumu kääri hänet sankkaan vaippaansa, niin lausui hän Ninan nimen eteensä leviävään avaruuteen, joka näytti rajattomalta. Hän oli varma, että Nina hänet kuulisi. Vaistollaan hän tuns i, että Ninan suloinen olento oli häntä lähellä. Hän oli varma, että he kumpikin tunsivat toistensa läsnäolon.

Äkkiä Ninan kanootin keula pisti esille aivan lähellä puunrunkoa. Perässä istujan paino nosti sen korkealle veden pinnasta. Maroola tarttui keulapuuhun ja hyppäsi kevyesti kanoottiin tyrkäten sitä samalla voimakkaasti pois päin. Kevyt alus, noudattaen juuri saamaansa sysäystä, sivuutti töin tuskin puunrungon, mutta virta, joka oli tämän kanssa samassa juonessa, kiepsautti sen poikkiteloin ja kuljetti sitä ääneti ja nopeasti näkymättömien rantaääräiden keskitse. Taaskin sai Dain Ninan jalkojen juuressa unohtaa koko maailman. Hän tuns i vain, miten ylevien tunteiden korkeat laineet, miten hurja riemu, ylpeys ja kaipuu kuljettivat häntä vastustamattomasti pois. Taaskin käsitti hän valtavan varmasti, että mikään elämä ei ollut mahdollista ilman tuota olentoa, jota hän intohimoisesti, pitkään syleillen, piteli käsivarsillaan.

Nina irtautui hellävaroen syleilystä, naurahtaen hiljaa.

"Pianhan sinä kaadat veneen," kuiskasi hän.

Dain katseli hetkisen kiihkeästi häntä silmiin ja päästi hänet huokaisten irti. Sitten heittäytyi Dain pitkäkseen kanootin pohjalle, painoi päänsä Ninan polville, kohotti katseensa ylöspäin ja ojensi käsivartensa taaksepäin, kunnes ne ulottuivat tytön vyötäreitten ympäri. Nina kumartui Dainin ylitse ja pudistettuaan päätään hän ympäröi heidän molempien kasvot pitkän, mustan tukkansa alas valuvilla kiehkuroilla.

Näin liukuivat he edelleen. Dainin kaunopuheisuus oli karkeanlaista, kesyttömättömän luonteensa mukaista. Hillitsemättä hän antoi valtavien tunteittensa pursua esille. Nina taas kumartui yhä syvemmälle kuullakseen vielä paremmin Dainin huulilta pulppuavia sanoja, jotka olivat hänelle suloisempia kuin elämä itse. Silloin näiden kahden maailma ei ulottunut kaitaa, hentoa alustansa ulommaksi. Siinä oli heidän paratiisinsa, joka oli tulvillaan voimakasta, kaikki itseensä sulattavaa rakkautta. He eivät vähääkään huomanneet, mitenkä sumu sankkeni ja mitenkä tuuli vaimeni ennen auringon nousua. He eivät huomanneet suuria, heitä ympäröiviä metsiä eikä koko troopillista luontoa, joka juhlallisen ja viehättävän hiljaisena odotti auringon tuloa.

Matalalla vaappuvan virran sumun yläpuolella, sumun, joka kätki vaippaansa veneen sekä siinä majailevain nuorten tunteita pulppuavan elämän ja kaikki unohtavan onnen, kalpenivat tähdet, ja hopeanharmaa hohde levisi vähitellen idästä yli taivaan. Ei pieninkään tuulen henkäys, ei väräjävien lehtien kahina, ei edes hyppelehtivän kalan loiskahdus häirinyt sitä rauhallista lepoa, missä kaikki elävät olennot suuren virran varsilla uinailivat. Maa, virta ja taivas olivat niin syvässä unessa, etteivät ne näyttäneet heräävän siitä milloinkaan. Koko troopillisen luonnon kuohuva, liikehtivä elämä näytti keskittyneen noiden kahden hehkuviin silmiin ja hurjasti lyöviin sydämiin, noiden kahden, jotka ajelehtivat kanootissaan, yläpuolellaan valkoinen sumupeite, alapuolellaan virran tyven pinta.

Äkkiä suuri kellertävä sädekimppu pujahti esille Pantain vartta reunustavan tumman puuverhon takaa. Tähdet sammuivat. Taivaan laella hehkuivat hetkisen tulipunaisina pienet, mustat pilvet. Ja sankka sumu, jota hajoitteli vieno tuuli, aivan kuin heräävän luonnon huokaus, vaappui sinne tänne ja särkyi omituisen näköisiksi kuvioiksi päästään näkyviin päivän leveässä valojuovassa kimaltelevan, väräjävän veden pinnan. Valkeita lintuja kierteli suurin parvin huojuvien puiden latvojen yläpuolella. Aurinko oli noussut itäisillä seuduilla.

Dain heräsi ensimmäisenä jokapäiväisen elämän puuhiin. Hän nousi ja tähysteli nopeasti virtaa ylös ja alas. Hänen silmänsä keksi takana päin Babalatchin veneen ja erään toisenkin tumman täplän kimaltelevalta veden pinnalta. Se oli Taminah'in kanootti. Dain liikkui varovasti eteenpäin, laskeutui polvilleen ja tarttui melaansa. Nina teki perässä samoin. Kumartuen he kävivät melomaan myllertäen vettä joka vedolla. Pieni alus kiisi nopeasti eteenpäin jättäen jälkeensä kaidan vanaveden, jota reunusti pitsin tapainen, valkoinen, kimmeltävä vaahto. Kääntämättä päätään alkoi Dain puhella.

"Joku on, Nina, meidän takanamme. Emme anna hänen saada meitä kiinni. Luullakseni hän on niin kaukana, ettei voi meitä tuntea."

"Joku on myöskin edessämme," sai Nina läähättäen sanoneeksi kesken melomistaan.

"Luulenpa tuntevani hänet," lisäsi Dain. "Aurinko helottaa kovasti hänen veneeseensä, mutta eiköhän se ole Taminah-tyttö. Hän tulee joka aamu prikilleni myömään leivoksia ja viipyy siellä usein koko päivän. Hänestä ei väliä, melo enemmän rantaan päin, meidän täytyy päästä pensaiden suojaan. Minun kanoottini on piilossa tässä lähellä."

Puhuessaan Dain ihaili leveälehtisiä nipapalmuja, joiden vieritse he suuntasivat nopean, äänettömän kulkunsa.

"Katsohan tuonne Nina," sanoi hän viimein. "Tuonne, missä vesipalmut loppuvat ja pensaitten oksat riippuvat tuon kallistuneen puun alta. Ohjaa tuon suuren viheriän oksan kohdalle."

Dain nousi varuiksi seisomaan, ja vene liukui hitaasti rantaan, Ninan ohjatessa sitä pehmeän näppärillä melan liikkeillä. Kun oltiin kylliksi lähellä, tarttui Dain suureen oksaan ja nojautuen taaksepäin työnsi kanootin tiheistä, toisiinsa punoutuneista köynnöskasveista muodostuneeseen matalaan, viheriään holvikäytävään. Siitä tultiin pienoiseen lahukkaan, jonka viime tulvavesi oli uurtanut rantaan. Hänen oma veneensä oli siellä kiviriipalla ankkuroituna. Dain astui veneeseen pidellen kädellään kiinni Ninan kanootin laidasta. Hetken kuluttua molemmat pienet alukset liukuivat omistajineen kuin pähkinän kuoret rauhallisesti rinnakkain. Ne kuvastuivat mustaan veteen himmeässä valossa, joka pyrki esille läpi korkean, tiheän lehtikatoksen. Ylhäällä, kirkkaassa päivänvalossa, hohtivat uhkeat, punertavat kukat, ja niistä putoili joukottain heidän päälleen suuria kastehohteisia verholehtiä, jotka hitaasti vaappuen laskeutuivat kuin keskeymätön, tuoksuava kukkasade. Kaikkiällä heidän

yläpuolellaan, heidän alapuolellaan ja heidän ympärillään runsautta uhkuvassa kasvikkunnassa, joka kylpi väkevillä tuoksuilla kyllästetyssä, lämpimässä ilmassa, kaikkialla jatkoi trooppilinen luonto voimaperäistä työtään. Kasvit työnsivät vesojaan taivasta kohden, ne punoutuivat eroittamattomasti toisiinsa ja kapuילוivat kiihkeästi toistensa yli. Pelottavassa hiljaisuudessa ne kamppailivat epätoivoisesti päästäkseen ylhäällä hallitsevan, elämää antavan auringon piiriin. Tuntui siltä, kuin ne äkkiä olisi vallannut kauhu alhaalla majailevaa, kuohuvaa turmelusta, kuolemaa ja rappioitumista kohtaan, mistä ne itse johtivat juurensa.

"Nyt meidän täytyy erota", sanoi Dain pitkän vaitiolon jälkeen. "Sinun täytyy Nina palata heti kotiin. Minä odotan, kunnes priki ajaa tästä ohi, ja nousem sitten laivaan."

"Viivytkö sinä kauan poissa, Dain?" kysyi Nina hiljaa.

"Kauanko!" huudahti Dain. "Viipyisikö ihminen mielellään kauan pimeässä? Kun en ole lähellä sinua, Nina, olen kuin sokea. Mitä olisi elämä minulle ilman valoa."

Nina kumartui eteenpäin ja otti, ylpeä ja onnellinen hymy huulilla, Dainin kasvot käsiensä väliin katsellen hänen silmiinsä syvään ja kysyvästi. Varmaankin Nina näki niitten ilmeen vahvistavan äsken lausutut sanat, sillä kiitollisuuden ja varmuuden tunne kevensi hänen sydämessään erohetken raskasta surua. Nyt hän uskoi, että Dain, tuo mahtavien rajahien jälkeläinen, tuo mahtavan päällikön poika, tuo elämän ja kuoleman valtias, tuns elämän auringon paistavan ainoastaan hänen rinnallaan. Valtava kiitollisuuden ja rakkauden aalto kumpusi esille hänen sydäimestään Dainia kohtaan. Miten voi hän ulkonaisesti osoittaa kaikki tuohon mieheen kohdistuvat tunteensa, mieheen, joka oli täyttänyt hänen sydämensä niin runsaalla riemulla ja ylpeydellä? Ja kesken kiihkeitten tunteittensa kuohuntaa välähti kuin salama hänen mieleensä tuon halveksitun ja melkein unohdetun sivistyksen muisto, johon hän oli ainoastaan päällimmiten tutustunut pakoituksen, surun ja katkeruuden päivinä. Tuon inhoittavan, kurjan menneisyyden kylmenneestä tuhkasta hän löysi rakkauden ulkonaisen merkin, nykyisen, rajattoman onnensa parhaimman ilmaisumuodon, valoisan ja loistavan tulevaisuutensa pantin. Hän kietoi käsivartensa Dainin kaulan ympäri ja painoi huulensa tämän huulia vasten suudellen pitkään ja tulisesti. Dain sulki silmänsä, hämillään ja peloissaan siitä myrskystä, jonka tämä kummallinen, hänelle tähän asti vieras kosketus nostatti hänen rinnassaan. Pitkän aikaa sen jälkeen, kun Nina oli työntänyt kanoottinsa vesille, seisoi Dain liikkumatta paikallaan uskaltamatta avata silmiään, peljäten kadottavansa sen hurmaavan riemun tunteen, jota hän ensimmäisen kerran elämässään oli tuntenut.

Nyt kaipasi Dain mielestään ainoastaan kuolemattomuutta ollakseen jumalien vertainen. Ja sen olennon, joka voi aukaista hänelle paratiisin portit, täytyi olla hänen — ja pian tulisikin hänen omakseen ikuisiksi ajoiksi!

Dain aukaisi silmänsä nähdäkseen juuri parahiksi köynnöskasvien katoksen läpi prikinsä puomin tulevan näkyville, laivan kulkiessa myötävirtaa ohi. Hän ajatteli, että nyt hänen täytyi nousta laivalle. Mutta hän ei halunnut jättää tätä paikkaa, missä hän oli oppinut käsittämään, mitä onni merkitsi. "Vielä on aikaa. Antaa heidän mennä," puheli hän itsekseen. Ja hän sulki silmänsä uudelleen tuoksuviiden verholehtien punertavassa kukkasateessa koettaen näin palauttaa mieleensä äskeisen kohtauksen kaikkine riemuineen ja vavistuksineen.

Kaikesta huolimatta oli Dain kai sittenkin ajoissa ennättänyt prikiilleen ja hänellä oli nähtävästi ollut matkallaan kylliksi puuhaa, sillä turhaan odotteli Almayer ystäväänsä pian palaavaksi. Virran alajuoksulla, jonne hän niin usein ja niin kärsimättömästi suuntasi katseensa, ei näkynyt muuta liikettä kuin muutamia nopeasti häviäviä kalastajaveneitä. Mutta yläjuoksulta päin tuli mustia pilviä ja rankkoja sateenkuuroja ennustaen lopullista sadeaikaa, ukkosilmoja ja tulvia, jotka tekisivät melkein mahdottomaksi muukalaisten kanoottien nousun virran latvoille.

Kuljeskellen edes takaisin talojensa välistä liejuista rantaäärästä Almayer seurasi levottomasti virran nousua tuuma tuumalta. Vesi kohosi hitaasti yhä lähemmäksi veneitä, jotka jo olivat kunnossa ja riviin vedetyt. Niitä peittivät vettä tihkuvat kajangi-matot. Onni näytti taas luistavan hänen käsistään, ja saapastellessaan väsyneesti edes takaisin sateessa, jota yhtenäin valui matalalla kulkevista pilvistä, epätoivoinen välinpitämättömyys valtasi hänet. Vaan viisi' siitä! Sellaistahan hänen onnensa aina oli! Nuo kaksi hirtehistä raakalaista, Lakamba ja Dain, saivat hänet, lupaamalla apua, panemaan viimeisenkin dollarinsa veneitten varustelemiseen. Ja nyt toinen heistä oli mennyt menojaan ja toinen sulkeutunut paaluvarustuksiinsa, mistä hän ei antaisi elon merkkiäkään itsestään. Ei tietystikään. Eikä tuo Babalatchi heittiökään, ajatteli Almayer itsekseen, näyttäisi enää täällä naamaansa, nyt kun he olivat myöneet hänelle kaiken riisin, kaikki gong-gongit ja vaatteet, jotka olivat hänen retkellään tarpeen. Heillä oli hänen viimeinenkin penninsä. Siksi he eivät välittäneet hituistakaan hänen puuhistaan. Näissä ajatuksissaan Almayer, usein peräti lannistuneena, kapusi hitaasti uuden talonsa parvekkeelle päästäkseen sadetta pakoon. Ja nojautuen ulommaiseen kaidepuuhun, pää hartioitten väliin luhistuneena, hän painui katkeriin ajatuksiin huomaamatta ajan kulkua ja nälkää ja kuulematta liioin vaimoansa, joka kimakasti kutsui häntä illalliselle.

Kun ensimmäinen ilta-ukkosen jyrinä oli herättänyt Almayerin surullisista mietteistään, mennä kompuroi hän hitaasti vanhasta talostaan tuikkivaa valoa kohden. Koska hän ei vielä kokonaan ollut menettänyt toivoaan, niin oli hänen kuulonsa tavattomasti herkistynyt eroittamaan pienimmänkin äänen, joka tuli virralta. Hän oli muutamana yönä peräkkäin kuullut airojen loisketta ja nähnyt hämärästi jonkun veneen hahmon. Mutta kun hän oli tervehtinyt tuota varjomaista ilmiötä ja sydän sykähtäen oli toivonut saavansa kuulla Dainin äänen, oli hän saanut joka kerta pettymykseen äkäisen vastauksen, josta oli voinut päätätä, että arapialaisia oli virralla. He olivat olleet menossa tervehtimään Lakambaa, tuota kotikissaa.

Nämä pettymykset aiheuttivat Almayerille monta unetonta yötä, jotka hän vietti miettimällä, minkälaista koirankujetta nuo arvossapidetyt henkilöt nyt taas hautoivat mielessään. Kun näin viimein kaikki toivo näytti menneen, oli Almayer ylen riemuissaan kuullessaan yht'äkkiä Dainin äänen. Mutta kun Dain vain kaikin mokomin tahtoi päästä Lakamban puheille, niin tuli Almayer levottomaksi, sillä hän oli yhä perin epävarma siitä, miten Lakamba itse asiassa suhtautui häneen. Mutta pääasia oli se, että Dain viimeinkin oli palannut. Tietenkin hän aikoi pitää kiinni kauppasopimuksestaan. Almayerin toiveet saivat taas virikettä, ja hän nukkui sinä yönä hyvin. Mutta Nina sensijaan tähysteli yhä äkäistä virtaa, jota merta kohti painuvat ukkossateet pieksivät.

KUODES LUKU.

Pian oli Dain toisella puolen virtaa lähdettyään Almayerin talosta. Hän laski maihin paaluvarustuksen sisällä olevaan venevalkamaan. Tämä paaluvarustus ympäröi rakennusryhmää, joka oli Sambirin rajahin asuntona. Näki aivan selvästi, että sinne vierasta odotettiin, sillä veneväylän portti oli auki ja soihtujen kantajat olivat valmiina osoittamaan vieraalle tietä alas painunutta lankkusiltaa pitkin komeimpaan rakennukseen, missä Lakamba silloin majaili ja missä kaikki valtiolliset asiat ratkaistiin. Muihin paaluvarustuksen sisäpuolella oleviin rakennuksiin oli majoitettu hallitsijan lukuisa palveluskunta.

Lakamban oma asunto oli lujista lankuista tehty, vankka rakennus. Se seisoi korkeilla patsailla, ja sitä ympäröi joka taholta halaistuista bamburuoista kyhätty parveke. Tätä kaikkea suojasi tavattoman korkea ja jyrkkä, palmun lehdillä peitetty katto, joka lepäsi patsailla. Ne olivat mustuneet alituisesti käytettyjen soihtujen savusta.

Rajahin rakennus oli virran suuntainen. Toinen sen pitkistä sivuista oli paaluvarustukseen johtavaan väylään päin. Lyhyellä sivulla oli ovi, josta oli näköala virran yläjuoksulle, ja painunut lankkukäytävä johti venevalkamasta suoraan tuolle ovelle. Savuavien soihtujen himmeässä valossa Dain huomasi joukon asetettuja miehiä seisovan pimeässä varjossa hänen oikealla puolellaan. Tästä ryhmästä astui esille Babalatchi aukaistakseen oven, ja Dain kävi sisään rajahin virka-asunnon vastaanottohuoneeseen. Tilaisuutta varten oli noin kolmas osa huoneesta verhoiltu eurooppalaisella raskaalla kankaalla. Lähellä ikkunaverhoa oli mustasta puusta tehty suuri nojatuoli lukuisine kaiverruksineen. Sen edessä karkeatekoinen mäntynen pöytä. Muuten oli huone kalustettu ainoastaan ylenpalttisen runsailla matoilla. Ovesta vasemmalle seisoivat vankkatekoinen pyssyteline, jossa oli kolme kivääriä pistimineen. Seinän vierillä nukkui varjossa Lakamban henkivartiosto: kaikki ystäviä tai sukulaisia. Olipa siinä sekava rykelmä ruskeita käsivarsia ja jalkoja sekä monivärisiä vaatteita! Silloin tällöin kuului joukosta jonkun rauhattoman nukkujan kuorsaus tai pidätetty voihkaus. Eurooppalaismallinen lamppu, jolla oli viheriä varjostin, seisoivat pöydällä. Sen valossa Dain kaiken yllämainitun hämärästi näki.

"Sinä olet tervetullut tänne lepäämään", virkkoi Babalatchi katsoen kysyvästi Dainiin.

"Minun täytyy heti puhua rajahille," vastasi Dain.

Babalatchi teki myöntävän liikkeen, kääntyi ottamaan messinkistä gong-gongia, joka oli ripustettu pyssytelineen alle, ja iski siihen kaksi kertaa terävästi.

Korvia särkevä pärinä herätti vartiat. Kuorsauksia ei enää kuulunut, nukkujat vetivät koukkuun ojennetut koipensa, koko rykelmä rupesi liikehtimään ja vähitellen alkoi siitä irtautua yksilöllisiä hahmoja, kovasti siinä haukoteltiin ja hierottiin unisia silmiä. Verhojen takaa kuului äkkiä naisten rupertusta ja sitten Lakamban matala ääni.

"Arapialainen kauppiasko siellä on?"

"Ei, herra," vastasi Babalatchi. "Dain on lopultakin palannut. Hän on tullut tänne tärkeissä asioissa,

on totta vie — jos te nyt armollisesti suvaitsette."

Lakamba näytti armossaan tähän suostuvan, sillä hetken kuluttua hän tuli esille verhon takaa, mutta niin pitkälle ei hänen armonsa kuitenkaan mennyt, että olisi saatu hänet houkutelukseksi pukeutumaan kunnollisesti. Lyhyt, punainen uumaverho käärittiin hänen vyötäreilleen. Kas siinä oli hänen koko pukunsa! Sambirin armollinen hallitsija näytti uniselta ja tymeältä. Hän istui nojatuolissa, hajasäärin, kyynärpäät kädennojilla, leuka rintaa vasten. Näin odotti hän raskaasti hengittäen ja vastahakoisen näköisenä, että Dain alkaisi puhua tärkeästä asiastaan.

Mutta Dain ei näyttänyt pitävän kiirettä. Hän suuntasi katseensa Babalatchiin, joka mukavasti istua nökötti herransa jalkojen juuressa ja vaikenä yhä pitäen päätänsä hieman eteenpäin taivutettuna, ikäänkuin olisi tarkkaavana odottanut kohta kuultavia viisauden sanoja.

Babalatchi yskäsi hillitysti ja kumartuen vähäsen työnsi Dainille muutamia mattoja istuinpaikaksi. Sitten hän kohotti piipittävän äänensä kuuluville ja vakuutti Dainille tulisen kaunopuheisesti, mitenkä kaikki nyt olivat ihastuksissaan, kun Dain kauan kaivattuna viimeinkin oli palannut. Hänen oli kaikesta sydämestään halajanut nähdä Dainin kasvoja, ja hänen korvansa olivat ihan kuihtua, kun ne eivät olleet saaneet kuulla Dainin virkistävää ääntä. Kaikkien sydämet ja korvat olivat Babalatchin vakuutuksen mukaan samassa surullisessa tilassa. Ja hän viittasi sulavalla käden liikkeellä virran toiselle rannalle, missä kaikki nukkuivat rauhallisesti, tietämättä mitään siitä suuresta ilosta, joka heitä odottaisi aamulla, kun saisivat kuulla Dainin tulosta. "Sillä", jatkoi Babalatchi, "mikäpä voisi tuottaa köyhälle miehelle suurempaa iloa kuin jalomielisen kauppiaan antelias käsi tai mahtavan — — —"

Tässä hän äkkiä katkaisi puheensa muka hämmentyen, mutta kaikki oli edeltäpäin suunniteltua. Hänen harhaileva katseensa painui lattiaan, samalla kun hänen muodottomilla huulillaan hetken aikaa viivähti anteeksi pyytävä hymy. Pari kertaa välähti Daininkin kasvoille hymy, häntä huvitti Babalatchin imartelu. Mutta heti oli hän taas olevinaan perin vakava. Lakamba rypisteli kulmakarvojaan, ja hänen huulensa liikkuvat kiivaasti, kun hän kuunteli pääministerinsä lavertelua. Babalatchin lopetettua puheensa alkoi huoneessa vallitsevassa hiljaisuudessa kuulua ihan kuorossa eritapaista kuorsausta. Se tuli siitä nurkasta, missä henkivartijat olivat jatkaneet keskeytettyä untansa. Mutta etäinen ukkosen jyrinä, joka sai Ninan sydämen vapisemaan rakastettunsa turvallisuuden puolesta, jäi huomaamatta noilta kolmelta mieheltä. Jokainen heistä ajoi sellaisella innolla omaa asiaansa, kuin olisi ollut kysymys elämästä ja kuolemasta.

Hetken vaitiolon jälkeen Babalatchi, hyljäten imartelevan kaunopuheisuuden kukat, alkoi taas puhua, mutta tällä kertaa lyhyin, hätäisin lausein ja hiljaisella äänellä. He olivat olleet hyvin levottomia. Miksi oli Dain viipynyt niin kauan poissa? Virran alajuoksulla elävät miehet olivat kuulleet suurten kanuunain pauketta ja nähneet hollantilaisen sotalaivan virran suussa olevassa saaristossa. Siksi he olivat huolissaan. Muutamia päiviä sitten oli Abdullan korviin tullut huhuja jostain onnettomuudesta. Ja siitä alkaen he olivat odottaneet Dainin paluuta peljäten, että jotakin ikävää oli tapahtunut. Päiväkausiksi he olivat pelossaan sulkeneet silmänsä kaikelta, olivat hätäntyneinä heränneet aamuisin ja liikkuneet vavisten ulkosalla kuin vihollisen silmien edessä. Ja kaikki Dainin tähden. Eikö hän nyt poistaisi sitä pelkoa, mikä heillä oli ollut hänen turvallisuudestaan — mutta ei suinkaan omastaan? He olivat itse rauhallisia ja luottavia. He luottivat Batavian mahtavaan rajahiin — johtakoon kaitselmus aina hänet voittoon palvelijainsa iloksi ja eduksi! "Ja täällä", jatkoi Babalatchi, "minun herrani Lakamba alkoi ihan laihtua, niin oli hän huolissaan kauppiasta, jonka hän oli ottanut suojelukseensa. Ja samoin oli Abdullan laita, sillä mitä sanoisivatkaan kaikenlaiset heittiöt, jos sattumalta — — —"

"Ole vaiti, hupsu!" ärähti Lakamba äkäisesti.

Babalatchi vaikenä alistuen, tyytyväinen hymy huulilla. Dain taas, joka oli katsellut häntä aivan kuin lumottuna, kääntyi helpoituksesta huoaten Sambirin hallitsijaan päin. Lakamba ei liikahtanutkaan ja katseli päätään nostamatta Dainiin silmäkulmansa alta. Hän hengitti ääneen, huulet pitkällä, kaikin puolin tyytymättömänä.

"Puhu! Oi Dain!" virkkoi hän viimein. "Me olemme kuulleet monellaisia huhuja. Monena yönä peräkkäin on ystäväni Reshid tullut tänne, mukanaan ikäviä uutisia. Uutiset kulkevat nopeasti pitkin rannikkoa. Mutta voivathan ne olla perättömiä. Tähän aikaan on ihmisten huulilla enemmän valhetta kuin nuoruuteni päivinä, mutta minä en ole silti helpommin petettävissä nykyään kuin ennenkään."

"Joka sanani on totta," virkkoi Dain huolettomasti. "Jos tahdotte tietää, miten minun prikinä on käynyt, niin tietäkää, että se on hollantilaisen käsissä. Usko minua, rajahi," jatkoi hän äkkiä ponnella. "Valkoisilla käärmeillä on hyviä ystäviä Sambirissa, miten ne olisivat muuten tietäneet, että minä olin sieltä tulossa?"

Lakamba lennätti Dainiin lyhyen, vihamielisen silmäyksen. Babalatchi nousi nopeasti, meni pyssytelineen luo ja iski kovasti gong-gongiin.

Oven ulkopuolelta kuului paljaitten jalkojen sipsutusta, sisällä heräsivät vartiat, he istuivat tuijottaen eteensä ja ihmettelivät unipäissään melua.

"Niin, sinä valkoisen rajahin uskollinen ystävä," jatkoi Dain puhettaan, kääntyen ivallisesti Babalatchiin päin, joka oli palannut paikalleen. "Niin, minä olen pelastunut ja olen nyt täällä ilahuttamassa sinun sydäntäsi. Kun minä näin tuon hollantilaisen laivan, ohjasin prikini riuttojen turviin ja vein sen maihin. Ne eivät uskaltaneet seurata meitä laivalla, vaan panivat veneet liikkeelle. Me turvauduimme myöskin veneisiimme ja koetimme päästä pakoon, mutta laivasta sinkautettiin meitä kohti tulikuulia, ja moni meikäläisistä sai surmansa. Mutta minä jäin henkiin, oi Babalatchi! Hollantilainen on tulossa tänne. Ne etsivät minua. Ne ovat tulossa vaatimaan minua uskolliselta Lakamba ystävältään ja hänen orjaltaan, Babalatchilta. Riemuitkaa!"

Mutta ei kumpikaan hänen kuulijoistaan näyttänyt olevan ilakoivalla tuulella. Lakamba oli asettanut toisen jalkansa polvelle ja raaputteli sitä mieltävän näköisenä. Babalatchi taas, joka istui jalat ristissä, tuntui äkkiä tulleen tavallista pienemmäksi ja kumarammaksi ja tuijotti ilmeettömästi suoraan eteensä. Henkivartiatkin osoittivat jonkun verran mielenkiintoa tapahtumain menoon ja heittäytyivät pitkin pituuttaan matoille ollakseen lähempänä puhujaa. Muuan heistä nousi pystyyn ja seisoi nyt nojaten pyssytelineeseen ja leikitteli hajamielisesti miekankahvansa tupsuilla.

Dain odotti, kunnes ukkosen jyrynä oli muuttunut kaukaiseksi kuminaksi. Sitten hän taas puhui.

"Oletko sinä kuuro, oi sinä Sambirin valtias! Tai eikö mahtavan rajahin poika ansaitse sinun huomiotasi? Minä olen tullut tänne etsimään suojaa ja varoittamaan sinua. Ja nyt minä tahdon tietää, mitä sinä aijot tehdä."

"Sinä tulit tänne valkoisen miehen tyttären vuoksi," tokasi äkkiä Lakamba. "Sinun turvapaikkasi on isäsi luona, joka on Balin rajahi, taivaan poika, itse 'Anak Agong'. Mikä minä olen suojelemaan mahtavia ruhtinaita? Eilen viimeksi istutin riisiä kaskettuun uutismaahan, ja sinä sanot, että elämäsi on minun käsissäni."

Babalatchi vilkasi herraansa. "Ei kukaan voi paeta kohtalooan," mutisi hän hurskaana. "Kun rakkaus valtaa miehen, niin on hän kuin lapsi ilman ymmärrystä. Ole armollinen, Lakamba," hän lisäsi nykäisten varoittavasti rajahia uumaverhosta.

Lakamba tempasi vihaisesti irti liinan liepeen. Kun hänelle alkoi selvitä, mitenkä sietämättömään pulaan he olivat joutuneet Dainin paluun kautta Sambiriin, niin menetti hän vähitellen mielenmalttinsa, minkä hän tähän asti oli voinut säilyttää. Hän kohotti äänensä kuuluville, vaikka ulkona vinkui tuuli ja sade rapisi katolla, kovan tuulispään pyyhkästessä yli talon.

"Sinä tulit tänne ensin kauppiana, huulilla makeat sanat ja suuret lupaukset, ja pyysit minua valmistamaan sinulle maaperää, samalla kun sinä taivuttelit tahtosi alaiseksi tuon valkoisen miehen. Ja minä tein tahtosi. Mitä sinä nyt vielä kaipaavat? Kun olin nuori, niin tappelin. Mutta nyt olen vanha ja haluan rauhaa. Minulle on helpompaa surmauttaa sinut kuin tapella hollantilaista vastaan."

Tuulispää oli mennyt ohi, ja myrskyn lyhyenä väliaikana Lakamba toisteli hiljaa ikäänkuin itselleen: "Paljon helpompi. Paljon helpompi."

Rajahin uhkaavat sanat eivät kuitenkaan suurestikaan järkyttäneet Dainin rauhallista mieltä. Vielä Lakamban puhuessa hän oli kerran nopeasti vilkaissut yli olan ollakseen varma, ettei kukaan ollut hänen selkensä takana. Rauhoituttuaan tässä suhteessa hän oli vetänyt esille uumavyön laskoksista pähkinärasian ja oli kääriyt huolellisesti pienen palasen betelpähkinää ja hyppysellisen kalkkia viheriään lehteen, jonka huomaavainen Babalatchi kohteliaasti oli hänelle ojentanut. Hän oli ottanut sen vastaan vaiteliaalta valtiomieheltä jonkunlaisena sovinnon merkinä, ikäänkuin Babalatchin äänettömänä vastalauseena, jonka tämä pani herransa epäviisasta kiivautta vastaan, ikäänkuin mahdollisen keskinäisen ymmärtämyksen enteenä, ymmärtämyksen, johon vielä voitaisiin päästä.

Muuten Dain ei ollut ensinkään levoton. Vaikkakin hän myönsi oikeutetuksi sen Lakamban otaksuman, että hän oli tullut takaisin Sambiriin ainoastaan valkoisen miehen tyttären tähden, niin ei hän kuitenkaan huomannut itsellään olevan lapsen vajavaista ymmärrystä, mihin Babalatchi oli viittaillut. Dain tiesi kylläkin varsin hyvin, että Lakamba oli siksi pahasti sekaantunut ruudin salakuljetukseen, että tämä pelkäsi hollantilaisten viranomaisten puuttuvan asiaan. Kun hänen isänsä, Balin itsevaltias rajahi, oli lähettänyt hänet liikkeelle aikana, jolloin hollantilaisten ja malajien keskeiset vihollisuudet uhkasivat levitä Sumatralta yli koko saariston, niin olivat kaikki suurkauppiaat olleet aivan kuuroja kuulemaan hänen varovaisia ehdotuksiaan eikä heitä olleet houkutelleet edes ne suuret palkkiot, joita hän oli ollut valmis maksamaan ruudista. Dain oli mennyt silloin Sambiriin, johon hän viimeiseksi, vaikkakin vähin toivein, oli turvautunut, kuultuaan Macassarissa kerrottavan

sikäläisestä valkoisesta miehestä ja säännöllisestä höyrylaivan välittämästä kauppaliikenteestä Singaporeen. Häntä oli houkutellettu Sambiriin myöskin se seikka, että virran varsilla ei ollut hollantilaisten viranomaisien päämajaa, mikä epäilemättä oli helppoitava hänen asiansa onnistumista. Lakamban itsepintainen lojalisuus, jolla oli juurensa hyvin ymmärrettävässä itsekkyydessä, oli vähällä tehdä tyhjiksi Dainin toiveet. Mutta lopulta nuoren miehen anteliaisuus, hänen vakuuttava intonsa ja hänen isänsä kunnioitusta herättävä, mahtava nimi saivat Sambirin varovaisen, epäröivän hallitsijan muuttamaan mielensä. Lakamba ei kuitenkaan itse tahtonut olla missään tekemisissä minkään laittoman liikeyrityksensä kanssa. Niinpä hän vastusti sitä ajatusta, että tässä hommassa käytettäisiin arapialaisia. Mutta sen sijaan hän ehdotti Almayeriä välittäjäksi, väittäen, että tämä oli heikkotahtoinen mies, jonka helposti voi taivutella puolelleen, ja että Almayerin ystävä, englantilaisen laivan kapteeni voisi olla suureksi hyödyksi. Oli muka hyvin luultavaa, että kapteeni yhtyisi yritykseen ja kuljettaisi salaa ruutia laivallaan, Abdullan siitä tietämättä. Mutta Dain sai taas Almayerin puolelta kokea aavistamattoman kovaa vastustusta. Lakamban täytyi lähettää Almayerin luo Babalatchi, joka juhlallisesti vakuutti, että hänen herransa takaisi rajattoman ystävyytensä valkoiselle miehelle ja että Dain vahvistaisi tämän vakuutuksen ja ystävyuden vihattujen, valkoisten pakolaisten mainioilla hopeaguldeneilla. Viimein Almayer kuitenkin suostui ja ilmoitti, että ruutia saataisiin, mutta Dainin täytyi lainata hänelle rahaa lähetettäväksi Singaporen ruudin maksuksi. Hän lupasi taivuttaa Fordin ostamaan ruutia ja kuljettamaan sitä salaa höyrylaivalla prikille. Hän ei tahtonut itselleen mitään rahassa siitä, mitä tämä yritys tuottaisi, mutta Dainin piti sensijaan avustaa häntä suuressa yrityksessään, sittenkun tämä oli lähettänyt ensin prikinsä matkalle. Vielä oli Almayer selittänyt Dainille, että hän ei voinut luottaa asioissaan yksin Lakambaan, hän näet pelkäsi menettävänsä aarteensa ja henkensäkin rajahin ahneuden tähden. Kuitenkin piti rajahille asiasta ilmoittaa ja saada hänet osakkaaksi yritykseen, sillä muuten valtiaan ystävyys loppuisi. Almayerin täytyi näin alistua kaikkeen.

Jos Dain ei olisi tullut nähneeksi Ninaa, niin olisi hän luultavasti kieltäytynyt omasta ja miestensä puolesta ottamasta osaa tuohon suunniteltuun retkeen, joka piti tehtävän Gunong Masin kultavuorille. Oikeastaan hän oli aikonut palata Sambiriin puolen miehistönsä kera, heti kun priki oli saatu irti koralliriutoilta, mutta hollantilaisen fregaatin hellittämätön takaa-ajo oli pakoittanut hänet ajamaan etelää kohti ja lopullisesti hävittämään laivansa. Näin säilytti hän vapautensa ja kenties uhatun henkensäkin. Niin, hän oli todellakin tullut takaisin Sambiriin Ninan tähden, vaikkakin hän arvasi, että hollantilaiset etsisivät häntä sieltä. Mutta hän oli samalla ottanut huomioon senkin, että Lakamba hyvinkin voisi häntä suojella. Huolimatta julmista puheistaan tuo armollinen valtias ei kuitenkaan surmaisi häntä, sillä jo aikoja sitten oli Lakamba ollut vakuutettu siitä, että Dain tiesi valkoisen miehen salaisuuden. Siksi ei hän myöskään luovuttaisi Dainia hollantilaisille, sillä hän pelkäsi, että jonkun onnettoman paljastuksen kautta ilmenisi hänen osallisuutensa tuohon petolliseen liikeyritykseen. Näin ollen Dain tunsikin olonsa siedettävän varmaksi, kun hän istui miettien vastausta rajahin verenhimoiseen puheeseen. Dain ajatteli, että hän osoittaisi rajahille, minkälaiseksi tämän asema tulisi, jos hän joutuisi hollantilaisten käsiin ja puhuisi suunsa puhtaaksi. Hänellä ei olisi silloin enää mitään menetettävää ja hän sanoisi suoran totuuden. Ja jos hän nyt palasikin Sambiriin ja häiritsi Lakamban rauhaa, entäs sitten? Hän tuli pitämään omaisuuttaan silmällä. Olihan hän syyttämällä syytänyt hopeaa Mrs. Almayerin pohjattomaan syliin? Hän oli maksanut tytöstä lunnat, jotka vastasivat mahtavan ruhtinaan arvoa. Mutta sittenkin olivat ne hänestä riittämättömät tuosta hurmaavasta olenosta, jota hänen kesyttämätön henkensä niin kiihkeästi kaipasi, että hän tunsikin sydämessään kovempaa tuskaa, kuin mitä ankarin ruumiillinen kipu koskaan oli hänelle tuottanut. Hän kaipasi onneansa. Hänellä oli oikeus olla Sambirissa.

Dain nousi, meni pöydän luo ja nojasi siihen molemmat kyynärpänsä. Lakamba siirsi niinikään istuintaan vähän lähemmäksi pöytää, samalla kun Babalatchi ryömi nelinkontin joukkoon ja työnsi uteliaan päänsä isäntänsä ja Dainin väliin. Nyt vaihtoivat he nopeasti ajatuksiaan. He puhuivat kuiskaillen toisilleen, kasvot aivan lähekkäin. Dain teki ehdotuksiaan, Lakamba vastusteli niitä, Babalatchi koetti sovittelua ja oli levoton, sillä nopealla käsityskyvyllään hän hyvin tajusi tulevat vaikeudet. Babalatchi puhui eniten, kuiskaillen vakavana ja kääntäen päänsä hitaasti puolelta toiselle, ikäänkuin olisi tahtonut ainoalla silmällään vuorotellen vaikuttaa kumpaankin kuulijaansa. Miksi piti riidellä? sanoi hän. Annetaan tuon Dainin, jota hän rakasti isäntänsä jäljestä eniten, mennä rauhassa piiloon. Olihan piilopaikkoja kylliksi. Bulangin talo tuolla syrjäisillä uutisviljelyksillä oli kaikista paras. Bulangi oli luotettava mies. Siellä kiemurtelevien kanavien sokkeloissa ei yksikään valkoihoinen tulisi toimeen. Valkoiset miehet olivat kyllä väkeviä, mutta peräti typeriä. Ei heidän kanssaan mielellään tapellut, mutta helppo oli heitä pettää. He olivat tyhmien naisten kaltaisia, eivät osanneet käyttää järkeään, hän pitäisi puolensa kenelle tahansa niistä, lisäksi Babalatchi luottaen itseensä, kuten ainakin mies, jolta puuttui riittävää kokemusta. Luultavasti hollantilaiset etsisivät Almayeriä. Ehkäpä he veisivät mukanaan maanmiehensä, jos nimittäin epäilivät häntä. Ja se olisikin hyvä. Kun hollantilaiset olisivat menneet pois, saisivat Lakamba ja Dain aarteensa ilman minkäänlaista häiriötä, ja silloin olisi yksi vähemmän saaliin jaossa. Eikö hän puhunut viisaasti? Ja jos tuon Dainin haluaisi mennä Bulangin taloon siksi, kunnes vaara oli ohi, niin pitäisi hänen mennä heti.

Dain suostui kylläkin piiloittamistuuamaan tuntien samalla jonkunlaista kiitollisuuttakin Lakambaa ja huolekasta valtiomiestä kohtaan, mutta hän kieltäytyi jyrkästi menemästä heti katsoen merkitsevästi Babalatchia silmään. Valtiomies huokasi, kuten ainakin se, joka suostuu välttämättömään, ja viittasi vajajeten virran toiselle rannalle. Dain nyökäytti hitaasti päätään.

"Niin, sinne minä menen", virkkoi Dain.

"Vieläkö ennen päivän nousua?" kysäsi Babalatchi.

"Minä menen sinne heti," vastasi Dain päättävästi. "Valkoiset miehet eivät ole luullakseni täällä ennen huomisiltaa, ja minun täytyy kertoa Almayerille meidän tuumistamme."

"Ei, tuan. Ei, älä kerro mitään," kielteli Babalatchi. "Minä menen sinne itse auringon noustessa ja ilmoitan hänelle kaikki."

"Minäpä käväsen ulkona katsomassa," sanoi Dain varustautuen lähtemään.

Ulkona alkoi rajuilma raivota uudelleen, sankat pilvet liikkuvat matalalla pään päällä. Kuului herkeämättä kaukaista ukkosen jyrinää ja läheltä tuon tuostakin ankaria räjähdyksiä. Sinertävään salamain taukoamatta singahdellessa näyttäytyivät tämän tästä metsät ja virta häikäisevän selvin yksityispiirtein, mikä on niin ominaista moisella ukkosilmalla. Rajahin talon oven ulkopuolella seisovivat Dain ja Babalatchi huojuvalla parvekkeella. Myrskyn rajuus näytti heitä ihan hämmentävän ja huumaavan. Heidän ympärillään näkyi joka taholla maassa kyyköttäviä hahmoja. Ne olivat rajahin orjia ja palvelijoita, jotka etsivät suojaa sateelta. Äkkiä huusi Dain kovasti venemiehilleen, jotka vastasivat hänelle kuin yhdestä suusta: "Ada,[11] tuan!" ja katselivat levottomina virtaa.

"Nyt käy kova virta!" huusi Babalatchi Dainin korvaan. "Virta on aika kiukkusella tuulella. Katsohan! Katsohan kiitaviä puunrunkoja! Voitkohan mennä?"

Dain tähysteli epäröiden tummansinistä, kuohuvaa veden pintaa, jota metsä kaitana tummana juovana kaukana toisella puolella rajoitti. Äkkiä välähti valkoinen salama. Näkyviin tulivat matala niemi, sen tuulessa taipuvat puut ja Almayerin talo. Vain hetken ne väikkyivät silmissä ja hävisivät samalla. Dain tyrkkäsi Babalatchin tieltään ja juoksi rantaan venevalkamaan. Häntä seurasivat hänen vilusta värisevät venemiehensä.

Babalatchi vetäytyi hitaasti sisään ja sulki oven, sitten hän kääntyi ympäri ja katseli vajajeten Lakambaan. Rajahi istui liikkumatta tuijottaen ilmeettömästi pöytään. Babalatchi katseli tarkkaavasti tuota hämmentynyttä miestä, jota hän oli palvellut niin monta vuotta hyvinä ja pahoina päivinä. Varmaankin tunsu yksisilmäinen valtiomies villissä, aina järkeilevässä povessaan outoa kiintymyksen ja ehkäpä säälinkin tunnetta tuota miestä kohtaan, jota hän sanoi herrakseen. Nyt kun hän oli ensimmäisen neuvonantajajan turvallisessa asemassa, voi hän kaikessa rauhassa tarkastella elämänsä halki menneitten vuosien hämärän. Niin, olihan hän kerran ollut rosvonakin ja saanut silloin turvapaikkansa tuon miehen kodissa, perin alkuperäisillä, vaatimattomilla riisiviljelyksillä. Sitten oli seurannut pitkä ajanjakso, jolloin menestys oli ollut keskeymätöntä ja viisaita neuvoja oli riittänyt. Peloton Lakamba oli silloin päättäväisesti pannut käytäntöön tarkoin harkitut salajuonensa, kunnes koko itärannikko Poulo Lautista aina Tanjong Batuun asti kuunteli Babalatchin järkeviä neuvoja, joita Sambirin valtias heille ominaan jakeli. Miten monta vaaraa olikaan vältetty, miten monta kertaa uljaasti katsottu vihollista silmiin, miten monta valkoista miestä olikaan petetty noina pitkinä vuosina! Ja kun hän nyt katseli niin monen vuoden kärsivällisen työn tulosta, niin näki hän edessään Lakamban, jonka uhkaavan vaaran pelkkä varjokin oli masentanut. Hallitsija alkoi vanheta, ja Babalatchi, tuntien rauhattoman tunteen vatsansa pohjassa, asetti sinne vaistomaisesti molemmat kätensä. Yht'äkkiä hänkin surukseen huomasi, että vanhuushan se häntä itseäänkin jo vaivasi. Uhkarohkean toiminnan aika oli heiltä kummaltakin jo mennyttä. Varovainen viekkaus oli heidän ainoa tukensa ja turvansa. He kaipasivat rauhaa. He olivat jo taipuvaisia muutoksiin, olivatpa he valmiit supistamaan elintapojaankin, jotta heillä olisi varoja, millä torjuisivat päältäään vaikeat ajat, jos ne olivat niin torjuttavissa. Babalatchi huokasi jo toisen kerran sinä yönä asettuessaan istumaan Lakamban jalkojen juureen ja tarjotessaan herralleen äänettömällä myötätunnolla tämän pähkinärasian. He istuivat lähekkäin, mutta ääneti, kuten pähkinäin pureksijain tapa oli, liikuttivat hitaasti leukojaan, syljeksivät säädyllyisesti avosuiseen kädestä käteen kulkevaan messinkiastiaan ja kuuntelivat ulkona raivoavien elementtien hirvittävää mellastusta.

"Siellä on aika kova tulva," huomautti Babalatchi surunvoittoisesti.

"Niin on," sanoi Lakamba. "Menikö Dain?"

"Kyllä hän meni, tuan. Hän juoksi rantaan kuin pahan hengen riivaama."

Seurasi pitkä vaitiolo.

"Hän voi sinne hukkuu," arveli viimein Lakamba, tavallista myötätuntoisempi sävy äänessä.

"Puunrunkoja ajelehtii kyllä paljon," vastasi Babalatchi, "mutta Dain on hyvä uimari," lisäsi hän veltosti.

"Hänen pitäisi jäädä eloon," virkkoi Lakamba, "sillä hän tietää, missä aarre on."

Babalatchi murahti pahantuulisesti myöntymisen merkiksi. Sambirin valtiomiehen loistavassa toiminnassa oli yksi ainoa epäonnistunut yritys, joka hänen mieltään kirvelsi. Hän näet ei ollut päässyt selville siitä valkoisen miehen salaisuudesta, joka koski tuota kultasuonta.

Myrskyn raivoa oli nyt seurannut täydellinen rauha. Ainoastaan pienet myöhästyneet pilvet, jotka riensivät kiireissään ohi yhtyäkseen kaukana ääneti salamoivaan pääjoukkoon, lähettivät mennessään pieniä sadekuuroja. Vienosti sihisten putoilivat pisarat palmun lehdillä peitetylle katolle.

Lakamba riuhtasi itsensä irti tylsästä mielentilastaan ja näytti vihdoinkin käsittäneen aseman.

"Babalatchi!" huusi hän reippaasti tyrkäten jalallaan palvelijaansa.

"Ole hyvä! tuan! Minä kuulen."

"Jos valkoiset paholaiset tulevat tänne, Babalatchi, ja vievät Almayerin Bataviaan rangaistakseen häntä ruudin salakuljetuksesta, niin mitä sinä luulet hänen tekevän?"

"En tiedä, herra."

"Sinä olet typerä," tokasi Lakamba karkeasti. "Hän ilmoittaa tietysti heille, missä aarre on, saadakseen armoa. Sen hän tekee."

Babalatchi kohotti katseensa herransa ja nyökkäsi päätään surullisena tästä yllätyksestä. Sitä hän ei ollut tullut ajatelleeksi. Siinä oli taas uusi pulma.

"Almayerin täytyy kuolla," sanoi Lakamba päättäväisesti, "jotta meidän salaisuutemme ei tulisi ilmi. Hänen täytyy kuolla kaikessa hiljaisuudessa. Sinun täytyy saada se aikaan."

Babalatchi oli samaa mieltä ja nousi väsyneesti seisaalleen.

"Huomennako?" kysyi hän.

"Niin huomenna, ennenkuin hollantilaiset tulevat. Hän juo paljon kahvia," lisäsi Lakamba kuin ohimennen.

Babalatchi oikoili haukotellen jäseniään. Mutta Lakamba, joka oli perin tyytyväinen itseensä, kun oli ilman apua älynä ponnistuksella ratkaissut pulmallisen kysymyksen, alkoi äkkiä tulla kovin virkeäksi.

"Babalatchi!" sanoi hän uupuneelle valtiomiehelleen, "tuo tänne se soittorasia, jonka valkoinen kapteeni minulle antoi. Minä en saa unta."

Kun Babalatchi kuuli tämän käskyn, asettui synkkä alakuloisuuden varjo hänen kasvoilleen. Vastahakoisesti hän meni verhon taakse ja palasi heti sieltä kantaen käsivarsillaan pientä posetiivia, jonka hän sitten hyvin masentuneena laski pöydälle. Lakamba asettui mukavasti istumaan nojatuoliinsa.

"Väännä, Babalatchi, väännä!" mutisi hän silmät ummessa.

Babalatchi tarttui epätoivoisella vimmallalla kädensijaan. Ja kun hän siinä väänsi konetta, muuttui hänen kasvojensa synkkä ilme vähitellen toivottoman alistuvaksi. Avonaisesta ikkunaluukusta häipyivät Verdin säveleet syvään hiljaisuuteen, joka vallitsi virralla ja metsissä. Lakamba kuunteli soittoa silmät ummessa, onnellinen hymy huulilla. Konetta väännellessään Babalatchi toisinaan torkahti ja horjahti eteenpäin, mutta heti hän taas kapsahti kovasti säikähtäen pystyyn ja kiskasi muutaman kerran vimmatusti kädensijasta. Luonto uinaili hurjan rajuilman tauottua uupuneen unta, mutta Sambirin valtiomiehen epävarma käsi sai Trovatoren tuon tuostakin itkemään ja vaikeroimaan ja yhä uudestaan sanelemaan jäähyvästejään Leonorelle. Valittaen toistuivat kuin loppumattomassa kehässä Trovatoren kyynelöivät sanat.

SEITSEMÄS LUKU.

Kirkkaan, sumuttoman aamun loistava aurinko lähetti virtanaan säteitään sille siirtolan pääpolulle, joka kulki Bantai-nimisen virran haaran matalalta rannalta Abdullan alueen portille. Polulla ei näkynyt liikettä tänä aamuna. Tumman kellertävänä, monen paljaan jalan kovaksi polkemana se kulki palmupuuryhmien lomitse. Puitten korkeat rungot ikäänkuin sulkivat sen tuon tuostakin leveillä, tummilla varjoviivoillaan, samalla kuin vasta noussut aurinko viskasi niitten lehtevien kruunujen varjot kauaksi virtaa reunustavien rakennusten katoille ja jopa itse virrallekin, joka nopeasti ja ääneti vilaji sivu tyhjien talojen. Kaidalla, kovaksi poljetulla ruohokaistaleella, joka kulki avattujen ovien ja tien välissä, savusivat aamutulet lähettäen ohuita, uurteisia savupatsaita vilpoiseen ilmaan ja levittäen salaperäisen näköistä, sinistä auteretta, kuin hienointa harsoa, yli auringon valaiseman aution siirtolan.

Almayer, joka juuri oli noussut riippumatostaan, tähysteli unisesti oudonnäköistä Sambiria ja ihmetteli vaistomaisesti asutuksen autiutta. Hänen omassa talossaan oli hyvin hiljaista. Hän ei kuullut vaimonsa ääntä eikä liioin Ninan askeleita parvekkeen puoleisesta suuresta huoneesta, jota hän nimitti seurusteluhuoneeksi, aina kun valkoihoisten vieraillessa tahtoi osoittaa, että hänkin ymmärsi sivistyneitten yleiset tavat. Ei kukaan siellä milloinkaan istunut. Eikä ollut siellä millä istua, sillä Mrs. Almayer oli hurjalla tuulella ollessaan, kun hänen merirosvoaikansa muistot oikein saivat hänet kiihkoon, repinyt ikkunoista verhot tehdäkseen niistä orjatyöille uumaverhoja ja polttanut komeat huonekalut pala palalta keittääkseen niistä perheen jokapäiväisen riisiruuan. Mutta Almayer ei ajatellut tällä kertaa huonekalujaan. Hän ajatteli Dainin paluuta, Dainin yöllistä neuvottelua Lakamban kanssa ja sen mahdollista vaikutusta hänen kauan harkittuihin suunnitelmiinsa, joiden toteuttamisen hetki nyt oli lähellä. Almayer oli lisäksi levoton siitä, että Dain ei ollut jo tullut, vaikka oli luvannut varhain aamulla pistäytyä talossa. "On sillä miekkosella ollut jo kylliksi aikaa tulla yli virran," mietiskeli Almayer itsekseen. "Ja täällä olisi vielä niin paljon tekemistä tänään. Kaikki pitäisi yksityiskohtia myöten järjestää huomenaamuista varhaista lähtöä varten. Veneet pitäisi työntää vesille ja senkin seitsemät seikat viimeistellä, sillä retkikunnan täytyi lähteä liikkeelle täydessä kunnossa, ei mitään saisi unohtaa, ei kerrassaan mitään — —."

Äkkiä valtasi Almayerin outo yksinäisyyden tunne. Tässä harvinaisessa hiljaisuudessa hän huomasi jo kaipaavansa vaimonsa muuten niin vastenmielistä ääntäkin. Hän toivoi, että se edes keskeyttäisi tämän painostavan hiljaisuuden, joka sai hänen herkän mielikuvituksensa aavistamaan taas jonkun uuden onnettomuuden tuloa. "Mitä on tapahtunut?" puheli hän puoliääneen laahustellessaan liian isoissa tohveleissaan parvekkeen kaidepuuta kohti. "Ovatko kaikki vielä unessa vai ovatko kuolleet?"

Siirtolan asukkaat olivat kylläkin hengissä ja hyvinkin valveilla. He olivat olleet valveilla jo varhaisesta aamusta asti, jolloin Mahmat Banjer oli ennen kuulumattoman tötarmoisena noussut, siepannut kirveensä, harpannut kahden nukkuvan vaimonsa yli ja astellut väristen rantaan ollakseen varma siitä, että talo, jota hän parhaillaan rakensi, ei ollut mennyt virran mukana viime yönä.

Yritteliäs Mahmat oli rakentanut talonsa suurella lautalla ja hän oli sen varta vasten sitonut lujasti mutaisen niemen suojaan, missä Pantain haarajoet yhtyivät, jotta se ei sattuisi ajelehtivien puun runkojen tielle, jotka varmaankin törmäisivät niemen kärkeen tulvaveden aikana. Mahmat kulki läpi märän heinikon ja kiroili mielessään työmiehen kovaa elämää, joka ajoi hänet lämpimästä vuoteestaan kylmään aamuilmaan. Yhdellä silmäyksellä hän huomasi, että talonsa oli vielä paikallaan. Ja hän kiitti onneaan, kun oli ollut niin varovainen, että oli hinannut lauttansa pois vahinkoa kärsimästä. Valkeneva päivä näet paljasti hänen nähtäväkseen sekavan ruuhkan ajopuita, jotka olivat, mikä mistäkin, takertuneet liejuiseen, matalaan rantaan. Ne olivat kietoutuneet toisiinsa oksistaan yhtenäiseksi lautaksi, kieppuivat sinne tänne ja hieroivat toisiaan vuolaassa virrassa, joka muodostui haarajokien yhtymäkohtaan. Mahmat meni ihan veden rajaan asti tarkastamaan talonsa rottinkisiä kiinneköysiä. Aurinko toi samassa näkyviin vastakkaisen rannan metsän. Mutta juuri kun hän kumartui tutkimaan kiinneköysiä katsahti hän vielä kerran ohimennen puunrunkojen rauhatonta kuppelehtimista ja näki silloin jotakin, joka sai hänet pudottamaan kirveen, nousemaan pystyyn ja varjostamaan kädellään silmiään kohoavan auringon säteiltä. Se oli jotakin punaista. Puunrungot vyöryivät sen yli, milloin sulkivat sen väliinsä, milloin taas peittivät sen. Se näytti ensin hänestä punaiselta vaatesiekaleelta. Mutta pian pääsi Mahmat siitä täydellisesti selville ja hän kirkkaisi kovasti.

"Voi, voi! Katsokaa tuonne!" huusi Mahmat. "Tuolla on ihmisen ruumis, tuolla puitten joukossa!" Hän painoi kätensä huulilleen ja huusi niitten välitse lausuen joka sanan selvään, kasvot siirtolaa kohti: "Täällä on ihmisen ruumis virrassa! Tulkaa katsomaan! Täällä on kuollut — muukalainen!"

Lähimmän talon naiset olivat jo ulkona sytyttämässä tulia ja puhdistamassa aamuriisiä. He yhtyivät kimakasti huutoon ja niin se kiiri talosta taloon häipyen etäisyyteen. Miehet törmäisivät ulos jännitettyinä, mutta ääneti ja juoksivat liejuista nientä kohti, missä itsetiedottomat puut kelluivat, hieroivat, kuppelehtivat ja pyöriskelivät kuolleen muukalaisen ympärillä typerän itsepintaisesti, kuten hengettömät oliot ainakin. Naiset seurasivat miehiä laiminlyöden kotitehtävänsä. He eivät ottaneet huomioonkaan sitä mahdollisuutta, että heitä tällä kertaa huolimattomuudestaan kotona moitittaisiin. Lapsilaumoja tuli joukon jatkona iloisesti liverrellen, he olivat riemuissaan tästä aavistamattomasta

hälinästä.

Almayer kutsui kovalla äänellä vaimoansa ja tytärtään, mutta kun ei saanut vastausta, alkoi hän tarkkaavasti kuunnella. Kansanjoukon hälinä kuului heikosti hänen korviinsa. Se oli varma merkki jostakin tavattomasta tapahtumasta. Juuri kun Almayer aikoi lähteä parvekkeelta, tuli hän vilkaisseeksi virralle ja jäi paikoilleen nähdessään pienen kanootin tulevan rajahin venevalkamasta poikki virran. Yksinäinen soutumies, jonka Almayer pian tunsi Babalatchiksi, ei suunnannut kulkuaan suoraan talon kohdalle, vaan siitä jonkun verran virran suuhun päin, ja meloi Lingardin laiturille, joka oli rantaäärään alla suvannossa. Babalatchi komppuroi hitaasti maihin ja kiinnitteli kanoottiaan harmittavan huolellisesti, aivan kuin hänellä ei olisi ollut vähintäkään kiirettä tavata Almayeriä, jonka hän kyllä näki tarkastelevan itseään parvekkeelta. Tämä viivyttelyminen antoi Almayerille aikaa panna merkille ja ihmetellä Babalatchin virkapukua. Sambirin valtiomies oli puettu korkean arvonsa mukaisesti. Kirkasvärinen, kirjava uumaverho oli hänen vyötäreillään. Ja sen runsaista poimuista pisti esille tikarin hopeinen kahva, tikarin, joka oli näkyvässä ainoastaan suurina juhlina ja virallisilla vastaanotoilla. Yli ijäkkään valtiomiehen vasemman olan ja tavallisesti paljaan rinnan kimalteli hieno nahkavyö messinkilevyineen. Ja siihen oli kaiverrettu kirjoitus "Sambirin sultaanin" ja sen alapuolelle Alankomaiden vaakuna. Babalatchilla oli päässä punainen turbaani, jonka hetaleiset tupsut laskeutuivat yli vasemman posken ja olkapään. Hänen vanhan näköiset kasvonsa saivat näin hullunkurisen keikarimaisen leiman. Kun kanootti vihdoin viimein oli hänen mielestään kylliksi hyvin kiinnitetty, oikasi hän vartalonsa suoraksi, pudisteli paikoilleen uumaverhon laskokset ja asteli pitkin askelin Almayerin talolle päin heiluttaen säännöllisessä tahdissa pitkää, ebenholtsista sauvaansa, jonka kultainen, kalliilla kivillä koristettu pää kimalteli aamuauringon säteissä. Almayer viittasi kädellään oikealle niemekkeelle päin, jonne ei nähnyt parvekkeelta, mutta kylläkin laiturilta.

"Oi, Babalatchi!" huudahti hän. "Mitä tuolla on tekeillä? Voitko nähdä?"

Babalatchi seisahtui ja katseli tarkkaavasti rantaääräällä hyörivää kansanjoukkoa. Hetken kuluttua Almayer näki hänen kummakseen poikkeavan polulta, keräävän käteensä uumaverhonsa ja juosta hölköttävän liejuiselle niemekkeelle. Nyt kohosi Almayerin jännitys ylimmilleen, ja hän juoksi parvekkeen portaita alas. Hän kuuli jo selvästi miesten puheen sorinan ja naisten kimakat huudot. Ja heti kun hän oli pyörähtänyt talonsa nurkan taa, näki hän mitenkä ihmisjoukko matalalla niemekkeellä tungeksi jonkun mielenkiintoisen esineen ympärillä. Hän kuuli epäselvästi Babalatchin äänen. Sitten hän näki, mitenkä väkijoukko antoi tietä ijäkkäälle valtiomiehelle ja sulkeutui taas tämän mentyä. Kuului kiihkeätä puhetta ja lopulta äänekkäitä huutoja.

Almayerin lähestyessä joukkoa lähti siitä muuan mies juoksemaan ja kiisi hänen ohitseensa siirtolaa kohti huomaamatta ollenkaan Almayeriä, kun tämä pyysi miestä seisahtumaan ja selittämään kiihkonsa syytä. Tultuaan väkijoukon liepeille Almayer huomasi, että hänen edessään oli väistymätön ihmisjoukko, joka ei ottanut kuuleviin korviinkaan hänen pyyntöään päästä eteenpäin eikä liioin välittänyt hänen tyrkkäyksistään, kun hän koetti raivata itselleen tietä rannalle.

Juuri kun Almayer näin varovasti ja hitaasti pyrki eteenpäin, oli hän äkkiä kuulevinaan vaimonsa äänen tiheimmästä väkijoukosta. Tuskinpa hän voi erehtyä Mrs. Almayerin korkeasointuisesta äänestä, vaikkakin hän kuuli sanat niin epäselvään, ettei voinut ymmärtää niitten merkitystä. Hän jätti hetkeksi tunkeilemisensä sikseen aikoen saada jotakin selvitystä ympärillään olevilta, mutta silloin kajahti ilmoille pitkä, korvia vihlova parkaus. Heti vaikenen joukon hälinä, ja Almayerin naapurien selitykset jäivät sikseen. Almayer seisoi jonkun aikaa paikoillaan kuin kivettyneenä hämmästyksestä ja kauhusta, sillä nyt hän oli vakuutettu siitä, että oli kuullut vaimonsa vaikerrukset, jotka tämä varmaankin oli päästänyt nähdessään kuolleen. Hänelle muistui heti mieleen, miten Nina vastoin tavallisuutta oli ollut poissa kotoa, ja hän tuli ihan raivoon ajatellessaan, että Ninalle oli tapahtunut jokin onnettomuus. Hän työntyi sokeasti ja hurjasti eteenpäin. Väki väistyi parkausten ihmetyksestä ja kivusta, kun Almayer mielipuolen tavoin tyrkki heitä tieltään.

Niemekkeen nenässä virui pienellä avonaisella paikalla muukalaisen ruumis, joka vast'ikään oli kiskottu puunrunkojen joukosta maalle. Sen toisella puolella seisoi Babalatchi nojaten leukaansa sauvansa päähän ja katsellen herkeämättä ainoalla silmällään muodotonta möhkälettä: taittuneita raajoja, viilleksittyä lihaa ja veren tahraamia vaatesiekaleita. Kun Almayer oli raivautunut läpi tyrmistyneitten katselijain kehän, viskasi Mrs. Almayer oman pääverhonsa hukkuneen kasvoille, kyykistyi sen viereen ja parkasi taas niin surkeasti, että kauhun väristys kulki kautta vaikenevan joukon. Mahmat, joka oli likomärkinä, kääntyi vuorostaan Almayerin puoleen. Hänen piti taas välttämättä saada kertoa kertomuksensa kuolleen pelastamisesta.

Kun pelon kauhu oli asettunut, näki Almayer ensiksi auringon säteiden väreilevän edessään ja hän kuuli ympärillään puhuttavan, ymmärtämättä kuitenkin mistä puhuttiin. Mutta kovalla tahtonsa ponnistuksella hän tuli taas tuntoihinsa ja kuuli Mahmatin kertovan:

"Näin se oli, herra. Hänen uumaverhonsa oli takertunut tuohon taittuneeseen oksaan, ja hän roikkui

siinä kiinni pää veden alla. Kun minä näin, mitä siellä oikein oli, en tahtonut sitä tänne. Minä olisin antanut sen irtautua ja mennä menojaan. Miksikä me hautaisimme muukalaisen talojemme keskelle? Senhän henki säilyttäisi vain naisiamme ja lapsiamme? Onhan meillä jo kylliksi henkiä näillä seuduin?"

Hyväksyvä ääntensorina keskeytti hänet puheessaan. Mahmat vilkasi moittivasti Babalatchiin.

"Mutta tuan Babalatchi käski minun vetää ruumiin rantaan" jatkoi hän katsellen ympärillä olevaa kuulijakuntaansa, mutta puhuen ainoastaan Almayerille — "ja minä vedin sen jaloista maihin. Läpi liejunkin minä sitä kiskoin, vaikka sydämestäni mielellä olisin nähnyt sen liukuvan virran mukana ja laskevan vaikkapa Bulangin uutismaan rantaan — tulkoon hänen isänsä hauta saastutetuksi!"

Silloin kuului joukosta tukahutettua naurua, sillä Mahmatin ja Bulangin vihamielinen suhde oli yleisesti tunnettu, ja se oli ollut Sambirin asukkaitten taukoamattoman mielenkiinnon esineenä. Kesken tätä ilon purkausta Mrs. Almayer alkoi taas äkkiä valittaa.

"Allah! Mitä tuo nainen vaikeroi!" kivahti Mahmat äkäisesti. "Minä olen täällä kosketellut ruumista, joka tuli ties mistä, ja olen varmaankin saastuttanut itseni ennenkuin sain syödä riisiä. Tuan Babalatchin käskystä kaikki tein, ollakseni valkoiselle miehelle mieliksi. Oletko nyt mielissäsi, oi sinä tuan Almayer? Ja mitä minä saan palkakseni? Tuan Babalatchi sanoi, että palkka siitä tulisi, ja sinulta. Ajattelehan nyt. Minä olen tullut saastutetuksi tai jos en ihan saastutetuksi, niin ainakin lumotuksi. Katsopas tuon nilkkakoristuksia! Kukapa olisi koskaan kuullut puhuttavan ruumiista, joka olisi ilmestynyt yön aikana puunrunkojen joukossa kultarenkaat jaloissa? Siinä on varmaan noituutta. Mutta yhtäkaikki," lisäsi Mahmat hetken tuumittuaan, "minä otan nuo renkaat, jos annetaan, sittenhän minulla on amuletti henkien varalta eikä minun tarvitse peljätä. Jumala on suuri!"

Mrs. Almayerin huuilta kuului taas kova surun purkaus, niin että Mahmatin vuolas sanatulva keskeytyi. Hämmentyneenä katseli Almayer vuoroin vaimoan, vuoroin Mahmatia, vuoroin Babalatchia. Lopulta kiintyi hänen tuijottava katseensa mudassa viruvaan ruumiiseen. Sen kasvot olivat peitossa, sen katkenneet ja särkyneet jäsenet irvistivät luonnottoman näköisinä mikä mistäkin esille. Toinen käsivarsi oli ojennettuna sivulle päin. Se oli pahasti vääntynyt ja revitty, valkoisia luita pisti monesta kohdasta esille viilleskellyn lihan alta. Käsi, jonka sormet olivat harallaan, melkein kosketti Almayerin jalkaa.

"Tiedätkö, kuka tämä on?" kysyi hän hiljaa Babalatchilta.

Babalatchi, joka tuijotti suoraan eteensä, liikutti tuskin huuliaan puhuessaan. Hänen kuiskaileva vastauksensa, joka oli tarkoitettu ainoastaan Almayerin kuultavaksi, hävisi Mrs. Almayerin taukoamattomiin vaikerruksiin.

"Se oli kohtalon määräys. Vilkaisepas jalkojesi juureen, valkoinen mies. Minä näen noissa rikki revityissä sormissa erään sormuksen jonka varsin hyvin tunnen."

Tämän sanoessaan Babalatchi astui huolettomasti pari askelta eteenpäin, asetti kuin sattumalta jalkansa kuolleen kädelle ja painoi sen pehmeään mutaan. Hän heilautti sitten uhkaavasti sauvaansa väkijoukolle. Se peräytyi jonkun askeleen.

"Menkää matkoihinne," sanoi hän ankarasti, "ja lähettäkää vaimonne takaisin aamutulilleen, joita heidän ei olisi pitänyt jättää juostakseen katsomaan kuollutta muukalaista. Tämä on vain miesten työtä. Minä otan hänet haltuuni rajahin nimessä. Älköön kukaan muu jääkö tänne paitsi tuan Almayerin orjat. No, menkää nyt!"

Väkijoukko alkoi väkinäisesti hajaantua. Naiset lähtivät ensin liikkeelle kiskoen perässään lapsia, jotka pitivät kiinni äidin kädestä ja rimpuilivat vastaan koko ruumiinsa painolla. Miehet tulla vätystivät hiljalleen naisten jäljessä muodostellen kulkiessaan yhä uusia ryhmiä, kunnes vähitellen kaikki hajaantuivat omille tahoilleen lähestyessään siirtola-asutusta. Kukin asteli nyt nopeasti kotiansa kohti. Aamuriisin toivo kiirehti nälkäisten askeleita. Mutta pienelle kummulle, mistä maa vähitellen laskeutui mutaiselle niemekkeelle, jäi vielä muutamia miehiä — lienevätkö olleet Mahmatin ystäviä vaiko vihamiehiä — uteliaina katselemaan joksikin aikaa sitä pientä ryhmää, joka seisoi rantaäärällä ruumiin ympärillä.

"Minä en käsitä, mitä sinä oikeastaan tarkoittit, Babalatchi," sanoi Almayer. "Mistä sormuksesta sinä puhuit? Kuka hän lieneekin, ei sinun olisi pitänyt polkea miespoloisen kättä mutaan. Paljasta hänen kasvonsa," puhui hän edelleen kääntyen Mrs. Almayeriin päin, joka kyyhöttäen kuolleen pääpuolessa huojutteli yläruumistaan edes takaisin, pudistellen aina välillä hajalla olevia, harmaita hapsiaan ja mutisten suruissaan.

"Hei!" huudahti äkkiä Mahmat, joka oli oleillut koko ajan lähettyvillä. "Katsohan, tuan, puunrungot iskivät yhteen näin," ja hän puristi käsiään toisiaan vasten. "Hänen päänsä on varmaankin joutunut puitten väliin, ja nyt et hänen kasvojaan enää voi nähdä. Tuossa on hänen lihansa ja hänen luunsa, nenä

ja huulet ja ehkäpä silmätkin, mutta kukaan ei voisi eroittaa niitä toisistaan. Kohtalon kirjaan kirjoitettiin sinä päivänä, jolloin hän syntyi, ettei kukaan voisi katsella häntä hänen kuolemansa hetkellä ja sanoa: "Nämä ovat minun ystäväni kasvat."

"Vaiti, Mahmat. Jo riittää!" tiuskasi Babalatchi. "Ja lakkaahan ihailemasta hänen nilkkarengastaan, sinä sianlihan syöjä. Tuan Almayer," puheli hän edelleen hiljentäen ääntään, "oletko nähnyt Dainia tänä aamuna?"

Almayerin silmät aukenivat suuriksi, ja hän näytti hätäntyneeltä. "En", sanoi hän nopeasti. "Etkö sinä ole nähnyt häntä? Eikö hän ole rajahin luona? Minä olen juuri odottanut häntä. Miksi hän ei tule?"

Babalatchi nyökäytti surullisesti päätään.

"Kyllä hän tuli, tuan. Mutta hän lähti viime yönä, juuri kun myrsky oli ankarimmillaan ja virta äkäisesti ärjyi. Yö oli hyvin pimeä, mutta hänellä oli sydämessään valo, joka sai hänet näkemään tien sinun taloosi yhtä tyvenenä kuin kaidan metsäpuron pinnan ja lukuisat puunrungot yhtä pieninä kuin kuivuneen heinän korret. Siksi hän meni ja nyt hän makaa tuossa." Ja Babalatchi nyökkäsi päällään ruumiiseen.

"Mistä sinä sen tiedät?" tokasi Almayer kiihkoissaan ja työnsi samalla vaimonsa syrjään. Hän riuhtasi verhon ruumiin pääpuolesta ja katseli muodotonta liha-, hius- ja mutamöhkälettä, missä hukkuneen kasvojen olisi pitänyt olla. "Ei kukaan voi tästä mitään nähdä," virkkoi hän ja kääntyi kauhistuen pois.

Babalatchi oli maassa polvillaan ja pyyhkieli mutaa ojennetun käden kangistuneista sormista. Sitten hän nousi seisomaan ja antoi kultaisen, suurella jalokivellä koristetun sormuksen kimallalla Almayerin silmien edessä.

"Sinä tunnet tämän hyvin," sanoi hän. "Se ei milloinkaan ollut poissa Dainin sormesta. Minun täytyi ihan repiä lihaa saadakseni sen irti. Uskotko nyt?"

Almayer piteli käsillään päätään ja antoi niitten sitten ääneti vaipua sivuilleen. Hän oli rajattoman epätoivoinen. Babalatchi, joka tarkkaavasti katseli häntä, oli ihmeissään nähdessään hänen hymyilevän. Kummalliset mielikuvat heräsivät Almayerin aivoissa, jotka uusi onnettomuus kerrassaan oli hämmentänyt. Hänestä tuntui, että hän oli jo vuosikausia vähitellen vaipunut syvään rotkoon. Päivä päivältä, kuukausi kuukaudelta, vuosi vuodelta hän oli yhä vaipumistaan vaipunut. Tuo rotko oli sileä, pyöreä ja musta. Huimaavan nopeasti olivat sen mustat seinät syöksyneet ylöspäin. Se oli ollut hurjaa menoa, ja hän oli vieläkin kuulevinaan tuttua kohinaa. Ja nyt hän oli kauheasti kumahtaen tullut pohjaan asti. Mutta mitä ihmettä! Hän oli ihan elävä, kun sitävastoin Dain makasi ruhjoutuneena ja kuolleena. Se tuntui hänestä kummalliselta. Tuossa oli kuollut malaiji! Hän oli nähnyt monta kuollutta malaijia ilman vähintäkään mielenliikutusta. Mutta tällä kertaa hänen teki mieli itkeä, sillä nyt oli jo oikeastaan päättynyt sen valkoisen miehen elämä, jonka hän niin hyvin tuns; miehen, joka putosi syvään rotkoon, mutta ei kuollut. Hänestä tuntui, kuin olisi hän seisonut jonkun matkan päässä sivulla ja katsellut erästä Almayeriä, joka oli hyvin murheissaan. Miespoloinen! Miksi hän ei katkaissut kaulaansa? Hän tahtoi lohduttaa miestä. Hän olisi hyvin kernaasti nähnyt itsensä makaamassa kuolleena tuon toisen kuolleen päällä. Miksi hän ei jo kuole ja pääse kärsimyksistään? Almayer voihki ääneen aivan itsetiedottomasti, mutta hätkähti pelokkaasti kuullessaan oman äänensä soinnun. Tuliko hän hulluksi? Hän kauhistui ajatellessaan tätä ja alkoi juosta taloansa kohden hokien itseksensä: "Minä en tule hulluksi, en tule! En, en, en!" Hän koetti lujasti pitää kiinni tästä ajatuksesta. Hän horjahteli juostessaan sokeasti portaita ylös ja hokiessaan yhä kovemmin noita sanoja, joissa näytti piilevän hänen pelastuksensa. Hän näki Ninan seisovan edessään ja hän tahtoi sanoa jotakin tyttärelleen, mutta ei muistanut mitä. Niin tavattomasti hän pelkäsi unohtavansa sen ajatuksen, että hän ei tulisi hulluksi. Näitä sanoja hän yhä toisti mielessään juostessaan pöydän ympäri, kunnes lopulta törmäsi nojatuolia vasten, johon hän aivan uupuneena lyyhisty. Hän istui siinä tuijottaen hurjasti Ninaan, vakuutellen yhä itselleen, että oli terve, ja ihmetellen, miksi tyttö säikähtynein katsein väitteli häntä. Mikä tyttöä vaivasi? Tämähän oli kerrassaan hullua. Hän iski kovasti nyrkillään pöytään ja karjasi karkeasti: "Anna minulle vähän viinaa! Juokse!" Mutta kun Nina oli livistänyt huoneesta, oli hän hiljaa ja vaiti ihmetellen, minkälaisista meluista oli pitänyt.

Nina toi puolipikarillista viinaa ja näki silloin, miten isänsä ilmeettömästi tuijotti eteensä. Almayer tuns nyt itsensä hyvin väsyneeksi, aivan kuin olisi tullut pitkältä matkalta. Hänestä tuntui, kuin olisi hän kävellyt peninkulmia tänä aamuna ja kaipaisi nyt perinpohjaista lepoa. Hän otti pikarin vapisevin käsin vastaan ja juodessaan kalisivat hänen hampaansa lasia vasten, jonka hän joi pohjaan ja laski sitten raskaasti pöydälle. Hän käänsi katseensa hitaasti Ninaan, joka seisoi hänen vieressään ja alkoi puhua vakavasti:

"Nyt on kaikki mennyttä, Nina. Hän on kuollut. Nyt voin vaikka polttaa kaikki veneeni."

Almayeristä tuntui hyvältä, kun hän voi puhua niin rauhallisesti. Ei hän sittenkään tule hulluksi. Tuo varmuus rohkaisi häntä, ja hän kertoi nyt edelleen, mitenkä ruumis oli löydetty, kuunnellen mielihyvällä omaa ääntänsä. Nina seiso i rauhallisena isänsä rinnalla. Hänen kätensä lepäsi kevyesti isänsä olkapäällä, hänen kasvonsa näyttivät jäykiltä, mutta niitten pieninkin piirre ja koko ruumiin asento ilmaisi mitä terävintä ja tarkkaavaisinta mielenkiintoa.

"Dain on siis kuollut," sanoi Nina kylmästi, kun isänsä oli laannut puhumasta.

Almayerin näennäinen levollisuus puhkesi tuossa tuokiassa hurjaksi vihaksi.

"Sinä seistä toljotat siinä aivan kuin olisit puolikuollut ja puhelet minulle," tiuskasi Almayer tulisesti, "kuin mistäkin mitättömästä asiasta. Kyllä hän on kuollut. Ymmärrätkö sinä? Kuollut! Mutta mitäpä sinä siitä välität? Sinä et milloinkaan ole mistään välittänyt. Sinä olet nähnyt minun kamppailevan, ahertavan ja yrittävän, mutta ei se sinua ole liikuttanut. Ja minun kärsimyksiäni sinä et ole koskaan käsittänyt. Et koskaan. Sinulla ei ole sydäntä eikä ymmärrystä, sillä muuten sinä olisit käsittänyt, että juuri sinun hyväksesi, sinun onneksesi minä olen raatanut. Minä tahdoin tulla rikkaaksi, minä tahdoin päästä täältä pois. Minä tahdoin nähdä, mitenkä valkoiset miehet kumartaisivat sinun hurmaavalle kauneudellesi ja mahtavalle yhteiskunnalliselle asemallesi. Vanha kun olen, halusin päästä vieraaseen maahan, minulle vieraan kulttuurin piiriin voidakseni elää uutta elämää nauttimalla sinun korkeasta asemastasi, sinun voitoistasi, sinun onnestasi. Tämän kaiken toivoin palkaksi siitä, että olen kärsivällisesti kantanut näitten villien parissa työn, pettymysten ja nöyryytysten kuormaa. Ja tuo palkka oli minulla jo melkein käsissäni."

Almayer vilkasi tyttärensä tarkkaaviin kasvoihin ja kimmahti samalla pystyyn kaataen tuolin.

"Kuuletko sinä? Minulla oli se kaikki tuossa, ihan kätteni ulottuvilla."

Hän vaiken i hetkeksi koettaen lauhduttaa kiihtyvää vihaansa, mutta ei kyennyt.

"Eikö sinulla ole mitään tunteita?" jatkoi Almayer. Ninan vaikeneminen sai hänet raivoon. Hänen äänensä kiihtyi, vaikkakin hän koetti hillitä tunteitaan.

"Tyydytkö sinä elämään tässä kurjuudessa ja kuolemaan tässä kirotusessa pesässä? Sano jotain, Nina! Etkö sinä tunne edes myötätuntoa? Eikö sinulla ole edes yhtä lohduttavaa sanaa minulle? Minulle, joka olen sinua niin rakastanut."

Almayer odotteli hetken vastausta, mutta kun ei sitä kuulunut, pui hän nyrkkiään tyttärelleen ja kirkasi:

"Sinä taidat olla ihan tylsämielinen!"

Almayer kääntyi ympäri tavoitellakseen tuolia, nosti sen pystyyn ja istuutui siihen jäykkänä. Hänen vihansa oli jo sammunut, ja häntä hävetti malttamattomuutensa. Mutta samalla tuntui hänen sydämensä kevennetyltä, kun hän kerrankin oli tullut paljastaneeksi tyttärelleen elämänsä sisimmän tarkoituksen. Niin hän sydämensä pohjimmalla ajatteli. Mutta tunteiden kuohunta oli estänyt häntä oikein arvioimasta onnettomuutensa perussyitä. Hän ei kyennyt näkemään, miten väärällä pohjalla hänen elämänsä oli, miten mahdottomia hänen päämääränsä, miten turhia hänen surunsa. Almayer tuns i nyt sydämessään pelkkiä hellyyden ja rakkauden tunteita tytärtään kohtaan. Hän halusi nähdä tyttärensä murtuneena jakamassa kanssaan epätoivonsa taakkaa. Mutta hän toivoi sitä samasta syystä kuin kaikki heikot luonteet, hän toivoi onnettomuustoveria, joka oli kohtaloonsa syytön. Jos Ninalla itsellään olisi kärsimyksiä, niin hän ymmärtäisi ja säälisi isäänsä. Mutta nyt hän joko ei tahtonut tai ei osannut sanallakaan lohduttaa ja helliä isäänsä tämän kauheimpina hetkinä. Almayer tuns i äkkiä rajattoman yksinäisyyden tunteen valtaavan niin voimakkaasti sydämensä, että hän ihan pöyristyi. Häntä alkoi pyörryttää ja hän tupertui eteenpäin kasvot pöytää vasten, kädet sivulle ojennettuina ja jäykkinä. Nina syöksähti nopeasti isäänsä kohden, mutta pysähtyi samassa katselemaan harmaahapsista päätä ja leveitä hartioita, jotka suonenedontapaisesti hytkyivät ankarasta mielenliikutuksesta. Suru suli viimein nyyhkytyksiin ja kyyneliin.

Nina huokasi syvään ja siirtyi pois pöydän luota. Hänen piirteistään hävisi tuo jäykkä välinpitämättömyys, joka oli saanut hänen isänsä purkamaan vihansa ja surunsa. Hänen kasvojensa ilme, jota isä ei enää nähnyt, oli äkkiä muuttunut. Nina oli kuunnellut näennäisesti kylmänä isäänsä, kun tämä oli anonut myötätuntoa tai edes yhtä lohduttavaa sanaa. Mutta sittenkin olivat hänen sydäntänsä raastaneet ristiriitaiset vaikuttimet. Ne olivat johtuneet arvaamattomista tapahtumista, joita hän ei ollut aavistanut, ei ainakaan vielä. Nina oli ollut syvästi järkytetty nähdessään isänsä kurjuuden. Hän ties i kyllä, että hän olisi voinut lopettaa sen yhdellä sanalla, ja hän olisi tahtonut antaa rauhan tuolle murtuneelle sydämelle. Mutta hän oli kuollut silloin pelolla kaikki voittavan rakkautensa äänen joka oli käskenyt häntä vaikenemaan. Ja lyhyen, mutta tuiman taistelun jälkeen hänen entinen minänsä oli alistunut uuden elämän vaatimuksiin. Hän oli verhonnut itsensä ehdottoman vaitiolon vaippaan. Kas

siinä varma varokeino pienimmänkin, mutta silti kohtalokkaan myöntymisen varalle! Hän ei ollut rohjennut näyttää vähintäkään elettä eikä sanaakaan kuiskata, sillä hän oli peljännyt sanovansa liikaa. Ja jo ne voimakkaat tunteet, jotka olivat tunkeutuneet hänen sydämensä sisimpiin soppiin, olivat saaneet koko hänen olentonsa miltei kivettymään. Ainoastaan laajentuneet sieraimet ja salamoivat silmät olivat tulkinneet hänen sisässään raivoavaa myrskyä. Mutta noita tyttärensä tunteiden tulkitsijoita Almayer ei ollut nähnyt, sillä oman itsensä sääli, viha ja epätoivo olivat sumentaneet hänen silmänsä.

Jos Almayer olisi katsellut tyttärtään, kun tämä seisoj parvekkeella nojautuen yli otsakekaidepuun, niin olisi hän voinut nähdä, mitenkä kasvojen välinpitämätön ilme vähitellen muuttui tuskan ilmeeksi ja mitenkä sekin taas vuorostaan hälväni, ja uljaan kauniille kasvoille painuivat syvät huolen piirteet. Ninan katse kiintyi hoitamattoman pihamaan korkeaan ruohikkoon, jonka korret seistä töröttivät jäykkänä keskipäivän helteessä. Rannasta hän kuuli ääniä ja taloa lähestyvien paljaitten jalkojen tassutusta. Babalatchi siellä antoi määräyksiään Almayerin väelle, ja yhä selvemmin kuului Mrs. Almayerin hiljainen vaikerrus, kun talon takaa tuli näkyville pieni saattue, joka kantoi hukkuneen ruumista, surun murtama emäntä etunenässä. Babalatchi oli ottanut taittuneen nilkkakoristeen kuolleen jalasta ja piteli sitä nyt kädessään astellessaan kantajien vieressä. Mahmat hiiviskeli aran näköisenä joukon jatkona ja ajatteli vain hänelle luvattua palkkiota.

"Laskekaa hänet tuonne," sanoi Babalatchi Almayerin miehille osoittaen parvekkeen edessä kuivuvia lankkuja. "Laskekaa hänet tuonne. Hän oli kafferi, koiran kuonolainen, valkoisen miehen ystävä. Hän joi valkoisen miehen väkeviä juomia," lisäsi Babalatchi teennäisellä kauhulla. "Minä näin sen itse."

Miehet laskivat hukkuneen taittuneet jäsenet kahdelle lankulle, jotka he asettivat vierekkäin. Mrs. Almayer peitti sillä aikaa ruumiin valkoisella pumpulikankaan palasella ja puheltuaan hetkisen kuiskaillen Babalatchin kanssa, hän meni toimittamaan kotiaskeleita. Kun Almayerin palvelijat olivat laskeneet taakkansa maahan, hajaantuivat he mikä minnekin, etsimään varjoisia paikkoja, missä voivat päivänsä parhaiten laiskotella. Babalatchi jäi yksin ruumiin ääreen, joka lojui kankeana valkoisen vaateen peitossa kirkkaassa auringon paisteessa.

Nina laskeutui portaita alas ja yhtyi Babalatchiin, joka nosti kätensä otsalle ja painui kunnioittavasti kyykkyasentoonsa.

"Sinullahan on rannerengas," sanoi Nina katsellen Babalatchin ylös kohotettuihin kasvoihin ja ainokaiseen silmään.

"Niin on, neiti Putih," vastasi kohtelias valtiomies. Sitten hän kääntyi Mahmatiin päin ja viittasi tätä tulemaan lähemmäksi sanoen: "Tule tänne!"

Mahmat lähestyi vähän epäröiden. Hän koetti olla katsomatta Ninaan ja kiinnitti katseensa vain Babalatchiin.

"Kuulehan nyt Mahmat!" sanoi Babalatchi terävästi. "Sormuksien ja renkaan sinä olet nähnyt ja tiedät niitten olevan Dainin, tuon kauppiaan, eikä kenenkään muun. Dain palasi tänne viime yönä kanootissa. Hän neuvotteli rajahin kanssa ja keskellä yötä hän lähti kanootilla melomaan poikki virran valkoisen miehen taloa kohti. Virta oli kova, ja tänä aamuna sinä löysit hänet sen pyörteistä."

"Jaloista minä kiskoin hänet maalle", sanoi Mahmat kuiskaten. "Tuan Babalatchi, saanhan minä palkkion!" huudahti hän sitten ääneen.

Babalatchi piteli kultaista rengasta Mahmatin silmien edessä. "Mitä minä sinulle olen sanonut, sen nähkööt yksin sinun silmäsi. Ota!"

Mahmat otti kiihkeästi renkaan ja kätki sen uumaverhonsa poimuihin. "Olisinko minä nyt niin typerä että näyttelisin tällaista talossa, jossa on kolme naista?" murahti Mahmat. "Minä kerron heille vain Dain-kauppiasta. Jo siitä riittää heille puhetta."

Hän pyörähti ympäri ja lähti pois kiirehtien askeleitaan heti kun oli tullut Almayerin alueen ulkopuolelle.

Babalatchi katseli hänen jälkeensä, kunnes hän oli hävinnyt pensaitten taakse. "Teinkö oikein, neiti Putih?" kysäsi Babalatchi kääntyen alamaisesti Ninan puoleen.

"Oikein teit", vastasi Nina. "Sormuksen voit pitää itse."

Babalatchi kosketti kädellään huuliaan ja otsaansa, sitten hän nousi vaivoin pystyyn. Hän katseli Ninaan odottaen, että tämä vielä jotain sanoisi, mutta Nina kääntyikin taloon päin, nousi portaita ylös ja

käksi käden viittauksella Babalatchia poistumaan.

Babalatchi sieppasi sauvansa ja hankkiutui lähtemään. Oli hyvin kuuma, niin että häntä ei huvittanut pitkä soutumatka rajahin asunnolle. Ja kuitenkin hänen täytyisi mennä kertomaan rajahille viime tapahtumasta, muuttuneista suunnitelmistaan ja kaikista epäilyksistään. Hän meni venevalkamaan ja alkoi aukoa kanoottinsa rottingista kiinneköyttä.

Hänen edessään lepäsi virran leveä alajuoksu. Sen kimmeltävällä pinnalla näkyi kalastajaveneitä kuin mitään mustia täpliä. Kalastajat näyttivät melovan kilpaa. Babalatchi keskeytti työnsä ja katseli heidän kisailuaan. Se alkoi häntä huvittaa. Etumaisessa kanootissa oleva mies, joka oli jo lähellä Sambirin ensimmäisiä taloja, laski äkkiä melan käsistään, nousi seisomaan ja huusi:

"Laivoja! Laivoja! Sotalaivoja on tulossa! Ne ovat jo täällä!"

Silmänräpäyksessä oli taas siirtola jalkeilla. Ihmisiä törmäsi rantaan. Miehet alkoivat irroittaa veneitään, naiset seisoivat ryhmissä tähystellen virran alajuoksun polvekkeelle päin. Virtaa reunustavien puiden yläpuolelle ilmestyi pieni savupilvi kuin musta tahra pilvettömän taivaan kirkkaalle sinelle.

Babalatchi seiso neuvotonna rannalla kiinneköysi kädessä. Hän silmäili vuoroin alajuoksulle, vuoroin Almayerin talolle päin, aivan kuin epä tietoisena siitä, mitä oli tehtävä. Viimein hän kiinnitti nopeasti kanoottinsa uudelleen, juoksi talolle ja sieltä parvekkeen portaita ylös.

"Tuan! Tuan!" huusi hän kiihkeästi. "Laivoja on tulossa. Sotalaivoja! Sinun on parasta pitää varasi. Upseerit tulevat varmasti tänne."

Almayer kohotti hitaasti päätään pöydästä ja tuijotti häneen tylsästi.

"Neiti Putih!" huusi Babalatchi Ninalle, "katsohan isääsi. Hän ei kuule. Olkaa varoillanne," lisäsi hän merkitsevästi.

Nina nyökkäsi Babalatchille hymyillen epämääräisesti ja aikoi juuri sanoa jotain, kun samassa kova laukaus hinaajan keulaan asetetusta kanuunasta pysäytti sanat hänen puoleksi avatuille huulilleen. Laiva tuli näkyviin. Hymy hävisi Ninan kasvoilta, ja sijaan tuli entinen huolekkaan tarkkaavainen ilme. Kaukaisilta kukkuloilta palasi kaiku kuin pitkä, surunvoittoinen huokaus. Tuntui kuin malaijien maa olisi lähettänyt sen vastaukseksi valtiattensa vaatimuksille.

KAHDEKSAS LUKU.

Nopeasti levisi kautta siirtolan tieto siitä, kenen ruumis nyt todella virui Almayerin pihamaalla. Koko aamupäivän keskustelivat Sambirin asukkaat ryhmissä siirtolan päätiellä tuon muukalaisen salaperäisestä paluusta ja aavistamattomasta kuolemasta, muukalaisen, jonka he olivat oppineet tuntemaan kauppiaksi. Hänen saapumisensa koillismonsuunin aikana, hänen kauan kestänyt oleskelunsa heidän parissaan, hänen äkinäinen lähtönsä prikinen ja ennen kaikkia ruumiin salaperäinen ilmestyminen puunrunkojen joukkoon, ruumiin, jota luultiin hänen maalliseksi majakseen — olipa siinä jo kylliksi ihmettelyn ja vähentymättömän mielenkiinnon aihetta! Mahmat kulki talosta taloon, joukosta joukkoon ja oli aina yhtä halukas toistamaan kertomuksensa, mitenkä hän oli nähnyt ruumiin, joka oli tarttunut uumaverhosta haarukkapäiseen runkoon, mitenkä Mrs. Almayer, joka oli tullut ensimmäisenä paikalle kuultuaan hänen huutonsa, oli tuntenut sen, jo ennenkuin hän oli kiskonut sen maihin, ja mitenkä Babalatchi oli käskenyt tuoda sen pois virrasta. "Jaloista minä sen vedin rantaan, eikä sillä ollut päätä," huudahti Mahmat. Ja hän kertoi vielä, mitenkä valkoisen miehen vaimo tiesi, kuka se oli? "Mutta hänhän onkin noita, onhan se yleisesti tunnettua. Ja näittekö, mitenkä valkoinen mies itse juoksi tiehensä nähdessään ruumiin? Ihan kuin hirvi hän juoksi!" Ja Mahmat jäljitteli Almayerin pitkiä harppauksia katselijain suureksi riemuksi. "Ja kaikesta vaivastani minä en saanut mitään. Sen sormuksenkin, jossa oli viheriä kivi, piti tuan Babalatchi. En saanut kerrassaan mitään!" Hän sylkäsi eteensä osoittaakseen oikein inhoansa ja jätti kuulijakuntansa etsiäkseen tuonnempaa uutta.

Uutinen, joka levisi siirtolan etäisimpiin kolkkiin, tuli Abdullankin korviin, hänen istuessaan majansa vilpoisimmassa suojassa ja valvoessaan arapialaisten apulaistensa ja ylämaan kanootteja lastaavien ja purkavien miesten puuhia. Äkkiä Reshid, joka hommaili laiturilla, kutsuttiin setänsä puheille, ja hän tapasi tämän hyvin rauhallisena ja vieläpä herttaisenakin, kuten tavallista. Mutta samalla hän huomasi

setänsä hämmentyneen ilmeen. Merikalastajat ja virran alajuoksun eläjät olivat kertoneet jo kolme päivää sitten arapialaisille, että Dainin priki oli muka kaapattu ja hävitetty. Tämä huhu oli kulkeutunut naapurista naapuriin virtaa ylös, kunnes Bulangi, jonka uutisviljelykset olivat lähinnä Sambiria, oli itse tuonut uutisen Abdullalle, hän näet tavoitteli arapialaisen suosiota. Kerrottiinpa vielä huhuna, että oli tapeltukin ja että Dain oli muka kuollut omalla laivallaan. Mutta ennen kaikkea puhuttiin kautta koko siirtolan siitä, mitenkä Dain oli käynyt rajahin puheilla, ja miten hän oli saanut surmansa meloessaan pimeässä poikki virran Almayerin asunnolle. Mutta tätä kaikkea ei oikein ymmärretty. Reshidistä se oli kummallista. Hän oli levoton ja epäröivä. Abdulla taas säikähti ensin kovasti, mutta kuten vanhoja yleensä, niin ei häntäkään huvittanut arvoitusten ratkaiseminen, vaan hän osoitti käytöksessään hänen ikäiselleen ominaista alistuvaa mieltä. Hän huomautti vain, että tuo mies oli nyt kuollut eikä ollut siis enää vaarallinen. Mitäpä hyödyttäisi ihmetellä kohtalon määräyksiä, varsinkin kun ne olivat edullisia oikeauskoisille? Ja huokaisten hartaasti Allahille, kaikkia armahtavalle ja säälivälle, Abdulla näytti pitävän koko tapausta toistaiseksi päättyneenä.

Mutta niin ei ollut Reshidin laita. Hän oleili yhä setänsä lähettyvillä vedellen mieltivänä sievästi leikattua partaansa.

"Ihmiset valehtelevat niin paljon," mutisi hän itsekseen. "Dain on jo kerran ennenkin kuollut ja vironnut henkiin kuollakseen taas. Hollantilaiset tulevat tänne ennen pitkää ja vaativat itselleen tuota miestä. Pitäähän minun toki uskoa enemmän omia silmiäni kuin naisten ja joutilaitten miesten juoruja?"

"Mutta sanotaan, että ruumis on viety Almayerin pihamaalle," arveli Abdulla. "Jos sinä aijot mennä sinne, niin täytyy sinun mennä, ennenkuin hollantilaiset ovat täällä. Mene myöhään illalla. Olisi paha, jos sanottaisiin, että meikäläisiä on nähty viime aikoina tuon miehen alueella."

Reshid myönsi, että tämä huomautus oli oikeutettu, ja siirtyi pois setänsä viereltä. Hän nojautui suuren oven pihtipuoleen ja antoi katseensa veltosti harhailta pihan avoimen portin kautta siirtolan päätielle. Se lepäsi autiona, suorana ja kellertävänä auringon runsaassa valossa. Kuumien keskipäivien helteessä solakat palmujen rungot, talojen ääriiviat ja tuolla loitolla tien toisessa päässä yli pensaiden, metsien tummaa taustaa vastaan, eroittuva Almayerin talon katto näyttivät väräjävästä maasta säteilevässä kuumassa autereessa. Kellertäviä perhosia lentää lepatteli parvissa, vuoroin ilmaan kohoten, vuoroin maahan laskien. Reshid katseli niitä silmät puoleksi ummessa. Hänen edestään kuului yksitoikkoinen hyönteisten hyrinä pihan pitkästä ruohikosta. Unisesti hän silmäili ympäristöään.

Eräältä sivupolulta, joka kulki talojen välitse, ilmestyi muuan nainen päätielle. Hänellä oli hento, tytön vartalo ja hän asteli tietään suuren, päänsä päällä huojuvan tarjottimen varjossa. Kun Reshid äkkiä huomasi jotain liikkuvaa, niin alkoivat hänen uneliaat aistinsakin vähitellen herätä. Hän tunsin naisen Taminahiksi, Bulangin orjatyöksi, joka tarjoittimeen kulki myömyssä leivoksia — jokapäiväinen ja aivan merkityksetön näky. Tyttö oli menossa Almayerin talolle. Hänestä voisi tällä kertaa olla hyötyä, arveli Reshid, nousi pystyyn ja juoksi portille huutaen: "Taminah, hoi!" Tyttö pysähtyi ja epäröi, mutta palasi kuitenkin hitaasti takaisin. Reshid odotteli häntä viitaten kärsimättömästi tyttöä lähemmäksi.

Kun Taminah oli tullut Reshidin eteen, seisoi hän paikallaan silmät maahan luotuina. Reshid katseli häntä hetkisen ennenkuin alkoi tehdä kysymyksiään.

"Oletko sinä menossa Almayerille? Siirtolassa kerrotaan, että Dain-kauppias, hän, joka löydettiin hukkuneena tänä aamuna, muka viruisi ruumiina valkoisen miehen pihamaalla."

"Olen minä kuollut siitä puhuttavan", puheli kuiskaillen Taminah. "Ja tänä aamuna minä näin virran rannalla ruumiin. Mutta missä se nyt on, sitä en tiedä."

"Vai olet sinä sen nähnyt?" kysäsi jännittyneenä Reshid. "Onko se Dain? Olet sinä nähnyt hänet monta kertaa. Tuntisithan sinä hänet."

Tytön huulet värähtelivät, ja hän oli hetken aikaa vaiti hengittäen kiivaasti.

"Minä näin hänet aivan äskettäin," sanoi tyttö viimein. "Tuo huhu on totta, kyllä hän on kuollut. Mutta mitä sinä minusta tahdot, tuan? Minun täytyy mennä —"

Mutta silloinpa kuului hinaajasta ammuttu laukaus, ja se keskeytti Reshidin vastauksen. Hän jätti heti tytön, juoksi taloa kohti ja tapasi pihalla Abdullan, joka asteli portille päin.

"Valkoiset käärmeet ovat tulleet," huudahti Reshid, "ja nyt me saamme palkkamme."

Epäillen pudisti Abdulla päätään. "Valkoisten miesten palkat tulevat hitaasti," virkkoi hän. "Valkoiset miehet ovat nopeita suuttumaan, mutta hitaita palkitsemaan. Saadaanpa nähdä."

Abdulla seisoi portilla vedellen harmaata partaansa ja kuunnellen kaukaisia siirtolan toisesta päästä kuuluvia tervehdyshuutoja. Kun Taminah alkoi kääntyä menemään, kutsui Abdulla hänet takaisin.

"Kuulehan tyttö!" sanoi hän. "Almayerin taloon tulee paljon valkoisia miehiä. Sinun pitää jäädä sinne myömään leivoksiasi merten kulkijoille. Kaikki mitä sinä näet ja kuulet kerrot sitten minulle. Tule tänne ennen aunnon laskua, minä annan sinulle sinisen, punatäpläisen nenäliinan. Mene nyt ja muistakin tulla takaisin."

Abdulla tyrkkäsi tyttöä pitkän sauvansa kärjellä, niin että tämä horjahti lähtiessään liikkeelle.

"Tuo orja on perin hidas," huomautti Abdulla veljensäpojalle katsellen hyvin nyrpeänä tytön jälkeen.

Taminah jatkoi matkaansa tarjotin pään päällä, silmät maahan luotuina. Talojen avonaisista ovista kuului hänen ohi kulkiessaan ystävällisiä ääniä. Häntä kutsuttiin sisälle tekemään kauppia, mutta tällä kertaa hän ei kutsuja kuullut. Niin voimakkaat ajatukset risteilivät hänen mielessään, että hän laiminlöi tehtävänsä. Varhaisesta aamusta alkaen hän oli kuullut ja nähnyt niin paljon sellaista, joka täytti hänen sydämensä surun ja pelon sekaisella riemulla. Ennen aamun sarastusta, jo ennenkuin hän oli lähtenyt Bulangin talosta melomaan Sambiriin, oli hän kuullut ulkoa ääniä, kun kaikki muut, paitsi hän itse, vielä olivat unen helmoissa. Ja nyt, kun hän tiesi nuo pimeässä lausutut sanat, piteli hän käsissään ihmisen elämää ja kantoi sydämessään suurta surua. Mutta hänen kevyistä askeleistaan, suorasta vartalostaan ja hänen kasvoistaan, joissa kuvastui vain tylsän välinpitämättömyyden tavallinen ilme, ei kukaan olisi voinut aavistaa hänen kantavan kaksinaista sydämen taakkaa tuon näkyväisen taakan lisäksi, tarjottimelle oli näet ladottu kukkuralleen Bulangin toimehikkaiden vaimojen valmistamia leivoksia.

Tuossa sorjassa vartalossa, joka oli suora kuin nuoli ja niin siro ja vapaa liikkeissään, noitten lempeitten silmien pohjalla, joista kuvastui vain itsetiedoton kohtalon alistuminen, niin juuri siellä uinaili pelkkiä tunteita ja intohimoja, toiveita ja pelottavia aavistuksia, elämän kirous ja kuoleman lohduttava tietoisuus. Mutta itse hän ei tiennyt tästä kaikesta mitään. Hän eli elojaan kuin korkeat palmut, joiden keskellä hän parastaikaa asteli. Itsetiedottomasti hän etsi valoa, kaipasi auringon paistetta, pelkäsi myrskyä. Orjahan ei voinut mitään toivoa eikä tiennyt mistään elämän vaihteluista. Hän ei tiennyt mistään muusta taivaasta, vedestä, metsästä, maailmasta tai elämästä, kuin minkä ympärillään näki. Hän ei mitään halunnut, toivonut, rakastanut eikä hän peljännyt mitään muuta kuin iskuja. Hänellä ei ollut muita voimakkaita viettejä kuin satunnainen nälkä ja sekin harvoin, sillä Bulangi oli rikas ja riisiä oli runsaasti hänen uutisviljelyksillään sijaitsevassa yksinäisessä talossa. Hän oli onnellinen, kun ei tarvinnut kärsiä kipuja eikä nälkää. Ja jos hän sattumalta tunsu itsensä onnettomaksi, niin oli hän vain tavallista väsyneempi päivän työstä ja vaivoista. Silloin hän valvoi unettomana lounaismonsuunin kuumina öinä. Makuupaikkana oli hänellä muuan kohoke, joka oli rakennettu varsinaisen asunnon ulkopuolelle ja joka pistäysi virrallekin. Tähtikirkas taivas oli hänellä kattona. Talon sisällä nukuttiin myöskin: Bulangi oven ääressä, hänen vaimonsa sisempänä, lapset äitiensä rinnalla. Taminah voi kuulla heidän hengityksensä, Bulangin unisen äänen ja toisinaan lapsen kimakan huudon, jonka hellät sanat pian vaimensivat. Mutta hän ei huomannut alapuolellaan virtaavan veden lorinaa eikä yläpuolellaan kiitelevän lämpöisen tuulen kuisketta, hän ei tiennyt mitään trooppilisen luonnon taukoamattomasta elämästä. Turhaan puheli tämä luonto hänelle tuhansin hienoin sävelin. Milloin läheinen metsä lauhkeine henkäyksineen, milloin hänen ympärillään uhkuvat väkevät tuoksut, milloin aamusumun valkeat vyöt, jotka vaappuivat hänen yläpuolellaan ennen päivän nousua luomakunnan juhlassa hiljaisuudessa.

Tällaista oli ollut hänen elämänsä, ennenkuin priki muukalaisineen oli saapunut. Hän muisti hyvin tuon ajan. Hän muisti, millainen hälinä oli ollut siirtolassa, miten kummissaan oli lakkaamatta oltu, miten kiihkeästi oli asiaa yötä ja päivää pohdittu. Hän muisti, miten hän itse aluksi oli arastellut vieraita miehiä, kunnes rantaan kiinnitetty priki vähitellen oli tullut ikäänkuin siirtolan olennaiseksi osaksi. Ja silloin oli hänen arkuutensaakin hävinnyt yhtämittaisen tuttavallisen seurustelun kautta. Jokapäiväisellä kierroksellaan hän aina pistäytyi laivallakin. Epäröiden hän asteli jyrkällä laskusillalla. Miehet, jotka toimeettomina nojailivat reelinkiin, singauttelivat hänelle joka taholta rohkaisevia sanoja ja hieman kaksimielisiä leikkipuheitaan. Mutta siellä hän vain myöskenteli tavaraansa noille miehille, jotka puhuivat niin äänekkäästi ja käyttäytyivät niin vapaasti. Oli siinä tungosta, oli tuloa ja menoa. Kuului tervehdyksiä, annettiin määräyksiä, ja ne pantiin huutaen toimeen. Pyörät natisivat, köysiä viskattiin sinne tänne. Taminah istui syrjässä aunnonpurjeen varjossa, edessään tarjotin, harso huolellisesti kasvoille vedettynä. Häntä kainostutti, kun ympärillään oli niin paljon miehiä. Hän hymyili jokaiselle ostajalle, mutta ei puhunut kenellekään eikä välittänyt vähääkään heidän leikkipuheistaan. Hän kuuli monasti ympärillään puhuttavan kaukaisista maista, kummallisista tavoista ja vielä kummallisemmista tapahtumista. Nuo miehet olivat varmaan uljaita, mutta uljainkin heistä puhui pelolla päälliköstään. Usein se mies, jota he sanoivat herrakseen, kulki hänen ohitsensa suoraryhtisenä ja välinpitämättömänä näköisenä. Miehen olennosta uhkui nuoruus, hänen upea pukunsa kimalteli auringossa, hänen kultakoristeensa kilahelivät hänen astellessaan, ja koko laivaväki seisoi syrjässä odottaen tarkkaavana hänen huultensa pienintäkin liikettä ollakseen valmiina täyttämään hänen

käskynsä. Silloin tuntui Taminahista, että koko hänen olemuksensa ikäänkuin keskittyi hänen silmiinsä, ja hän katseli lumottuna verhonsa takaa tuota miestä, mutta pelkäsi samalla, ettei vain vetäisi huomiota puoleensa.

Eräänä päivänä päällikkö huomasi hänet ja kysyi: "Kuka on tuo tyttö?" "Muuan orja, herra! Muuan tyttö, joka myö leivoksia," kuului monesta suusta yht'aikaa. Taminah nousi kauhuissaan pystyyn juostakseen rantaan, mutta päällikkö kutsui hänet takaisin. Ja kun hän nyt seiso i vavisten, pää painuneena päällikön edessä, puhui tämä hänelle ystävällisesti, nosti kädellään hänen leukaansa ja katsoi hymyillen häntä silmiin. "Alä pelkää", sanoi tuo mahtava mies. Sen enempää ei hän milloinkaan Taminahille puhunut. Joku huusi silloin rantaäyryäältä, päällikkö kääntyi pois päin ja unohti kokonaan orjatyton olemassaolon. Taminah näki Almayerin seisovan rannalla ja Ninan tämän käsivarressa. Hän kuuli Ninan huutavan iloisesti jotakin ja näki Dainin kasvojen kirkastuvan riemusta tämän hypätessä rantaan. Siitä hetkestä alkaen hän vihasi tuon naisen ääntä.

Sen päivän perästä hän ei enää käynyt Almayerin alueella, vaan vietti keskipäivän prikin auringonpurjeen varjossa. Odotellessaan siellä Dainin tuloa, hänen sydämensä löi sitä kiivaammin, kuta lähemmäksi tämä tuli.

Hurjalla voimalla valtasivat hänet vastaheränneet ilon, toivon ja pelon tunteet. Mutta ne hävisivät heti, kun Dain poistui, ja silloin yllätti hänet väsymys aivan kuin ankaran taistelun jälkeen. Hän istui silloin kauan hiljaa uneliaan raukeana. Sitten meloili hän hitaasti iltapäivällä kotiin päin antaen usein kanoottinsa hipuilla hiljaisen virran mukana joen rauhallisissa suvantovesissä. Mela viillätti toimettomana vettä hänen istuessaan perässä, leuka toisen käden varassa, silmät eteensä tuijottaen, mieli herkkänä kuulemaan sydämen kuiskeita, sydämen, joka viimeinkin näytti paisuvan hienon hienoista sävelistä. Näitä säveleitä kuunnellen hän puhdisteli kotona riisiä. Ne tekivät hänet kuuroksi Bulangin vaimojen kimakalle kirkunalle ja heidän vihaisille moitteilleen, joita hän osakseen sai. Auringon laskiessa mailleen, meni hän kylpypaikalle, ja yhä soivat samat sävelet hänen korvissaan, kun hän seiso i loivan rannan hennossa ruohikossa, hame jalkoihin valuneena, ja katseli vartalonsa kuvaa metsäpuron peilityyneessä pinnassa. Niitä hän kuunteli kävellessään hitaasti kotia, märkä tukkansa hartialle valahtaneena. Käydessään levolle kirkkaan tähtitaivaan alle, hän ei vielä kään käsittänyt alapuolellaan virtaavan veden lorinaa eikä yläpuolellaan henkäilevän lauhan tuulen kuisketta. Hän ei ymmärtänyt luonnon ääntä, joka puheli hänelle suuren metsän vienossa huminassa, ei ymmärtänyt hän edes oman sydämensä laulua.

Hän kyllä ne kuuli, mutta hän ei tajunnut niitten kieltä. Hän imi vain itseensä uuden elämänsä riemullista unijuomaa vaivaamatta päätään sillä, mitä tämä tarkoitti tai mihin päättyi, kunnes viimein tuskan ja vaivan kautta täydellisesti tajusi elämän. Hän kärsi ensi aikoina kauheasti nähdessään Ninan pitkän kanootin kiitävän ääneti sivu Bulangin nukkuvan talon ja vievän mukanaan kaksi rakastavaista suuren virran valkoiseen sumulinnaan. Hänen mustasukkaisuutensa ja raivonsa kohosi toisinaan niin korkealle, että hän tuns i äkkiä kovaa ruumiillista kipua, joka sai hänet voihkimaan pitkänään rannalla kuin haavoittunut eläin äänettömissä kuolontuskissa. Mutta hän liikkui yhä kärsivällisesti orjuuden lumotussa piirissä ja toimitti päivä päivältä tehtävänsä sen surun innoittamana, jota hän ei osannut sanoiksi pukea, ei edes itselleen, sillä se oli kätkettynä hänen sydämeensä. Hän säikähti nähdessään Ninan, aivan kuin olisi säikähtänyt lihaansa iskettyä terävää veitsen terää. Mutta hän kävi yhä prikillä ravitakseen mykkää, tietämätöntä sieluaan oman epätoivonsa myrkyllä. Hän näki monasti Dainin. Tämä ei milloinkaan puhunut hänelle, ei edes vilaissut häneen. Voivatko Dainin silmät nähdä ainoastaan yhden naisen kuvan? Voivatko hänen korvansa kuulla ainoastaan yhden naisen ääntä? Dain ei milloinkaan huomannut häntä, ei kertaakaan.

Ja sitten Dain lähti pois. Taminah näki hänet ja Ninan viimeisen kerran tuona aamuna, jolloin Babalatchi käydessään kalanpyydyksillään oli huomannut, että hänen epäilyksensä valkoisen miehen tyttären ja Dainin välisistä rakkaussuhteista olivat täydellisesti toteutuneet. Dain katosi. Ja silloin Taminahkin, jonka sydämessä lepäsivät hyödyttöminä ja hedelmättöminä rakkauden ja vihan siemenet, kaikkien intohimojen ja uhrausten mahdollisuudet, niin silloin hän unohti ilonsa ja surunsa, kun ulkonaiset aistit eivät enää olleet häntä tukemassa. Hänen kehittymätön, alkuperäinen henkensä, joka oli hänen ruumiistaan riippuvainen, niinkuin hänen ruumiinsakin oli toisen tahdosta riippuvainen, unohti silloin sen epämääräisen, hämäräpiirteisen ihannekuvan, joka aluksi oli ilmennyt hänen villin luonteensa fyysisissä purkauksissa. Hän painui entiseen tylsään mielentilaansa ja sai lohtua — jopa tuns i itsensä tavallaan onnelliseksikin — ajatellessaan, että nyt Nina ja Dain olivat toisistaan erotetut ehkäpä ijäksikin. Dain unohtaisi Ninan. Tämä ajatus lievensi Taminahin vähitellen haihtuvan mustasukkaisuuden tuskia, kun tuo tunne ei enää saanut mistään yllykettä. Ja niin pääsi hänen sielunsa rauhaan. Mutta se rauha oli verrattavissa erämaan uneliaaseen hiljaisuuteen, erämaan, jossa vallitsee rauha vain siksi, että siellä ei ole elämää.

Ja nyt oli Dain tullut takaisin. Taminah oli tuntenut hänen äänensä, kun hän yöllä huusi Bulangin luokseen. Taminah oli ryöminyt ulos isäntänsä perässä kuullakseen vielä lähempää tuota huumaavaa

ääntä. Niin, Dain oli silloin veneessä ja puheli Bulangille. Taminah, joka kuunteli hengitystään pidättäen, eroitti äkkiä toisenkin äänen. Se hurmaava riemun tunne, jota hän vain hetki sitten ei luullut voivansa enää katkeä kiivaasti sykkivään sydämeensä, hävisi olemattomiin. Ja Taminah tunsu taas ruumiillisten tuskien värisyttävän koko olentoansa, niinkuin kerran ennenkin nähdessään Dainin ja Ninan yhdessä. Sitten puhui Nina, vuoroin määrällen, vuoroin kiihkeästi rukoillen. Bulangi taas tuntui aluksi panevan vastaan, esittäen painavia vastasyitä, mutta suostui kuitenkin lopuksi. Hän meni sisään ottamaan melan oven takana olevasta airovarastosta. Ulkoa kuului yhä kahden hengen epäselvää puhelua, mistä Taminahkin eroitti silloin tällöin jonkun sanan. Hän ymmärsi kuulemastaan, että Dain pakeni valkoisia miehiä, etsi parhaillaan piilopaikkaa ja oli siis vaarassa. Mutta hän kuuli myöskin sanoja, jotka saivat hänet raivoamaan mustasukkaisuudesta, vaikka hän pitkään aikaan ei enää ollut tuntenut tuota tunnetta povessaan. Kyyhöttäen kumarassa yön pimeässä tukipylyväiden keskellä Taminah liejuisella rannalla kuuli veneestä kuisketta, joka olisi saanut hänet unohtamaan orjan aherrukset, puutteet, vaarat ja koko elämän, jos edes silmänräpäykseksi olisi voinut painaa kuiskaajan rinnan lujasti omaa rintaansa vastaan, katsella häntä silmistä silmiin ja tuntea hänen kevyttä hengitystään ja pehmeitten huulten kosketusta. Niin ihanasti tuntui Dain Taminahista puhelevan, kun hän istui veneessä pitäen Ninan käsiä omissaan ja odotteli Bulangia. Mutta Taminahista tuntui samalla, pidellessään kiinni limaisesta pylvästä, kuin olisi raskas paino musertanut hänet maahan ja vaivuttanut hänet tuohon mustaan, likaiseen veteen. Hän olisi tahtonut kirkaista, rynnätä heidän kimppuunsa, temmata erilleen nuo hämärät varjot, viskata Ninan tuohon tyveneeseen veteen, iskeytyä häneen lujasti kiinni ja painaa hänet pohjaan, mistä tuo hurmaava mies ei olisi voinut Ninaansa löytää. Mutta hän ei voinut huutaa, hän ei voinut liikahtakaan, sillä hänen päänsä päältä kuului askeleita bambuparvekkeelta. Hän näki Bulangin astuvan pienimpään kanoottiinsa ja asettuvan johtoon. Toinen vene seurasi perässä Dainin ja Ninan melomana. Kuului pientä loisketta airojen sievästi sipaistessa veden pintaa. Soutajien epäselvät hahmot vilahtivat hänen tuskasta hehkuvien silmiensä ohi ja katosivat metsäpuron pimeään.

Taminah jäi kylmään ja kosteaan yöhön, sillä hän ei kyennyt liikkumaan. Hän jaksou tuskin hengittää tuon musertavan painon alla, jonka kohtalon salaperäinen käsi niin äkkiä oli laskenut hänen hennoille hartioilleen. Ja värjyen hän tunsu povessaan polttavan tulen, joka näytti kuluttavan hänen elämänsä nestettä. Kun koittava päivä oli levittänyt kelmeään kultajuovansa metsien mustan ääriiviivan yläpuolelle, otti hän tarjottimensa ja läksi kulkemaan siirtolaa kohti. Pelkän tottumuksen voima sai hänet näin suorittamaan tehtävänsä. Lähestyessään Sambiria huomasi hän, miten levottomina ihmiset liikkuvut, ja hetkeksi hän hämmästyikin kuullessaan Dainin ruumiin löydöstä. Se ei ollut tietenkään totta. Hän tiesi sen aivan hyvin. Mutta hänestä oli ikävä, että Dain todella ei ollut kuollut. Hän olisi ollut hyvillään, jos Dain olisi ollut kuollut. Silloinhan Dain olisi pysynyt erillään tuosta naisesta — kaikista naisista. Taminah halusi kiihkeästi nähdä Ninaa, vaikka hän ei itsekään tiennyt, miksi. Hän vihasi ja samalla pelkäsi Ninaa. Mutta hän tunsu vastustamattoman voiman työntävän itseensä Almayerin talolle päin näkemään tuon valkoisen naisen kasvoja, katselemaan noita silmiä ja kuulemaan tuota ääntä, jonka soinnun vuoksi Dain oli valmis panemaan alttiiksi vapautensa, vieläpä henkensäkin. Hän oli nähnyt Ninan monasti ja kuullut tämän äänen joka päivä monen kuukauden aikana. Mitä oli oikeastaan tuossa naisessa? Mitä oli tuossa olennessa sellaista, joka sai miehen puhumaan, niinkuin Dain oli puhunut, joka sai tämän sokeaksi näkemään kenenkään muun kasvoja ja kuuroksi kuulemaan kenenkään muun ääntä?

Taminah jätti virran rannalla seisoskelevan väenjoukon ja astuskeli päämäärättä tyhjien talojen lomatse koettaen vastustaa sitä sisäistä voimaa, joka ajoi häntä Almayerille päin etsimään Ninan katseesta oman kurjuutensa salaperäistä syytä. Yhä korkeammalle kohoava aurinko teki varjot yhä lyhyemmiksi ja lyhyemmiksi, se katki hänet valovirtaansa ja tukahuttavaan kuumaansa hänen paetessaan itsetiedottomasti oman sydämensä tuskia. Hän kulki varjosta valoon, valosta varjoon, milloin talojen, milloin pensaiden, milloin korkeiden puiden lomissa. Äärimmäisessä hädässään hän ei keksinyt sanoja rukoillakseen apua, hän ei tietänyt mistään taivaasta, jonne rukouksensa olisi lähettänyt. Hän kulki kulkemistaan, jalat uupuneina, ihmetellen sanattomassa kauhussaan kärsimyksiään, joihin hän syyttä oli joutunut saamatta vähintäkään hyvitystä.

Lyhyt keskustelu Reshidin kanssa ja Abdullan tekemä ehdotus rauhoittivat häntä vähäsen ja suuntasivat hänen ajatuksensa uusille urille. Dain oli vaarassa. Hän koetti päästä piiloon valkoisilta miehiltä. Senverran Taminah oli kuullut viime yönä. Kaikki luulivat, että Dain oli kuollut. Taminah tiesi, että Dain oli elossa ja hän tiesi tämän piilopaikan. Mitähän arapialaiset tahtoivat tietää valkoisista miehistä? Mitähän valkoiset miehet taas Dainista? Tahtoivatko he tappaa hänet? Taminah voisi ilmoittaa heille kaikki. — Ei sittenkään, hän ei sanoisi heille mitään. Yöllä hän menisi Dainin luo ja lupaisi pelastaa tämän hengen yhdestä ainoasta sanasta, yhdestä ainoasta hymystä, jopa yhdestä ainoasta eleestäkin. Ja hän tulisi Dainin orjaksi kaukasiin maihin, kauaksi Ninasta. Mutta se ei kävisi päinsä vaaroitta. Esteenä olivat yksisilmäinen Babalatchi, joka tiesi kaikki, ja valkoisen miehen vaimo, niin hänhän oli noita. Ehkäpä he kertoisivat. Ja sitten oli vielä Ninakin. Hänen täytyi kiirehtiä ja mennä itse ottamaan selvää asioitten kulusta, arveli Taminah.

Levoton kun oli, poikkesi hän polulta metsään ja juoksi Almayerin asunnolle päin palmupuiden välissä kasvavien pensaikkojen läpi. Hän tuli viimein talon taakse, missä kaita oja, täynnä virrasta tulvinutta seisovaa vettä, erotti Almayerin alueen muusta siirtolasta. Ojan reunalla kasvavat pensaat estivät häntä näkemästä laajaa pihamaata ja keittiösuojusta. Muutamista pensaiden yläpuolelle kohoavista ohuista savupatsaista ja niiden takaa kuuluvista oudoista äänistä Taminah päätti, että sotalaivan miehet olivat jo maissa ja olivat leiriytyneet ojan ja talon välimaille. Vasemmalta tuli muuan Almayerin orjatyöistä ojan rantaan, kumartui auringossa kimaltelevan veden yli ja pesi kattilaa. Oikealla bananien latvat, jotka näkyivät yli pensaiden, huojuivat ja vavahtelivat jonkun näkymättömän käden kerätessä niistä hedelmiä. Tyyneessä vedessä oli muutamia kanootteja vierekkäin. Ne olivat sidottuina tukevaan paaluun ja muodostivat ikäänkuin sillan juuri siihen ojan kohtaan, missä Taminah seiso. Pihamaalla kiihtyivät toisinaan äänet niin, että erotti selvästi käskyjä, vastauksia ja naurua, sitten oli hetken aikaa hiljaista, kunnes taas äkkiä kajahti ilmoille huutoja. Silloin tällöin ohut, sininen savu tuprusi tavallista sankempaan ja mustempaan korkeuteen ja levitti runsaasti kirpeätä katkuaan yli metsäpuron peittäen sen hetkeksi tukahuttavaan vaippaansa. Mutta kun tuoreet puut olivat kunnolleen syttyneet, haihtui savu kirkkaaseen auringonvaloon, ja ainoastaan palavan puun miellyttävä tuoksu levisi tuulen mukana kauaksi rätisevistä nuotioista.

Taminah laski tarjottimensa eräälle kannolle ja jäi seisomaan paikoilleen katse luotuna Almayerin taloon päin, jonka katto ja osa valkoiseksi pestyä seinää näkyi yli pensaiden. Orjatyttö lopetti työnsä ja katseltuaan jonkun aikaa ihmeissään Taminahia raivautui läpi tiheiden pensaikon takaisin pihamaalle. Nyt oli aivan yksinäistä Taminahin ympärillä. Hän heittäytyi maahan ja peitti kasvonsa käsillään. Nyt kun hän oli näin lähellä Ninaa, ei hän uskaltanutkaan tätä nähdä. Aina kun kuului tavallista kovempia ääniä pihalta, hän vavahti. Niin hän pelkäsi saavansa kuulla Ninan äänen. Hän päätti siksi odottaa paikoillaan pimeän tulon asti ja mennä sitten suoraapäätä Dainin piilopaikalle. Siitä, missä hän nyt oli, voi hän tarkata valkoisten miesten, Ninan ja kaikkien Dainin ystävien ja vihollisten liikkeitä. Kumpiakin viimeksi mainittuja hän vihasi yhtä paljon, sillä kummatkin tahtoivat riistää häneltä Dainin kauaksi hänen ulottuviltaan. Hän kätkeytyi pitkään ruohikkoon odottaen jännitettyinä auringon laskua, mikä näytti hänestä niin hitaasti lähenevän.

Toisella puolella ojaa, pensaikon takana, olivat fregaatin miehet leiriytyneet Almayerin vieraanvaraisesta pyynnöstä kirkkaitten nuotiotulten ympärille. Almayer, jonka Ninan hellittömät rukoukset olivat saaneet heräämään tylsästä mielentilastaan, oli onneksi ennättänyt ajoissa laiturille ottamaan vastaan laivan upseereja heidän laskeutessaan maihin. Komentava luutnantti oli ottanut vastaan Almayerin vieraskutsun huomauttamalla, että olihan heillä joka tapauksessa asiaa Almayerille ja ehkäpä verrattain ikävääkin, oli hän lisännyt. Almayer tuskin kuulikaan, mitä hänelle sanottiin. Hän pudisteli hajamielisesti vieraidensa kättä ja lähti heitä ohjaamaan talolleen. Tuskin hän itseään huomasi, miten kohteliaasti hän lausui vieraansa tervetulleiksi. Ja hän hoki useaan kertaan samoja sanoja ollakseen mahdollisimman luonnollinen. Isännän hätäilevä käytös ei jäänyt kuitenkaan huomaamatta upseereilta, ja heidän päällikkönsä kuiskasikin salaa toverilleen, että hän epäili, oliko Almayerin pää selvä. Nuori aliluutnantti naurahti ja sanoi niinkään kuiskaten toivovansa, ettei valkoinen mies ollut kuitenkaan niin humalassa, että kieltäytyisi ottamasta vähän lisävirvokkeita. "Mies ei näytä perin vaaralliselta", lisäsi hän heidän noustessaan Almayerin jäljessä parvekkeen portaita.

"Eipä kylläkään. Hän näyttää pikemminkin löylynlyömältä kuin roistolta. Olen kuullut hänestä yhtä ja toista," vastasi vanhempi upseereista.

Seurue istui pöydän ympärillä. Almayer valmisti vapisevin käsin viinatotia, tarjosi jokaiselle lasin ja joi itse. Joka kulaukselta tunsu hän itsensä vahvemmaksi, varmemmaksi ja kykenevämmäksi katsomaan vaikeata asemaansa suoraan silmiin. Tietämättömänä prikin kohtalosta hän ei osannut aavistaa upseerien vierailun todellista tarkoitusta. Hän vainusi vain ylimalkaan, että jokin vuotava kohta siinä ruutikaupassa on mahtanut olla, mutta ei arvellut sitä ohimenevää ikävyyttä pahemmaksi. Juotuaan lasinsa pohjaan Almayer alkoi rupertella kainostelematta, oikoillen mukavasti tuolissaan, toinen jalka huolettomasti heitettyinä yli käsinojan. Luutnantti istui hajareisin nojatuolissaan hehkuva sikaari toisessa suupielessä ja kuunteli Almayerin juttuamista, viekas hymy huulilla, sankkojen savupilvien takaa, jotka tuprusivat esille hänen yhteenpuristettujen huuliensa välitse. Nuori aliluutnantti, nojaten molemmat käsivartensa pöytään ja päänsä käsiin, tuijotti unisesti eteensä väsymyksen ja viinan typertämänä. Almayer puheli edelleen:

"On kovasti hauskaa nähdä täällä valkoisia naamoja. Minä olen elänyt täällä monta vuotta hyvin yksinäni. Malaijeista, niinkuin ymmärrätte, ei ole valkoisella miehellä seuraa. Sitäpaitsi ne eivät ole ystävällisiä, eivät ne näet tajua meidän tapojamme. Luulenpa olevani täällä itärannikolla ainoa valkoinen mies, joka vakinaisesti on asettunut tänne elämään. Toisinaan meillä on Macassarista tai Singaporesta vieraita, nimittäin kauppiaita, asiamiehiä tai tutkimusretkeilijöitä, mutta harvoin nekin tulevat. Täällä oli noin vuosi sitten muuan retkeilevä tiedemies. Hän eli minun talossani, joi aamusta iltaan. Hän eleli iloisesti muutamia kuukausia, ja kun ne väkijuomat, jotka hän oli tuonut mukanaan, loppuivat, palasi hän Bataviaan ilmoittaen, että sisämaassa oli runsaat mineraalivarastot. Ha, ha, ha!

Mainiota, eikö niin?"

Yht'äkkiä Almayer lopetti puheensa ja tuijotti ilmeettömästi vieraisiinsa. Näiden nauraessa hän veteli vanhaa virttään: "Dain kuollut, kaikki tuumani mennyttä kalua. Nyt ne loppuvat kaikki toiveeni ja koko elämäni." Hän tuli alakuloiseksi. Hän tunsi itsensä kuoleman sairaaksi.

"Hyvä! Hyvä! Mainiota!" huudahtivat molemmat upseerit.

Silloin Almayer heräsi masennuksistaan ja puhkesi taas puhumaan.

"Kuulkaapas! Mitenkäs päivällisen laita on? Teillähän on kokki mukana. Se on oikein. Tuolla on keittiösuojus, tuolla takapihalla. Minä voin antaa teille hanhen. Katsokaahan minun hanhiani. Ainoat hanhet itärannikolla, ehkäpä koko saarella. Onko tuo teidän kokkinne? Hyvä on. Kuules, Ali, näytähän tälle kiinalaiselle meidän keittiöpaikkainme ja sano rouvalle, että hän antaa miehelle siellä tilaa. Minun vaimoni, hyvät herrat, ei tule näkyville, tyttäreni voi tulla. Mutta tässä olisi siksi aikaa vähän juotavaa. Tänään on kuuma päivä."

Luutnantti otti sikaarin suustaan, katseli tutkivasti tuhkaa, karisti sen maahan ja kääntyi Almayerin puoleen.

"Meillä on vähän ikävänlaista asiaa teille," sanoi hän.

"Sepä surullista," vastasi Almayer. "Eihän se voine olla perin vakavaa."

"Eikö se ole vakavaa, jos kuvittelette, että yritetään räjäyttää ilmaan ainakin neljäkymmentä miestä. Ette varmaankaan löydä montakaan ihmistä, joka olisi teidän kanssanne tässä suhteessa samaa mieltä," vastasi upseeri terävästi.

"Räjäyttää ilmaan! Mitä ihmeitä? En minä tiedä siitä kerrassaan mitään," huudahti Almayer. "Kuka sen on tehnyt tai yrittänyt sitä tehdä?"

"Muuan mies, jonka kanssa teillä on vähän yhteisiä asioita," vastasi luutnantti. "Hän on elänyt täällä Dain Maroolan nimellä. Te olette myönyt hänelle sen ruudin, joka hänellä oli tuossa meidän kaappaamassamme prikissä."

"Mitenkä te olette saaneet tietoa tuosta prikistä?" kysäsi Almayer. "Minulla ei ole aavistustakaan mistään ruudista, jota hänellä mahdollisesti olisi ollut."

"Eräs tšekäläinen arapialainen kauppias on ilmoittanut Bataviaan muutama kuukausi sitten teidän puuhistanne," sanoi upseeri. "Me odottelimme prikin tuloa merellä, mutta tuo veitikka pääsi virran suussa pujahtamaan meidän ohitsemme, ja me saimme ajaa häntä takaa etelään. Kun hän huomasi meidät, ohjasi hän prikinsä riuttojen turviin ja laski maihin. Laivaväki pääsi veneillä meiltä karkuun, ennenkuin voimme kaapata laivan. Kun meidän veneemme lähestyivät prikiä, räjähti se hirvittäväällä pamauksella ilmaan. Yksi veneistämme, joka oli liian lähellä, täyttyi vedellä. Kaksi miestä hukkui. Kas siinä teidän uhkarohkean yrityksenne tulos, Mr. Almayer. Mutta nyt me vaadimme käsiimme tuon Dainin. Me voimme hyvällä syyllä otaksua, että hän piileksii Sambirissa. Tiedättekö te, missä hän on? Teidän olisi parasta sopia viranomaisten kanssa, mikäli mahdollista, ilmaisemalla minulle kaikki peittelemättä. Missä on tuo Dain?"

Almayer nousi paikaltaan ja astui parvekkeen kaidetta kohden. Hän ei näyttänyt ajattelevan upseerin kysymystä. Hän katseli ruumista, joka virui suorana ja jäykkänä valkoisen peitteensä alla. Pilvien lomassa länteen painuva aurinko valoi sille kelmeätä punaansa. Luutnantti odotti vastausta poltellen kiivain vedoin puoleksi sammunutta sikaariansa. Vieraitten takana liikkui Ali kattaen ruokapöytä ja asetellen sille juhlallisesti epäsuhtaisia, kuluneita saviastioita, tinalusikoita, rikkinäisiä haarukoita ja veitsiä, joissa oli sahamaiset terät ja irtonaiset päät. Hän oli miltei unohtanut, miten valkoisille miehille oli pöytä katettava. Se tuntui hänestä vaivaloiselta, ja Nina neitikään ei auttanut häntä. Hän astui muutaman askeleen taaksepäin ihailien työtänsä. Hän tunsi itsensä ihan ylpeäksi. Kyllä kaikki nyt oli varmaankin kunnossa. Ja jos herra jäljestäpäin on vihainen ja noituu, niin sitä pahempi Nina-neidille. Miksi hän ei auttanut? Ali lähti parvekkeelta noutamaan päivällistä.

"No, Mr. Almayer, tahdotteko vastata kysymykseeni yhtä avomielisesti, kuin se teille tehtiinkin?" kysyi luutnantti pitkän vaitiolon jälkeen.

Almayer pyörähti ympäri ja katseli kysyjään vakavasti. "Jos te saatte Dainin käsiinne, niin mitä te hänelle teette?" hän kysäsi.

Upseerille lensi puna kasvoille. "Ei se ole mikään vastaus," virkkoi hän vihaisesti.

"Ja mitä te teette minulle?" jatkoi Almayer välittämättä keskeytyksestä.

"Tahdotteko hieroa kauppaa?" ärähti toinen. "Se olisi huonoa politiikkaa, sen voin teille vakuuttaa. Tällä kertaa minä en ole saanut mitään määräyksiä teidän persoonaanne nähden, mutta me toivoimme saavamme teiltä apua tuon malajin kiinniottamisessa."

"Ahaa!" sanoi Almayer keskeyttäen toisen puheen. "Aivan niin. Te ette voi tehdä mitään ilman minua. Ja minun, joka tunnen tuon miehen varsin hyvin, tulee avustaa teitä löytämään hänet."

"Sitä me juuri toivomme," myönteli upseeri. "Te olette rikkonut lakia vastaan, Mr. Almayer ja teidän pitäisi hyvittää jotenkin tekonne."

"Ja pelastaa nahkani?"

"No, tavallaan niinkin. Teidän pääanne ei kuitenkaan ole missään vaarassa," virkkoi luutnantti naurahtaen.

"Hyvä on," sanoi Almayer päättävästi. "Minä annan sen miehen teille."

Molemmat upseerit kasahtivat nopeasti pystyyn ja vilkaisivat vyöpistooleihinsa, jotka olivat jo vireessä. Almayer rähähti nauramaan.

"Rauhoittukaa! hyvät herrat. Luovuttamisen ajan ja tavan määrään itse. Vasta päivällisen perästä, hyvät herrat, te saatte hänet."

"Se on liian myöhäistä," kivahti luutnantti. "Mr. Almayer, tämä ei ole mikään leikin asia. Mies on rikoksellinen. Hän ansaitsee hirsipuun. Sillä aikaa kuin me syömme päivällistä, voi hän livahtaa pakoon. Huhu meidän tulostamme — — —"

Almayer astui pöydän luo. "Minä annan teille kunniasanani, hyvät herrat, että hän ei pääse karkuun. Hän on minulla siksi varmassa tallessa."

"Vangitseminen pitäisi panna käytäntöön ennen pimeää," huomautti nuori aliluutnantti.

"Te olette edesvastuussa, jos yrityksemme ei onnistu. Me olemme valmiit, mutta emme voi toistaiseksi ryhtyä mihinkään ilman teitä," lisäsi vanhempi upseeri ilmeisesti närkästyneenä.

Almayer teki myöntävän liikkeen. "Annan kunniasanani," toisti hän aivan kuin ohimennen. "Ja käydäänpä nyt päivälliseen käsiksi," lisäsi hän reippaasti.

Nina ilmestyi ovelle ja seiso siinä hetken aikaa pitäen verhoa sivulla Alille ja vanhalle malajivaimolle, jotka kantoivat astioita pöytään. Sitten hän astui pöytää kohden, jonka ääressä oli kolme miestä.

"Sallikaa minun esittää," sanoi Almayer mahtailen. "Tämä on minun tyttäreni. Nina, nämä herrat, jotka ovat tuon laivan upseereita, ovat suvainneet kunnioittaa minun taloani käynnillään."

Nina vastasi arvokkaalla pään nyökkäyksellä molempien upseerien syviin kumarruksiin ja otti paikkansa pöydässä isäänsä vastapäätä. Kaikki istuutuivat. Hinaajan perämies tuli parvekkeelle mukanaan muutamia viinipulloja.

"Sallinette, että annan asettaa nämä pöydälle?" sanoi luutnantti Almayerille.

"Mitä! Viiniä! Te olette perin ystävällinen. Minulla ei ole sitä ainetta ensinkään. Aika on hyvin vaikea."

Kun Almayer lausui vastauksensa viimeiset sanat, petti hänen äänensä. Se ajatus, että Dain oli kuollut, tuli taas elävästi hänen mieleensä, ja hänestä tuntui, kuin näkymätön käsi olisi tarttunut hänen kurkkuunsa. Hän tavoitti viinapulloa, sillä aikaa kuin viinipulloja avattiin, ja otti siitä aikamoisen kulauksen. Luutnantti, joka puheli Ninalle, vilkasi nopeasti Almayeriin. Nuori aliluutnantti alkoi tointua kummastuksestaan ja hämmennyksestään, mikä oli johtunut Ninan aavistamattomasta ilmestymisestä ja hurmaavasta kauneudesta. "Hän on valtavan kaunis," tuumiskeli aliluutnantti itsekseen, "mutta joka tapauksessa sekarotuinen tyttö." Jälkimäinen ajatus sai taas soturin rohkaisemaan mielensä ja katselemaan Ninaa syrjästä. Nina vastaili levollisen näköisenä rauhallisesti ja tasaisesti vanhemmalle upseerille, kun tämä kohteliaasti kyseli maasta ja Ninan elintavoista. Almayer työnsi lautasensa syrjään ja joi synkän äänettömänä vieraittensa viiniä.

"Voinko uskoa puhettasi? Se kuulostaa tarinalta, jota miehet kuuntelevat torkkueessaan nuotiotulen ääressä, ja se näyttää lähteneen liikkeelle naisen suusta."

"Ketä minä täällä pettäisin, oi rajahi?" vastasi Babalatchi. "Ilman sinua minä en ole mitään. Kaiken sen, minkä olen kertonut sinulle, uskon todeksi. Minä olen elänyt monta vuotta ikäänkuin sinun kämmeniesi turvissa. Nyt ei ole sopiva aika epäilyksille. Vaara on hyvin suuri. Meidän pitäisi neuvotella ja toimia heti, ennenkuin aurinko menee mailleen."

"Aivan oikein!" mumisi Lakamba miettivästi.

He olivat istuneet viimeksi kuluneen tunnin yhdessä rajahin vastaanottohuoneessa, sillä heti kun Babalatchi oli nähnyt hollantilaisten upseerien laskevan maihin, oli hän soutanut yli virran ilmoittamaan herralleen aamun tapahtumat ja neuvottelemaan tämän kanssa, miten heidän oli suhtauduttava muuttuneisiin olosuhteisiin. He olivat molemmat hämillään ja peloissaan asiain odottamattomasta käänteestä. Rajahi istui jalat ristissä tuolillaan katse kiinteästi suunnattuna lattiaan. Babalatchi istui kyykyssä aivan vieressä, mieli maassa.

"Ja missä sinä sanoitkaan hänen nyt lymyävän?" kysyi Lakamba keskeyttäen viimeinkin hiljaisuuden, johon he olivat kumpikin pitkäksi ajaksi vaipuneet hautoen mielessään synkkiä aavistuksia.

"Bulangin uutisviljelyksillä, kaikkein etäisimmillä talosta. He menivät sinne juuri sinä samana yönä. Valkoisen miehen tytär vei hänet sinne. Nina-neiti kertoi sen minulle, itse puhuen minulle aivan peittelemättä, sillä hänessä on valkoisen miehen verta. Ei hän tunne sopivaisuuden sääntöjä. Hän sanoi odottaneensa Dainia tämän ollessa täällä. Vihdoin viimein Dain oli tullut esille pimeästä ja vaipunut uupuneena hänen jalkainsa juureen. Siinä oli mies maannut kuin kuollut, mutta Nina oli sylissään saanut Dainin taas virkoamaan ja omalla hengityksellään hengittämään. Tämän hän minulle kertoi katsoen minua puhuessaan suoraa silmiin, niinkuin minä nyt sinua, rajahi. Hänellä on aivan valkoisen naisen tavat, ei hän ymmärrä hävetä mitään."

Babalatchi lopetti hetkeksi puheensa syvästi loukkautuneena. Lakamba nyökkäsi päätään. "No niin, ja entä sitten?" kysäsi hän.

"Sitten ne kutsuivat joukkoonsa tuon vanhan vaimon," jatkoi Babalatchi puhettaan. "Ja Dain kertoi heille, mitenkä prikin oli käynyt ja mitenkä hän oli koettanut surmata monta miestä. Hän oli tiennyt valkoisten käärmeiden olevan lähettyvillä, vaikka hän ei ollut sanonut siitä halaistua sanaakaan meille. Hän oli tiennyt, mikä suuri vaara oli häntä uhkaamassa. Hän luuli surmanneensa monta, mutta kuolleiden luku supistuikin vain kahteen, mikäli olen kuullut merimiehiltä, jotka tulivat tänne sotalaivoissa."

"Entä se mies, joka löydettiin virrasta?" tokasi puheen lomassa Lakamba.

"Se oli yksi hänen venemiestään. Kun ajopuut olivat kaataneet kanootin, alkoivat nuo molemmat uida yhdessä, mutta venemies mahtoi jotenkin loukkaantua. Dain ui edelleen kannattaen toveriaan pinnalla. Hän jätti miehen pensaitten suojaan ja meni Almayerin taloon. Mutta kun he Mrs. Almayerin kanssa yhdessä tulivat rantaan, oli miehen sydän jo lakannut sykkimästä. Silloin tuo vanha vaimo alkoi jaella neuvojaan. Dainista ne olivat hyvät. Dain irroitti nilkkakoristeensa, taittoi sen ja kiinnitti miehen jalkaan. Sormuksensa pani hän orjansa sormeen. Dain riisui uumaverhonsa ja pani sen tuon olennon ylle, joka ei enää vaatteita kaivannut. Molemmat naiset kannattivat sillä aikaa ruumista pystyssä. He tahtoivat peittää kaikkien silmät ja johtaa harhaan koko siirtolan huomion, jotta voisivat vannoa olemattoman todeksi ja jotta heidän pelinsä näyttäisi rehelliseltä, kun valkoiset miehet tulivat. Sitten Dain ja valkoinen nainen lähtivät tapaamaan Bulangia ja etsimään piilopaikkaa. Vanha vaimo jäi ruumista vartioimaan."

"Oi, oi!" huudahti Lakamba. "Onpa se eukko ovela."

"Onpa niinkin! Hänessä asuu paholainen, joka kuiskaa hänen korvaansa neuvot," myönteli Babalatchi. "Hän kiskoi ruumiin kovilla ponnistuksilla niemeen, minne oli kasaantunut joukottain puunrunkoja. Kaikki tämä tehtiin pimeässä, sitten kun myrsky oli tauonnut. Sitten hän odotteli. Heti päivän sarastaessa hän murskasi suurella kivellä kuolleen pään muodottomaksi ja työnsi ruumiin puuruuhkaan. Hän jäi itse lähelle pitämään silmällä asiain menoa. Auringon noustessa tuli Mahmat Banjer ja löysi ruumiin. Kaikki uskoivat asian todeksi, minäkin petyin, mutta en pitkäksi aikaa. Valkoinen mies uskoi niinikään ja pakeni kauhuissaan kotiinsa. Mutta kun me sitten jäimme kahden kesken, niin aloin epäillä asiaa ja utelin sitä eukolta. Tämä kertoi silloin minulle kaikki, peljäten vihaani ja sinun valtaasi ja pyyteli apua saadakseen Dainin pelastetuksi."

"Dain ei saa joutua valkoisten käärmeiden käsiin," virkkoi Lakamba.

"Vaan kuolokoon, jos se vain voi tapahtua kaikessa hiljaisuudessa."

"Ei se voi tapahtua, herra! Muista, että leikissä on mukana tuo nainen, jolla on valkoisen miehen verta. Ei häntä voi pitää kurissa. Hän nostaisi hirveän melun. Sitten ovat vielä nuo upseerit täällä. Ne ovat jo kylliksi vihaisia. Dainin täytyy päästä pakoon, hänen täytyy mennä menojaan. Meidän täytyy auttaa häntä oman turvallisuutemme vuoksi."

"Ovatko upseerit kovasti äkäisiä?" kysyi Lakamba uteliaana.

"Ovat ne. Niiden päällikkö käytti kovia sanoja puhuessaan minulle, vaikka minä tervehdin häntä sinun nimessäsi. Enpä luule," lisäsi Babalatchi hyvin huolestuneen näköisenä hetken vaitiolon jälkeen, "enpä luule nähneeni milloinkaan ennen valkoista päällikköä niin vihaisena. Hän väitti, että me olemme olleet huolimattomia ja ties mitä. Ja hän ilmoitti minulle tahtovansa puhutella itse rajahia, minä muka en merkinnyt mitään."

"Puhutella rajahia!" toisti Lakamba mietteissään. "Kuulehan, Babalatchi! Minä olen sairas ja vetäydyn syrjään. Souda poikki virran ja ilmoita se valkoisille miehille."

"Kyllä", sanoi Babalatchi. "Minä menen heti sinne. Mutta entäs Dain?"

"Sinä toimitat hänet pois tieltä, miten vain parhaiten taidat. Sydämeni on tästä ihan murheellinen," huokasi Lakamba.

Babalatchi nousi, meni aivan herransa viereen ja puhui vakavasti.

"Yksi meidän laivoistamme on virran etelänpuoleisessa suussa. Hollantilainen sotalaiva on taas pohjan puoleisessa vartioimassa pääväylää. Minä toimitan Dainin kanootissa salaisia metsäpuroja pitkin laivaan. Hänen isänsä on mahtava ruhtinas ja saa kuulla sinun jalomielisyydestäsi. Laiva viekään Dainin Ampanamiin. Sinun maineesi on oleva suuri, ja palkkioksi olet sinä saava mahtavan ystävän. Almayer luovuttaa epäilemättä kuolleen, muka Dainin ruumiina, upseerille. Ja typerät valkoiset miehet sanovat: 'Hyvä on, levätköön rauhassa.' Silloin murhekin lähtee sydäimestäsi, rajahi."

"Oikein! Oikein!" sanoi Lakamba.

"Ja sitten kun minä, sinun orjasi, olen tämän suorittanut, palkitset sinä anteliaalla kädellä. Senhän minä tiedän! Valkoinen mies murehtii menetettyä aarrettaan, kuten valkoiset miehet ainakin, joilla on ikuinen dollarin jano. Kun nyt asiat muuten ovat hyvin järjestyneet, niin saamme me kenties haltuumme aarteiden valkoiselta mieheltä. Dainin täytyy päästä pakenemaan ja Almayerin täytyy jäädä eloon."

"Mene nyt, Babalatchi, mene!" sanoi Lakamba nousten tuolistaan. "Minä olen hyvin sairas ja tarvitsen lääkettä. Ilmoita niin valkoiselle päällikölle."

Mutta näin ylimalkaisella määräyksellä ei Lakamba päässyt Babalatchista eroon. Babalatchi tiesi, että hänen herransa mahtimiesten tavoin mielellään säilytti kaikki vaivojen ja vaarojen taakat palvelijansa hartioille. Mutta tällä kertaa he liikkuvat niin vaarallisilla vesillä, että rajahinkin täytyi suorittaa oma tehtävänsä. Hän voi olla miten sairas tahansa valkoisten miesten ja vaikkapa koko maailman silmissä, jos se häntä huvitti, kunhan hän vain otti hartioilleen edes osan sen suunnitelman suorittamisesta, jonka Babalatchi niin huolellisesti oli laatinut. Babalatchi tahtoi, että suuri kahdentoista miehen kanootti lähetettäisiin pimeään tultua Bulangin uutisviljelyksien läheistään. Dain pitäisi vallata. Ei voi näet otaksua, että rakastunut mies katselisi avoimin silmin sellaista pelastuksen tietä, joka veisi hänet pois tunteittensa esineestä, väitti Babalatchi. Ja näin ollen heidän täytyisi käyttää väkivaltaa saadakseen hänet liikkeelle. Tahtoiko rajahi, että kanootti miehitettäisiin luotettavalla väellä. Sen täytyisi tapahtua salassa. Ehkäpä rajahi haluaisi itse tulla mukaan, jotta voitaisiin Dainiin nähden käyttää koko hänen suurta persoonallista vaikutusvaltaansa, jos tämä osoittautuisi itsepintaiseksi ja kieltäytyisi lähtemästä piilopaikastaan. Mutta rajahi ei tahtonut antaa varmaa lupausta, vaan hoputti vain huolissaan Babalatchia menemään, sillä hän pelkäsi, että valkoiset miehet äkkiarvaamatta tulisivat hänen vieraikseen. Ijäkäs valtiomies sanoi vastahakoisesti hyvästinsä ja meni pihalle.

Ennenkuin Babalatchi meni veneensä luo, pysähtyi hän hetkeksi suurelle avonaiselle paikalle, missä tuuhealehtisistä puista lankesi leveitä varjoja maahan. Varjot näyttivät liukuvan pehmeällä, voimakkaalla valovirralla, joka kohosi ylös yli talojen ja laskeutui alas paaluvarustuksille ja virralle. Vesillä tuo valovirta hajosi ja kimalteli tuhansina väikkyvinä väreinä. Se muistutti taivaan sinestä ja kullasta kudottua vyötä, jota reunusti Pantain rantoja vartioivien metsien helakka viheriä. Kaikkiolla oli hiljaista, iltapäivätuuli ei vielä tuntunut ilmassa. Puiden latvojen muodostama säännötön ääriiviiva pysyi muuttumattomana, aivan kuin epävarma käsi olisi sen piirtänyt lämpöä huokuvan taivaan sinelle. Korkeiden paaluvarustusten sisäpuolella tuntui kuivamassa olevan kalan löyhkä ja ympäröivistä metsistä tulvehti kuihtuvien kukkien väkevää tuoksua. Tähän yhtyi silloin tällöin kirpeätä katkua keittiötulilta, savun laskeutuessa maahan lehtevien puunoksien alta ja painuessa hitaasti kuivaneeseen ruohikkoon.

Kun Babalatchi katsahti lipputankoon, joka kohosi muutamien pihan keskellä kasvavien, matalien puiden yläpuolelle, näki hän Alankomaiden kolmivärisen lipun laiskasti lepättelevän ensimmäisen kerran sen jälkeen, kuin se oli vedetty tankoon tuona aamuna, jolloin sotalaivat olivat saapuneet. Kevyin henkäyksin tuli tuuli pannen puitten lehdet vienosti kahisemaan. Oikullisesti se leikki hetken aikaa Lakamban valtaa, mutta samalla myöskin hänen orjan asemaansa kuvaavalla merkillä. Sitten se kiihtyi kovaksi tuulenpuuskaksi, niin että lippu liehui suorana ja varmana puiden yläpuolella. Tumma varjo kiisi pitkin virran pintaa vyöryen vedestä heijastuvien kimmeltävien auringon säteiden yli ja peittäen ne tykkänään. Suuri, valkoinen pilvi kulki hitaasti poikki tummenevan taivaan ja painui länteen ikäänkuin odottaakseen siellä auringon tuloa. Ihmiset ja koko luonto pudistivat päältään kuumen iltapäivän raukeuden ja heräsivät eloon merituulen ensimmäisestä henkäyksestä.

Babalatchi riensi venevalkamaan, mutta ennenkuin hän oli tullut kanoottinsa luo, pysähtyi hän silmäilemään pihamaata. Hän näki siellä valoa ja varjoa, herttaisia kotitulia sekä joukottain Lakamban sotamiehiä ja palvelijoita siellä täällä seisoskelemassa. Hänen oma talonsa näkyi muitten rakennusten joukosta aituuksen sisältä. Apein mielin kysyi silloin Sambirin valtiomies itseltään, milloin ja miten hän taas saisi palata tuohon taloon takaisin. Hän oli tällä kertaa tekemisissä miehen kanssa, joka oli vaarallisempi kuin yksikään kohtaamansa villipeto. Mies oli ylpeä, omatahtoinen, kuin ruhtinas ainakin, ja vielä rakastunut. Ja hänen piti nyt mennä puhumaan tuolle miehelle kylmän, maallisen viisauden sanoja. Voiko olla mitään peloittavampaa? Mitähän jos tuo mies ottaisi pahakseen kun muka hänen kunniaansa loukattaisiin tai ei välitettäisi hänen tunteistaan, ja tekisi äkkiä kovan tenän? Lakamban ovela neuvonantaja olisi epäilemättä hänen vihansa ensimmäinen uhri ja kuolema vaivojen palkkana. Ja tämä kauhea asema johtui kokonaan noitten tunkeilevien, typerien valkonaamojen pelosta. Babalatchi kuvitteli jo mielessään lohdutonta maanpakolaisuutta kaukaisessa Madurassa. Se olisi jo pahempaa kuin kuolema? Ja sitten oli vielä tiellä tuo sekarotuinen tyttökin uhkaavine katseineen. Kukapa voisi aavistaa, mitä tuollainen käsittämätön olento tekisi ja olisi tekemättä? Ja se tiesi jo asioita niin paljon, että Dainin surmaaminen oli mahdotonta. Se oli selvääkin selvempi. Ja kuitenkin terävä, leveähamarainen tikarikin on hyvä ja luotettava toveri, ajatteli itsekseen Babalatchi, kun hän hyräillen tarkasteli omaa asettaan ja pisti sen kaipauksesta huokaisten takaisin tuppeen, ennenkuin irroitti kanoottinsa. Kun hän nyt viskasi syrjään kiinneköyden, työnsi kanoottinsa vesille ja sieppasi melansa, niin selvisi hänelle, mitenkä turhaa oli että naiset sekaantuivat valtiollisiin asioihin. Nuoret naiset etenkin. Sensijaan kunnioitti hän vakavasti Mrs. Almayerin kypsyyttä viisautta ja sitä joustavuutta juonien punomiseen, mikä vuosien vierieessä vähitellen tulee naisessa näkyviin.

Babalatchi meloi hiljalleen eteenpäin antaen kanoottinsa kulkea virran mukana, pyrkiessään joen poikki niemekettä kohti. Aurinko oli vielä korkealla taivaalla, kiirettä ei siis ollut. Hänen työnsä alkaisi vasta pimeään tullessa. Välttämättä Lingardin laituria hän kiersi niemen ympäri ja suuntasi kulkunsa Almayerin talon takana virtaavaan metsäpuuroon. Perillä oli monta kanoottia. Ne olivat kaikki kiinnitetyt samaan paaluun, keulat yhteen vedettyinä. Babalatchi työnsi pienen aluksensa muitten joukkoon ja nousi maihin. Toisella puolella ojaa näytti jokin liikkuvan ruohikossa.

"Kuka siellä piileksii?" huusi Babalatchi. "Tule esille ja puhu minulle."

Ei kuulunut vastausta. Babalatchi meni yli ojan harppien veneestä veneeseen ja iski äkäisesti sauvansa epäilyttävään kohtaan. Taminah kimmalti huutaen ilmaan.

"Mitä sinä täällä teet?" kysyi Babalatchi ihmeissään. "Olinpa ihan astua sinun tarjottimellesi. Olenko minä sinusta dajaakki, kun sinä noin lymyyt minut nähdessäsi?"

"Olin väsynyt ja nukuin," sopersi Taminah hämillään.

"Nukuit! Etkö sinä ole myynyt mitään tänään? Kyllä sinä nyt saat aimo selkäsaunan, kun palaat kotiin," sanoi Babalatchi.

Taminah seiso Babalatchin edessä häpeissään ja vajajen. Babalatchi katseli pitkään tyttöä ja oli hyvin tyytyväinen. Totta tosiaan hän tarjosi viisikymmentä dollaria enemmän Bulangille, tuolle varkaalle. Tyttö miellytti häntä.

"Nyt sinä menet kotiin. On jo myöhä," sanoi Babalatchi terävästi. "Sano Bulangille, että minä olen hänen talonsa lähetyvillä, ennenkuin yö on puoleen kulunut. Ja minä tahdon, että hän laittaa kaikki kuntoon pitkää matkaa varten. Ymmärräthän? Pitkää matkaa varten etelään! Ilmoita tämä hänelle ennen auringon laskua ja älä unohda, mitä minä sinulle olen sanonut."

Taminah teki myönteisen liikkeen ja seurasi Babalatchia, kun tämä meni takaisin ojan yli ja hävisi pensasiin, jotka ympäröivät Almayerin aluetta. Sitten hän siirtyi vähän loitommaksi purosta ja painui taas ruohikkoon. Hän makasi pitkänään kasvot maassa ja värisi. Hän ei jaksanut enää itkeäkään kurjuuttaan.

Babalatchi astui suoraan keittiösuojusta kohden tähytellen Mrs. Almayeriä. Pihalla oli kova hälinä. Muuan vieras kiinalainen piti hallussaan keittiön tulta ja vaati juuri äänekkäästi toista kattilaa. Hän sätti, vuoroin omalla murteellaan, vuoroin huonolla malajinkielellä, muutamia loitompana seisoskelevia orjatyttöjä, jotka pelonsekaisella mielihyvällä kuuntelivat hänen vihansa purkauksia. Leiritulilta, joitten ympärillä istuskelivat fregaatin merimiehet, singahteli tämän tästä naurun ja pilkan sekaisia rohkaisun sanoja. Keskellä tätä melua ja hämminkiä tapasi Babalatchi Alin, jolla oli tyhjä vati kädessä.

"Missä ovat valkoiset miehet?" kysäsi Babalatchi.

"Ne syövät parhaillaan isolla parvekkeella," vastasi Ali. "Älä pysäytä minua, tuan. Minä tarjoilen tässä valkoisille miehille ruokaa ja minulla on kiire."

"Missä on rouva Almayer?"

"Tuolla sisällä käytävässä. Hän kuuntelee heidän puheitaan."

Ali irvisti ja meni edelleen. Babalatchi nousi lankkuportaita takaparvekkeelle, viittasi Mrs. Almayerin luokseen ja alkoi hänen kanssaan vakavasti keskustella. Pitkän käytävän kautta, jonka toisen pään sulki punainen oviverho, he voivat toisinaan kuulla Almayerin äänen, kun tämä äkkiä hyvin äänekkäästi yhtyi keskusteluun. Mrs. Almayer vilkaisi aina silloin merkitsevästi Babalatchiin.

"Kuuletko!" sanoi Mrs. Almayer. "Hän on juonut paljon."

"Niin on," kuiskasi Babalatchi. "Hän nukkuu raskaasti ensi yönä."

Mrs. Almayer näytti epäilevän sitä.

"Toisinaan se väkevä viinapaholainen pitää hänet valveilla. Ja hän kävelee noituen koko yön parvekkeella edes takaisin. Silloin me pysyttelemme loitolla," selitteli Mrs. Almayer asiaansa täysin perehtyneenä. Olihan hän jo ollut naimisissa kaksikymmentä kauheata vuotta.

"Mutta eihän hän silloin kuule eikä ymmärrä mitään. Eikä hänen käsissään tietenkään ole voimaa. Hänen ei pitäisi tänä yönä kuulla."

"Ei pitäisi," virkkoi Mrs. Almayer painokkaasti, mutta hillitsi samalla varovaisesti äänensä. "Jos hän mitä sattuu kuulemaan, niin hän tappaa minut."

Babalatchi ei näyttänyt sitä uskovan.

"Oi, tuan! voit uskoa minua. Olenhan minä elänyt niin monta vuotta tuon miehen rinnalla? Olenhan minä useammin kuin kerran nähnyt kuolemaa uhkaavan katseen tuon miehen silmissä, kun olin vielä nuori ja hän teki johtopäätöksiään milloin mistäkin. Jos hän olisi ollut minun oman kansani lapsi, niin en olisi kahdesti saanut nähdä moista katsetta. Mutta mitäs hänestä — — —"

Halveksivalla käden liikkeellä hän näytti sinkahuttavan sanoin kuvaamattoman vihansa nuolia heikkotahtoiseen Almayerin, joka niin kammoi äkillistä verenvuodatusta.

"Jos hänellä on vain halua, mutta ei voimaa, niin mitä me sitten suotta pelkäämme?" kysyi Babalatchi lyhyen vaitiolon jälkeen, jolloin he molemmat olivat kuunnelleet Almayerin äänekkästä puhetta, kunnes se viimein oli häipynyt yleisen keskustelun sorinaan. "Mitä me sitten pelkäämme?" sanoi Babalatchi vielä uudelleen.

"Saadakseen pitää tyttärensä, jota hän rakastaa, voisi hän empimättä iskeä yhtä hyvin sinua kuin minuakin sydämeen," vastasi Mrs. Almayer. "Sinä päivänä, jolloin tyttö lähtee hänen luotaan, on hän raivoava kuin irti päästetty paholainen. Silloin on sinun ja minun parasta olla varoillaan."

"Minä olen jo vanha mies enkä pelkää kuolemaa," arveli Babalatchi tekeytyen välinpitämättömäksi. "Mutta mitä sinä ajot silloin tehdä?"

"Minä olen vanha vaimo, mutta haluan elää," vastasi Mrs. Almayer. "Tyttö on myöskin minun. Minä etsin silloin turvaa rajahin jalkojen juuresta muistuttamalla häntä menneistä ajoista, jolloin me molemmat olimme nuoria ja hän — — —"

Babalatchi kohotti kättään.

"Jo riittää. Sinä olet saava suoja," sanoi hän rauhoittavasti.

Taas kuului Almayerin ääni, taas keskeytti hän vieraittensa puheen. Babalatchi ja Mrs. Almayer alkoivat kuunnella Almayerin sekavia, mutta äänekkäitä mielenpurkauksia. Yhtä ponnekkaasti hän ei jaksanut koko aikaa esittää ajatuksiaan, vaan keskeytti useasti aivan odottamatta puheensa ja toisti

sen, minkä juuri oli sanonut. Muutamia yksityisiä sanoja ja lauseita voi käytävään asti selvästi erottaa hänen järjettömästä, kiihkeästä ärjynnästä, jota hän tämän tästä vahvasti iskemällä nyrkkinsä pöytään. Lyhyinä vaitiolon hetkinä kuului vain pikarien surkeata valittelua, kun ne vierekkäin seisten värisivät nyrkin iskusta. Vähitellen tuo ääni vaimeni, mutta äkkiä se taas muuttui hurjaksi kilinäksi, kun jokin uusi päänäpistö sai uuden sanatulvan puhkeamaan esille ja raskaan käden taas pamahtamaan pöytään. Viimein taukosi riitaisa ärjyntä, ja lasiparkojen vaivaista valitusta seurasi tuskallinen hiljaisuus.

Babalatchi ja Mrs. Almayer olivat uteliaina kuunnelleet tuota metakkaa. Heidän ruumiinsa oli kumarassa ja korvansa kallistuneina parvekkeelle päin. Aina kun tavallista kovempaa huutoa oli kuulunut, olivat he nyökänneet toisilleen, olleet muka kovin loukkaantuneita moisesta käytöksestä ja jääneet entiseen hullunkuriseen asentoonsa joksikin aikaa metelin tauottua.

"Nyt se viinapaholainen raivoo," kuiskasi Mrs. Almayer. "Niin, nyt hän puhelee niinkuin toisinaan silloin, kun kukaan ei ole häntä kuulemassa."

"Mitä hän sanoo?" uteli Babalatchi innoissaan. "Sinun pitäisi toki ymmärtää."

"Minä olen unohtanut heidän kielensä. Vähäsen kuitenkin ymmärsin. Hän puhui hyvin halveksivasti Batavian valkoisesta hallitsijasta ja tämän suojeluksesta ja sanoi, että hänelle oli tehty vääryyttä. Hän sanoi sen useaan kertaan. Enempää minä en saanut selville. Mutta kuule! Nyt hän puhuu taas!"

"Hs! Hs!" sihahti Babalatchi koettaen olla hyvin loukatun näköinen, mutta hänen ainoasta silmästään välähti samalla tyytyväinen tuikahdus. "Noilla valkoisilla miehillä on kohta keskenään kova ottelu. Minäpä hiivin katsomaan. Ilmoita tyttärenne, että hänellä on edessään äkillinen, pitkä matka. Mutta matkan päässä odottaa häntä kunnia ja loisto runsain määrin. Ja ilmoita hänelle, että Dainin täytyy joko lähteä tai kuolla ja että hän ei lähde yksin."

"Niin, hän ei lähde yksin," loisti Mrs. Almayer hitaasti mietteissään, kun hän hiipi käytävään nähtyään Babalatchin pujahtavan nurkan taakse.

Sambirin valtiomies, jonka kiihkeä uteliaisuus oli vallannut, livahti nopeasti talon pääsivulle. Mutta tultuaan sinne hän liikkui hitaasti ja varovasti ryömiessään porras portaalta parvekkeelle. Ylimmälle portaalle hän istuutui rauhallisesti, pitäen kuitenkin jalkojaan porrasta alempana, jolta olisi valmis pötkimään pakoon, jos hänen läsnäolonsa ei olisi tervetullut. Näin oli hän mielestään hyvässä turvassa. Pöytä oli miltei hänen takanaan, ja hän näki Almayerin selän. Ninaa hän katseli suoraan kasvoihin ja molempia upseereja hän voi silmäillä sivulta. Noista neljästä henkilöstä, jotka istuivat pöydän ääressä, huomasivat ainoastaan Nina ja nuorempi upseeri hänen äänettömän tulonsa. Sulkemalla hetkeksi silmänsä Nina osoitti huomanneensa Babalatchin läsnäolon. Samassa alkoi Nina puhella nuorelle aliluutnantille, joka perin huomaavasti kääntyi häneen päin. Mutta Ninan katse oli hellittämättä luotuna isänsä kasvoihin, kun tämä meluten haasteli.

"... uskottomuutta ja häikäilemyyttäkö! Mitä te olette koskaan tehneet saadaksenne minut uskolliseksi? Teillä ei ole vähääkään sanottavaa tässä maassa. Minä sain itse pitää huolen itsestäni. Ja kun pyysin teiltä suojelusta, sain osakseni uhkauksia ja ylenkatsetta, ja arapialaisten panettelut viskattiin minulle vasten kasvoja. Minulle! Valkoiselle miehelle!"

"Älkää kiivastuko, Almayer," huomautti luutnantti. "Minä olen kuullut jo tuon kaiken."

"Ja mitä te hoette minulle arveluttavista teoista? Minä tarvitsin rahaa ja annoin sitä vastaan ruutia. Mistä minä voin tietää, että jotkut teidän vaivaisista miehistänne olivat menossa ilmaan? Arveluttavia! Mitä joutavia!"

Hän kosketteli pulloja haparoivin käsin kutakin vuorostaan muristen itseksensä koko ajan. "Ei ole enää viiniä", ärähti hän lopulta nyrpeänä.

"Johan te olette saanut kylliksi, Almayer," virkkoi luutnantti sytyttäessään sikaaria. "Eikö nyt ole jo aika luovuttaa meille teidän vankinne? Minä otaksun, että te olette piiloittanut tuon Dain Maroolan jonnekin vannaan talteen. Meidän olisi parasta saada tuo asia ensin kuntoon, sittenhän voimme taas jatkaa kemuja. Lähdetäänpä nyt liikkeelle! Älkää noin katsoko minuun!"

Almayer tuijotti ilmeettömästi upseeriin ja hän tapaili vapisevilla käsillään kurkkuaan.

"Kultaa", sai hän vaivoin sanotuksi. "Hm! Käsi kuristaa kurkkua, ymmärrättehän. Antanette anteeksi. Minä aijoin sanoa: saat vähän kultaa, kun annat vähän ruutia. Mitäs pahaa siinä?"

"Ymmärrän, ymmärrän," sanoi luutnantti rauhoittavasti.

"Ettekä mitä! Ette ymmärrä. Ei yksikään teistä ymmärrä!" huusi Almayer.

"Hallitus on typerä, sen minä sanon teille. Kultaa on kuin roskaa. Minäpä sen tiedän, minä ja eräs toinen. Mutta hän ei siitä enää virka mitään. Hän on — —"

Almayer hillitsi itsensä, hymyili vaivaloisesti ja yritti taputtaa upseeria olkapäälle, mutta kaatoikin kädellään kumoon muutamia tyhjiä pulloja.

"Sinä olet itse asiassa hieno mies," sanoi hän hyvin selvään isällisellä äänensävyllä. Hänen päänsä huojui unisesti, kun hän istui tuolillaan mutisten itseksensä.

Upseerit vilkasivat toisiinsa avuttoman näköisinä.

"Tämä ei käy laatuun," sanoi luutnantti kääntyen nuoremman toverinsa puoleen. "Ovatko miehet tarkastaneet talon ympäristön. Minun täytyy saada hänet taas järkiinsä. Hei! Almayer! Herää, mies. Täytä lupauksesi. Sinä annoit kunniasanasi, ymmärrätkö."

Almayer työnsi upseerin käden kärsimättömästi syrjään. Hänen paha tuulensa hävisi heti, ja hän nosti päänsä pystyyn asettaen etusormensa nenän kyljelle.

"Te olette vielä nuoria, vielä teillä on kylliksi aikaa kehittyä," sanoi hän hyvin viisaan näköisenä.

Luutnantti kääntyi Ninan puoleen, joka mukavasti nojasi tuolinsa selkämystään ja taukoamatta piti isäänsä silmällä.

"Minä olen todellakin hyvin pahoillani kaikesta tästä teidän tähtenne," virkkoi luutnantti. "En tiedä," puhui hän hieman hämillään edelleen, "en tiedä, onko minulla minkäänlaista oikeutta vaivata teitä muulla kuin ehkä sillä, että suvaitsisitte poistua näkemästä tätä tuskallista kohtausta. Mutta kuitenkin minusta tuntuu, että minun täytyy teidän isänne tähden kehoittaa teitä — —. Tarkoitin, että jos voitte jotenkin häneen vaikuttaa, niin pitäisi teidän saada hänet täyttämään lupauksensa, jonka hän antoi minulle, ennenkuin hän — ennenkuin hän joutui tähän tilaan."

Luutnantti huomasi ikäväkseen, että Nina ei näyttänyt vähääkään välittävän siitä, mitä hän sanoi, vaan istui kaikessa rauhassa nojatuolissaan silmät puoleksi ummessa.

"Minä rohkenen luottaa — —" sanoi luutnantti.

"Mistä lupauksesta te puhutte?" kysäsi äkkiä Nina nousten tuolistaan ja astuen isäänsä kohden.

"En mistään muusta kuin siitä, mikä on oikeuden mukaista ja kohtuullista. Isänne lupasi luovuttaa meille erään miehen, joka suloisen rauhan vallitessa surmasi kaksi miestä päästäkseen ansaitsemastaan rangaistuksesta, kun oli näet rikkonut lakia vastaan. Hän oli laajaperäisesti suunnitellut ilkityönsä. Itse hän ei ole syyppää osittaiseen epäonnistumiseensa. Olette varmaankin kuullut Dain Maroolasta. Teidän isänne ymmärtääkseni suojeli häntä. Me tiedämme hänen paenneen tätä virtaa ylös. Kenties te — —"

"Ja hän surmasi valkoisia miehiä!" puuttui puheeseen Nina.

"Valitettavasti ne olivat valkoisia. Niin, kaksi valkoista miestä menetti henkensä tuon lurjuksen päähänpiston vuoksi."

"Kaksiko vain!" huudahti Nina.

Upseeri katsoi häneen ällistyneenä.

"Kuinka niin! Te —" sopersi upseeri hämillään.

"Eiköhän niitä ollut enemmän," sanoi Nina keskeyttäen toisen puheen. "Ja jos te saatte tuon — tuon lurjuksen, niin menettekö te sitten matkoihinne?"

Luutnantti, joka yhä vaikenä, kumarsi myöntymisen merkiksi.

"Siinä tapauksessa minä tahdon hankkia hänet teille vaikka minun pitäisi etsiä hänet palavasta tulesta", puhkesi Nina ponnekkaasti puhumaan. "Minä vihaan teidän valkoisia kasvojanne. Minä vihaan teidän liehakoivaa puhettanne. Noin te aina lavertelette imeliä sanoja jokaiselle sievälle tytölle. Minä olen kuullut ennenkin moista puhetta. Minä toivoin saavani elää täällä näkemättä muita valkoisia kasvoja kuin nämä," sanoi hän lopuksi lempeästi koskettaen kevyesti isänsä poskea.

Almayer lakkasi mutisemasta ja aukaisi silmänsä. Hän tarttui tyttärensä käteen ja painoi sen kasvojansa vasten. Nina silitteli toisella kädellään isänsä porroista harmaata tukkaa ja katseli uhmaillen yli isänsä pään upseeriin, joka oli nyt tointunut hämmästyksestään ja tuijotti Ninaan kylmästi ja vakavasti. Parvekkeen edustalta kuului askeleita. Merimiehet siellä pitävät määräyksen mukaista

tarkastusta. Aliluutnantti nousi parvekkeen portaita. Babalatchi kasahti levottomana pystyyn ja koetti sormi huulilla saada Ninan huomion puoleensa.

"Sinä olet hyvä tyttö," soperteli Almayer hajamielisesti ja päästi irti tyttärensä käden.

"Isä! Isä!" huusi Nina kumartuen intohimoisen kiihkeästi isänsä yli.
"Katso noita kahta miestä, jotka tuijottavat meihin. Lähetä ne pois.
Minä en voi sietää tätä enää. Lähetä ne pois. Tee, mitä he pyytävät, ja anna heidän mennä."

Nina huomasi samassa Babalatchin ja taukosi äkkiä puhumasta. Mutta hän polki kiivaasti lattiaan, aivan kuin äkkinäinen hermokohtaus olisi hänet tavannut. Molemmat upseerit istuivat lähekkäin ja katselivat ihmeissään tätä menoa.

"Mitä on tapahtunut? Mitä täällä on tekeillä?" kysyi kuiskaten aliluutnantti.

"En tiedä," vastasi luutnantti hiljaa.

"Toinen on raivoissaan, toinen humalassa, mutta ei varsin pahassa. Tämä on eriskummallista. Katsohan!"

Almayer oli noussut nojaten tyttärensä käsivarteen. Hetken aikaa hän epäröi, mutta sitten hän irtautui tyttärensä turvistä ja komppuroi keskelle parvekettä. Siellä hän oikasihe hyvin suoraksi, hengitti raskaasti ja tuijotti vihaisesti ympärilleen.

"Ovatko miehet valmiina?" kysyi luutnantti.

"Kaikki valmiina, herra luutnantti."

"No, Mr. Almayer, näytähän tietä," sanoi luutnantti.

Almayerin katse kiintyi upseeriin, aivan kuin olisi nähnyt tämän ensimmäisen kerran.

"Kaksi miestä," sanoi Almayer veltosti. Puhumisen ponnistus näytti häiritsevän hänen tasapainoaan. Hän astui äkkiä askeleen, jotta ei kaatuisi ja jäi paikoilleen huojuen edes takaisin. "Kaksi miestä," yritti hän uudelleen saaden vaivoin sanansa sanotuiksi. "Kaksi valkoista miestä — virkapukuista miestä — kunnioitettavaa miestä. Minä tahtoisin sanoa — kunnian miestä. Oletteko?"

"Hyvä on! Emme ole kumpaakaan," sanoi upseeri kärsimättömästi. "Anna nyt meille tuo ystäväsi."

"Mitä te minusta oikeastaan luulette?" kysyi Almayer hurjana.

"Sinä olet humalassa, mutta et niin pahasti että et tietäisi, mitä teet. Jo riittää tämä ilveily," sanoi upseeri tiukasti, "tai minä panen sinut kotiarestiin."

"Arestiin!" toisti Almayer rähähtäen nauramaan. "Hah hah, haa! Vai arestiin! Totta tosiaan! Minä olen kaksikymmentä vuotta koettanut päästä erilleen tästä kirostusta paikasta, mutta en ole päässyt. Kuulehan, mies! En ole päässyt enkä milloinkaan pääse! En milloinkaan!"

Hänen puheensa loppui nyhkytykseen ja hän laskeutui horjuen portaita alas. Kun hän oli päässyt pihalle tuli luutnantti hänen luokseen ja tarttui hänen käsivarteensa. Aliluutnantti ja Babalatchi seurasivat kintereillä.

"Kas niin, Almayer," sanoi upseeri rohkaisevasti "Minne sinä nyt menet? Siellä on pelkkiä lankkuja Tänne päin," lisäsi hän ravistaen kepeästi Almayeriä. "Tarvitsemme me veneitä?"

"Ette tarvitse," vastasi Almayer myrkyllisesti. "Te tarvitsette hautaa."

"Mitä? Taas hurjana! Koeta jo puhua järkeä."

"Hautaa!" korjasi Almayer ja koetti rimpuilla itsensä irti. "Kaivakaa kuoppa maahan. Ymmärrättekö? Olette varmaankin humalassa. Päästä minut irti! Päästä irti! Uskohan jo minua!"

Almayer riuhtasihe irti upseerin käsistä ja astui lankkujen luo, joilla ruumis valkoisen peitteensä alla lepäsi. Sitten hän pyörähti äkkiä ympäri ja näki vastassaan vieraansa, jotka seisoivat perin jännitettyinä puoliympyrässä pihalla. Aurinko teki nopeasti laskuaan, talosta ja puista lankesi pitkiä varjoja pihamaalle, mutta valo viivähti vielä virralla, jonka keskikohdalla ajopuut liukuivat ohi. Ne eroitti nyt hyvin selvästi ja ne näyttivät mustilta auringon vaaleanpunaisessa hohteessa. Virran itäisellä rannalla puitten rungot peittyivät jo hämärään, mutta niitten korkeimmat oksat huojuivat vielä hiljalleen

häviävässä auringon valossa. Raskaalta ja kylmältä tuntui ilma, jota iltatuuli kevyin henkäyksin toi yli virran.

Almayeriä värisytti, kun hän yritti puhua. Ja taas näytti hän epävarmoin ottein koettavan irroittaa kurkkuaan näkymättömän käden kuristuksesta. Hänen verestävät silmänsä harhailivat ilmeettömästi vieraasta toiseen.

"Tuolla!" sanoi hän viimein. "Oletteko kaikki koolla? Hän on vaarallinen mies."

Almayer kiskasi kovasti peitteestä, niin että ruumis vyöryi jäykkänä lankuilta ja pudota jymähti perin avuttoman näköisenä hänen jalkojensa juureen.

"Kylmä on, ihan kylmä," virkkoi Almayer ja katseli ilottomasti hymyillen ympärilleen. "Suru ei tässä auta. Ettekä te voi liioin häntä hirttää, niinkuin huomaatte, hyvät herrat," lisäsi hän vakavasti. "Miehellä ei ole päätä eikä juuri kaulaakaan."

Viimeinenkin auringon säde hävisi äkkiä puiden latvoista, virta peittyi samassa pimeään, ja yön hiljaisuudessa tuntui virtaavan veden solina ikäänkuin täyttävän maahan laskeutuvien tummien varjojen rajattoman avaruuden.

"Tässä nyt on Dain," puheli Almayer edelleen ympärillään seisovalle vaikenneelle joukolle. "Ja nyt minä olen pitänyt sanani. Ensin perustin toivoni yhteen, sitten toiseen, ja tässä on viimeinenkin toivoni kipinä sammunut. Nyt ei minulla ole mitään jäljellä. Te luulette, että tässä on vain yksi mies menettänyt henkensä? Te erehdytte. Voin vakuuttaa teille, että minä olen menettänyt henkeni vielä paljon täydellisemmin kuin tuo. Miksi ette hirtä minua?" ehdotteli hän yht'äkkiä sävyisästi kääntyen luutnantin puoleen. "Minä vakuutan teille, että silloin tekisitte ainoastaan muo — muodollisen erehdyksen."

Viimeiset sanansa hän mumisi itsekseen ja alkoi hoippuen tallustella taloansa kohden. "Pois tieltä," jyrähti hän Alille, joka arasti lähenei häntä ja tarjosi hänelle apuaan. Kaukaa seurasivat ryhmittäin seisoskelevat säikähtyneet miehet ja naiset hänen haparoivaa kulkuaan. Hän kiskoi itsensä portaiden kaidepuusta parvekkeelle ja onnistui pääsemään käsiksi erääseen tuoliin, johon hän raskaasti pudota lysähti. Almayer istui hetken aikaa huohottaen ponnistuksesta ja vihasta, ja hänen katseensa etsi harhaillen Ninaa. Sitten hän teki uhkaavan liikkeen pihalle päin, mistä hän oli kuullut Babalatchin äänen, ja potkasi kumoon pöydän. Astiat särkyivät kovasti kilahdellen pieniksi siruiksi. Almayer murahteli äkäisesti. Mutta pianpa painui hänen päänsä rinnalle, silmät sulkeutuivat ja huokaisten syvään hän vaipui unen helmoihin.

Sinä yönä näki Sambirin rauhallinen, kukoistava siirtola ensi kerran olemassaolonsa aikana tulien loistavan "Almayerin tuulentuvilta". Ne tulivat laivalyhydyistä, jotka merimiehet olivat ripustaneet parvekkeen edustalle. Siellä nuo kaksi upseeria pitivät oikeuden istuntoa, he tahtoivat näet päästä selville sen kertomuksen todenmukaisuudesta, jonka Babalatchi heille oli esittänyt. Babalatchi oli taas kunniansa kukkuloilla. Hän puhui kaunopuheisesti ja vakuuttavasti vedoten taivasta ja maata todistamaan väitteensä tosiksi. Oli muitakin todistajia. Mahmat Banjeria ja useita muita kuulusteltiin ankarasti, niin että istunto venyi ikävyyttävän pitkälle yöhön. Lähettiläs pantiin kutsumaan Abdullaa paikalle. Tämä kieltäytyi kuitenkin tulemasta vedoten kunnioitettavan korkeaan ikäänsä, mutta lähetti sensijaan Reshidin. Mahmatin täytyi näyttää nilkkakoristetta, ja hänen täytyi katsella mielessään raivo ja pettymys, mitenkä luutnantti pisti sen taskuunsa. Sen piti olla yhtenä Dainin kuoleman todistuskappaleena, joka lähetettäisiin perille lähetystön laatiman virallisen selostuksen mukana. Babalatchin sormus takavarikoitiin niinikään yllämainitusta syystä, mutta kaikki kokenut valtiomies oli osannut alistua tähän heti ensi hetkestä. Hän ei tahtonut kantaa kaunaa, niin kauan kuin voi olla vakuutettu, että valkoiset miehet uskoivat hänen väitteensä tosiksi. Hän aprikoi vielä vakavasti tuota kysymystä, kun hän oikeudenkäynnin loputtua viimeisten mukana poistui paikalta. Hän ei ollut asiasta ihan varma. Mutta jospa nuo olisivat hyvässä uskossa vain ensi yönkin, niin toimittaisi hän Dainin kauaksi heidän ulottuviltaan ja olisi silloin itsekin turvissa. Babalatchi asteli nopeasti pois päin vilkuillen tämän tästä yli olkansa, hän näet pelkäsi, että joku häntä seuraisi. Mutta hän ei kuullut eikä nähnyt mitään epäilyttävää.

"Kello on jo kymmenen," sanoi luutnantti vilkaisten haukotellen kelloansa. "Kapteenilta saan vielä kohteliaita huomautuksia, kun tullaan laivalle takaisin. Kyllä tämä on vihdoin viimeistä hommaa."

"Luuletko, että niiden jutuissa on jotain perää?" kysäsi nuorempi upseeri.

"Perääkö! Ehkä juuri siteeksi. Mutta jos niissä ei olekaan perää, niin mitä me voimme tehdä? Jos meillä olisi tusinan verran veneitä, niin voisimme tutkia metsäpurot. Mutta ei siitä suurtakaan hyötyä olisi. Tuo humaltunut hupsu oli sittenkin oikeassa. Me emme kylliksi varmoina hallitse tätä itärannikkoa. Ne tekevät, mitä haluavat. Ovatko riippumattomme kunnossa."

"Kyllä. Minä sanoin jo perämiehelle. Kummallisia ihmisiä tuolla elää," sanoi aliluutnantti viitaten

kädellään Almayerin taloon päin.

"Hm! Kummallisia tosiaan. Mutta mitä sinä sille tytölle oikeastaan puhelit? Minä pidin melkein koko ajan isää silmällä."

"Vakuutan sinulle, että olin nuhteettoman kohtelias," puolusteli innokkaasti aliluutnantti itseään.

"Hyvä on. Älähän kiivastu. Mikäli minä ymmärsin, ei tyttö pitänyt kohteliaisuuksista. Minä vain ajattelin, että sinä vähän hienostelit sitä tyttöä. Tiedäthän, että me olemme nyt virkatoimissa."

"Kyllä, kyllä. En unohda sitä koskaan. Kylmän kohtelias, ei muuta."

Molemmat naurahtivat puheelleen. Ja kun uni ei tuntunut vielä tulevan, alkoivat he rinnakkain mitellä parveketta. Kuu pujahti esille puiden takaa ja sai virran äkkiä hopeisena hohtelevaan. Metsä tuli esille synkästä pimeästä ja reunusti jylhän ja mieltävän näköisenä kimaltelevaa vettä. Tuuli vaimeni. Ei tuntunut henkäystäkään ilmassa.

Merimiesten tavoin upseerit astelivat samaa jalkaa edes takaisin vaihtamatta sanaakaan. Irtonaiset lankut natisivat säännöllisin väliajoin heidän kävellessään, ja tuo natina tuntui vastenmielisen kireältä yön hiljaisuudessa. Kun he taas kerran olivat juuri pyörähtämässä ympäri, seisautui nuorempi upseeri, jotakin kuuntelemaan.

"Kuulitko?" hän kysyi.

"En!" vastasi toinen. "Mitä sitten?"

"Minä olin kuulevinani hyvin heikon huudon. Se tuntui naisen ääneltä. Tuosta toisesta rakennuksesta. No! Nyt taas! Kuuletko?"

"En kuule," vastasi luutnantti kuunneltuaan jonkun aikaa. "Te nuoret miehet kuulette aina naisten ääniä. Jos sinä alat nähdä unia, niin on sinun parasta päästä riippumattoon. Hyvää yötä."

Kuu kohosi yhä korkeammalle ja pehmeät varjot tulivat yhä pienemmiksi ja painuivat piiloon ikäänkuin lymytäkseen tuota kylmää, julkeata valoa.

KYMMENES LUKU.

"Nyt se on viimeinkin laskenut," sanoi Nina äidilleen osoittaen kukkuloille, joiden taakse aurinko oli painunut. "Kuulehan, äiti, nyt minä menen Bulangin purolle ja entäpä jos en milloinkaan palaisi — —"

Hän lopetti tähän lauseensa. Pieni epäilyksen varjo himmensi hetkeksi sitä hillityn haltioitumisen hehkoa, joka loisti hänen silmistään ja oli koko tuona jännitetyn odotuksen päivänä kirkastanut hänen vakavia, jäykkiä piirteitään kiihkeän elämänhalun säteillä. Se oli ollut ilon ja surun, toivon ja pelon, hämärästi aavistetun murheen ja riemun päivä. Niin kauan kuin aurinko oli heloittanut häikäisevällä valollaan, jonka lämmössä hänen rakkautensa oli syntynyt ja kasvanut, kunnes se oli vallannut koko hänen olemuksensa, niin kauan oli hän pysynyt horjumatta lujassa päätöksessään. Häntä oli kannattanut siinä salaperäinen kaipuu, joka oli täyttänyt hänen sydämensä. Kärsimättömästi hän näet oli kaivannut yön pimeätä, joka tällä kertaa poistaisi vaarat ja vastukset, aloittaisi onnen päivien sarjan, täyttäisi rakkauden kaipuun ja tarjosi hänelle elämän täyteläisyyden. Niin, viimeinkin oli aurinko laskenut. Lyhyt hämärän hetki oli loppunut niin nopeasti, että hän tuskin oli ennättänyt helpoituksesta huokaista. Ja nyt tuntui hänestä, kuin tuosta äkkiä tulleesta pimeästä olisi kuulunut vain uhkaavia ääniä, jotka vaativat häntä syöksymään päistikkaa tuntemattoman syliin. Nyt oli hänen kuunneltava vain omia vaistojaan! Nyt oli hänen antauduttava sen intohimon valtaan, jonka hän itse oli herättänyt ja josta hän oli jo nauttinut. Dain odotti häntä! Syrjäisen uutisviljelyksen yksinäisyydessä, metsän äärettömässä hiljaisuudessa hän odotti ypöyksiin, tuo henkeänsä pelkäävä pakolainen. Välittämättä omista vaaroistaan Dain häntä odotti. Ainoastaan hänen tähtensä Dain oli palannut. Ja nyt kun se hetki läheni, jolloin Dainin piti saada palkkansa, kyseli hän ihmeissään itseltään, miksi hän epäröi vielä kylmästi omaa tahtoansa ja kaipuutansa? Reippaasti karkoitti hän itsestään satunnaisen heikkoutensa. Dain oli saava palkkansa. Hänen naisellinen rakkautensa ja hänen naisellinen kunniantuntonsa voitti sen horjuvan epäröinnin, jonka virran pimeässä odottava tiettytön tulevaisuus hänessä oli herättänyt.

"Et sinä palaakaan," mumisi Mrs. Almayer ennustajan varmuudella. "Ilman sinua hän ei lähde ja jos taas hän jää tänne — —" Mrs. Almayer viittasi kädellään "Almayerin tuulentuvilta" loistaviin valoihin, ja keskeneräinen lause päättyi uhkaavaan murahdukseen.

Äiti ja tytär olivat kohdanneet toisensa talon takana ja astelivat nyt hitaasti yhdessä metsäpurolle, missä kaikki kanootit olivat paaluun kiinnitettynä. Kun he olivat tulleet pensasrivin taakse, pysähtyivät he vaistomaisesti, ja Mrs. Almayer, laskien kätensä Ninan käsivarsille, koetti katsoa tyttärensä silmiin, mutta turhaan, sillä tämä käänsi aina kasvosensa pois. Ja kun hän yritti puhua, niin häipyivät ensimmäiset sanat tukahutettuun nyyhkytykseen, joka kuulosti perin oudolta, kun se tuli naisen huulilta, joka monista inhimillisistä tunteista näytti tuntevan vain kiukun ja vihan.

"Sinä lähdet nyt pois tullaksesi mahtavaksi," sai hän viimein sanotuksi jotensakin rauhallisesti. "Ja jos olet viisas, niin saat suuren vallan käsiisi, ja se on pysyvä sinulla kauan, aina vanhuuden päiviin asti. Mutta mitä olen minä ollut? Orjana olen koko elämäni ajan ollut, olen keittänyt riisiä miehelle, jolta on puuttunut sekä rohkeutta että viisautta. Voi, voi! Minutkin antoi kerran suuri päällikkö ja soturi lahjaksi miehelle, jolla ei ollut kumpaakaan noista ominaisuuksista. Voi, voi!"

Mrs. Almayer vaikeroi hiljaa itsekseen ja valitteli menneitä toiveitaan. Hänenkin osakseen olisi voinut sattua murhia ja tihutöitä, jos hänen elämän toverinsa olisi ollut saman hengen lapsia kuin hän itse. Nina kumartui yli Mrs. Almayerin hennon vartalon ja katseli tarkkaavasti äitinsä kurttuisia kasvoja ja sisäänpainuneita silmiä, jotka pitkäaikaisten ja tuskallisten kokemusten valolla voivat nähdä kauaksi hänen omaan, hämärään tulevaisuuteensakin. Tähdet olivat sillä aikaa pilkahtaneet esille taivaan pimeästä ja seurasivat ihmetellen tätä kummallista ihmislasten eroamista. Taaskin veti Ninaa omituisesti puoleensa, niinkuin niin monasti ennenkin, äitinsä haltioituva luonne ja sanonnan oraakkelimainen varmuus. Ja juuri noista luonteen ominaisuuksista, samoin kuin äkillisistä vihan kohtauksistakin, oli suureksi osaksi saanut alkunsa se noidan maine, joka hänen äidillään oli siirtolassa.

"Minä olen ollut orjana, mutta sinusta on tuleva kuningatar," puheli Mrs. Almayer edelleen tuijottaen suoraan eteensä. "Muista, että mies on sekä väkevä että heikko. Vapise hänen edessään, kun hän purkaa sinulle vihasi, jotta hän näkisi päivän valossa sinun pelkosi. Mutta sydämessäsi voit hänelle nauraa, sillä auringon laskettua on hän sinun orjasi."

"Orjako! Mies! Elämän valtias! Sinä et tunne häntä, äiti."

Mrs. Almayer naurahti pilkallisesti.

"Ihan sinä puhut kuin typerät valkoiset naiset!" huudahti Mrs. Almayer. "Mitä sinä tiedät miesten vihasta ja rakkaudesta? Milloin sinä olet valvonut nuotion ääressä, missä taistelusta uupuneet miehet nukkuvat? Milloin ovat sinua syleilleet voimakkaat käsivarret, jotka koska tahansa voisivat iskeä tikarin syvälle sykkivään sydämeen? Hyi! Sinä olet valkoinen nainen! Sinun pitäisi rukoilla vain akkavaen jumalaa!"

"Miksi puhut noin kovia sanoja? Minä olen kuunnellut jo niin kauan sinun puheitasi, että olen aivan unohtanut entisen elämäni. Jos olisin todella valkoinen nainen niin en seisoi tässä valmiina lähtemään? Kuule äiti! Minä käyn vielä kotona katsomassa viimeisen kerran isäni kasvoja."

"Etkä käy!" sanoi Mrs. Almayer kiivaasti. "Hän nukkuu nyt viina-untansa. Ja jos sinä käyt vielä häntä katsomassa, niin voi hän herätä ja nähdä sinut. Mutta hänen ei pidä enää koskaan sinua näkemän. Kun se kauhea vanha mies kerran riisti sinut minulta — sinä olit silloin pieni, muistathan — —"

"Siitähän on jo niin pitkä aika," sanoi Nina.

"Mutta minä muistan sen vielä," jatkoi Mrs. Almayer julmistuneen näköisenä puhettaan. "Silloin minä tahdoin vielä viimeisen kerran nähdä sinun kasvojasi. Mutta isäsi sen jyrkästi kielsi. Minä kuulin sinun itkevän ja hyppäsin virtaan. Silloin sinä olit hänen tyttärensä, nyt sinä ole minun. Milloinkaan et saa palata tuohon taloon. Milloinkaan et saa astua tuon pihamaan poikki. Et milloinkaan!"

Yhä äänekkäämmin oli hän puhunut, kunnes hän viimein oli miltei huutanut. Puron toiselta puolen kuului pitkästä ruohikosta kahinaa. Molemmat naiset kuulivat sen. He hätkähtivät ja olivat hetken aikaa vaiti.

"Minä menen takaisin," sanoi Nina varovasti mutta päättäväisesti kuiskaten.

"Miksi sinä olet niin vihainen ja tahdot kostaa minulle?"

Nina lähti astumaan taloa kohti. Mrs. Almayer iskeytyi häneen kiinni ja koetti kiskoa häntä takaisin.

"Seis! Sinä et mene!" kivahti äiti huohottaen.

Nina työnsi kärsimättömästi äitinsä syrjään ja kääri ylös hameensa voidakseen juosta sitä paremmin. Mutta Mrs. Almayer pujahti hänen eteensä, pyörähti ympäri ja seiso i nyt tyttärensä edessä käsivarret ojennettuina.

"Jos sinä astut vielä askeleenkin," sanoi hän hengittäen kiivaasti, "niin minä huudan. Näetkö sinä nuo tulet tuolla suuressa talossa? Siellä istuu kaksi valkoista miestä vihoissaan siitä, että eivät saa nähdä sen miehen verta, jota sinä rakastat. Ja noissa pimeissä taloissa," jatkoi hän rauhallisemmin viitaten siirtolaan päin, "minun huutoni voisi herättää valveille miehiä, jotka voisivat johtaa valkoisten käärmeiden sotamiehet sen luo, joka juuri sinua odottaa."

Äiti ei voinut nähdä tyttärensä kasvoja, mutta hänen edessään seiso i yön pimeässä valkoinen nainen vajajeten ja epäröiden. Mrs. Almayer käytti tilaisuutta hyväkseen.

"Unohda jo entinen elämäsi! Unohda!" pyyteli hän rukoillen. "Unohda, että olet nähnyt valkoisia kasvoja. Unohda heidän puheensa. Unohda heidän ajatustapansa. He puhuvat valheita. Ja he suunnittelevat valheita, siksi että he halveksivat meitä, jotka olemme heitä paremmat, mutta heikkommat. Unohda heidän ystävyytensä ja ylenkatseensa. Unohda heidän lukuisat jumalansa. Miksi sinä, tyttö, tahtoisit muistella menneitä päiviä, kun omanasi on soturi ja päällikkö, joka on aina valmis uhraamaan monta ihmishenkeä ja omansakin — sinun vähimmästäkin hymystäsi?"

Puhuessaan hän työnsi varovasti tytärtään kanootteja kohden kätkien oman pelkonsa, levottomuutensa ja epäilyksensä hurjaan sanatulvaan, niin että Nina ei ennättänyt mitään miettiä, vielä vähemmän vastustella, vaikka olisi tahtonutkin. Mutta oikeastaan hän ei enää tahtonutkaan. Vaikka hänet äkkiä oli vallannutkin halu nähdä vielä kerran isänsä kasvot, niin ei hän sydämensä sisimmässä sittenkään tuntenut kyllyiksi voimakkaita tunteita isäänsä kohtaan. Häntä eivät vaivanneet minkäänlaiset epäilykset eikä omantunnon tuskat, nyt kun hän äkkiä jätti oman onnensa nojaan tuon miehen, jonka tunteita hän ei koskaan ollut ymmärtänyt eikä edes voinut nähdä. Mutta hän tuns i vain, mitenkä hän vaistomaisesti oli riippuvainen entisestä elämästään, entisistä tavoistaan ja entisestä ympäristöstään. Hänen povessaan piili, niinkuin jokaisessa ihmispovessa, lopullisen ratkaisun pelko, tuo pelko, joka pidättää meidät niin monesta urostyöstä ja niin monesta rikoksestakin. Vuosikausia hän oli elänyt vaikeassa välikädessä äitinsä ja isänsä parissa. Edellinen oli ollut niin voimakas kaikessa heikkoudessaan, jälkimäinen niin heikko juuri silloin, kun hän olisi voinut osoittaa voimaansa. Näiden kahden niin erilaisen ja vastakkaisen olennon parissa hän oli elänyt itseensä sulkeutuneena. Hän oli ihmetellyt ja vihannut oman kohtalonsa kovuutta. Hänestä oli tuntunut niin järjettömältä ja nöyryyttävältä, että hänet oli viskattu elämään moisessa siirtolassa ja oli saanut vain sivusta katsella ajan rattaan huimaa pyörinää. Ei ollut hänellä toiveita, ei haluja, ei päämäärää, jotka olisivat antaneet hänen elämälleen sen verran sisältöä, että hän olisi jaksanut kestää yhä lisääntyvää veltostumistaan. Hän ei ollut suuresti uskonut isänsä unelmiin eikä liioin lämmöllä niitä ajatellut. Mutta hänen äitinsä hurjat kiihkoilut olivat herättäneet hänen povessaan vastakaikua, jossain hänen epätoivoisen sydämensä sisimmässä sopukassa. Ja hän oli elänyt taukoamatta omien unelmiensa ilmakehässä, aivan kuin vanki haaveilee vapaudesta vankikoppinsa seinien sisässä. Mutta Dainissa hän oli löytänyt tien vapauteen noudattamalla vasta heränneitä vaistojaan. Ja hänet oli vallannut yllättävä riemun tunne joka kerran, kun hän ajatteli, mitenkä hän Dainin silmistä oli nähnyt vastaukset kaikkiin sydämensä kysymyksiin. Nyt hän ymmärsi elämisen perussyyt ja sen päämäärän. Ja paljastettuaan riemulla tuon salaisuuden hän viskasi halveksuen taakseen koko menneisyytensä ja sen mukana surunvoittoiset ajatuksensa, katkerat tunteensa ja vähäiset halunsa, jotka vähitellen olivat kuolleet tultuaan kosketuksiin hänen nykyisen, kiihkeän tunnemaailmansa kanssa.

Mrs. Almayer irroitti Ninan oman kanootin kiinneköyden ja oikaistuaan itsensä suoraksi katseli köysi kädessä tytärtään.

"Lähde sukkelaan liikkeelle, niin kauan kuin virta on pimeässä, eikä kukaan ole vielä noussut. Minä pelkään Abdullan orjia. Ne vintiöt kuljeskelevat usein öisin, voivat nähdä sinut ja ruveta sinua seuraamaan. Kanootissa on kaksi melaa."

Nina lähestyi äitiään ja kosketti epäröiden huulillaan kurtuisaa otsaa. Mrs. Almayer torjui halveksuen moiset hellyyden osoitukset, joitten hän kaikesta huolimatta pelkäsi tarttuvan itseensä.

"Enkö minä milloinkaan enää näe sinua, äiti?" kysyi Nina.

"Et", vastasi Mrs. Almayer oltuaan jonkun aikaa vaiti. "Miksi sinä palaisit tänne, missä minun täytyy kuolla? Sinä olet elävä kaukana täältä loistossa ja mahtavuudessa. Kun minä saan kuulla, että valkoisia miehiä on karkoitettu saarilta, niin minä tiedän silloin, että sinä olet elossa ja pidät mielessäsi minun neuvoni."

"Minä pidän ne aina mielessäni," virkkoi Nina vakavana. "Mutta missä piilee sitten minun valtani ja miten voin minä sitä käyttää?"

"Älä anna miehesi katsoa liian kauan silmiisi äläkä anna hänen painaa päätänsä sinun syliisi muistuttamatta hänelle, että miesten täytyy tapella, ennenkuin saavat levätä. Ja jos hän vitkastelee, niin anna sinä itse hänelle hänen tikarinsa ja käske hänen lähteä liikkeelle. Tee, niinkuin mahtavan ruhtinaan puoliso tekisi, kun viholliset ovat lähellä. Anna hänen surmata ne valkoiset miehet, jotka tulevat tekemään meidän kanssamme kauppaa. Heillä on kauniit sanat huulillaan, mutta ladatut pyssyt käsissään. Voi!" sanoi hän lopuksi huokaisten, "heitä on joka merellä ja joka rannikolla. Ja heitä on hyvin paljon!"

Samassa Mrs. Almayer työnsi kanootin keulan virralle päin, mutta ei päästänyt vielä venettä irti, vaan piteli kädellään laidasta kiinni. Hän epäröi ja mietti. Nina asetti melan lappeen rantaäyrästä vasten ja oli valmis työntämään kanoottinsa virtaan.

"Mitä nyt, äiti?" kysyi Nina hiljaa. "Kuuletko sinä jotakin?"

"En", vastasi Mrs. Almayer hajamielisenä. "Kuulehan, Nina," virkkoi hän äkkiä hetken vaitiolon jälkeen, "vuosien kuluttua tulee rinnallesi muita naisia — —"

Tähän keskeytyi Mrs. Almayerin puhe, sillä kanootista kuului tukahutettu huuto ja melan kolahdus. Mela oli pudonnut Ninalta, kun hän käsillään oli torjunut äitinsä sanat. Mrs. Almayer lankesi polvilleen rannalle ja nojautui yli kanootin laidan voidakseen katsella tytärtään silmistä silmiin.

"Kyllä muita naisia tulee rinnallesi," toisti hän vakuuttavasti. "Minä sanon sen sinulle siksi, että sinä olet puoleksi valkoinen ja voit unohtaa, että hän on mahtava päällikkö ja että tuollaista täytyy tapahtua. Peitä silloin vihasi ja älä näytä hänelle pienimmälläkään kasvojen ilmeellä sitä tuskaa, mikä kaivertaa sinun sydänjuuriasi. Mene häntä vastaan niin, että ilo säteilee silmistäsi ja viisaus puhuu huuliltasi, sillä sinun puoleesi hän kääntyy sekä surunsa että epäilyksensä hetkinä. Niin kauan kuin hänen huomionsa on kiintynyt useihin naisiin, voit sinä häntä hallita. Mutta jos sattuisi olemaan ainoastaan yksi, jonka seurassa hän näyttäisi unohtavan sinut, silloin — —"

"Silloin minä en voisi elää," parkasi Nina peittäen molemmilla käsillään kasvonsa. "Älä puhu niin äiti! Ei sellaista voi tapahtua."

"Silloin", jatkoi Mrs. Almayer rauhallisesti, "älä vähääkään sääli sitä naista, Nina".

Mrs. Almayer kuljetti kanoottia laidasta virtaa kohden ja iskeytyi siihen molemmin käsin kiinni, kun veneen keula jo pistäysi virralle.

"Itketkö sinä?" kysyi äiti tiukasti tyttäreltään, joka istui yhä veneessään peitetyn kasvoin. "Nouse nyt ja ota melasi, sillä Dain on jo kylliksi kauan sinua odottanut. Ja muistakin, Nina, että et sääli. Ja jos sinun pitää iskeä, niin iske varmalla kädellä".

Mrs. Almayer pani kaikki voimansa liikkeelle ja kumartuen eteenpäin työnsi kepeän aluksen kauaksi virralle. Kun hän oli taas tointunut ponnistuksistaan, koetti hän turhaan edes vilaukselta nähdä kanoottia. Mutta se näytti heti hävinneen valkoiseen autereeseen, joka vaappui Pantain lämmenneitten vesien yllä. Kuunneltuaan vähän aikaa tarkkaavasti polvillaan, Mrs. Almayer ojentautui syvään huokaisten pystyyn, ja pari kyynelkarpaloa vierähti hitaasti hänen kuihtuneita poskia alas. Hän pyyhkäsi ne äkkiä pois harmaan tukkansa suortuvilla, aivan kuin olisi hävennyt itseään. Mutta hän ei jaksanut pidättää äänestä huokausta, sillä hänen sydämensä oli raskas ja hän kärsi kovasti. Hellät tunteet olivat hänelle siksi outoja. Samassa hän oli kuulevinaan heikon äänen. Se oli kuin hänen oman huokauksensa kaiku. Mrs. Almayer pysähtyi, herkisti kuulonsa äärimmäisiin ja pälyili levottomana läheisiä pensaita.

"Kuka siellä?" kysyi hän epäröivä sävy äänessään. Mielikuvituksessaan hän jo näki joukottain aavemaisia olentoja autiolla virran rannalla. "Kuka siellä?" kysyi hän hiljaa uudelleen.

Vastausta ei kuulunut. Virran surullisen yksitoikkoinen solina vain tuntui tuolla valkoisen sumuharson takana paisuvan hetkeksi tavallista kovaäänisemmäksi. Mutta pianpa sekin hävisi rantoja huuhtelevan veden loiskeeseen.

Mrs. Almayer pudisteli päätään kuin vastaukseksi omille ajatuksilleen ja asteli nopeasti pensaitten luota vilkuillen terävästi oikealle ja vasemmalle. Hän meni suoraapäätä keittiösuojusta kohden ja huomasi, että tulisijan kekäleet hehkuivat tavallista kirkkaammin. Näytti kuin joku olisi illan kuluessa pannut uutta polttoainetta tuleen. Kun Mrs. Almayer tuli lähelle tulisijaa nousi Babalatchi, joka oli istua kyyhöttänyt lämpimässä tulen hehkussa, ja meni pimeään häntä vastaan.

"Joko hän on mennyt?" kysyi huolestunut valtiomies hätäisesti.

"Jo", vastasi Mrs. Almayer. "Mitä valkoiset miehet nyt puuhaavat?"

Milloin sinä erkanit heistä?"

"Luullakseni he nukkuvat parhaillaan. Kunpa eivät milloinkaan heräisi!" huudahti Babalatchi tulisesti "Voi voi! Kyllä ne ovat aika paholaisia. Pitivät sellaista suukopua ja menoa tuosta ruumiista. Niiden päällikkö uhkasi minua kahdesti kädellään ja sanoi, että hän antaisi hirttää minut puuhun. Hirttää minut puuhun! Minut!" toisti hän lyöden voimakkaasti rintaansa.

Mrs. Almayer naurahti ivallisesti.

"Ja sinä kumartelit hänelle ja rukoilit armoa. Aseelliset miehet menettelivät toisin minun nuoruudessani".

"Ja missä ovat nyt ne nuoruutesi miehet? Sinä hullu nainen!" kivahti Babalatchi äkäisesti. "Hollantilaiset ovat ne surmanneet. Entäs sitä! Mutta minä tahdon elää voidakseni vetää noita murhaajia nenästä. Oikea mies tietää, milloin on tapeltava ja milloin on syötettävä toiselle rauhoittavia valeita. Sinäkin tietäisit sen, jos et olisi nainen."

Mutta Mrs. Almayer ei näyttänyt kuuntelevan Babalatchia. Ruumis kumarassa ja käsivarret ojennettuina hän näytti tarkkaavan jotain ääntä, joka kuului suojuksen takaa.

"Kummallisia ääniä," kuiskasi hän hyvin hätääntyneenä. "Minä kuulin äsken ilmasta surunvoittoista huokailua ja itkua. Tuolta rannasta päin. Ja nyt minä taas kuulin — —"

"Mistä?" kysyi Babalatchi muuttunut sävy äänessä. "Mitä sinä kuudit?"

"Tästä läheltä. Tuntui ihan kuin olisi huokaistu syvään. Kunpa olisin polttanut sen verhon ja siroitellut tuhkan ruumiille, ennenkuin se haudattiin".

"Hyväpä tuo olisi ollut," myönteli Babalatchi. "Mutta valkoiset miehet antoivat viskata hänet heti maakuoppaan. Tiedäthän muuten, että hän sai virralla surmansa," lisäsi Babalatchi herttaisesti. "Hänen henkensä voi ehkä tervehtiä veden kulkijoita, mutta jättäneen maan eläjät rauhaan".

Mrs. Almayer, joka oli kurkotellut kaulaansa voidakseen paremmin nähdä suojuksen nurkan taa, vetäsi takaisin päänsä.

"Ei siellä ole ketään," sanoi hän vakuuttavasti. "Eikö rajahin sotakanootin pitäisi jo mennä uutisviljelyksille?"

"Minä olen juuri odotellut sitä täällä, sillä minun täytyy mennä itse mukaan," selitteli Babalatchi. "Menenpä tästä katsomaan, mikä heitä viivyttää. Milloinka sinä tulet? Rajahi antaa sinulle suojaa."

"Minä melon tästä yli ennen päivän koittoa. En voi jättää tänne dollareitani," mumisi Mrs. Almayer.

Sitten he erkanivat. Babalatchi kulki poikki pihan metsäpurolle, missä hänen kanoottinsa oli. Mrs. Almayer taas asteli hitaasti taloa kohti, nousi lankkuportaita ja tuli takaparvekkeen kautta talon etusivulle johtavan läpikäytävän päähän. Mutta ennenkuin hän astui sinne sisään, kääntyi hän ympäri käytävän suussa ja katseli vielä kerran tyhjää, hiljaista pihamaata, jota nousevan kuun säteet juuri alkoivat valaista. Tuskin oli Mrs. Almayer hävinnyt näkyvistä, kun bananimaasta pujahti esille hahmo. Se syöksähti yli kuun valaiseman pihan ja hävisi parvekkeen suojaan pimeään. Se olisi voinut olla kiitävän pilven varjo, niin äänettömästi ja nopeasti se liikkui. Mutta varjon hämmentämä ruoho paljasti totuuden. Ruohon sulkamaiset päät värisivät ja huojuivat pitkän aikaa kuun valossa, ennenkuin ne taas seisoivat liikkumattomina ja kimaltelevina, muistuttaen hopeisia pieniä oksia, joita on ommeltu tummalle kankaalle.

Mrs. Almayer sytytti kookkospähkinän kuoresta tehdyn lamppunsa, kohotti varovasti punaista oviverhoa ja katseli miestänsä varjostaen kädellään valoa. Almayer istui kokoon luhistuneena tuolissaan, hänen toinen kätensä riippui velttona sivulla, toiselta kädellään hän piti kasvojensa alaosaa peitossa ikäänkuin torjuakseen jotakin näkymätöntä vihollista, jalat olivat suoraan eteen ojennettuina. Näin nukkui hän raskaasti aavistamatta vähääkään, että epäystävälliset silmät juuri halveksien tarkastelivat häntä. Hänen edessään oli kumoon kaadettu pöytä ja sen ympärillä astian siruja ja särkyneitä pulloja. Epätoivoinen oli taistelu ollut. Siihen viittasivat myöskin tuolit, joita nähtävästi vihapäissä oli viskeltu sinne tänne ja jotka nyt lojuivat pitkän parveketta. Ne olivat perin surkean näköisiä avuttomissa asennoissaan. Ainoastaan Ninan suuri keinutuoli, joka tummana ja liikkumattomana seiso i korkeilla jaluksillaan, kohosi järkkymättömän arvokkaan ja rauhallisen näköisenä korkealle yli sinne tänne viskeltyjen, runneltujen huonekalujen. Se näytti vain odottavan omistajaansa.

Heitettyään vielä viimeisen vihaisen silmäyksen nukkujaan Mrs. Almayer vetäytyi verhon taakse ja meni omaan huoneeseensa. Pari yölepakkoa, jotka pimeä ja palautunut hiljaisuus taas sai rohkeiksi, alkoivat uudelleen lepatella ristiin rastiin Almayerin pään yläpuolella. Ja talon yörauhaa ei häirinnyt

pitkään aikaan muu kuin nukkuvan isännän syvä hengitys ja hopearahojen hiljainen kilinä niitten putoillessa pakoa valmistelevan emännän käsistä. Kuu oli nyt noussut yöusvan yläpuolelle, ja sen hetki hetkeltä lisääntyvässä valossa tulivat parvekkeella olevat esineet näkyviin. Niistä lankesivat selvähahmoiset, tummat, väräjävät varjot, osoittaen peittelemättä, miten rumat, nuo sikin sokin viskatut esineet todella olivat. Nukkuvasta Almayeristä ilmestyi irvikuva hänen takanaan olevalle likaiselle, kalkilla sivellylle seinälle. Hänen asentonsa ja kasvojensa joka piirre esiintyi kummallisen liioiteltuna ja jättiläismäisen suurena. Lepakot, jotka alkoivat leikkiinsä kyllästyä, lähtivät etsimään pimeämpiä temmellyspaikkoja. Samassa tuli näkyviin muuan sisilisko syöksähdellen hermostuneesti sinne tänne. Sitä miellytti valkoinen pöytäliina. Siihen se painautui ja pysyi niin liikkumatta, että olisi luullut sen äkkiä kuolleen, jos ei olisi samaan aikaan kuullut soinnukkaita tervehdyshuutoja, joita tämä rohkea seikkailija ja sen varovaisempi, pihan rikkaläjissä piileksivä ystävä keskenään vaihtoivat.

Äkkiä natisivat läpikäytävän laudat, sisilisko hävisi, Almayer liikauteli levottomasti ja huokasi. Hitaasti hän alkoi herätä, harhaillen yhä unimailla, juopuneen tajuttomasta tilasta. Unen painajainen sai hänen päänsä retkahtelemaan olalta toiselle. Hän näki sellaista unta, että taivaan kansi oli laskeutunut hänen päälleen kuin raskas vaippa ja soljui tähtikirkkaine laskoksineen kauaksi hänen alapuolelleen. Hän näki tähtiä joka taholla. Ja hänen alapuolellaan olevista tähdistä kuului rukoilevia, itkunsekaisia huokauksia. Surullisen näköisiä kasvoja vilahteli sieltä täältä näkyviin valosikermien lomasta täyttäen alhaalla olevan äärettömän avaruuden. Miten voi päästä kuulemasta tuota tuskastuttavaa vaikerrusta? Miten voi karttaa noita tuijottavia, surunvoittoisia katseita, jotka ahdistivat häntä joka taholta. Hänen täytyi viimein ahmia keuhkoihinsa ilmaa. Siksi musertavalta tuntui niitten tähtimaailmojen paino, jotka lepäsivät hänen särkevillä hartioillaan. Pois piti päästä! Mutta miten? Jos hän yrittäisikin liikauttaa paikaltaan, astuisi hän tyhjiyteen ja saisi surmansa kaikkeuden luhistuessa kokoon, kaikkeuden, jonka ainoana tukena hän itse oli. Entä mitä sanoivat nuo äänet? Ne kehoittamalla kehoittivat häntä liikkumaan. Mutta minne? Kohti häviötäkö! Ei suinkaan. Närkästyen hän torjui tämän mahdolloman otaksuman. Mutta jopa tuntui maaperä hänen allaan lujenevan. Hän jännitti lihaksiaan päättäen uljaasti kantaa taakkaansa ikuisiin aikoihin asti. Aikakaudet vyöryivät hänen ohitsensa, ja tähtimaailmat kiertelivät huimaa vauhtia hänen ympärillään. Yhä kuuli hän surunvoittoisten äänten vaikerrusta. Ne kehoittivat häntä luopumaan yrityksestään, ennenkuin se salaperäinen voima, joka oli määrännyt hänelle tuon jättiläismäisen tehtävän, alkaisi suunnitella hänen lopullista tuhoamistaan. Kauhukseen hän tunsu äkkiä vastustamattoman voimakkaan käden pudistavan olkapäästä. Ja hän kuuli, mitenkä nuo lukemattomat äänet yhä kiihkeämmin ja kiihkeämmin rukoilivat häntä jättämään taakkansa, ennenkuin oli liian myöhäistä. Hän tunsu liukuvansa pois paikaltaan ja menettävänsä tasapainonsa, aivan kuin joku olisi kiskonut häntä jaloista. Sitten hän putosi jonnekin. Pudotessa pääsi häneltä heikko huudahdus. Nyt vapautui hän viimeinkin tuhoutuvan kaikkeuden tuskallisesta ympäristöstä ja hän alkoi valveutua. Mutta yhä tunsu hän olevansa unensa lumossa.

"Mitä? Mitä tämä on?" soperteli hän unisena avaamatta vähääkään silmiään. Hänen päänsä tuntui vielä raskaalta, ja hän ei uskaltanut nostaa silmäluomiaan. Hän kuuli yhä noita rukoilevia kuiskeita. — "Olenko minä hereillä? — Miksi kuulen noita ääniä?" mietiskeli hän unipäissään. — "En pääse vain irti tuosta kauheasta painajaisesta. — Olen ollut kovasti humalassa. — Mitä tuo pudistaminen sitten oli? Näenkö yhä unta. — Minun täytyy aukaista silmäni, jotta pääsen kaikesta selville. Olen vielä unen horroksissa. Se on varmaa."

Almayer koetti karkoittaa raukeuden ruumiistaan, avasi silmänsä ja näki aivan edessään kasvot, jotka tuijottivat häneen silmät suurina. Hän sulki taas kauhuissaan silmänsä ja istui jäykkänä tuolissaan. Koko hänen ruumiinsa vapisi. Mistä tuli tämä ilmestys? — Varmaankin se oli harhanäky. Hänen hermonsä olivat eilen saaneet kestää tulikokeen — ja entä sitten juomingit! Hän ei näkisi tuota aavetta enää, jos hän vain uskaltaisi aukaista silmänsä. — Hän tahtoi katsella sitä heti. — Ensimmäinen piti vain vähän rauhoittua. — Noin. — Ja nyt.

Hän tähysteli eteensä. Parvekkeen etäisimmässä kolkassa seiso i häntä vastapäätä naisen hahmo teräksen harmaassa valaistuksessa. Rukoilevan tavoin oli se ojentanut käsivartensa häntä kohden. Hänen ja tuon itsepäisen aaveen välillä virtaili sekava sanatulva, joka kipeästi koski hänen korviinsa. Äärimmäisiin asti hän vaivasi aivojaan, mutta ei ymmärtänyt mitään. Kuka sanoi nuo malaijilaiset sanat? Kuka oli livistänyt tiehensä? Miksi liian myöhään — ja missä suhteessa liian myöhään? Mitä tarkoittivat nuo sanat, joissa vihan ja rakkauden tunteet niin omituisen sekavasti ilmenivät? Mitä tarkoittivat nuo alituisesti toistuvat nimet, jotka yhä uudelleen ja uudelleen kaikuivat hänen korvissaan — Nina, Dain; Dain, Nina? Dainhän oli kuollut, ja Nina nukkui parhailaan, aavistamatta vähääkään, mitenkä kauhean kiirastulen läpi hänen isänsä juuri kulki. Kidutettaisiinko häntä ikuisesti, nukkuipa hän sitten tahi valvoi? Eikö hän saisi rauhaa yöllä eikä päivällä? Mitä tämä kaikki oikeastaan merkitsi?

Viimeiset sanat hän huusi ääneen. Naisen hahmo näytti säpsähtävän ja vetäytyvän hänestä vähän loitommaksi ovelle päin. Samassa kuului kirkaisu. Tuo käsittämätön kiusahenki sai Almayerin niin raivoihinsa, että hän hyökkäsi sen kimppuun. Mutta se väisti näppärästi hänen hyökkäyksensä. Almayer syöksähti koko painollaan seinään. Mutta nopeasti kuin salama hän pyörähti ympäri ja alkoi hurjana

ajaa tuota salaperäistä olentoa takaa. Se pakeni häntä ja kirkui, niin että korvia vihloi. Mutta Almayerin vihan vimma sai vain siitä lisää virikettä. Yli huonekalujen ja ympäri kaadetun pöydän kulki ajo. Jo sai hän saaliinsa ahdistetuksi Ninan tuolin taakse. Siinä he syöksähtelivät, milloin vasemmalle, milloin oikealle. Tuoli kiikkui hurjasti heidän välillään. Naisen hahmo parkaisi joka kerta, kun Almayer teki salahyökkäyksensä. Almayer taas puri tiukasti hampaansa yhteen ja syyti syyttämistään järjettömiä kirosojiaan. "Voi noita ärsyttäviä ääniä, jotka tuntuivat ihan halkaisevan hänen aivonsa ja salpaavan hänen hengityksensä. — Hän ei kestäisi niitä enää. — Hänen täytyi saada ne vaikenemaan!" Hänet valtasi hurja halu musertaa tuo kirkuva olento. Ja hän heittäytyi silmittömän epätoivoisesti yli tuolin, niin että pöly ja puun sirpaleet lentelivät heidän ympärillään, kun he viimein päällekkäin makasivat parvekkeella. Viimeinen kirkaisu, joka kuului hänen altaan, muuttui vähitellen heikoksi kurkun korinaksi. Almayer huokasi helpotuksesta, kun hänen ympärillään lopultakin oli ehdottoman hiljaista.

Hän katseli allaan viruvan naisen kasvoja. Siinä hän oli sittenkin todellinen nainen! Hän tunsi tuon naisen. Voi ihmeitten ihmettä! Taminah! Almayer kimmahti pystyyn häveten raivoaan. Hän seisoi hämillään paikoillaan ja pyyhki otsaansa. Tyttö pääsi ponnistellen polvilleen ja syleili Almayerin jalkoja anoen kiihkeästi armoa.

"Älä pelkää," sanoi Almayer ja nosti tytön pystyyn. "En minä lyö sinua. Mutta miksi sinä tulet keskellä yötä minun talooni? Ja jos sinun täytyi tulla, niin miksi sinä et mennyt tuonne verhon taakse, missä naiset nukkuvat?"

"Verhon takana ei ole ketään," sai Taminah sanotuksi, vetäisten joka sanan välillä ilmaa keuhkoihinsa. "Sinun talossasi ei ole enää yhtään naista, tuun. Minä näin vanhan rouvan lähtevän, jo ennenkuin koetin saada sinua hereille. Minä en kaivannut sinun naisväkeäsi, vaan sinua itseäsi".

"Vanha rouva!" toisti Almayer. "Tarkoitatko sinä minun vaimoani?"

Taminah nyökkäsi päätään.

"Mutta ethän sinä pelkää minun tytärtäni?" virkkoi Almayer.

"Etkö sinä kuullut, mitä minä sanoin?" huudahti Taminah. "Puhelinhan minä sinulle pitkän aikaa, kun sinä makasit tuossa silmät puoleksi auki? Hän on myöskin mennyt".

"Minä nukuin. Etkö sinä osaa eroittaa nukkuvaa ihmistä valveilla olevasta?"

"Toisinaan", vastasi Taminah hiljaa, "toisinaan henki majoilee lähellä nukkuvaa ruumista ja kuulee puheen. Minä puhuin pitkän aikaa, ennenkuin kosketin sinua. Ja minä puhuin hiljaa, sillä pelkäsin, että henkesi, kuullessaan äkkiä kovia ääniä, olisi voinut mennä matkoihinsa ja jättää sinut ikuisen unen helmoiin. Minä tartuin sinua olkapäähän vasta sitten, kun sinä aloit mutista sanoja, joita en ymmärtänyt. Etkö sinä sitten kuullut mitään ja etkö tiedä mitään?"

"En tiedä vähintäkään siitä, mitä sanoit. Mistä on kysymys? Kerrohan uudestaan, jos tahdot, että minä sen tietäisin."

Almayer otti tyttöä olkapäästä kiinni. Taminah antoi vastustelematta viedä itsensä parvekkeen ulkosivulle, missä oli paras valaistus. Mutta hän väänтели koko ajan käsiään ja näytti niin murheen murtamalta, että Almayer alkoi hätääntyä.

"Puhu," sanoi Almayer. "Sinä pidit sellaista melua, että kuolleetkin olisivat voineet herätä. Ja kuitenkin ei tullut yhtään elävääkään olentoa," mumisi hän levottoman näköisenä. "Oletko sinä mykkä? Puhu!" käski hän uudelleen.

Taminah taisteli sydämessään lyhyen taistelun. Mutta sitten tuli hänen vapisevilta huuliltaan sanoja tulvinaan. Ja hän kertoi Almayerille Ninan rakkauden tarinasta ja omasta mustasukkaisuudestaan. Välistä Almayer katseli Taminahiin vihaisesti ja käski tämän vajjeta. Mutta hän ei voinut tukkia tytön vuolasta sanatulvaa. Se näytti hänestä muodostuvan kuumaksi virraksi, joka pyöri hänen jaloissaan, kohosi kuohuvaksi aallokiksi hänen ympärilleen, nousi yhä korkeammalle, peitti hänen sydämensä, poltti hänen huuliaan kuin sulava lyijy, verhosi hänen katseensa kärventävään höyryyn, kunnes vihdoin yhtyi hänen päänsä yllä surmaten hänet armotta. Ja kun Taminah kertoi, miten puhe Dainin kuolemasta, joka koko onnettomuuspäivän oli pitänyt Almayerin murheen murtamana, oli ollut pelkkää petosta, niin tuijotti Almayer villin näköisenä tyttöön ja sai tämän hetkeksi ymmälle. Mutta pian kääntyi Almayer pois päin, hänen katseensa menetti ilmeensä suuntautuen tylsänä kauaksi yli virran. Niin, tuossa oli tuo tuttu virta! Hänen vanha ystävänsä ja hänen vanha vihamiehensä! Aina se puhui samaa kieltä soljuessaan vuodesta vuoteen hänen ohitsensa. Milloin toi se myötä-, milloin vastoinkäymistä. Milloin onnea, milloin onnettomuutta. Mutta muuttumattomana pysyi sen pinta välkkeineen ja huimaavine pyörteineen. Vuosikausia hän oli kuunnellut sen välinpitämätöntä, rauhoittavaa solinaa. Ja monasti se oli herättänyt hänen povessaan toivoa, voitonriemua ja rohkeutta. Niin kauan se oli

kuiskanut hänelle lohdutuksen sanoja, jotka puhuivat hänelle tulevasta onnen päivästä. Ja nyt kuunteli hän tuon solinan säestyksellä sydämensä hitaita, tuskallisia lyöntejä. Tarkkaavasti hän niitä kuunteli ihmetellen niitten säännöllisyyttä. Vaistomaisesti hän alkoi laskea sydämensä lyöntejä. Yksi, kaksi, kolme. Mitäpä niitä laskea! Seuraavalla lyönnillä sen toiminnan täytyisi tauota. Ei yksikään sydän jaksaisi kestää niin paljon ja lyödä kuitenkin tasaisesti yhä edelleen. Pian täytyi tauota noitten säännöllisten lyöntien, jotka kaikuivat hänen korvissaan kuin verhotun vasaran pehmeät iskut. Ja kuitenkin löi sydän parka herkeämättä ja sääliittä. Ei yksikään ihminen voisi tätä enää kestää. Ja tämäkö sitten on viimeinen kärsimys? Vai sitä seuraavako? Vai koska tulee viimeinen? Voi Jumalani! Koska? Itsetiedottomasti hän painoi kädellään niin raskaasti tytön olkapäähän, että tämä lausui kertomuksensa viimeiset sanat hänen jalkojensa juuressa tuntien sydämessään tuskaa, häpeätä ja vihaa. Eikö hänen kostotuumansa onnistuisikaan? Tuo valkoinen mies oli tunteeton kuin kivi. Liian myöhään hän oli tullut! Liian myöhään!

"Ja sinä näit Ninan menevän?" kajahti Taminahin pään yli Almayerin karkea ääni.

"Johan minä sen sanoin sinulle!" huudahti Taminah nyhkyttäen ja koetti varovasti irtautua Almayerin käsistä. "Johan minä sanoin sinulle, että minä näin noita-akan työntävän hänen kanoottinsa vesille! Minä olin piiloutunut ruohikkoon ja kuulin kaikki, mitä he puhuivat. Hän, jota me tavallisesti sanomme valkoiseksi neidiksi, tahtoi palata katsomaan sinun kasvojasi, mutta noita-akka kielsi häntä, ja —"

Taminah laskeutui kyynärpäittänsä varaan, ja raskas käsi painoi hänet ihan mykkyrään. Mutta halveksien kohotti hän katseensa Almayeriin.

"Ja neiti totteli," parkaisi Taminah äänellä, joka ilmaisi ivaa ja tuskaa. "Päästä minut irti, tuan. Miksi sinä olet minulle vihainen? Lähde jo kiireesti purkamaan vihasi tuolle petolliselle naiselle, muuten tulet liian myöhän".

Almayer kiskoi tytön pystyyn ja katsoi häntä silmiin. Taminah rimpuili vastaan ja vältteli Almayerin hurjaa katsetta kääntäen päänsä toisaalle.

"Kuka lähetti sinut tänne minua kiusaamaan?" tiuskasi Almayer vihaisesti. "Minä en usko sinua. Sinä valehtelet".

Almayer oikaisi äkkiä kätensä ja viskasi tytön poikki parvekkeen oven suuhun. Tämä makasi siinä liikkumatta ja ääneti, aivan kuin olisi heittänyt henkensä Almayerin käsissä. Näkyi vain musta mykkyrä. Se oli eloton ja äänetön.

"Oi sinua, Nina!" huudahti Almayer kuiskaten. Ja hänen äänessään väreili kärsineen ihmisen hellää moitetta ja rakkautta. "Voi, Nina! Minä en voi sitä uskoa."

Heikko tuulenhenkäys tuli virralta ja kulki yli pihan. Se sai ruohon aaltoilemaan, nousi parvekkeelle ja kosketteli Almayerin otsaa vilvoittaen ja herttaisesti hyväillen sitä. Naistenkammion oviverho pullistui tuulessa, mutta painui heti ihmeen avuttoman näköisenä entiselleen. Almayer tuijotti lepattavaan verhoon.

"Nina!" huusi Almayer. "Missä sinä olet, Nina?"

Tuuli työntyi valittaen ulos tyhjistä talosta. Hiljaisuus vallitsi.

Almayer kätki kasvonsa käsiin, ikäänkuin olisi tahtonut päästä näkemästä jotakin vastenmielistä näkyä. Ja kun hän, kuultuaan jalkojen sipsutusta, otti kädet silmiltään, oli musta mykkyrä oven suusta hävinnyt.

YHDESTOISTA LUKU.

Kuu paistoi kirkkaasti vainiolle, missä riisioras tasapäisenä seiso. Keskellä neliön muotoista valokuovaa kohosi ilmoille pieni piilomaja korkeitten patsaittensa nenässä. Majan lähellä oleva risukasa ja nuotion hehkuva hiillos, jonka ääressä lojui mies, näyttivät hyvin pieniltä. Ne ikäänkuin hävisivät maasta heijastuvaan vaaleanviheriään valoon. Tässä petollisessa valaistuksessa näytti uutisviljelys ulottuvan hyvinkin kauaksi. Suuret puut, jotka lukemattomat, toisiinsa sekaantuneet, köynnöskasvit sitoivat monenmoisilla siteillä erottamattomasti yhteen, katselivat kolmelta taholta edessään rehoittavaa, nuorta elämää. Ne katselivat kuin kohtaloonsa synkkinä alistuneet jättiläät, jotka eivät enää luota omaan voimaansa. Ja keskellä näitä puujättiläisiä luikertelivat nuo armottomat ryöstäjät. Ne iskeytyivät

köyden tapaisissa kiemuroissa puitten vankkoihin runkoihin, kulkivat puusta puuhun, riippuivat okaisina köynnöksinä alemmista oksista, lähettivät hennot terttunsa etsimään korkealta pienimpiäkin latvaoksia ja tuottivat näin surman uhreilleen, ilakoiden hillittömästi hiljaisesta hävitystyöstään.

Vainion neljännellä puolella, pitkin sen Pantain haarajoen rantaa, josta oli ainoa pääsy uutisviljelykselle, näkyi tumma rivi nuoria puita, pensaita ja tiheätä viidakkoa. Ainoastaan pieni aukko oli eräässä kohden havaittavissa. Tästä aukosta lähti kaita polku, joka kulki joen rannasta ruohopeittoiselle majalle. Majassa oleskelivat tavallisesti öiseen aikaan vartiat, joitten tehtävänä oli suojella kypsyvää viljaa villisioilta. Polku päättyi majaa kannattavien patsaiden juurella olevaan kehänmuotoiseen paikkaan, jossa oli runsaasti tuhkaa ja palaneita puunpalasia. Keskellä tätä aukeata paikkaa lojui Dain himmeän tulen ääressä.

Hän kääntyi kärsimättömästi huokaisten toiselle kyljelleen, painoi päänsä taivutetulle käsivarrelleen ja makaili siinä rauhallisesti, kasvot kohti sammuvaa tulta. Kekäleet hehkuivat punaisina pienessä kehässä, valaisten kirkkaasti hänen tuijottavia silmiään. Ja joka kerta, kun hän hengitti tavallista syvempään, lehahti tulen jättämä hieno, valkoinen tuhkapilvi kevyesti hänen avonaisten huultensa eteen ja kiiteli tanssien kuumasta hehkusta kuun valokuuviin, jotka niin runsaina laskeutuivat Bulangin riisipellolle. Hänen ruumiinsa oli väsynyt viime päivien ponnistuksista, ja hänen mielensä oli vielä väsyneempi siitä jännityksestä, jolla hän ypyöksin sai odottaa kohtalonsa ratkaisua. Ei hän ollut milloinkaan tuntenut itseään näin avuttomaksi. Hän oli kuullut hinaajasta ammutut kanuunan laukaukset ja hän tiesi, että hänen henkensä oli epäluotettavissa käsissä ja että hänen vihamiehensä olivat hyvin lähellä. Aamupäivällä, jolloin tunnit niin hitaasti olivat kuluneet, oli hän kuljeskellut metsän reunassa ja tähystellyt levottomana metsäpuroa, pensaikossa lymyillen. Sieltä hän aavisti vaaran tulevan. Hän ei peljännyt kuolemaa, mutta janosi kuitenkin kiihkeästi elämää, sillä elämä antaisi hänelle Ninan. Nina oli luvannut tulla hänen luokseen, seurata häntä ja jakaa hänen kanssaan hyvät ja pahat päivät. Ninan rinnalla hän kestäisi pahat päivät, mutta ilman Ninaa ei elämän loistolla ja ilolla olisi mitään arvoa. Istua kyyhöttäen varjoisassa piilopaikassaan Dain sulki silmänsä ja koetti loihtia henkensä nähtäväksi sen valkoisen olennon suloisen, lumoavan kuvan, joka antoi hänen elämälleen sen ainoan todellisen sisällön. Silmät ummessa, hampaat lujasti yhteen puristettuina Dain pinnisti intohimoisen tahdonvoimansa äärimmilleen pidättääkseen mahdollisimman kauan tuon korkeinta nautintoa lupaavan näyn. Mutta turhaan! Ja hänen mielensä murtui, kun Ninan hahmo vähitellen hävisi ja sijalle tuli aivan toisenlainen näky — asetettuja miehiä, vihaisia kasvoja ja läikkyviä aseita. Hän oli jo kuulevinaan vihamiestensä hurjia riemunhuutoja, kun he löysivät hänet piilopaikastaan. Monasti Dain säikähti vilkasta mielikuvitustaan, aukaisi silmänsä, syöksähti pahimpaan päivänpaisteeseen ja alkoi taas harhailia ympäri riisivainiota. Kun hän väsyneenä laahusteli metsän reunassa, vilkaisi hän tuon tuostakin sen tummiin varjoihin, jotka niin houkuttelivat petollisen vilpoiseen helmaansa, mutta samalla lohduuttoman synkkinä karkoittivat luotaan. Siellä lepäsivät maatuneina ja mädänneinä lukemattomat puusukupolvet. Siellä seistä töröttivät surren niiden nykyiset jälkeläiset, tummanviheriässä lehtipuvussaan. Mahtavan suurina, mutta avuttomina, ne odottivat vuoroaan. Ainoastaan loiset näyttivät todella elävän pyrkien itsepäisen voimakkaasti ylöspäin kohti ilmaa ja auringon paistetta. Ne ottivat ravintonsa arkailematta sekä kuolleista että kuolevista peittäen uhrinsa punaisilla ja sinisillä kukillaan, jotka korskean näköisinä kimaltelivat kirjavissa ryhmissä häiriten ärsyttävän räikeillä väreillään kuolemaan tuomittujen puitten juhllalista sopusointua.

Joku voisi tuolla piilleksiä, ajatteli Dain lähestyessään erästä paikkaa, missä köynnöskasveja oli revitty ja hakattu, niin että metsään muodostui holvikäytävän tapainen aukko. Siitä voi ehkä alkaa polku. Kun Dain kumartui tarkemmin katsomaan tätä aukkoa, kuuli hän vihaista röhkinää ja samassa mennä rytisti joukko villisikoja viidakkoon. Kosteaa maan ja mätänevien lehtien kitkerä haju takertui hänen kurkkuunsa, ja hän hypähti säikähtäen taakse päin, kuin olisi kuoleman henkäys hänet saastuttanut. Ilmakin tuntui siellä kuolleelta, niin raskaalta ja tymeältä. Lukemattomien vuosisatojen mätä oli sen myrkyttännyt. Dain jatkoi hoippuen harhailuaan. Hänet pani liikkeelle kiihkeä levottomuus, joka uuvutti häntä, mutta samalla sai hänet ihan kauhuihinsa, joka kerta kun hänelle vain välähtikin mieleen olla paikoillaan ja levätä. Pitikö hänen elää kuin villin, joka piilleksii metsissä ja saa kukaties siellä surmansakin — tuolla pimeässä, jossa ei edes voinut hengittää? Ei toki. Hän tahtoi odottaa vihamiehiään kirkkaassa päivänpaisteessa, missä hän voi nähdä taivaan ja tuntea tuulen henkäyksen. Hän tiesi, mitenkä malaijilaisen päällikön tuli kuolla. Hurja, epätoivoinen raivo, tuo omituinen malaijilaisen rodun piirre, valtasi hänet, ja hän tuijotti villisti poikki riisivainion joen varrella olevan viidakon aukeamaan. Tuolta he tulisivat. Mielikuvituksensa silmillä hän jo näki heidät. Hän näki parrakkaat kasvot, upseerien valkoiset virkapuvut ja häneen suunnattujen pyssynpiippujen läikkeen. Mitä merkitsi parhaimmankin soturin urheus, kun nenän edessä oli tuliluikku, vaikkapa sitten orjankin käsissä? Mutta hänpä astelisi heitä vastaan hymysuin ja ojennetuin käsin osoittaakseen alistuvaisuuttaan, kunnes olisi aivan lähellä heitä. Hän puhuisi heille ystävän sanoja ja menisi yhä lähemmäksi ja lähemmäksi, niin että he voisivat jo koskettaa häntä käsillään ja ojentaa vain niitä vangitakseen hänet. Silloin olisi hänen hetkensä tullut. Kiljaisten hän hyppäisi heidän joukkoonsa tikari kädessä, iskisi kuolon iskuja vasemmalle ja oikealle ja kuulisi viimein itse. Vihamiestensä huudot

kaikuisivat hänen korvissaan, ja heidän lämmin verensä nousisi suihkuna ilmaan hänen silmiensä edessä.

Kiihkossaan hän meni niin pitkälle, että sieppasi uumaverhoonsa kätketyn tikarin, syöksähti eteenpäin vetäisten pitkään henkeä keuhkoihinsa, iski tyhjään ilmaan ja kaatui lopulta suulleen maahan. Hän makasi siinä typeryneenä tointuen äkkiä haltioituneesta tilastaan, ja hän ajatteli, että vaikkapa hän saisikin kuolla noin kunniakkaasti, niin pitäisi sen tapahtua, ennenkuin hän näkisi Ninan. Se olisi hänelle parasta. Sillä jos hän vielä näkisi kerran Ninan, niin tuntuisi hänestä kuolema liian kaamealta. Hän kauhistui huomatessaan, että hänenkin, rajahin ja voittajien jälkeläisen, täytyi jo epäillä omaa urheuttaan. Hänen elämänhalunsa vaivasi häntä niin, että hän kärsi mitä kauheimpia tunnonvaivoja. Hän ei uskaltanut liikuttaa jäsentäkään. Hän oli menettänyt luottamuksensa omaan itseensä, hän oli menettänyt kaiken miehekkyytensä. Jäljelle jäivät vain kärsimykset, sillä kohtalojen kirjassa on määrätty, että niitten pitää pysyä ruumiissa viimeiseen hengenvetoon asti. Jäipä hänelle vielä pelkokin. Hämärästi hän voi katsella kiihkeän rakkautensa syvyyksiin, nähdä sen voiman ja sen heikkouden. Hänet valtasi pelko.

Hitaasti meni aurinko mailleen. Läntisen rannan metsistä lähtivät varjot liikkeelle. Ne kulkivat yli uutismaan, peittivät viileällä vaipallaan miehen paahtuneet olkapäät ja jatkoivat nopeasti matkaansa yhtyäkseen itäisen rannan varjoihin. Aurinko viivähti hetkisen yläöksien hennoissa lehvisissä. Näytti siltä, kuin se ei olisi hennonut jättää viheriässä riisipellossa lojuvaa ystävänsä. Dainin mieli virkistyi vilpoisessa iltatuudessa. Hän kohoutui istumaan ja silmäili ympärilleen. Aurinko painui nyt nopeasti mailleen. Se näytti olevan häpeissään siitä, että sen hyväilyt huomattiin. Riisivainion, joka koko päivän oli heloittanut päivänpaisteessa, kattoi äkkiä synkkä pimeä. Nuotiotuli tuikki yössä kuin tulisilmä. Dain asteli hitaasti metsäpurolle, riisui yltään risaisen uumaverhonsa, ainoan vaatteensa, ja meni varovasti veteen. Hänellä ei ollut koko päivänä ollut mitään syötävää eikä hän ollut uskaltanut valoisaan aikaan mennä edes virrasta juomaan. Uidessaan nyt ääneti purossa hän hörppi muutamia kulauksia vettä, sen hyväillessä hänen huuliaan. Se virkisti häntä. Ja hänen luottamuksensa itseensä ja muihin oli jo kasvanut, kun hän palasi nuotiolle. Jos Lakamba olisi hänet kavaltanut, niin olisi hänen elämän vaelluksensa loppunut siihen, mietti hän itsekseen. Hän teki suuren tulen, kuivasi sen lämmössä itsensä ja heittäytyi pitkäkseen kekäleitten ääreen. Hän ei voinut nukkua, vaikka hänen jäsenensä tuntuivat kovasti herpautuneilta. Hänen levottomuutensa oli hävinnyt. Tyytyväisenä hän makasi kaikessa rauhassa ja laski ajan kulun tarkkaamalla tähtiä, joita toinen toisensa perästä rajattomat määrät tuli näkyviin metsän yläpuolelle. Pilvettömän taivaan alla kiiteli vienoja tuulenhenkäyksiä, jotka näyttivät lietsovan tähtien tuikkeen yhä kirkkaammaksi ja kirkkaammaksi. Uinaillessaan hän vakuutteli tuon tuostakin itselleen, että Nina tulisi. Ja viimein hiipikin varmuus hänen sydämensä sisimpiin sopukoihin asti. Hän sai täydellisen rauhan. Niin, kunhan aamu taas koittaisi, olisivat he yhdessä suurella sinisellä merellä, elämän merellä, kaukana metsistä, noista manalan maista. Dain hymyili hellästi, ja hiljaa kuului hänen huuliltaan tuossa rauhallisessa ympäristössä Ninan nimi. Tämä sana näytti särkevän hiljaisuuden lumon, sillä kaukana metsäpuron varrella alkoi sammakko kurnuttaa. Se tuntui vastaavan Dainille. Samassa kuului pitkin pensasriviä mudasta äänestä kurnutusta ja valittelevia huutoja. Dain nauroi sydämellisesti. Ne olivat epäilemättä sammakkojen rakkauden lauluja. Hän tuns hellyyttä noita olentoja kohtaan ja alkoi kuunnella niitten tarinaa. Dainia miellytti ympärillään oleva elämän vilkkaus.

Mutta kun kuu jo kurkisti esille yli puiden latvojen, niin alkoi hänen mieleensä taas hiipiä entinen kärsimättömyys ja rauhattomuus. Miksi viipyi Nina niin kauan? Oli kylläkin pitkä matka meloa tänne yhdellä ainoalla airolla. Eiväthän nuo hennot kätöset voineet niin taitavasti ja voimakkaasti käsitellä raskasta airoa! Voi, miten hennot ne kädet olivatkaan! Miten pehmeät nuo pikku kämmenet, jotka osasivat niin kevyesti hänen poskiaan hyväillä, että perhosenkin siiven sipaisu olisi jo karkealta tuntunut. Voi niitä kätösiä! Dain antautui koko sydämellään unelmoimaan merkillisestä, salaperäisestä onnestaan. Ja kun hän taas katsahti kuuhun, oli se noussut kämmenen leveyden yli puiden latvojen. Tulisiko Nina? Dain pakoittautui makaamaan hiljaa, vaikka hänet äkkiä oli vallannut hurja halu kimmahda pystyyn ja kierrellä rajusti ympäri riisivainiota. Hän käänteilekse kyljeltä toiselle ja lopulta hän makasi seljällään vavisten ponnistuksistaan. Silloinpa hän näki Ninan kasvot tähtien lomassa. Ne katselivat häneen tuolta yläilmoista.

Äkkiä taukosi sammakkojen kurnutus. Dain kohoutui valppaana istumaan, kuin ahdistettu otus ainakin, kuunteli huolestuneena ja kuulikin, mitenkä vesi loiskahti muutaman kerran sammakkojen syöksyessä pää edellä puroon. Hän oli varma siitä, että jokin oli ne yllättänyt, nousi pystyyn ja kuunteli tarkkaavan epäluuloisena. Kuului heikosti jotakin raapinan tapaista ääntä, sitten kumea kolahdus aivan kuin olisi kahta puupalasta isketty yhteen. Joku oli nousemassa maihin! Dain otti kourallisen risuja ja piteli niitä nuotiotulensa yllä hellittämättä katsettaan polusta. Hän odotteli epäröiden ja näki jotakin kimaltelevaa pensaissa. Pian tuli valkoinen hahmo varjoista esille ja näytti ikäänkuin liukuvan häntä kohti kuun valjussa valossa. Hänen sydämensä sykähti rajusti ja taukosi lyömästä, kunnes se äkkiä taas alkoi iskeä niin hurjasti, että hänen koko ruumiinsa vapisi. Hän pudotti risut hehkuville hiilille, ja hänestä tuntui, kuin olisi hän huutanut ilmoille Ninan nimen ja syöksynyt tulijaa vastaan. Mutta

todellisuudessa hän ei päästänyt ääntäkään eikä hievahtanut tuumaakaan paikaltaan. Hän seiso i vain ääneti ja liikkumatta kuin pronssista valettu kuvapatsas, kuun valon virratessa yli hänen paljaitten olkapäittänsä. Kun Dain seiso i siinä paikoillaan pidätellen rajua hengitystään ja oli tavattomasta riemusta aivan suunnillaan, asteli Nina häntä kohden nopein, päättävin askelin aivan kuin olisi aikunut hypätä alas huimaavasta korkeudesta. Hän kiersi äkkiä molemmat käsivartensa Dainin kaulaan. Sinertävät liekit nuoleksivat kuivia oksia. Ei kuulunut muuta kuin syttyvän tulen räiskettä, kun nuo onnelliset mielenliikutuksesta sanattomina kohtasivat toisensa. Äkkiä leimahtivat kuivat puut palamaan, ja kuuma loimu kohosi heidän päittänsä tasalle. Sen valossa näkivät he toistensa silmät.

Kumpikaan heistä ei virkkanut sanaakaan. Dain alkoi tointua hämmennyksestään. Hän tuns i väreitten kohoavan pitkin jäykän ruumiinsa pintaa, hän tuns i, miten ne keskittyivät hänen vapiseville huulilleen. Nina työns i päänsä taaksepäin ja katso i pitkään Dainin silmiin. Tuollainen katse on naisen vaarallisimpia aseita. Se hämmentää pahemmin kuin mitä läheisin kosketus. Se on vaarallisempi kuin tikarin isku, sillä se saa sielun irti ruumiista, mutta jättää ruumiin avuttomana elämään intohimojen ja halujen oikullisten myrskyjen ajeltavaksi. Se kietoo pauloihinsa koko ruumiin, tunkeutuu ihmisolemuksen sisimpiin sokkeloihin ja tuottaa sille musertavan tappion ilakoiden hurjasti saamastaan voitosta. Yhtä tehoisa se on metsien ja merten kulkijalle kuin sille, joka vaeltaa talojen ja katujen vaarallisia polkuja. Miehet, jotka ovat tunteneet povessaan tuon katseen herättämän hurjan riemun, muuttuvat hetken lapsiksi — he löytävät paratiisinsa. He unohtavat eilisen, joka toi kärsimyksiä. He eivät huolehdi huomisesta, joka voi tuottaa heille heidän tuhonsa. He tahtovat elää alati tuon katseen lumossa. Se on antautuvan naisen katse.

Dain ymmärs i tuon katseen, lankesi riemusta huudahtaen Ninan jalkojen juureen, aivan kuin olisi hän äkkiä vapautunut näkymättömistä kahleistaan, kätki Ninan polvia syleillen päänsä tämän hameen poimuihin, ja hänen huuliltaan tulvi kiitollisuutta ja rakkautta uhkuvia sanoja. Ei hän ollut milloinkaan tuntenut itseään niin ylpeäksi kuin nyt ollessaan tuon naisen jalkojen juuressa, joka ainakin osaksi kuului hänen vihamiestensä joukkoon. Nina hyväili sormillaan hajamielisesti hänen tukkaansa seisossaan siinä ajatuksiinsa vaipuneena hänen edessään. Nyt se ihme oli tapahtunut, ajatteli Nina. Hänen äitinsä oli oikeassa. Tuo mies oli hänen orjansa. Luodessaan katseensa maassa polvistuvaan olentoon, hän tuns i suurta hellyyttä tuota miestä kohtaan, jota hän oli tottunut vieläpä ajatuksissaankin — kutsumaan elämän herraksi. Hän kohotti katseensa ja silmäili surullisena eteläistä taivasta, jonka alla kulki heidän elämänsä polku — hänen oman elämänsä ja tuon jalkojen juureen polvistuneen miehen. Ajatteliko Dain parhaillaan, että hän, Nina, oli oleva hänen elämänsä valo? Niin, hän tahtoi olla Dainin elämässä valona ja viisautena. Hän tahtoi olla Dainille suuruuden ja voiman lähteenä. Mutta piilossa muitten miesten katseilta hän tahtoi olla. Ennen kaikkea hän tahtoi olla Dainin ainoan ja ainaisen heikkouden esineenä. Todellisena naisena! Ollen sukunsa jaloimman turhamaisuuden edustaja hänkin, Nina jo suunnitteli, mitenkä hän muovailisi jalkojensa juuressa olevasta savesta jumalan muitten palvottavaksi. Hän oli tyytyväinen nähdessään Dainin tuossa asennossa. Hän oli tyytyväinen tuntiessaan, miten Dain vapisi hänen hentojen sormiensa kevyimmästäkin kosketuksesta. Ja samalla kun hän surunvoittoisesti katseli eteläisen taivaan tähtiä, näytti hieno hymy leikkivän hänen päättäväsillä huulillaan. Kukapa osais i kuvailla kaikkea sitä, mitä nuotiotulen oikullisessa valossa voi tapahtua? Nina hymyili. Kenties se oli riemun tai tietois en voiman, kenties hellän säälin tai kenties, rakkauden hymyä.

Nina puheli lempeästi Dainille. Tämä kohosi pystyyn ja las ki kätensä Ninan vyötäreille. Hän ties i hyvin, eitä tyttö oli hänen omansa. Nina painoi päänsä Dainin olkapäätä vasten. Tuon suojelevan käsivarren turvissa hän voi uhmata koko maailmaa. Dain oli hänen omansa hyveineen ja vikoineen. Dainin voima ja rohkeus, pelottomuus ja pelko, Dainin synnynnäinen viisaus ja villi oveluus olivat kaikki hänen. Kun he astuivat yhdessä nuotiotulen punertavasta valosta riisivainiolle virtaavaan hopeahohteeseen, taivutti Dain päänsä yli Ninan kasvojen. Ja kun Ninan hento vartalo painautui Dainiin, niin näki hän, mitenkä läheinen kosketus loihti Dainin katseeseen rajattoman onnentunteen haaveellisen hurman. Heidän ruumiinsa huojuivat samassa tahdissa, kun he astelivat halki hopeasäteikön ympäröivien metsien varjoihin, metsien, jotka juhlallisen liikkumattomina näyttivät vartioivan heidän onneaan. Heidän hahmons a häipyivät suurten puitten juurella leikkiviin valoihin ja varjoihin. Hellien sanojen sorinaa kuului hetkisen yli aution vainion, mutta sekin hiljeni hiljenemistään ja taukosi lopulta tykkänään. Vaimeneva iltatuuli pani viimeisetkin voimansa liikkeelle pyyhkäisten yli maitten ja mantereitten. Se huokaili kuin suuren surun masentamana. Seuras i syvä hiljaisuus. Maat ja taivaat vaipuivat surunvoittoiseen mietiskelyyn. Ne ihmettelivät ihmislasten sokeata rakkautta.

Onnelliset palasivat hitaasti nuotiolle. Dain valmisti kuivista oksista istuinsijan Ninalle, heittäyty i tämän jalkojen juureen, painoi päänsä tämän syliin ja antautui haaveillen nauttimaan ohi kiitävistä hetkistä. Heidän äänensä vuoroin vilkastuen kiihtyivät, vuoroin heltyen vaimenivat, kun he haastelivat rakkaudestaan ja onnestaan. Nina puheli silloin tällöin, johtaen harvoin, mutta valituin sanoin Dainin ajatuksia. Dain taas antoi onnen hetkiensä kiittää vuolaassa puheen virrassa. Hän puhui, milloin intohimoisesti ja hellästi, milloin arvokkaasti ja uhkaavasti, aina sen tunnesävyyn mukaan, jonka Nina

hänen povessaan kulloinkin sai heräämään. Dain kuvaili Ninalle syntymäsaartaan, jonka synkkiä metsiä ja liejupohjaisia virtoja harva kuolevainen vielä tunsu. Hän kertoi sen penkeremäisistä pelloista ja kirkasvesisistä, lorisevista puroista, jotka virtasivat mahtavien vuorten rinteiltä laaksoon vilkastuttaen maan elämää ja rehevöittäen sen versovia vesoja. Ja hän kertoi vielä eräästä vuoresta, joka kohotti kiirensä korkealle yli sitä ympäröivien metsien tuntien näin ohi kiitävien pilvienkin salaisuudet. Siellä ylhäällä asui hänen kansansa salaperäinen henki, siellä hänen taloansa suojeleva haltija. Hän kertoi laajoista avaruuksista, joissa hurjat tuulet raivosivat. Vihaisesti nuo puhurit puhuivat korkealla, auringossa helottavien vuorenhuippujen yläpuolella. Hän kertoi esi-isistään, jotka jo vuosisatoja sitten olivat vallanneet hänen hallittavakseen tulevan saaren. Ja kun Nina haltioisaan taivutti päänsä yhä lähemmäksi kertojaa, niin silitteli tämä kevyesti Ninan pitkiä, paksuja palmikoita, ja Dainin valtasi äkkiä halu kertoa ystävälleen merestä, jota hän niin rakasti. Hän kertoi sen taukoamattomasta tarinasta, jota hän jo lapsena oli kuunnellut, ihmetellen sen salattuja sanoja. Kukaan ei ollut vielä niistä päässyt perille. Hän kuvaili sen hurmaavaa kimaltelua ja sen armotonta, oikullista raivoa. Hän kertoi, miten se sen pinta alituisesti vaihtelee, mutta sittenkin aina puoleensa vetää. Sen syvyudet sensijaan olivat ikuisesti muuttumattomat, kylmät ja säälimättömät, täynnä tuhotun elämän viisautta. Vielä hän kertoi, miten se piti ihmislapset heidän elämänsä ijän lumonsa orjina ja sitten nielasi heidät kitaansa vähääkään välittämättä heidän palvonnastaan. Se vihasi ihmisiä, kun he pelkäsivät sen salattuja voimia, huolimatta siitä, ellei se milloinkaan niitä kenellekään paljastaisi, ei edes niille, jotka sitä eniten rakastivat. Dainin haastellessa Ninan pää oli painunut yhä alemmaksi ja alemmaksi, kunnes se viimein melkein kosketti Dainin päätä. Ninan tukka oli valahtanut yli Dainin silmien. Hän hengitti Dainin otsaan ja hän oli kietonut käsivartensa tämän vyötäreille. Ei voinut kaksi ihmislasta olla lähempänä toisiaan. Ja kuitenkin Nina pikemmin arvaili kuin ymmärsi Dainin viimeisiä sanoja, jotka tämä ikäänkuin epäröiden päästi kuulumaan huuliltaan. Vähitellen vaikenevaa puhetta seurasi syvä, merkitsevä hiljaisuus. Vihdoin huudahti Dain: "Meri, oi Nina, on kuin naisen sydän".

Nina sulki nopeasti huulensa, suihkasi äkkiä suukon ja vastasi päättävä sävy äänessään.

"Mutta miehille, jotka eivät mitään pelkää, oi sinä elämäni herra, on meri aina uskollinen".

Heidän yläpuolellaan ajelehti tähtien alla tummia, soikeita pilvenhattaroita, jotka muistuttivat suunnattomia hämähäkinverkkoja. Pimentäen taivaan ne ennustivat tulevaa raju-ilmaa. Näkymättömän etäisiltä kukkuloilta alkoi jo kuulua pitkään kestävä ukkosen jylinää, joka vyöryi huipulta huipulle ja häipyi lopulta Pantain metsiin. Dain ja Nina kasahtivat pystyyn. Edellinen silmäili levottomana taivasta.

"Babalatchin pitäisi jo olla täällä," virkkoi hän. "Keskiyö on jo mennyt. Meillä on pitkä matka kuljettavana, ja kivääriin kuulu kulkee nopeammin kuin paraskin kanootti".

"Kyllä hän on täällä, ennenkuin kuu on pilvien peitossa," sanoi Nina.

"Kuulin äsken veden loisketta," lisäsi hän. "Kuulitko sinä?"

"Alligaattori", vastasi Dain lyhyesti vilkaisten huolettoman näköisenä metsäpurolle päin. "Kuta pimeämpi yö," jatkoi hän puhettaan, "sitä nopeammin suoritamme matkamme, sillä silloin me voimme kulkea pääjoen virrassa. Mutta jos on vain niinkin valoisaa kuin nyt, täytyy meidän pysytellä pienissä haaroissa, joissa seisova vesi ei vähääkään edistä kulkuamme".

"Dain!" sanoi Nina äkkiä vakavana. "Ei se ollut alligaattori. Minä kuulin juuri pensaitten rapisevan lähellä maallenusupaikkaa."

"Ei ollut," virkkoi Dain kuunneltuaan hetkisen. "Ei se voi olla Babalatchi, sillä hänen piti tulla sotakanootilla ja aivan arkailematta. Keitä lienevätkin nuo, jotka tulevat, eivät ne ainakaan tahdo ääntä pitää. Sinä kuulit, ja nyt minä jo näenkin," jatkoi hän nopeasti puhettaan. "Siellä on vain yksi mies. Asetu minun taakseni, Nina. Jos hän on ystävä, on hän tervetullut. Mutta jos hän on vihamies, niin saat sinä nähdä hänen heittävän henkensä".

Dain tarttui tikariinsa ja odotteli tuon aavistamattoman vieraan tuloa. Nuotiotuli paloi matalana, pilvenhattarat peittivät myrskyä ennustaen tuon tuostakin kuun, ja niitten kiitävät varjot lankesivat tummina riisivainiolle. Dain ei voinut eroittaa, kuka tulija oli, mutta hän tuli levottomaksi nähdessään, miten päättävästi ja raskain askelein kookas hahmo asteli polulla. Hän tervehti sitä ja käski seisautumaan. Mies seisahtuikin vähän matkan päähän. Dain luuli, että se alkaisi puhua, mutta hän kuuli ainoastaan raskasta hengitystä. Kiitävien pilvien välistä virtasi äkkiä valoa vainiolle. Ja ennenkuin taas tuli pimeä, näki Dain, miten miehellä oli kädessä kiiltävä ase iskuvalmiina. Hän kuuli Ninan huudahtavan "isä" ja samassa tuokiossa hän näki tytön pujautuvan hänen ja Almayerin revolverin väliin. Uinailevat metsät toistivat kaikuna Ninan huudon, ja nuo kolme ihmislasta seisovat ääneti, ikäänkuin odottaen hiljaisuuden palaamista, ennenkuin halusivat ilmaista hetki hetkellä vaihtuvia tunteitaan. Kun Almayer näki Ninan, vaipui hänen kätensä sivulle, ja hän astui askeleen eteenpäin. Dain työnsi hellävaroin tytön syrjään.

"Olenko minä metsänpeto, jonka sinä koetat äkkiä pimeässä surmata, tuan Almayer?" sanoi Dain keskeyttäen pingoittuneen vaitiolon. "Viskaahan vähän risuja tuleen," puhui hän edelleen Ninalle. "Minä pidän sillä aikaa silmillä valkoista ystäväni, ettei sattuisi mitään ikävää itselleni eikä sinulle, sinä iloni ja riemuni!"

Almayer puri hampaitaan ja kohotti uudelleen kättään. Ketterästi hyppäsi Dain hänen rinnalleen. Vain hetken aikaa siinä oteltiin, jolloin revolveri kerran laukesi tuottamatta kuitenkaan vahinkoa. Sitten Dain väänsi Almayerin kädestä aseensa. Pyörien se lensi halki ilman ja putosi pensaikkoon. Miehet seisoivat vastakkain hengittäen raskaasti. Elpyneestä tulesta levisi lepattava valokehä, joka valaisi Ninan kauhistuneita kasvoja. Nina katseli ojennetuin käsin miehiä.

"Dain!" huusi hän varoittavasti. "Dain!"

Tämä heilautti rauhoittavasti kättään Ninalle ja kääntyen Almayerin puoleen alkoi puhua perin kohteliaasti.

"Nyt me voimme puhella, tuan. On helppo tuottaa toiselle kuolema, mutta voitko viisaudellasi myöskin loihittia esille elämän. Tyttäresi olisi voinut vahingoittua," puhui hän edelleen viitaten Ninaan. "Sinun kätesi vapisi pahasti. Itsestäni en ollut peloissani."

"Nina!" huudahti Almayer, "tule heti luokseni. Mistä tämä päähänpisto johtui? Mikä on sinut lumonnut? Tule isäsi luo, yhdessä me koetamme unohtaa tämän kamalan painajaisen!"

Almayer levitti käsivartensa luullen varmasti heti saavansa painaa tyttärensä poveaan vasten. Mutta tämä ei liikahnutkaan. Kun Almayerille selvisi, että hänen tyttärensä ei ajatellutkaan häntä totella, tuntui hänestä kuin jotain kuollettavan kylmää olisi hiipinyt hänen sydämeensä. Hän painoi käsillään ohimoitaan ja tuijotti epätoivosta mykkänä maahan. Dain tarttui silloin Ninan käsivarteen ja vei tyttären isänsä luo.

"Puhu hänelle hänen oman kansansa kielellä," sanoi Dain. "Hänen sydäntään painaa suru ja kukapa ei surisi menettäessään sinut, sinä aarteeni! Puhu hänelle viimeiset sanat, jotka hän saa huuliltasi kuulla. Puhu ne hänelle äänelläsi, joka hänen korvissaan varmaankin suloiselta kaikuu ja joka minulle antaa elämän."

Dain laski Ninan menemään, peräytyi itse muutamia askeleita valokehästä ja pysähtyi pimeään katsellen rauhallisesti isää ja tytärtä. Etäisen salaman heijastus valaisi äkkiä heidän yläpuolellaan olevat pilvet, ja hetken kuluttua kuului hiljaista ukkosen jyrynä, juuri kun Almayer alkoi puhua.

"Tiedätkö sinä, mitä sinä nyt teet? Tiedätkö sinä, mikä sinua odottaa, jos seuraat tuota miestä? Etkö sinä ollenkaan sääli itseäsi? Etkö sinä tiedä, että sinusta ensin tulee hänen leikkikalunsa ja sitten ylenkatsottu orja, työjuhta — tuon miehen tulevan lemmityn palvelija?"

Nina kohotti kättään saadakseen isänsä vaikenemaan ja kysyi vähän päätään kääntäen:

"Sinä kuulit, Dain, mitä hän sanoi! Onko se totta?"

"Kaikkien jumalien nimessä!" kuului pimeästä vakuuttava vastaus, "kautta taivaan ja maan, kautta minun ja sinun pääsi minä vannon: se on valkoisen miehen valhetta. Koko sieluni olen sinun käsiisi antanut ikuisiksi ajoiksi. Minä hengitän sinun keuhkoillasi, minä näen sinun silmilläsi, minä ajattelen sinun järjelläsi, minä kätken sinut sydämeeni ainiaiksi ajoiksi."

"Varas!" karjasi raivostunut Almayer.

Syvä hiljaisuus seurasi tätä mielenpurkausta, kunnes taas kuului Dainin ääni.

"En ole varas, tuan," sanoi hän leppeästi. "Se ei ole totta. Tyttö tuli vapaaehtoisesti. Minä en ole tehnyt mitään muuta kuin osoittanut hänelle kunniallisen miehen tavoin rakkauttani. Hän kuuli sydämeni huudon ja tuli. Lunnat minä olen hänestä antanut naiselle, jota sinä sanot vaimoksesi — —."

Almayer voihki suunniltaan raivosta ja häpeästä. Nina laski kevyesti kätensä hänen olkapäälleen. Ja tuo kosketus, niin kevyt kuin putoavan lehden, näytti rauhoittavan häntä. Hän alkoi puhua nopeasti ja tällä kertaa englanniksi.

"Sanohan minulle," hän sanoi, "sanohan minulle, mitä ne ovat tehneet sinulle, oma äitisi ja tuo mies? Mikä sai sinut antautumaan tuolle villille? Sillä villi hän on. Hänen ja sinun välilläsi on juopa, jota ei mikään voi täyttää. Minä näen sinun silmissäsi mielettömän itsemurhaajan katseen. Niin, mieletön sinä olet. Älä naura. Se särkee sydämeni. Vaikka minun täytyisi nähdä sinut hukkomassa silmiäni edessä voimatta sinua auttaa, niin en voisi siitäkään kärsiä tämän enempää. Oletko sinä unohtanut niin monen vuoden opetukset?"

"En", keskeytti hänet Nina. "Minä muistan ne hyvin. Ja minä muistan myöskin, miten ne päättyivät. Ylenkatseeseen vastattiin ylenkatseella, vihaan vihalla. Minä en ole sinun heimoasi. Sinun kansasi eroittaa myöskin minusta juopa, jota ei voi mikään täyttää. Sinä kysyt, miksi tahdon lähteä. Mutta minä kysyn sinulta, miksi minä jäisin."

Almayer horjahti, kuin olisi saanut iskun kasvoihin. Mutta nopeasti ja päättävästi tarttui Nina häntä käsivarteen ja sai hänet pysymään pystyssä.

"Miksikä sinä jäisit!" toisti hän hämmentyneenä verkalleen ja vaikenä äkkiä kurjuutensa täyttyneen mitan murtamana.

"Sinä sanoit minulle eilen," jatkoi taas Nina puhettaan, "että minä en voinut ymmärtää tai nähdä sinun rakkauttasi minua kohtaan. Niin onkin. Mitenkä minä voisinkaan? Ei ole kahta ihmisolentoa, jotka ymmärtäisivät toisiaan. Ne ymmärtävät vain oman sydämensä ääniä. Sinä tahdoit, että minä olisin unelmoinut sinun unelmiasi ja nähnyt sinun tulevaisuudennäkyjäsi — näkyjä elämästä niitten valkonaamain parissa, jotka vihaisella ylenkatseella viskasivat minut joukostaan. Samaan aikaan kuin sinä puhuit, kuuntelin minä oman sydämeni ääniä. Sitten tuli tämä mies. Povessani oli hiljaista. Kuulin ainoastaan hänen rakkautensa vienoja säveleitä. Sinä sanot häntä villiksi. Miksi sinä sitten sanot äitiäni, omaa vaimoasi?"

"Nina!" huusi Almayer. "Miten sinä rohkenet katsoa minua silmiin?"

Nina loi heti katseensa maahan, mutta puhui melkein kuiskaten edelleen.

"Aluksi", sanoi hän. "ymmärsimme me, tuo mies ja minä, ainoastaan korvillamme sen hellän sävyn, mikä sanoissamme soi. Sinä puhuit silloin kullasta, mutta meidän korvissamme kaikui vain rakkautemme laulu. Me emme kuulleet sinun puhettasi. Sitten minä huomasin, että me voimme nähdä silmiemme kuvastimen taakse. Minä huomasin, että hän näki siellä sellaista, jota ei kukaan muu, paitsi minä itse ja hän, voinut nähdä. Me siirryimme maailmaan, jonne ei kukaan voinut meitä seurata, ei ainakaan yksikään teistä. Silloin vasta minä aloin elää."

Hän vaikenä hetkeksi. Almayer huokaili syvään. Katse yhä maahan luotuna Nina alkoi taas puhua.

"Nyt minä aijon ruveta elämään. Ja minä aijon seurata Dainia. Valkoihoiset ovat halveksien työntäneet minut luotaan. Nyt minä olen malaiji! Dain sulki minut syliinsä, hän antoi elämänsä minun käsiini. Hän on uljas mies. Hänestä tulee mahtava hallitsija. Minä ohjaan omin käsin hänen uljuuttaan ja mahtavuuttaan. Minä teen hänestä suuren miehen. Hänen nimeänsä muistellaan vielä kauan senjälkeen, kun meidän molempien ruumiimme on laskettu maan poveen. Minä rakastan sinua yhtä paljon kuin ennenkin, mutta minä en milloinkaan jätä Dainiä, sillä ilman häntä en voi elää."

"Jos hän nyt olisi ymmärtänyt, mitä sinä äsken sanoit," vastasi Almayer ylenkatseellisesti, "niin hän varmaankin olisi ollut perin hyvillään. Joku käsittämätön kunnianhimosi oikku saa sinut pitämään häntä tarkoitustesi välikappaleena. Jo olen kuullut kylliksi, Nina. Jos sinä et heti mene tuonne puron rantaan, missä Ali odottaa meitä kanootissani, niin käsken minä hänen palata siirtolaan ja tuoda hollantilaiset upseerit tänne. Sinä et voi päästä pakoon tältä riisivainiolta, sillä minä olen päästänyt sinun kanoottisi tuuliajolle. Jos hollantilaiset saavat käsiinsä sinun sankarisi, niin ne hirttävät hänet, niin varmaan kuin tässä seison. Ala jo mennä."

Almayer astui askeleen tytärtään kohden ja tarttui hänen olkapäähänsä osoittaen vapaalla kädellään venerantaan vievää polkua.

"Pysyhän loitolla!" huusi Dain. "Tämä nainen on minun!"

Nina riuhtaisi itsensä irti ja katseli suoraan Almayerin vihaisen näköisiin kasvoihin.

"Minä en tahdo mennä," kivahti Nina epätoivoisen jyrkästi. "Jos Dain kuolee, kuolen minäkin!"

"Sinäkö kuolisit!" virkkoi Almayer ylenkatseella. "Et toki! Sinä olet elävä elämäsi valheiden ja petosten ilmakehässä, kunnes joku toinen kulkuri tulee sinulle laulamaan — miten sinä sanoitkaan — rakkauden laulua! Päätä nopeasti."

Almayer odotti hetken aikaa ja lisäsi sitten merkitsevästi:

"Huudanko jo Alille?"

"Sinäkö muka huutaisit!" vastasi Nina malaijinkieleliä. "Sinä, joka et osaa olla rehellinen edes omille maanmiehillesikään. Vain pari päivää sitten sinä möit ruutia heidän surmakseen. Ja nyt sinä tahdot luovuttaa heille miehen, jota vielä eilen kutsuit ystäväksesi. Oi Dain!" lisäsi hän kääntyen pimeässä

seisovan liikkumattoman, mutta tarkkaavaisen hahmon puoleen. "Elämän sijasta tuonkin sinulle kuoleman, sillä isäni lupaa kavaltaa meidät, jos en ainaseksi eroa sinusta!"

Dain astui valokehään, kietoi käsivartensa Ninan kaulaan ja kuiskasi hänen korvaansa:

"Minä voin surmata hänet tuohon paikkaan, missä hän seisoo, eikä ääntäkään ole kuuluva hänen huuliltaan. Sinun vallassasi on kieltää tai käskää. Babalatchi ei voi olla enää kaukana."

Dain oikasihe suoraksi, otti kätensä Ninan olkapäältä ja asettui seisomaan Almayerin eteen, joka katseli heitä molempia suunniltaan raivosta.

"Ei, älä tapa häntä!" huusi Nina painautuen hirveästi hätääntyneenä Dainiä vasten. "Ei! Tapa minut! Sitten hän ehkä päästää sinut rauhaan. Sinä et ymmärrä valkoisen miehen mieltä. Hän näkisi minut mieluummin kuolleena kuin tässä seisomassa. Suo anteeksi, olen orjasi, mutta älä sittenkään sitä tee." Hän lankesi Dainin jalkojen juureen nyyhkyttäen kovasti ja hokien yhtämittaa: "Tapa minut! Tapa minut!"

"Minä tahdon, että sinä elät," sanoi Almayer puhuen tällä kertaa synkän vakavana malaijia. "Joko sinä menet tai Dain on hirressä. Aijotko totella?"

Dain työnsi Ninan syrjään ja tehden äkkihyökkäyksen iski Almayeriä keskelle rintaa tikarinsa kahvalla, terä itseänsä kohden.

"Hei, katsohan! Minun olisi ollut helppo kääntää terä vastakkaiseen suuntaan," sanoi Dain rauhallisesti. "Mene, tuon Putih," lisäsi hän arvokkaasti. "Minä säästän sinun henkesi, oman henkeni ja tyttäresi hengen. Minä olen tämän naisen orja. Hän määrää nytkin tekoni."

Taivaalla ei nyt huomannut valon välähdyksäkään, ja puitten latvat olivat yhtä näkymättömiä kuin rungotkin. Niitä peittivät sankat pilvet, jotka majailivat matalalla metsien, riisivainion ja virran yläpuolella. Kaikki ääri viivat olivat häipyneet synkkään pimeään, joka näytti hävittäneen kaiken muun paitsi avaruuden. Ainoastaan nuotiotuli välkähteli kuin tähti, joka oli unohduksissa jäänyt jäljelle kaiken näkyväisen hävityksestä. Ja Dainin lakattua puhumasta ei kuulunut muuta kuin Ninan nyyhkytyksiä, kun tämä nuotion ääreen polvistuneena lepäsi Dainin käsivarsilla. Synkkiin ajatuksiin vaipuneena seisoi Almayer katsellen maassa olevaa paria. Juuri kun Almayer avasi suunsa puhuakseen, kuului virralta päin varoittava huuto ja pian sen jälkeen useitten airojen loisketta ja äänten sorinaa.

"Babalatch!" huusi Dain kimmahdaen pystyyn ja nostaen samalla Ninankin jaloilleen.

"Terve! Terve!" huusi vastaukseksi hengästynyt valtiomies, joku juoksi pitkin polkua ja oli pian heidän keskellään. "Juokse kanoottini luo," sanoi hän kiihtyneenä Dainille, välittämättä vähääkään Almayeristä. "Ala juosta! Meidän täytyy joutua. Tuo nainen on ilmoittanut niille kaikki!"

"Mikä nainen?" kysyi Dain katsahtaen Ninaan. Hän ei tällä kertaa tietänyt muista kuin yhdestä naisesta.

"Se valkeahampainen narttu, tuhannesti kirottu Bulangin orja. Se kirkui Abdullan veräjällä kunnes sai koko Sambirin jalkeille. Nyt valkoiset upseerit ovat jo tulossa Reshidin ja tuon orjan opastamina. Jos tahdot elää, niin älä tuijota minuun, vaan ala laputtaa!"

"Mistä sinä tuon kaiken tiedät?" kysyi Almayer.

"Oi, tuon! Viis' siltä, mistä sen tiedän! Minulla on vain yksi silmä, mutta näin kuitenkin tulia Abdullan talossa ja sen ympärillä, kun me sousimme siitä ohi. Korvat minulla on myöskin, ja kun me kuljimme Abdullan rantaäyrään suojaan, kuulin, miten lähettiläitä lähetettiin valkoisen miehen talolle."

"Lähdetkö ilman tuota naista, joka on minun tyttäreni?" sanoi Almayer kääntyen Dainin puoleen. Mutta Babalatchi polki vain kärsimättömänä jalkaa ja murahteli: "Ala juosta! Ala heti juosta!"

"En," vastasi Dain varmasti. "Minä en lähde. En jätä kenellekään tätä naista."

"Tapa sitten minut ja pelasta oma henkesi," pyyteli Nina nyyhkyttäen.

Dain painoi Ninan poveansa vasten, katseli häntä hellästi ja kuiskasi:

"Oi Nina, me emme erkane milloinkaan!"

"Minä en rupea enää täällä odottelemaan", puuttui äkäisesti puheeseen Babalatchi. "Tämä on suurta hulluutta. Ei löydy naista, jonka tähden kannattaisi panna alttiiksi miehen henkeä. Minä olen jo siksi vanha ja kokenut."

Hän sieppasi maasta sauvansa ja kääntyessään menemään hän katsahti Dainiin, ikäänkuin olisi

tahtonut vielä viimeisen kerran kehoittaa tätä pakenemaan. Mutta Dainin kasvot olivat Ninan mustien palmikkojen peitossa, niin että hän ei nähnyt tätä viimeistä varoittavaa silmäystä.

Babalatchi hävisi pimeään. Pian senjälkeen he kuulivat, mitenkö sotakanootti lähti maihinnousupaikasta ja vesi loiskahteli, kun monet aivot yht'aikaa pistäytyivät virrassa. Melkein samaan aikaan tuli Ali rannasta kaksi airoa olkapäällä.

"Meidän kanoottimme on kätöksässä puron yläpuolella, tuan Almayer," sanoi hän. "Se on siinä tiheässä pensaikossa, missä metsä laskeutuu rantaan asti. Minä piilotin sen sinne, kun kuulin Babalatchin soutumiehiltä, että valkoiset miehet ovat tulossa."

"Odota minua siellä," sanoi Almayer, "mutta pidä kanootti piilossa."

Almayer seisoj vaijeten paikoillaan kuunnellen Alin askeleita, sitten hän kääntyi Ninaan päin.

"Nina," sanoi hän suruissaan, "etkö sinä yhtään sääli minua?"

Vastausta ei kuulunut. Nina ei edes kääntänyt päätään, jonka hän oli painanut Dainin rintaa vasten.

Almayer liikahti kuin lähteäkseen, mutta jäikin paikoilleen. Sammuvan tulen himmeässä hehkussa hän näki kaksi liikkumatonta hahmoa. Nainen seisoj selkä häneen kääntyneenä, pitkä musta tukka valui yli valkoisen puvun. Dain taas katseli häneen rauhallisesti yli tytön pään.

"Minä en voi," mumisi Almayer itsekseen. Pitkän äänettömyyden jälkeen hän alkoi taas puhella vielä entistä hiljempaa, epävarma sävy äänessä. "Se olisi liian suuri häpeä. Minähän olen toki valkoinen mies." Näin puheltuaan hän näytti ihan masentuneelta, mutta jatkoi kuitenkin itku kurkussa. "Minä olen valkoinen mies ja hyvästä perheestä. Oikein hyvästä perheestä," hän toisti itkien katkerasti. "Siitä tulisi häpeätä ... koko saaristossa ... ainoa valkoinen itärannikolla. Ei, se ei saa tapahtua ... valkoiset miehet näkisivät minun tyttäreni malaijin parissa. Minun tyttäreni!" huusi hän kovasti, epätoivon sointu äänessä.

Hetken kuluttua hän kuitenkin tointui ja sanoi selvällä äänellä:

"Minä en anna, Nina, sinulle milloinkaan tätä anteeksi. En milloinkaan! Vaikkapa sinä nyt tulisitkin takaisin luokseni, niin myrkyttäisi tämän yön muisto minun elämäni. Minä koetan unohtaa kaikki. Minulla ei ole enää tytärtä. Talossani oli erään sekarotuisen naisen tapa oleskella, mutta nyt hänkin menee menojaan. Kuulehan, sinä Dain, tai mikä nimesi lieneekin! Minä vien itse sinut ja tuon naisen virran suussa olevalle saarelle. Ala seurata minua."

Almayer kulki edellä seuraten rantaa niin kauan kuin metsää riitti. Sitten hän huusi Alille, ja tämä vastasi. He raivautuivat nyt läpi tiheän viidakon ja astuivat kanoottiin, joka oli nuokkuvien oksien alla piilossa, Dain asetti Ninan veneen pohjalle ja istuutui itse viereen pitäen tytön päätä polvillaan. Almayer ja Ali ottivat kumpikin airon. Mutta juuri kun he aikoivat työntää veneen vesille, vihelsi Ali varoittavasti. Kaikki alkoivat kuunnella.

Oli perin hiljaista, kuten tavallisesti on, ennenkuin rajuilma puhkee. He kuulivat äänen, joka syntyy tahdissa soudettaessa airojen ja hankaimien välisestä kitkasta. Tuo ääni lähenei tasaisesti. Dain, joka pälyili oksien lomitse, voi jo eroittaa suuren valkoisen veneen hämärät ääriiviivat. Muuan nainen kuului varotellen sanovan:

"Tuolla on se paikka, missä voitte laskea maihin, valkoiset miehet. Tuolla, vähän ylempänä!"

Vene sivuutti heidät niin läheltä kaidassa metsäpurossa, että pitkien airojen lapheet miltei koskettivat heidän kanoottiaan.

"Tehkää tietä! Olkaa valmiit hyppäämään rantaan! Hän on yksin ja aseitta." Tällaisia käskyjä jakeli miehen ääni hollanninkielellä.

Joku toinen joukosta kuului kuiskaavan: "Luulenpa näkeväni tulen tuiketta oksien läpi." Samassa kiisi vene heidän ohitsensa ja hävisi heti pimeään.

"Nyt," kuiskasi Ali terävästi. "Nyt työnnetään vene vesille ja aletaan soutaa pakoon!"

Tuossa tuokiossa oli pieni kanootti virrassa. Voimakkaat airojen vedot saivat sen ihan hyppien kiitämään eteenpäin. Äkkiä kuului virralle vihainen huuto:

"Hän ei olekaan nuotiolla. Hajaantukaa miehet ja etsikää häntä!"

Nyt näkyi riisivainiolta monesta kohden sinertäviä tulia. Ja äkkiä kuului naisen kimakka ääni, joka oli

raivon ja tuskan läpätunkema.

"Liian myöhäistä! Voi teitä, te typerät valkoiset miehet! Hän on päässyt käsistämme!"

KAHDESTOISTA LUKU.

"Tuolla on se paikka," sanoi Dain osoittaen melan lappeella pientä saarta, joka oli noin mailin päässä heidän edessään — "tuolla on se paikka, jonne Babalatchi lupasi toimittaa laivasta veneen minua noutamaan auringon korkeimmalla ollessa. Me odotamme siellä veneen tuloa."

Almayer, joka piti perää, nyökäytti ääneti päätään ja käänsi pienellä melan nykäisyllä kanootin keulan Dainin osoittamaan suuntaan.

He olivat juuri jättäneet taakseen Pantai-virran eteläisen suun. Virta näytti suoralta, pitkältä kanavalta, kun se kimallellen lepäsi kahden tuuhean, viheriän rantaäyrään välissä, jotka vähitellen lähenivät toisiaan, kunnes ne viimein kaukana eroittamattomasti sulivat yhteen. Tyventen vesipintojen yli kohoava aurinko osoitti omat tiensä valokuovalla, joka kulki pitkin merenpintaa ja valaisi äkkiä virran leveään vuon. Kas siinä valon ja elämän nopsajalkainen lähetti rantojen tummille metsille! Ja tuolla säteilevällä auringon polulla kulki kanootti suoraan saarta kohti, joka kylpi päivän paisteessa. Saarta ympäröivät keltaiset hiekkarannat kimallellen auringossa kuin kultakiehkura peilityvenen meren teräksenharmaassa pinnassa. Saaren pohjois- ja eteläpuolella pisti merestä esille muitakin pikku saaria, jotka näyttivät niin hymyileviltä vihertävine ja kellertävine väreineen. Pääsaaren rannikolta pisti silmiin mangrove-puiden tumma vyö, joka etelässä päättyi Tanjong Mirrahin punertaviin kallioihin. Ne laskeutuivat jyrkkinä ja varjottomina mereen. Siinä ne väikkyivät aamuauringon kirkaassa valossa.

Kanootin pohja karahti hiekkaan, kun pieni alus laski maihin. Ali hyppäsi rannalle ja piteli venettä, sillä aikaa kun Dain astui maihin kantaen käsivarsillaan Ninaa, joka oli aivan uupunut viime tapahtumista ja pitkästä yömatkasta. Almayer tuli viimeisenä veneestä ja veti sen Alin kanssa kunnolleen rannalle. Ali, joka oli väsynyt pitkästä soudusta, heittäytyi pitkäkseen kanootin varjoon ja vaipui rentonaan uneen. Almayer istui veneen laidalla ja katseli kätet rinnalla ristissä eteläistä merta.

Laskettuaan Ninan keskellä saarta kasvavien pensaiden varjoon Dain heittäytyi itse tytön viereen ja katseli äänetönnä säälien kyyneleitä, jotka pusertuivat esille Ninan suljettujen silmäluomien alta ja hävisivät hienoon hiekkaan, heidän levätessään maassa kasvot vastakkain. Nuo kyneleet ja tuo suru olivat Dainista ihan käsittämättömiä ja tekivät hänet levottomaksi. Miksi piti Ninan nyt surra, kun vaara oli ohi? Dain epäili Ninan rakkautta yhtä vähän kuin omaa olemassaoloaan. Mutta kun hän nyt katseli tytön kasvoihin ja tarkkasi tämän kyneleitä, avonaista suuta ja vieläpä hengitystäkin, niin huomasi hän levottomana, että Ninan mielessä liikkui jotakin hänelle käsittämätöntä. Varmaankin Nina omasi täydellisten olentojen viisauden. Ja hän huokasi. Hän tunsu vaistomaisesti, että heidän välillään oli jotakin näkymätöntä, jotakin, joka estäisi häntä pääsemästä välittömän lähelle Ninaa. Ei mikään halu, ei mikään kaipaus, ei mikään tahdon ponnistus, ei edes pitkä ikä voisi poistaa sitä hämärää aavistusta, että he olivat sittenkin erilaiset. Surumielisenä, mutta samalla perin ylpeänä hän päätteli, että tuo eroavaisuus riippui hänen vaillinaisesta täydellisyydestään. Nina oli hänen, vaikkakin näytteli olevan jostakin toisesta maailmasta. Hänen! Yksin hänen! Hän oli ihan haltioissaan ajatellessaan, mikä kunnia hänen osakseen oli tullut. Mutta sittenkin nuo kyneleet kiusasivat häntä.

Arasti ja kunnioittaen Dain otti käteensä Ninan tukan kiehkuran ja koetti hellästi — niin kömpelösti kuin se kävikin — kuivata kyneleitä, jotka värjyivät Ninan silmäripsissä. Palkakseen hän sai hymyn välkähdyksen joka edes siunaamaksi hetkeksi sai Ninan kasvot kirkastumaan. Mutta samassa alkoi taas kyneleitä vuotaa vielä entistä runsaammin. Dain ei jaksanut sitä enää sietää. Hän nousi ja astui kohti Almayeriä, joka yhä ajatuksiinsa vaipuneena katseli merta. Siitä oli hyvin pitkä aika, kun hän, Almayer, viimeksi oli nähnyt meren, tuon meren joka vie kaikkialle, tuo kaikkea ja ryöstää niin paljon. Hän oli jo melkein unohtanut, miksi hän täällä oli. Mielikuvituksessaan hän voi nähdä koko menneen elämänsä kiitävän ohitseen tuolla tyvenellä, äärettömällä ulapalla joka kimalteli hänen edessään.

Dain laski kätensä Almayerin olalle. Hätkähtäen Almayer heräsi unelmistaan, jotka olivat vieneet hänet ties miten kaukaisille maille. Hän kääntyi, mutta näytti katselevan pikemminkin sitä paikkaa, missä Dain oli kuin itse miestä. Hänen tuijottava katseensa teki Dainin rauhattomaksi.

"Mitä nyt?" virkkoi Almayer.

"Tyttö itkee," sanoi Dain pehmeästi

"Itkeekö? Miksi?" kysyi Almayer välinpitämättömästi.

"Tulin juuri sitä sinulta kysymään. Raneeni hymyilee nähdessään sen miehen, jota hän rakastaa. Mutta nyt itkee valkoinen nainen. Ja sinä ehkä tiedät, miksi?"

Almayer kohautti olkapäitään ja kääntyi taas katselemaan merta.

"Mene, tuan Putih!" pyyteli Dain. "Mene häntä lohduttamaan. Hänen kyöneleensä peloittavat minua enemmän kuin jumalien viha."

"Niinkö peloittavat? Vielä sinä saat niitä monasti katsella. Hän sanoi, ettei hän voisi mitenkään elää ilman sinua," vastasi Almayer, ja hänen kasvoillaan ei näkynyt vähintäkään mielenkiinnon merkkiä. "Sinun täytyy siis pian mennä hänen luokseen, muuten pelkään, että voit tavata hänet kuolleena."

Almayer purskahti ääneen nauramaan. Ja hänen naurunsa kuulosti niin vastenmieliseltä, että Dain katsahti häneen ja alkoi jo epäillä hänen järkeänsä. Almayer nousi kuitenkin veneen laidalta ja asteli hitaasti Ninaa kohden silmäillen mennessään aurinkoa.

"Ja te lähdette sitten, kun aurinko on ylimmillään?" sanoi Almayer.

"Niin, tuan. Silloin me lähdemme," vastasi Dain.

"Sittenhän minun ei tarvitse enää kauan odottaa," mumisi Almayer.

"Minun täytyy välttämättä nähdä teidän lähtevän ja vieläpä molempien. Välttämättä," toisti hän, lopettaen äkkiä puheensa ja tuijottaen tiukasti Dainiin.

Sitten hän asteli taas Ninaa kohden, Dain pysyi jäljessä. Almayer tuli tyttärensä luo ja seisoj vähän aikaa paikoillaan katsellen maassa makaavaa lastaan. Nina ei aukaissut silmiään, mutta kuullessaan lähellään askeleita hän sanoi hiljaa nyyhkyttäen: "Dain".

Almayer epäröi hetkisen, mutta laskeutui sitten kuitenkin tyttärensä viereen hiekalle. Kun Nina ei kuullut mitään vastausta eikä tuntenut hyväilyä, aukaisi hän silmänsä, näki isänsä ja kohosi äkkiä kauhistunein elein istumaan.

"Oi, isä!" sai hän vaivoin kuiskatuksi. Mutta tuossa ainoassa sanassa ilmeni kaipausta, pelkoa ja heräävää toivoa.

"Nina, minä en anna sinulle milloinkaan anteeksi," sanoi Almayer tyynesti. "Sinä olet raadellut minun sydämeni juuri silloin, kun minä uneksin sinun onnestasi. Sinä olet pettänyt minut. Sinun silmäsi, joita minä pidin totuuden kuvastimina, valehtelevat minulle joka katseellaan ja ties miten kauan? Itse sen parhaiten tiedät. Ja jos sinä joskus hyväilit minun poskiani, niin laskit sinä koko ajan mielessäsi, montako minuttia vielä auringon laskuun oli, jolloin sinun piti tavata tuo mies — tuo tuolla!"

Almayer taukosi puhumasta. Vaijeten istuivat isä ja tytär rinnakkain. He eivät katselleet toisiinsa, vaan tähystelivät kumpikin meren laajalle ulapalle. Almayerin sanat olivat saaneet Ninan kyneleet kuivumaan. Ja tytön katse kovettui, kun hän tuijotti eteensä tuohon rajattomaan sinipintaan, joka hohti läpikuultavana, peilitynänä ja mahtavana kuin taivaankansi. Almayer katseli myöskin merta, mutta hänen kasvojensa ja varsinkin silmiensä ilme näytti muuttuneen aivan elottomaksi. Hänen kasvonsa olivat kelmeät. Niissä ei huomannut vähintäkään merkkiä mielenliikutuksesta, tunteista, järkevistä ajatuksista eikä edes oman itsensä tietoisuudesta. Kaikki voimakkaat tunteet — kaipaus, murhe, toivo ja viha — olivat hävinneet. Kohtalon käsi oli ne pyyhkäissyt pois. Oli kuin sen viimeinen isku olisi tuhonnut Almayerin elämän kokonaan, niin että hänen elämäkertansa ei ollut enää mitään lisättävää. Niihin kasvoihin, jotka näkivät Almayerin hänen lyhyen loppuelämänsä aikana, teki syvän vaikutuksen hänen kasvojensa ilme. Hän ei näyttänyt itse tietävän vähintäkään siitä, mitä hänen povessaan liikkui. Hänen kasvonsa muistuttivat vankilan jyliä seiniä, jotka jäätävän kalsealla muurisavellaan ja kivillään sulki sisäänsä ihmislapsen synnit, kaipaukset, tuskat ja tuhotun elämän.

"Mitä anteeksi annettavaa sinulla olisi?" kysyi Nina kääntymättä suoranaisesti Almayerin puoleen, vaan selvitellen pikemminkin asiaa itselleen. "Voinhan minä elää edelleenkin elämäni, niinkuin sinäkin olet elänyt omaasi? Se elämän polku, jota sinä olisit tahtonut, että minä olisin vaeltanut, on ollut minulle suljettuna. Mutta minä en ole ollut siihen syyppää."

"Sinä et ole milloinkaan siitä puhunut minulle," sopersi Almayer.

"Sinä et ole milloinkaan kysellyt sitä minulta," vastasi Nina. "Ja minä taas arvelin, että sinä olit muitten kaltainen etkä siksi välittänyt koko asiasta. Yksin minä olen kantanut nöyryytykseni taakkaa. Ja miksipä olisin sinulle ilmoittanut, että tuo taakka on tullut osakseni siksi, että olen sinun tyttäresi? Minä tiesin hyvin, että sinä et voinut puolestani kostaa."

"Ja kuitenkin olen yksinomaan ajatellut juuri sinua," keskeytti Almayer. "Minä tahdoin antaa sinulle monta onnellista vuotta lyhyen kärsimysaikasi korvaukseksi. Mutta minä tunsin vain yhden onnen tien."

"Voi, niin tunsit! Mutta se ei ollut minun onneni tie!" huudahti Nina. "Mitenkä sinä olisit voinut antaa minulle onnea ilman elämää? Elämää!" toisti hän äkkiä niin kovasti, että tuo sana kiiri kaikuen pitkin meren pintaa. "Elämää, joka tarjoo valtaa ja rakkautta," lisäsi hän hillitymmin.

"Häntäkö tarkoitat!" sanoi Almayer viitaten sormellaan Dainiin, joka seisoi aivan heidän lähellään ja katseli heitä uteliaasti ihmetellen.

"Juuri häntä!" vastasi Nina, joka katsoi isäänsä suoraan silmiin ja vasta ensi kerran hätkähtäen huomasi, mitenkä luonnottoman jäykät isän kasvopiirteet olivat.

"Mieluummin minä olisin kuristanut sinut omin käsin kuoliaaksi kuin antanut sinut tuolle miehelle," virkkoi Almayer niin ilmeettömästi, että hän itekin hätkähti äänensä sävyä, joka ei vähimmälläkään ilmaissut hänen epätoivoisen katkeria tunteitaan. Hän ei ollut oikein itsekään selvillä siitä, kuka puhui. Ja silmäiltyään hitaasti ympärilleen, ikäänkuin olisi odottanut näkevänsä jonkun vieraan, hän suuntasi taas katseensa merelle.

"Sinä puhut noin siksi, että et ymmärrä sanojeni oikeata merkitystä," sanoi Nina surullisesti. "Sinä ja äitini ette ole milloinkaan rakastaneet toisianne. Kun minä palasin Sambiriin, vallitsi siinä paikassa, jonka minä luulin tulevan sydämeni rauhalliseksi tyysijaksi, väsymys, viha ja — keskenäinen halveksuminen. Minä olen kuunnellut sekä sinua että äitiäni. Mutta pian minä huomasin, että sinä et voinut ymmärtää minua. Virtasihän suonissani tuon naisenkin verta? Tuon naisen, joka oli elämäsi surun ja häpeän aihe. Minun täytyi valita — minä epäröin. Miksi olit niin sokea? Etkö sinä nähnyt minun taisteluani omien silmiesi edessä? Mutta kun hän tuli, hävisivät kaikki epäilykseni, ja minä näin ympärilläni ainoastaan pilvettömän sinitaivaan hohteen — —"

"Minä kerron sinulle lopun," keskeytti Almayer. "Kun tuo mies tuli, näin minäkin taivaan sineä ja päivän paistetta. Mutta salama iski tuolta taivaalta, ja äkkiä ympäröi minut ijäksi pimeä ja hiljaisuus. Minä en anna sinulle milloinkaan anteeksi, Nina. Huomenna olen sinut jo unohtanut! Minä en anna sinulle milloinkaan anteeksi," toisti Almayer itsepäisesti kuin kone. Nina istui paikallaan pää kumarassa. Näytti siltä, kuin tytär olisi peljännyt katsoa isäänsä silmiin.

Almayer piti tavattoman tärkeänä, että hän nyt vakuuttaisi Ninalle, mitenkä leppymätön hän aikoi tälle olla. Hän oli itse puolestaan varma siitä, että kaikki hänen toiveensa olivat perustuneet juuri hänen luottamukseensa Ninaan. Tämä luottamus oli herättänyt hänen rohkeutensa eloon, saanut epäröimättä elämään ja taistelemaan sekä voittoisasti toimimaan ja juuri tyttärensä hyväksi. Ja nyt tuo luottamus oli mennyt. Omin käsin oli Nina sen hävittänyt. Säälimällä ja petollisesti hän oli sen tehnyt, salassa ja vieläpä silloin, kun onnistuminen näytti varmimmalta. Nyt kun hänen rakkautensa ja yleensä kaikki tunteensa olivat kärsineet täydellisen haaksirikon, kun hänen ajatuksensa risteilivät selvittämättömän sekavina, nyt kun hän tunsu joka paikassa ruumiillisia tuskia, jotka tuntuivat yhtenäiseltä kirvelyltä, aivan kuin ruoskan iskut olisivat kiemurrelleen sattuneet häneen hartioilta kantapäihin asti, nyt oli hänellä ainoastaan yksi selväpiirteinen, varma ajatus: olla leppymätön Ninalle. Yksi ainoa voimakas halu: unohtaa Nina. Ja tämä täytyi tehdä selväksi Ninalle ja hänelle itselleen toistamalla tämän tästäkin tuota samaista asiaa. Sen hän vain käsitti velvollisuudekseen omaa itseänsä, rotuansa, arvokkaita tuttaviaan ja koko maailmaa kohtaan, joka varmaankin joutuisi aivan ymmälle kuultuaan tämän, hänen elämänsä hirvittävämmän onnettomuuden. Selvästi hän tuon kaiken jo näki ja hän luuli olevansa voimakas mies. Hän oli aina ylpeillyt järkkymättömästä mielenlujuudestaan. Ja sittenkin häntä pelotti. Nina oli ollut hänelle kaikki kaikessa. Jospa kävisikin niin, että hänen omanarvonsa tunto heikkenisi juuri sen kautta, että hän yhä muistelisi rakkauttansa Ninaan? Nina ei ollut mikään tavallinen nainen. Hän voi sen kylläkin jo huomata. Kaikki hänen luonteessaan piilevät suurenmoiset piirteet, joita hän vilpittömästi luuli itsellään yhä olevan, olivat siirtyneet tuolle hennolle, tyttömäiselle olenolle. Ihmeellisiä asioita voisi vielä tapahtua! Jospa hän yht'äkkiä ottaisikin Ninan sydänystäväkseen, unohtaisi häpeänsä, tuskansa ja vihansa ja — seuraisi tyttärtään! Jospa hänen sydämensä muuttuisi, vaikka maallinen majansa jäisikin entiselleen. Silloin hänen tyttärensä elämä varmasti tulisi onnelliseksi, kun kaksi ihmislasta kilvan häntä rakastaisi ja varjelisi kaikilta mahdollisilta onnettomuuksilta! Sydämensä pohjasta Almayer kaipasi Ninaa. Mitähän olisi, jos hän sanoisi Ninalle, että hänen rakkautensa lapseensa oli suurempi kuin...

"Minä en milloinkaan anna sinulle anteeksi, Nina!" huusi vielä kerran Almayer hypähtäen mielipuolen tavoin pystyyn. Niin säikähti hän äskeisiä unelmiaan.

Viimeisen kerran kuultiin Almayerin elinaikanaan koroittavan ääntään. Siitä lähtien hän puhui aina yksitoikkoisesti kuiskaten kuin soittokone, jonka kaikki kielet, yhtä lukuunottamatta, kovasta iskusta katkenneina ovat särähtäneet viimeisen kerran.

Nina nousi ja katseli isäänsä. Juuri hänen isänsä silmitön kiivaus sai hänet vaistomaisesti vakuutetuksi siitä, että tämä sittenkin häntä rakasti. Ja hän kätki sydämeensä tuon rakkauden vaivaiset rippeetkin. Hän teki sen häikäilemättömän kiihkeästi, kuten ainakin nainen, joka epätoivoisesti pitää kiinni rakkauden — minkälaisen tahansa — viimeisistäkin pirstaleista. Ne kuuluivat hänelle kaiken oikeuden nimessä, ne olivat hänelle välttämättömänä elinehtona. Nina laski kätensä Almayerin olkapäille ja katsellen isäänsä veitikkamaisen hellästi, hän sanoi:

"Sinä puhut noin siksi, että rakastat minua."

Almayer pudisti päätään.

"Kyllä asianlaita niin on," väitti yhä Nina lempeästi. Sitten hän lisäsi hetken vaitiolon jälkeen: "Ja sinä et milloinkaan unohda minua."

Almayer vavahti hieman. Mitään julmempaa ei Nina olisi voinut sanoa.

"Tuolla tulee jo vene," sanoi Dain osoittaen kädellään mustaa täplää, joka näkyi vesillä — rannan ja saaren välimailla.

Kaikki alkoivat sitä katsella ja jäivät vajajen seisomaan, kunnes pieni kanootti pehmeästi karahti rantaan. Mies nousi veneestä maihin ja asteli heitä kohden. Hän seisahtui jonkun matkan päähän ja näytti epäröivän.

"Mitä uutta?" kysyi Dain.

"Me olemme viime yönä saaneet salaisen käskyn noutaa tältä saarelta muuan mies ja nainen. Naisen minä näen. Mutta kumpi teistä on se mies?"

"Tule, silmiäni ihastus!" sanoi Dain Ninalle. "Nyt me lähdemme, ja tästälähtien kaikuu sinun äänesi ainoastaan minulle. Sinä olet sanonut nyt viimeiset sanottavasi tuan Putihille, isällesi. Tule!"

Nina epäröi hetkisen katsellen Almayeriin, joka järkähtämättä tuijotti merelle. Sitten hän suuteli isäänsä pitkään otsalle, ja kyynel — yksi Ninan kyyneleistä — putosi Almayerin poskelle ja vieräsi hänen kivettyneitä kasvojaan alas.

"Hyvästi," kuiskasi Nina ja jäi epäröiden paikalleen, kunnes isänsä äkkiä työnsi hänet Dainin syliin.

"Jos vähänkin tunnet sääliä minua kohtaan," mumisi Almayer Dainille, ikään kuin toistaen ulkoa opitun lauseen, "niin vie pois tuo nainen."

Almayer seiso suorana, rinta koholla, pää pystyssä ja katseli nuoria, kun he laskeutuivat toinen toiseensa nojaten rantaäärästä kanoottiin luo. Hän katseli heidän jälkiään, jotka olivat painuneet hiekkaan. Hän seurasi heitä, kun he liikkuivat kohtisuoraan heloittavan auringon räikeässä valossa, tuossa valossa, joka on voimakas ja värähtelevä kuin messinkipasuunista räjähtävä fanfari. Hän katseli miehen ruskeita olkapäitä ja punaista uumavyötä. Ja hän katseli sitä pitkää, solakkaa, häikäisevän valkoista olentoa, jota mies tuki. Hän katseli valkoista pukua ja pitkiä, mustia hiuskiehkuroita, jotka runsaina hulmusivat hartioilla. Hän katseli heitä, kun he astuivat kanoottiin. Hän katseli venettä, joka loitoten näytti yhä pienemmältä ja pienemmältä. Ja hänen sydäntään raastoi raivo, epätoivo ja suru. Mutta hänen kasvoillaan ilmeni rauha, aivan kuin unhoitusta esittävässä veistokuvassa. Hän tuns sisässään kaikki rikkirevityksi, ainoastaan Ali, joka pirteänä seiso isäntänsä rinnalla, näki hänen kasvoillaan tuon kuolleen ilmeen, jonka tapaa ainoastaan sokeuden toivottomassa yössä vaeltavilla ihmispoloisilla.

Kanootti hävisi näkyvistä, mutta Almayer seiso yhä liikkumatta tuijottaen sen vanaveteen. Ali tähysteli tarkkaavana vastaista rantaa varjostaen kädellään silmiään. Kun aurinko alkoi kallistua länteen, nousi pohjoisesta merituuli, joka henkäyksellään sai värjäjämaan veden lasimaisen pinnan.

"Dapat!" huudahti Ali iloisesti. "Jo minä sen näen, herra! Jo näen laivan! Katso tuonne, Tanah Mirahiin päin. No niin! Sinne päin! Joko herra näkee? Nyt näkyy selvästi. Eikö näy?"

Almayer tähysteli pitkän aikaa Alin etusormen osoittamaan suuntaan, mutta turhaan. Viimein hän sai silmiinsä kolmikulmaisen, keltaisen valopinnan, joka eroittautui Tanjong Mirrahin vuorten muodostamaa punaista taustaa vasten. Se oli laivan purje, joka kimalteli auringossa ja huomautui selvästi kirkkaan värinsä kautta niemen tummanpunaisesta kallioseinämästä. Keltainen valopinta liukui hitaasti kallioitten ohi, kunnes se viimein sivuutti niemen äärimmäisen nenän ja hohti kimallellan silmänräpäyksen ajan meren sinertävällä ulapalla. Sitten laiva kääntyi etelään. Valo poistui purjeesta, ja samassa hävisi koko laivakin häipyen jyrkkärantaisen niemen varjoon, niemen, joka kärsivällisen ja yksinäisen näköisenä tähysteli eteensä, vartioiden autiota ulappaa.

Almayer seisoi yhä liikkumatta. Pikku saaren rannoilta kuului joka taholta loiskivan veden tarinaa. Harjapäiset laineet syöksähtivät pelottomasti ilakoiden ja nuortean kevyesti rantaäärystä ylös. Ja ne häipyivät vastustelematta, nopeasti ja siroisti läpinäkyvään vaahtoon, joka mahtavana valkovyönä liikahteli kellertävällä rantahiekalla. Ylhäällä kiisivät valkoiset pilvet hyvää vauhtia etelää kohti, ikäänkuin olisivat tahtoneet jotakin saavuttaa. Ali näytti huolestuneelta.

"Herra," sanoi hän arasti, "nyt on parasta lähteä kotiin. Sinne on pitkä soutumatka. Kaikki on valmiina, herra."

"Odota!" kuiskasi Almayer.

Nyt kun Nina oli poissa, oli Almayerin ensimmäisenä tehtävänä unohtaa tyttärensä. Ja hänellä oli tästä tehtävästään se kummallinen käsitys, että unohtamisen täytyi tapahtua järjestelmällisesti. Alin suureksi kauhuksi hän laskeutui yht'äkkiä käsilleen ja polvilleen ja ryömien hiekassa poisti kädellään Ninan askelten jäljet. Hän rakenteli niistä pieniä hiekkakasoja, ja niin muodostui hänen jälkeensä aina vedenrajaan asti rivi pieniä hautakumpuja. Peitettyään hiekalla Ninan sandaalin viimeisen kepeän jäljen hän oikasihe suoraksi ja käännettyään katseensa nientä kohden, missä viimeksi oli nähnyt purjelaivan, hän yritti vielä kerran äänekkäästi julistaa lujan päätöksensä: olla ijäti leppymättä. Ali, joka levottomana piti häntä silmällä, näki vain hänen huultensa liikkuvan, mutta ei kuullut pienintäkään ääntä. Almayer polkasi jalallaan maata. Hän oli sittenkin luja mies — luja kuin kallio. Antaa tytön mennä. Hänellä ei ole milloinkaan ollut tytärtä. Hän unohtaisi entisen elämän. Hän oli jo hyvällä alulla.

Ali tuli taas Almayerin luokse kehoittaen häntä heti lähtemään. Tällä kertaa Almayer siihen suostuikin, ja he menivät yhdessä kanoottinsa Iuo, Almayer edellä. Huolimatta mielen lujuudestaan Almayer näytti kovin alakuloiselta ja raihnaiselta, kun hän verkkaan laahusteli rannan hietikossa. Ja hänen rinnallaan asteli Alille näkymättömänä tuo omituinen henki, jonka tehtävänä on ravistaa hereille ihmisten muistoja, jos he unohtavat elämän tarkoituksen. Se kuiski Almayerin korvaan lapsen löpörtelyä, jota hän oli kuunnellut monta vuotta sitten. Almayer näytti pää kallellaan kuuntelevan näkymättömän toverinsa kuiskeita. Mutta hänen kasvonsa muistuttivat sellaisen ihmisen kasvoja, joka oli saanut kuollettavan iskun takaapäin. Ne muistuttivat kasvoja, joista aavistamattoman kuoleman käsi äkkiä oli pyyhkäissyt tunteitten ja elon ilmeen.

Sinä yönä he nukuivat virralla. He sitoivat kanoottinsa pensaitten suojaan ja kävivät veneen pohjalle vierekkäin nukkumaan. Kumpikin oli niin lopen uupunut, että nälkä ja jano oli unohtunut, tunteet ja ajatukset tyrehtyneet. Välittömästi he kaipasivat sikeätä unta, joka hetkeksi tekee kuin olemattomaksi väsyneen ruumiin. Seuraavana päivänä he lähtivät taas liikkeelle ja tappelivat itsepintaisesti koko aamun virran voimaa vastaan. Vasta keskipäivän aikaan he saapuivat siirtolaan ja kiinnittivät pienen aluksensa Lingard ja Kumpp:in laituriiin. Almayer astui suoraan talolle. Ali seurasi isäntäänsä aivot olkapäällä, arvellen itsekseen, että jo tekisi mieli syödäkin jotain. Kun he astuivat talon edessä olevan pihamaan poikki huomasivat he, miten hyljättyltä kaikki näytti. Ali vilkasi useitten palvelijainasuntojen ovesta sisään: tyhjää kaikkialla. Takapihalla oli yhtä äänetöntä ja elotonta. Keittiösuojuksessa oli tuli sammunut, ja mustat kekäleet olivat kylminä. Pitkä, laiha mies tuli arastellen bananimaasta, poistui nopeasti poikki avoimen kedon ja vilkuili heihin yli olkansa suurin, pelokkain silmin. Se oli joku isännätön kulkuri. Niitä oli siirtolassa paljon, ja he pitivät Almayeriä suojelijanaan. He vetelehtivät milloin missäkin Almayerin alueella ja saivat sieltä ruokansa. He tiesivät hyvin, että pahempaa heidän osakseen ei voinut tulla kuin kiro sanoja tukuttain, jos sattuivat tuon valkoisen miehen tielle. Häneen he luottivat ja hänestä he pitivät, vaikkakin sanoivat häntä keskuudessaan hulluksi.

Päärakennuksessa, jonne Almayer meni takaparvekkeen kautta, pisti hänen silmäänsä yksi ainoa elävä olento, nimittäin hänen pieni apinansa. Se oli saanut olla nälissään ja vailla kaikkea huolenpitoa kaksi viimeksi kulunutta päivää. Siksi alkoi se huutaa ja valitella omalla kielellään, heti kun näki tutut kasvot. Almayer rauhoitti sitä muutamalla sanalla ja käski Alin tuoda joitakuuta bananeja. Sillä aikaa kun Ali oli niitä hakemassa, seisoivat Almayer etuparvekkeen ovella ja katseli sikin sokin viskattuja huonekaluja. Hän kiepsautti pystyyn pöydän ja kävi sille istumaan. Samassa laskeutui apina ketjijensa varassa katossa olevasta tangosta alas ja asettui hänen olkapäälleen. Kun bananit tulivat, söivät he yhdessä aamiaista. Kumpikin oli nälissään. Ja kumpikin söi ahneesti ja viskeli huolimattomasti kuoret ympärilleen nauttien vaijeten vankasta ystävydestään. Ali poistui murahdellen keittämään itse riisiä, sillä kaikki talon naisväki oli hävinnyt, ties minne. Almayer ei näyttänyt siitä välittävän, vaan istui ruokailtuaan pöydällä heilutellen jalkojaan ja tuijottaen ajatuksiinsa vaipuneena virralla.

Hetken kuluttua hän nousi ja meni ovelle, joka vei parvekkeen oikealla puolella olevaan huoneeseen. Se oli Lingard ja Kumpp:n konttori. Hyvin harvoin hän siellä oli käynyt. Ovi oli lukossa. Almayer seisoivat sen edessä purren alahuultaan ja koettaen muistuttaa, missä avain voisi olla. Äkkiä hän sen muistikin: se riippui eräässä naisten huoneen naulassa. Hän meni ovelle, missä punainen verho liikkumattomine laskoksineen riippui. Hän epäröi hetken, ennenkuin työnsi verhoa olkapäällään syrjään, aivan kuin olisi murtautunut tieltään ties miten lujan esteen. Aurinko, joka paistoi ikkunasta sisään valaisi laajalti lattiaa.

Vasemmalla näkyi Mrs. Almayerin suuri puukirstu. Se oli tyhjänä, kansi selkosen selällään. Lähellä kirstua hohtivat Ninan eurooppalaismallisen kapsekin messinkiset naulanpäät, kannessa komeat alkukirjaimet N. A. Muutamia Ninan pukuja riippui puunauloissa. Ne näyttivät jäykistyneiltä, kun niiden arvokkuutta niin oli loukattu, että heidät oli ihan hyljätty. Almayer muisteli itse tehneensä nuo naulat ja huomasi, että ne olivat hyvin tehtyjä. Mutta missä oli avain? Hän katseli ympärilleen ja keksi sen läheltä ovea, missä seiso. Se oli ruosteesta tullut punertavaksi. Tämä suututti häntä kovasti, mutta seuraavassa hetkessä hän jo ihmetteli tunteittensa purkausta. Mitä se häntä liikutti! Pian ei olisi enää avaimia, ei ovia, ei mitään! Hän pysähtyi miettimään avain kädessä ja kysyi itseltään, tokko hän tiesi edes, mitä aikoi tehdä. Hän meni takaisin parvekkeelle ja jäi mietteissään seisomaan pöydän luo. Apina hypähti lattialle, sieppasi bananin kuoren ja söi sen suuhunsa repien sen huolellisesti pieniksi kappaleiksi.

"Unohda!" mumisi Almayer, ja tuo ainoa sana loihti hänen mieleensä pitkän tapausten sarjan ja yksityiskohtaisen ohjelman siitä, mitä oli tehtävä. Ja hän tiesi erinomaisen hyvin, mitä nyt oli tehtävä. Ensin se, sitten se ja lopulta unohtaminen kävisi jo itsestään. Aivan itsestään. Hänellä oli se piintynyt käsitys, että jos hän ei unohtaisi kaikkia ennen kuolemaansa, saisi hän muistella onnettomuuttaan ijankaikkisesti. Hänen elämässään oli sellaista, mikä täytyi poistaa näkyvistä, hävittää ja unohtaa. Pitkän aikaa hän seiso syviin mietteisiin vaipuneena. Ja hän aivan hätäntyi ajatellessaan sitä mahdollisuutta, että entisajan muistot olivat voittamattomia. Häntä pelotti kuolema ja ijankaikkisuus. "Ijankaikkisuus!" sanoi hän ääneen, ja tuon sanan sointu herätti hänet unelmistaan. Apina hätkähti, pudotti bananin kuoren ja irvisteli ystävällisesti isännälle.

Almayer meni konttorin ovelle ja sai sen, vähän aikaa yriteltään, auki. Kun hän astui sisään, pölähti lattiasta tomupilvi. Lattialla vetelehti sikin sokin avattuja kirjoja, lehdet rikki revittyinä. Toiset taas viruivat siellä likaisina ja mustina. Näytti siltä, kuin niitä ei olisi milloinkaan avattu. Ne olivat tilikirjoja. Noihin kirjoihin oli hän aikonut päivä päivältä merkitä, miten hänen omaisuutensa kasvaisi. Siitä oli jo pitkä, hyvin pitkä aika. Moneen vuoteen ei hänellä ollut mitään ollut merkittävänä sini- ja punaviivaisille sivuille! Keskellä huonetta oli konttoripulpetti. Yksi jalka oli siitä taittunut. Pulpetti oli kumollaan kuin maihin ajautunut laiva. Useimmat laatikot olivat pudonneet lattialle, ja niistä pisti silmiin tukuttain paperia, joka oli vuosien ja lian kellastama. Pyörivä konttorituoli seiso paikallaan, mutta kun hän koetti sitä pyörittää, huomasi hän, että sen tappi oli takertunut lujasti kiinni. Vaan mitäpä se häntä liikutti. Hän jätti yrityksensä sikseen, ja hänen katseensa kulki hitaasti esineestä toiseen. Kaikesta tuosta oli aikoinaan saanut maksaa sievoisen summan. Mutta nyt olivat pulpetti, paperit, rikkinäiset kirjat ja särkyneet hyllyt, kaikki sekaisin, paksun pölyn peitossa. Kas siinä kuolleen ja hävinneen liikkeen tomu ja luut! Hän katseli tuota kaikkea, kaikkea, mikä oli jäänyt jäljelle niin monen vuoden ahertelun, kamppailun, väsymyksen ja lannistumisen perästä. Ja kuinka monta kertaa olikaan kaikki pitänyt uudestaan itselleen vallata! Ja minkä tähden? Hän seiso paikallaan ajatellen suruissaan mennyttä elämäänsä. Äkkiä hän kuuli selvästi lapsen kirkassointuisen äänen puhuvan tämän kauhean hävityksen keskeltä. Hän säpsähti, ja hänet valtasi hurja pelko. Kuumeentapaisesti hän alkoi penkoa lattialle siroiteltuja papereita, iski tuolin pirstaleiksi, lyödä kumahutti laatikot pulpettia vasten palasiksi ja teki kaikesta tuosta rojusta suuren kasan huoneen nurkkaan.

Almayer tuli äkkiä ulos, läimäytti oven jälkeensä kiinni, väänsi sen avaimella lukkoon, kiskasi avaimen reijästä, juoksi parvekkeen etukaiteelle ja viskasi avaimen voimakkaalla käden heilauksella ilmaan. Suhisten se lensi virtaan. Tämän tehtyään Almayer asteli taas hitaasti pöydän luo, kutsui apinan alas, irroitti sen ketjuistaan ja sai sen pysymään hiljaa nuttunsa povessa. Sitten hän istuutui taas pöydälle ja katseli kiinteästi sen huoneen ovea, josta hän juuri oli tullut. Hän kuunteli tarkasti. Hän kuuli ensin kahisevaa ääntä, sitten kovaa räiskettä, aivan kuin kuiva puu olisi taittunut, ja lopulta pärinää, joka lähtee linnun siivistä, kun se äkkiä pyrähtää lentoon. Ja samassa hän jo näki ohuen savujuovan tulevan avaimenreijästä. Apina alkoi rimpuilla hänen nuttunsa sisässä. Äkkiä ilmestyi Ali silmät tuijottaen pyöreinä päässä.

"Herra! Talo palaa!" huusi hän.

Almayer nousi pidellen pöydästä kiinni. Hän kuuli jo, miten siirtolassa ihmiset kirkuivat hädissään ja hämmentyneinä. Ali väänteli käsiään valitellen ääneen.

"Heitä jo ulvomisesi, hupsu!" sanoi Almayer rauhallisesti. "Ota riippumattoni ja peitteeni ja vie ne toiseen rakennukseen. Joudu jo!"

Savu tunkeutui ulos oven raoista. Mutta Ali selvisi, riippumatto käsissään, yhdellä hyppäyksellä parvekkeen portaista.

"Hyvinpä on syttynyt," mutisi Almayer itsekseen. "Ole hiljaa, Jack!" lisäsi hän apinalle, kun tämä epätoivoisesti yritti päästä vankeudestaan.

Ovi särkyi pirstaleiksi, ja kun tulta ja savua syöksähti esille, täytyi Almayerin vetäytyä pöydän luota

parvekkeen etukaiteelle. Hän pysyttelihe siellä siksi, kunnes pään päältä kuuluva kova räiske sai hänet vakuutetuksi siitä, että kattokin oli jo ilmiliessä. Sitten hän juoksi yskien parvekkeen portaita alas. Hän oli tukehtua savuun, joka ahdisteli häntä ja sinertävin vöin luikerteli hänen päänsä ympärillä.

Toisella puolen ojaa, joka erotti Almayerin pihamaan siirtolasta, katseli joukko Sambirin asukkaita valkoisen miehen palavaa taloa. Tyynessä ilmassa liekit syöksähtelivät korkealle. Ne näyttivät räikeässä auringonpaisteessa vaaleanpunaisilta sinipunervine tuikkeineen. Ohut savupatsas kohosi suoraan ilmaan, kunnes se viimein häipyi taivaan sineen. Ja rakennusten välillä olevalta aukealta paikalta jännittyneet katselijat voivat nähdä kookkaan tuan Putihin pää kumarassa, laahustavin askelin kulkevan hitaasti tulen luota kohti "Almayerin tuulentupia."

Näin muutti Almayer uuteen taloonsa. Hän kesti vielä viimeisenkin onnettomuutensa. Horjumatta hän pysyi mielettömässä päätöksessään. Ja niin alkoi hän, huolen ja tuskan tunne sydämessään, odottaa unhoitettavaa mieltä, joka niin hitaasti näytti tulevan. Hän oli tehnyt kaikki, mitä oli voinut. Vähinkin Ninaa muistuttava esine oli tuhottu. Ja nyt kysyi hän joka aamun koettaessa itseltään, eikö tuo kaivattu unhoitus jo tulisi ennen auringonlaskua — eikö se tulisikaan ennen hänen kuolemaansa? Hän tahtoi elää niin kauan, että voisi unohtaa. Ja hänet valtasi kuoleman pelko ja kauhu, kun hän ajatteli, miten itsepintaisesti muistot yhä pysyivät mielessä. Sillä jos kuoleman hetki löisi ennen, kuin hän oli suorittanut elämäntyönsä, täytyisi hänen ijäti elää muistoissaan! Hän kaipasi yksinäisyyttä. Hän tahtoi olla yksin. Mutta hän ei saanut olla. Hämärissä huoneissa, joissa ikkunaluukut olivat suljetut, parvekkeen kirkkaassa auringonpaisteessa ja kaikkiällä, minne hän vain askeleensa suuntasi, hän näki pienen neitosen hennon vartalon. Hän näki sievät oliviväriset kasvot, pitkät mustat kutrit, pienen hartioilta valuvan, vaaleanpunaisen hamosen ja suuret silmät, jotka katselivat häneen hellästi ja luottavasti, kuten hemmotellun lapsen tapa on.

Ali ei nähnyt mitään, mutta hänkin huomasi, että talossa liikkui lapsen henki. Tarinoidessaan myöhään yöhön siirtolan iltatulilla, Ali kertoi usein parhaimmille ystävilleen Almayerin kummallisesta käytöksestä. Hänen herrastaan oli vanhoilla päivillään tullut noita. Ali kertoi, miten hän usein tuon Putihin vetäytyttyä yöteloilleen, kuuli tämän puhuvan jollekin huoneessa. Ali arveli, että puhuteltu oli joku lapsen hahmossa oleva henki. Muutamista herransa käyttämistä sananparsista ja sanoista hän voi päätätä, että tämä puheli lapselle. Hänen herransa puhui toisinaan malajinkieltä, mutta enimmäkseen englantia, jota hän, Ali, kyllä ymmärsi. Hänen herransa puheli tuolle lapselle tavallisesti ensin hellästi, mutta pian hän alkoi itkää, nauraa, moittia, pyytää henkeä poistumaan ja kiroilla sille. Mutta se näytti olevan häijy ja itsepäinen henki. Ali arveli, että hänen herransa oli varomattomuudessaan loihtinut sen esille eikä voinut nyt päästä siitä irti. Hänen isäntänsä oli hyvin uljas mies. Hän uskalsi syytää kirouksia tuolle hengelle ihan vasten kasvoja ja kerran hän tappelikin sen kanssa. Ali oli kuullut äkkiä kovaa melua. Hänestä oli tuntunut kuin olisi huoneessa juostu edestakaisin. Lisäksi oli hän kuullut vaikerrusta. Hänen herransa oli varmaankin valitellut, henget näet eivät sitä tee. Hänen isäntänsä oli rohkea, mutta hupsu. Eihän henkeä voi lyödä. Ali luuli tapaavansa herransa kuolleena seuraavana aamuna, mutta tämä tulikin huoneestaan hyvin aikaisin ja näytti edellisestä päivästä paljon vanhentuneen. Almayer ei syönyt mitään koko päivänä.

Näin paljon Ali kertoi siirtolan väelle. Mutta kapteeni Ford sai häneltä kuulla paljon enemmän, mikä johtui siitä painavasta syystä, että kapteeni Ford hoiti kassaa ja antoi määräyksiä. Aina kun Ford kerran kuukaudessa tuli Sambiriin, piti Alin käydä laivalla tekemässä selkoa "Almayerin tuulentupien" asukkaasta. Käydessään Sambirissa ensi kerran Ninan lähdettyä Ford oli ottanut hoitaakseen Almayerin raha-asiat. Ne eivät antaneet hänelle paljon päänvaivaa. Tavarasuojus oli tyhjä, veneet olivat hävinneet. Ne olivat joutuneet — tavallisesti yöaikaan — milloin minkin Sambirin asukkaahan käsiin, he kun tarvitsivat niitä tavarankuljetukseen. Kovan nousuveden aikana oli Lingard ja Kumpp:in laiturin irtautunut rannasta ja kulkenut virran mukana. Luultavasti se etsi vähän iloisempaa ympäristöä itselleen. Vieläpä hanhilaumakin — itärannikon ainoat hanhet — oli lähtenyt omille teilleen pitäen pensaikon vaaroja entisen kotinsa autiutta parempana. Ja vuosien vierieessä oli sille mustalle maakamaralle, jossa entinen talo oli seisonut, kasvanut ruoho. Näin ei ollut enää merkkiäkään jäljellä osoittamassa sen rakennuksen paikkaa, joka oli ollut Almayerin ensimmäisten toiveitten, hänen mielettömien loistoajan unelmiensa, hänen yritteliäisyytensä ja hänen epätoivonsa tyysijana.

Ford ei käynyt useasti Almayeriä tapaamassa, sillä se ei ollut niinkään mieluinen tehtävä. Alku-aikoina Almayer tapasi välinpitämättömästi vastata vanhalle merikarhulle, kun tämä kovaäänisesti kyseli hänen terveyttään. Vieläpä yritteli hän itsekin puhella kysellen uutisia. Mutta hänen äänensävyystään voi selvästi kuulla, etteivät mitkään tämän maailman asiat häntä vähintäkään huvittaneet. Sitten hän alkoi asteittain tulla yhä vaiteliaammaksi, mutta ärtyisyyttä ei hänessä huomannut. Näytti siltä, kuin olisi hän vähitellen unohtanut puhumisen taidon. Toisinaan hän myöskin piiloutui talon pimeimpään huoneeseen, mistä Fordin täytyi etsiä häntä seuraamalla edellään loikkivan apinan tassutusta. Apina oli aina ottamassa Fordia vastaan ja vei hänet isäntänsä luo. Tuo pikku elukka näytti ottaneen tehtäväkseen huolehtia kaikin puolin herrastaan. Ja milloin se vain tahtoi saada isäntänsä parvekkeelle, kiskoi se itsepintaisesti häntä nutusta, kunnes Almayer viimein nöyrästi tuli

päivänvaloon, jota hän muuten näytti kovasti vierovan.

Eräänä aamuna Ford tapasi Almayerin istumassa parvekkeen lattialla, selkä seinän nojassa, jalat jäykkänä hajallaan, kädet riipuksissa sivuilla. Kun Ford näki ystävänsä ilmeettömät kasvot, suurina tuijottavat silmät, liikkumattomat silmäterät ja tämän jäykän asennon, niin tuli hänelle mieleen tavattoman suuri, miestä esittävä nukke, joka oli särkynyt ja viskattu syrjään. Fordin noustessa portaita käänsi Almayer hitaasti päätään.

"Ford," murahti hän lattialta. "En minä voi unohtaa."

"Etkö voi?" virkkoi Ford viattoman näköisenä tavotellen puheessaan reipasta äänensävyä. "Minä tahtoisin olla sinun kaltaisesi. Minulta muisti vähitellen häviää — vanhuuttahan se on luullakseni. Eräänäkin päivänä perämies — —"

Ford keskeytti puheensa, sillä Almayer oli noussut, horjahti ja etsi tukea ystävänsä käsivarresta.

"Ohoi, ystäväni! Sinä olet tavallista reippaampi tänään. Pian olet taas entisellään," sanoi Ford iloisesti, vaikka hän pikemminkin tunsu pelon hiipivän sydämeensä.

Almayer irroitti kätensä, seisoi hyvin suorana, pää pystyssä, hartiat taakse vedettyinä ja katseli tylsästi virran vireessä runsaana läikehtivää auringonpaistetta. Hänen nuttunsa ja väljät housunsa läpäyttivät tuulessa hänen laihoilla raajoillaan.

"Anna hänen mennä!" kuiskasi Almayer korvia vihlovalla äänellä. "Anna hänen mennä. Huomenna hänet unohdan. Minä olen luja mies ... luja kuin kallio ... luja..."

Ford katsahti häntä kasvoihinsa ja — pakeni. Laivuri oli melko luja mies hänkin, minkä hänen purjehdustoverinsa voivat todistaa. Mutta Almayerin mielenlujuudelle ei hänenkään rohkeutensa voinut vertoja vetää.

Kun laiva seuraavan kerran saapui Sambiriin, tuli Ali varhain aamulla masentuneena laivalle. Hän valitteli Fordille, että kiinalainen Jim-Eng oli tunkeutunut Almayerin taloon ja oli elänyt siellä kuin kotona viime kuun.

"Ja he polttavat molemmat," lisäsi Ali.

"Hyi! Opiumiako tarkoitat?"

Ali nyökkäsi päätään, ja Ford jäi miettimään. Hetken kuluttua hän virkkoi itsekseen: "Mies parka! Kuta pikemmin, sitä parempi tällä kertaa." Iltapäivällä Ford meni Almayerin luo.

"Mitä sinä täällä teet?" kysyi hän Jim-Engiltä, jonka hän tapasi tallustelemassa parvekkeella.

Jim-Eng selitteli huonolla malajinkielellä, puhuen varsin pitkälle menneen opiuminpolttajan yksitoikkoisella, välinpitämättömällä äänenpainolla, mitenkä hänen talonsa oli jo vanha, mitenkä sen katto vuosi ja lattia oli mädännyt. Ja koska hän oli ollut Almayerin hyvä ystävä monta herran vuotta, niin oli hän tässä kerran ottanut rahansa, opiuminsa ja kaksi piippuansa ja tullut elämään tähän suureen taloon.

"Täällä on paljon huoneita. Hän polttee ja minä elän täällä. Mutta ei hän polta enää kaukaa," sanoi kiinalainen lopuksi.

"Missä hän on nyt?" kysyi Ford.

"Sisällä. Hän nukkuu," vastasi Jim-Eng väsyneesti.

Ford vilkasi ovesta sisään. Huoneen hämärässä valossa hän näki Almayerin makaamassa seljällään lattialla. Pää oli puualuksella, pitkä valkoinen parta hajallaan rinnalla, kasvojen väri keltainen, puoleksi suljetuista silmistä näkyi vain valkuainen.

Fordia värisytti ja hän kääntyi pois päin. Mennessään hän huomasi pitkän kaistaleen haalistunutta, punaista silkkiä ja siinä muutamia kiinalaisia kirjaimia. Jim-Eng oli sen juuri kiinnittänyt erääseen parvekkeen patsaaseen.

"Mitä tuo on?" kysyi Ford.

"Tuoko!" sanoi Jim-Eng värittömällä äänellään. "Siinä on talon nimi, aivan sama kuin omassa talossanikin. Oikein hyvä nimi."

Ford katseli kiinalaista hetken aikaa ja lähti. Hän ei tiennyt, mitä tuo punaiseen silkkiin söhritty,

hullunkurisen näköinen kiinalainen kirjoitus merkitsi. Mutta jos hän olisi kysynyt sitä Jim-Engiltä, niin olisi tuo rauhallinen kiinalainen erikoisen mahtavasti selittänyt hänelle, että silkkipalaseen oli kirjoitettu: "Taivaallisen ilon maja".

Saman päivän illalla Babalatchi kävi tervehtimässä kapteeni Fordia. Kapteenin hyttiin mentiin kannelta. Babalatchi istui hajareisin korkealla kynnyksellä, Ford poltteli hytin leposohvalla piippuaan. Laivan piti lähteä seuraavana aamuna, ja vanha valtiomies tuli tapansa mukaan vielä vähän rupattelemaan.

"Me saimme viime kuussa uutisia Balista," huomautti Babalatchi. "Vanhalle rajahille on syntynyt pojanpoika, ja nyt on siellä ilo ylimmillään."

Fordin mielenkiinto heräsi, ja hän kohosi istumaan.

"Kyllä," virkkoi Babalatchi vastaukseksi Fordin katseeseen. "Kyllä minä kerroin siitä hänelle. Tein sen jo, ennenkuin hän oli alkanut polttaa."

"Hyvä on. Entä mitä hän sanoi?" kysäsi Ford.

"Pääsin pakoon ehein nahoin," sanoi Babalatchi perin vakavana, "sillä valkoinen mies on jo hyvin heikko. Hän kaatui hyökätessään kimppuuni." Sitten lisäsi Babalatchi hetken kuluttua: "Eukko on aivan haltioissaan ilosta."

"Mrs. Almayeriäkö tarkoitat?"

"Juuri häntä. Hän elää meidän rajahin talossa. Hän ei tahdo vielä kuolla. Ja tuollaiset naiset elävätkin kauan," sanoi Babalatchi. Hänen äänessään tuntui hieman valittava sävy. "Eukolla on dollareita. Hän on haudannut ne maahan. Mutta me tiedämme kyllä, missä ne ovat. Meillä oli tuosta joukosta paljon vaivaa. Saimme maksaa sakkoja ja kuunnella valkoisten miesten uhkauksia. Ja nyt meidän täytyy olla varuillamme." Babalatchi huokasi ja oli pitkän aikaa vaiti. Mutta sitten hän jatkoi pontevasti:

"Pian taitaa sota riehua. Taistelun tuulahduksia tuntuu jo saarilla. Vieläköhän minäkin elän niin kauan, että saan omin silmin sen nähdä?... Oi, tuan!" jatkoi hän rauhallisemmin. "Entiset ajat olivat sentään hyvät. Olen minäkin purjehtinut Lanunin miesten kera ja noussut yöllä nukkuvien valkopurjeisten laivojen kannelle. Se oli ennen sitä aikaa, jolloin englantilainen rajahi hallitsi Kuchingissa. Silloin me tappelimme keskenämme ja olimme onnellisia. Mutta nyt, kun me tappelemme teikäläisten kanssa, on kuolema meidän ainoa onnemme!"

Babalatchi nousi aikoen lähteä. "Tuan!" sanoi hän. "Muistathan sen tytön, joka oli eräällä Bulangilla? Sen, joka sai kaiken tämän mylläkän aikaan?"

"Kyllä muistan," sanoi Ford. "Entä mitä hänestä?"

"Hän alkoi laihtua eikä jaksanut tehdä työtä. Silloin Bulangi, tuo varas ja sianlihan syöjä, antoi hänet minulle viidestäkymmenestä dollarista. Minä lähetin hänet naisväkeni pariin lihomaan. Tahdoin kuulla hänen heleätä nauruaan. Mutta hän lienee ollut lumottu ja ... hän kuoli kaksi päivää sitten. Ei, tuan! Miksi sinä moittisit minua? Olen kylläkin vanha, mutta miksikä en silti saisi nauttia talossani nuorista kasvoista ja nuoren äänen soinnusta?" Babalatchi oli jonkun aikaa vaiti. Mutta sitten hän lisäsi naurahtaan surunvoittoisesti: "Minähän olen kuin valkoinen mies. Puhun liian paljon sellaista, joka ei sovi miehille puhuttavaksi."

Babalatchi läksi hyvin surullisen näköisenä pois.

* * * * *

"Almayerin tuulentuvan" portaiden edustalle oli kerääntynyt suuri väkijoukko. Se huojui äänettömänä edestakaisin ja teki tietä valkopukuiselle, turbaanipäiselle miesryhmälle, joka eteni halki ruohikon kohti taloa. Abdulla asteli ensimmäisenä reshidin tukemana. Hallitsijaa seurasivat kaikki Sambirin arapialaiset. Kun he astuivat kunnioittavan väkijoukon muodostamaan kujaan, kuului hillittyä äänten sorinaa, josta selvästi voi erottaa ainoastaan sanan "Mati". Abdulla pysähtyi ja katseli hitaasti ympärilleen.

"Elä kauan!" huusi kansa kuin yhdestä suusta. Huutoa seurasi haudan hiljaisuus.

Abdulla astui muutamia askeleita eteenpäin ja näki nyt viimeisen kerran vanhan vihollisensa silmiensä edessä. Miten vaarallinen liekin tuo mies Abdullalle aikoinaan ollut, niin oli hän nyt vaaraton, kun hän tuossa jäykkänä ja hengettömänä makasi varhaisen aamun vienossa valossa. Itäisen rannikon ainoa valkoinen mies oli kuollut, ja hänen sielunsa, vapaana tämän maailman hulluuden kahleista, oli nyt rajattoman viisauden lähteillä. Ylöspäin kääntyneillä kasvoilla lepäsi kirkastunut rauhan ilme, jonka kuoleva tavallisesti saa, kun hän äkkiä vapautetaan tuskistaan ja vaivoistaan. Äänettömästi se todisti

pilvettömän taivaan nähden, että miehen, joka makasi tuossa välinpitämättömien katseiden uhrina, oli sittenkin sallittu unohtaa ennen kuolemaansa.

Abdulla katseli surullisesti tuota "uskotonta", jonka kanssa hän niin kauan oli otellut ja jonka hän niin monta kertaa oli voittanut. Tuollaisen palkan uskovainenkin saa! Arapialainen tunsi vanhan sydämensä pohjalla kaipauksen tunteen ajatellessaan, mitä hänen elämästään oli hävinnyt. Hänen täytyi kokonaan luopua ystävistä ja vihollisista, menestyksen ja pettymyksen päivistä — kaikesta, mikä tosielämälle on ominaista. Ja edessään häämöitti hänellä ainoastaan kaiken loppu. Rukouksissa hän saisi viettää ne jäljellä olevat päivät, jotka tosi-uskovaiselle olivat määrättyt! Hän otti käteensä rukousnauhan, joka riippui hänen vyötäreillään.

"Tuossa asennossa minä tapasin hänet täällä aamulla," sanoi Ali hiljaa ja kunnioittaen.

Kylmästi Abdulla vilkasi vielä viimeisen kerran rauhallisen näköisiin kasvoihin.

"Lähdetään!" sanoi hän kääntyen reshidin puoleen.

Ja heidän kulkiessaan läpi väistyvän väkijoukon kilahtelivat helmet Abdullan kädessä, kun hän juhlallisesti kuiskaten hurskain mielin lausui Allahin, tuon kaikkia armahtavan ja säälivän, nimen.

VIITESITYKSET:

[1] Etu-Intian kotimaisten ruhtinasten arvonimi.

[2] Omistaja, herra.

[3] Malaijit valmistavat Areka-pähkinästä, kalkista ja betelin (Pipei betle) lehdistä pureksittavaa sekoitusta.

[4] Nähtävästi malaijien väännös Hudigista Putih'illa tarkotetaan Almayeriä ja varsinkin tämän tytärtä.

[5] Malaijilaiseen rotuun kuuluvaa Borneon alkuväestöä.

[6] Murhaamalla jonkun muukalaisen dajaakki pakoittaa murhatun sielun suojelushengekseen. Pääkallo irroitetaan ruumiista, puhdistetaan, koristetaan ja säilytetään senjälkeen voiton merkinä. (Tietosanakirja.)

[7] Hadji on arapiaa ja annetaan arvonimeksi sille, joka on käynyt Mekassa pyhiinvaelluksella. Suom. muist.

[8] Austraalian ja Itä-Intian rannoilla elävä n.k. merimakara. Kiinassa suurta herkkua.

[9] Valkeaihoinen malaijikansa Celebes-saaren eteläisellä niemellä. Suom. muist.

[10] Intialainen kuningatar. Suom. muist

[11] *Ada* on suomeksi "ole hyvä".

*** END OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK TUULENTUPIA ***

Updated editions will replace the previous one—the old editions will be renamed.

Creating the works from print editions not protected by U.S. copyright law means that no one owns a United States copyright in these works, so the Foundation (and you!) can copy and distribute it in the United States without permission and without paying copyright royalties. Special rules, set forth in the General Terms of Use part of this license, apply to copying and distributing Project Gutenberg™ electronic works to protect the PROJECT GUTENBERG™ concept and trademark. Project Gutenberg is a registered trademark, and may not be used if you charge for an eBook, except by following the terms of the trademark license, including paying royalties for use of the Project Gutenberg trademark. If you do not charge anything for copies of this eBook, complying with the trademark license is very easy. You may use this eBook for nearly any purpose such as creation of derivative works, reports, performances and research. Project Gutenberg eBooks may be modified and printed and given away—you may do practically ANYTHING in the United States

with eBooks not protected by U.S. copyright law. Redistribution is subject to the trademark license, especially commercial redistribution.

START: FULL LICENSE
THE FULL PROJECT GUTENBERG LICENSE
PLEASE READ THIS BEFORE YOU DISTRIBUTE OR USE THIS WORK

To protect the Project Gutenberg™ mission of promoting the free distribution of electronic works, by using or distributing this work (or any other work associated in any way with the phrase “Project Gutenberg”), you agree to comply with all the terms of the Full Project Gutenberg™ License available with this file or online at www.gutenberg.org/license.

Section 1. General Terms of Use and Redistributing Project Gutenberg™ electronic works

1.A. By reading or using any part of this Project Gutenberg™ electronic work, you indicate that you have read, understand, agree to and accept all the terms of this license and intellectual property (trademark/copyright) agreement. If you do not agree to abide by all the terms of this agreement, you must cease using and return or destroy all copies of Project Gutenberg™ electronic works in your possession. If you paid a fee for obtaining a copy of or access to a Project Gutenberg™ electronic work and you do not agree to be bound by the terms of this agreement, you may obtain a refund from the person or entity to whom you paid the fee as set forth in paragraph 1.E.8.

1.B. “Project Gutenberg” is a registered trademark. It may only be used on or associated in any way with an electronic work by people who agree to be bound by the terms of this agreement. There are a few things that you can do with most Project Gutenberg™ electronic works even without complying with the full terms of this agreement. See paragraph 1.C below. There are a lot of things you can do with Project Gutenberg™ electronic works if you follow the terms of this agreement and help preserve free future access to Project Gutenberg™ electronic works. See paragraph 1.E below.

1.C. The Project Gutenberg Literary Archive Foundation (“the Foundation” or PGLAF), owns a compilation copyright in the collection of Project Gutenberg™ electronic works. Nearly all the individual works in the collection are in the public domain in the United States. If an individual work is unprotected by copyright law in the United States and you are located in the United States, we do not claim a right to prevent you from copying, distributing, performing, displaying or creating derivative works based on the work as long as all references to Project Gutenberg are removed. Of course, we hope that you will support the Project Gutenberg™ mission of promoting free access to electronic works by freely sharing Project Gutenberg™ works in compliance with the terms of this agreement for keeping the Project Gutenberg™ name associated with the work. You can easily comply with the terms of this agreement by keeping this work in the same format with its attached full Project Gutenberg™ License when you share it without charge with others.

1.D. The copyright laws of the place where you are located also govern what you can do with this work. Copyright laws in most countries are in a constant state of change. If you are outside the United States, check the laws of your country in addition to the terms of this agreement before downloading, copying, displaying, performing, distributing or creating derivative works based on this work or any other Project Gutenberg™ work. The Foundation makes no representations concerning the copyright status of any work in any country other than the United States.

1.E. Unless you have removed all references to Project Gutenberg:

1.E.1. The following sentence, with active links to, or other immediate access to, the full Project Gutenberg™ License must appear prominently whenever any copy of a Project Gutenberg™ work (any work on which the phrase “Project Gutenberg” appears, or with which the phrase “Project Gutenberg” is associated) is accessed, displayed, performed, viewed, copied or distributed:

This eBook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this eBook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you will have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

1.E.2. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is derived from texts not protected by U.S. copyright law (does not contain a notice indicating that it is posted with permission of the copyright holder), the work can be copied and distributed to anyone in the United States without paying any fees or charges. If you are redistributing or providing access to a work with the phrase “Project Gutenberg” associated with or appearing on the work, you must comply either with the requirements of paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 or obtain permission for the use of the work and the Project Gutenberg™ trademark as set forth in paragraphs 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.3. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is posted with the permission of the copyright holder, your use and distribution must comply with both paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 and any additional terms imposed by the copyright holder. Additional terms will be linked to the Project Gutenberg™ License for all works posted with the permission of the copyright holder found at the beginning of this work.

1.E.4. Do not unlink or detach or remove the full Project Gutenberg™ License terms from this work, or any files containing a part of this work or any other work associated with Project Gutenberg™ .

1.E.5. Do not copy, display, perform, distribute or redistribute this electronic work, or any part of this electronic work, without prominently displaying the sentence set forth in paragraph 1.E.1 with active links or immediate access to the full terms of the Project Gutenberg™ License.

1.E.6. You may convert to and distribute this work in any binary, compressed, marked up, nonproprietary or proprietary form, including any word processing or hypertext form. However, if you provide access to or distribute copies of a Project Gutenberg™ work in a format other than “Plain Vanilla ASCII” or other format used in the official version posted on the official Project Gutenberg™ website (www.gutenberg.org), you must, at no additional cost, fee or expense to the user, provide a copy, a means of exporting a copy, or a means of obtaining a copy upon request, of the work in its original “Plain Vanilla ASCII” or other form. Any alternate format must include the full Project Gutenberg™ License as specified in paragraph 1.E.1.

1.E.7. Do not charge a fee for access to, viewing, displaying, performing, copying or distributing any Project Gutenberg™ works unless you comply with paragraph 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.8. You may charge a reasonable fee for copies of or providing access to or distributing Project Gutenberg™ electronic works provided that:

- You pay a royalty fee of 20% of the gross profits you derive from the use of Project Gutenberg™ works calculated using the method you already use to calculate your applicable taxes. The fee is owed to the owner of the Project Gutenberg™ trademark, but he has agreed to donate royalties under this paragraph to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation. Royalty payments must be paid within 60 days following each date on which you prepare (or are legally required to prepare) your periodic tax returns. Royalty payments should be clearly marked as such and sent to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation at the address specified in Section 4, “Information about donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation.”
- You provide a full refund of any money paid by a user who notifies you in writing (or by e-mail) within 30 days of receipt that s/he does not agree to the terms of the full Project Gutenberg™ License. You must require such a user to return or destroy all copies of the works possessed in a physical medium and discontinue all use of and all access to other copies of Project Gutenberg™ works.
- You provide, in accordance with paragraph 1.F.3, a full refund of any money paid for a work or a replacement copy, if a defect in the electronic work is discovered and reported to you within 90 days of receipt of the work.
- You comply with all other terms of this agreement for free distribution of Project Gutenberg™ works.

1.E.9. If you wish to charge a fee or distribute a Project Gutenberg™ electronic work or group of works on different terms than are set forth in this agreement, you must obtain permission in writing from the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the manager of the Project Gutenberg™ trademark. Contact the Foundation as set forth in Section 3 below.

1.F.

1.F.1. Project Gutenberg volunteers and employees expend considerable effort to identify, do copyright research on, transcribe and proofread works not protected by U.S. copyright law in creating the Project Gutenberg™ collection. Despite these efforts, Project Gutenberg™ electronic works, and the medium on which they may be stored, may contain “Defects,” such as, but not limited to, incomplete, inaccurate or corrupt data, transcription errors, a copyright or other intellectual property infringement, a defective or damaged disk or other medium, a computer virus, or computer codes that damage or cannot be read by your equipment.

1.F.2. LIMITED WARRANTY, DISCLAIMER OF DAMAGES - Except for the “Right of Replacement or Refund” described in paragraph 1.F.3, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the owner of the Project Gutenberg™ trademark, and any other party distributing a Project Gutenberg™ electronic work under this agreement, disclaim all liability to you for damages, costs and expenses, including legal fees. YOU AGREE THAT YOU HAVE NO REMEDIES FOR NEGLIGENCE, STRICT LIABILITY, BREACH OF WARRANTY OR BREACH OF CONTRACT EXCEPT THOSE PROVIDED IN PARAGRAPH 1.F.3. YOU AGREE THAT THE FOUNDATION, THE TRADEMARK OWNER, AND ANY DISTRIBUTOR UNDER THIS AGREEMENT WILL NOT BE LIABLE TO YOU FOR ACTUAL, DIRECT, INDIRECT, CONSEQUENTIAL, PUNITIVE OR INCIDENTAL DAMAGES EVEN IF YOU GIVE NOTICE OF THE POSSIBILITY OF SUCH DAMAGE.

1.F.3. LIMITED RIGHT OF REPLACEMENT OR REFUND - If you discover a defect in this electronic work within 90 days of receiving it, you can receive a refund of the money (if any) you paid for it by sending a written explanation to the person you received the work from. If you received the work on a physical medium, you must return the medium with your written explanation. The person or entity that provided you with the defective work may elect to provide a replacement copy in lieu of a refund. If you received the work electronically, the person or entity providing it to you may choose to give you a second opportunity to receive the work electronically in lieu of a refund. If the

second copy is also defective, you may demand a refund in writing without further opportunities to fix the problem.

1.F.4. Except for the limited right of replacement or refund set forth in paragraph 1.F.3, this work is provided to you 'AS-IS', WITH NO OTHER WARRANTIES OF ANY KIND, EXPRESS OR IMPLIED, INCLUDING BUT NOT LIMITED TO WARRANTIES OF MERCHANTABILITY OR FITNESS FOR ANY PURPOSE.

1.F.5. Some states do not allow disclaimers of certain implied warranties or the exclusion or limitation of certain types of damages. If any disclaimer or limitation set forth in this agreement violates the law of the state applicable to this agreement, the agreement shall be interpreted to make the maximum disclaimer or limitation permitted by the applicable state law. The invalidity or unenforceability of any provision of this agreement shall not void the remaining provisions.

1.F.6. INDEMNITY - You agree to indemnify and hold the Foundation, the trademark owner, any agent or employee of the Foundation, anyone providing copies of Project Gutenberg™ electronic works in accordance with this agreement, and any volunteers associated with the production, promotion and distribution of Project Gutenberg™ electronic works, harmless from all liability, costs and expenses, including legal fees, that arise directly or indirectly from any of the following which you do or cause to occur: (a) distribution of this or any Project Gutenberg™ work, (b) alteration, modification, or additions or deletions to any Project Gutenberg™ work, and (c) any Defect you cause.

Section 2. Information about the Mission of Project Gutenberg™

Project Gutenberg™ is synonymous with the free distribution of electronic works in formats readable by the widest variety of computers including obsolete, old, middle-aged and new computers. It exists because of the efforts of hundreds of volunteers and donations from people in all walks of life.

Volunteers and financial support to provide volunteers with the assistance they need are critical to reaching Project Gutenberg™'s goals and ensuring that the Project Gutenberg™ collection will remain freely available for generations to come. In 2001, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation was created to provide a secure and permanent future for Project Gutenberg™ and future generations. To learn more about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and how your efforts and donations can help, see Sections 3 and 4 and the Foundation information page at www.gutenberg.org.

Section 3. Information about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

The Project Gutenberg Literary Archive Foundation is a non-profit 501(c)(3) educational corporation organized under the laws of the state of Mississippi and granted tax exempt status by the Internal Revenue Service. The Foundation's EIN or federal tax identification number is 64-6221541. Contributions to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation are tax deductible to the full extent permitted by U.S. federal laws and your state's laws.

The Foundation's business office is located at 809 North 1500 West, Salt Lake City, UT 84116, (801) 596-1887. Email contact links and up to date contact information can be found at the Foundation's website and official page at www.gutenberg.org/contact

Section 4. Information about Donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

Project Gutenberg™ depends upon and cannot survive without widespread public support and donations to carry out its mission of increasing the number of public domain and licensed works that can be freely distributed in machine-readable form accessible by the widest array of equipment including outdated equipment. Many small donations (\$1 to \$5,000) are particularly important to maintaining tax exempt status with the IRS.

The Foundation is committed to complying with the laws regulating charities and charitable donations in all 50 states of the United States. Compliance requirements are not uniform and it takes a considerable effort, much paperwork and many fees to meet and keep up with these requirements. We do not solicit donations in locations where we have not received written confirmation of compliance. To SEND DONATIONS or determine the status of compliance for any particular state visit www.gutenberg.org/donate.

While we cannot and do not solicit contributions from states where we have not met the solicitation requirements, we know of no prohibition against accepting unsolicited donations from donors in such states who approach us with offers to donate.

International donations are gratefully accepted, but we cannot make any statements concerning tax treatment of donations received from outside the United States. U.S. laws alone swamp our small staff.

Please check the Project Gutenberg web pages for current donation methods and addresses.

Donations are accepted in a number of other ways including checks, online payments and credit card donations. To donate, please visit: www.gutenberg.org/donate

Section 5. General Information About Project Gutenberg™ electronic works

Professor Michael S. Hart was the originator of the Project Gutenberg™ concept of a library of electronic works that could be freely shared with anyone. For forty years, he produced and distributed Project Gutenberg™ eBooks with only a loose network of volunteer support.

Project Gutenberg™ eBooks are often created from several printed editions, all of which are confirmed as not protected by copyright in the U.S. unless a copyright notice is included. Thus, we do not necessarily keep eBooks in compliance with any particular paper edition.

Most people start at our website which has the main PG search facility: www.gutenberg.org.

This website includes information about Project Gutenberg™, including how to make donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, how to help produce our new eBooks, and how to subscribe to our email newsletter to hear about new eBooks.